

APSTIPRINĀTS

Ar Talsu novada domes
2016.gada 30.jūnija lēmumu Nr.361, protokols Nr.14

TALSU NOVADA ATTĪSTĪBAS PROGRAMMA 2014.-2020.GADAM

1.pielikums. Pašreizējās situācijas analīze

Talsu novada Attīstības programmas 2014.-2020.gadam pašreizējās situācijas izpētes sadaļa “Nekustamais īpašums un mājoklis” ir izstrādāts ar Norvēģijas finanšu instrumenta 2009.-2014. gada perioda programmas „Kapacitātes stiprināšana un institucionālā sadarbība starp Latvijas un Norvēģijas valsts institūcijām, vietējām un reģionālām iestādēm” atbalstu projekta „Lietpratīga pārvaldība un Latvijas pašvaldību veikspējas uzlabošana” ietvaros.

Par tā saturu pilnībā atbild Talsu novada pašvaldība, un tas neatspoguļo Programmas un iesaistīto valstu oficiālo viedokli.

Satura rādītājs

1. NOVADA RAKSTUROJUMS UN IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	7
1.1. ĢEOGRĀFISKĀ ATRAŠANĀS VIETA UN TERITORIJA	7
1.2. VISPĀRĪGS TALSU NOVADA RAKSTUROJUMS	8
1.3. IETEKMĒJOŠIE FAKTORI.....	9
2. DABAS APSTĀKĻI UN RESURSI	11
2.1. KLIMATS	11
2.2. RELIEFS	11
2.3. AINAVAS.....	11
2.4. MEŽI.....	12
2.5. KULTŪRAS PIEMINEKĻI	12
2.6. ĢEOLOĢISKAIS RAKSTUROJUMS UN DERĪGIE IZRAKTEŅI	12
2.7. VIRSZEMES UN PAZEMES ŪDENS RESURSI	14
2.8. LAUKSAIMNIECĪBAS ZEMES.....	16
2.9. DABAS APSTĀKĻU UN RESURSU NOVĒRTĒJUMS.....	16
3. IEDZĪVOTĀJI.....	18
3.1. APDZĪVOTĀS VIETAS	18
3.2. IEDZĪVOTĀJI	20
3.2.1. Iedzīvotāju skaita dinamika	20
3.2.2. Vecuma un dzimuma struktūra	20
3.2.3. Nacionālais sastāvs.....	21
3.2.4. Laulības.....	21
3.2.5. Iedzīvotāju skaita prognoze.....	21
3.3. IZGLĪTĪBAS LĪMENIS UN VALODU ZINĀŠANAS	24
3.4. NODARBINĀTĪBA UN BEZDARBS	24
4. EKONOMIKA.....	26
4.1. UZŅĒMĒJDARBĪBAS RAKSTUROJUMS	26
4.2. VALSTS UN PAŠVALDĪBAS ATBALSTS	30
4.3. TALSU NOVADA PAŠVALDĪBAS SPECIALIZĀCIJA	32
5. TRANSPORTS UN SAKARI.....	33
5.1. VALSTS UN PAŠVALDĪBAS AUTOCEĻI UN IELAS.....	33
5.2. SATIKSMES INTENSITĀTE.....	34
5.3. TRANSPORTLĪDZEKĻI	35
5.4. SABIEDRISKAIS TRANSPORTS.....	36
5.5. DZELZCEĻŠ.....	37
5.6. SAKARI	38
6. TEHNISKĀ INŽENIERINFRASTRUKTŪRA	40
6.1. KOMUNĀLĀS SAIMNIECĪBAS PĀRVALDE.....	40
6.2. ŪDENSAPGĀDE UN NOTEKŪDEŅU SAVĀKŠANA UN ATTĪRĪŠANA	40
6.3. LIETUSŪDEŅU KANALIZĀCIJA	43
6.4. ELEKTROAPGĀDE	43
6.5. GĀZES APGĀDE.....	43
6.6. SILTUMAPGĀDE.....	43
7. PUBLISKĀS TERITORIJAS	47
7.1. TERITORIJU LABIEKĀRTOŠANA.....	47
7.2. KAPSĒTAS.....	48
8. NEKUSTAMĀIS ĪPAŠUMS UN MĀJOKLIS.....	49
8.1. DZĪVOJAMĀ FONDA NODROŠINĀJUMS UN APSAIMNIEKOŠANA.....	49
8.2. ZEMJU IZMANTOŠANA	49
8.3. BŪVNIECĪBA	51

9. VIDES KVALITĀTE	52
9.1. GAISA KVALITĀTE	52
9.2. TROKŠŅA LĪMENIS	52
9.3. ŪDEŅU KVALITĀTE	52
9.3.1. Virszemes ūdeņu kvalitāte	52
9.3.2. Pazemes ūdeņu kvalitāte	53
9.3.3. Notekūdeņu attīrīšana un paliekošais piesārņojums	54
9.4. ATKRITUMU SAIMNIECĪBA	55
9.5. RISKĀ OBJEKTI UN TERITORIJAS, PIESĀRŅOTĀS VIETAS	56
9.6. BIOĻĢISKĀ DAUDZVEIDĪBA	57
10. SOCIĀLĀ INFRASTRUKTŪRA.....	62
10.1. IZGLĪTĪBA	62
10.1.1. Vispārējā izglītība	62
10.1.2. Profesionālās ievirzes izglītības iestādes.....	64
10.1.3. Profesionālā izglītība	64
10.1.4. Augstākā izglītība	65
10.1.5. Pieaugušo izglītība.....	65
10.2. SOCIĀLĀ JOMA	67
10.3. VESELĪBAS APRŪPE	71
10.4. KULTŪRA	74
10.5. SPORTS.....	79
10.6. SABIEDRISKĀ DROŠĪBA UN KĀRTĪBA, CIVILĀ AIZSARDZĪBA	82
10.7. NEVALSTISKAIS SEKTORS.....	84
10.7.1. Nevalstiskais sektors.....	84
10.7.2. Bērnu un jaunatnes politika	85
10.7.3. Reliģiskās organizācijas	89
11. PAŠVALDĪBAS PĀRVALDE	91
11.1. LĒMĒJVARA	91
11.2. IZPILDVARA	91
11.3. SABIEDRĪBAS LĪDZDALĪBA UN INFORMĒŠANA	93
11.4. BUDŽETS.....	94
11.5. ES FONDU APGŪŠANA	95
11.6. SADARBĪBA.....	95
12. IZMANTOTĀ LITERATŪRA	99
13. PIELIKUMI.....	101
13.1. ATTĪSTĪBAS PROGRAMMAS SASAISTE AR HIERARHISKI AUGSTĀKIEM NACIONĀLA LĪMEŅA ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM	101
13.2. KURZEMES PLĀNOŠANAS REĢIONA ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTI.....	102
13.3. VIETĒJAIS LĪMENIS.....	102
13.3.1. Talsu pilsēta	102
13.3. KAIMIŅU PAŠVALDĪBAS	103

Ievads

Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam (turpmāk Attīstības programma) ir Talsu novada pašvaldības vidēja termiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā noteiktas prioritātes, rīcību virzieni, uzdevumi un veicamie pasākumi, kas vērsti uz Talsu novada stratēģisko mērķu sasniegšanu.

Attīstības programma ir cieši saistīta ar ilgtermiņa attīstības plānošanas dokumentu Talsu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģiju 2030. gadam.

Aktualizētās Attīstības programmas izstrādē izmantota līdzšinējā Attīstības programmas redakcija, kurā ietvertie mērķi un uzdevumi izvērtēti, ņemot vērā paveikto, esošo situāciju un aktuālās valsts, reģiona un novada attīstības tendences. Attīstības programmas sagatavošanā izmantoti arī nozaru attīstības plānošanas dokumenti, skatīti kaimiņu novadu pašvaldību attīstības plānošanas dokumenti.

Attīstības programma sastāv no Stratēģiskās daļas un pielikumiem.

Pielikumi:

- 1.pielikums. Pašreizējās situācijas analīze;
- 2.pielikums. Rīcību plāns;
- 3.pielikums. Investīciju plāns;
- 4.pielikums. Pārskats par programmas izstrādi un sabiedrības līdzdalību.

„Stratēģiskā daļa”

Šajā daļā iekļauta Talsu novada attīstības ilgtermiņa vīzija 2030.gadam, definētas prioritātes, stratēģiskie mērķi un vidēja termiņa mērķi 2014.-2020.gadam. Katra stratēģiskā mērķa sasniegšanai noteiktas ilgtermiņa prioritātes, kuru ietvaros izstrādāti rīcību virzieni un rīcības. Stratēģiskā daļa noslēdzas ar ieviešanas un uzraudzības plānu.

1.pielikums „Pašreizējās situācijas analīze” satur Talsu novada esošās situācijas raksturojumu, resursu apkopojumu, to attīstības potenciālu un iedzīvotāju vajadzības. Raksturojumā izmantoti publiski pieejamie dati un sabiedrības viedokļu apkopojums. Katrai jomai dota stipro, vājo pušu, iespēju un draudu analīze (SVID) un secinājumi par nepieciešamajām turpmākajām rīcībām. Pašreizējās situācijas analīzes noslēgumā sniegts pārskats par Attīstības programmas sasaisti ar hierarhiski augstākiem nacionāla līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem un kaimiņu novadu pašvaldību attīstības plānošanas dokumentiem.

2.pielikums „Rīcību plāns” - detalizēti izstrādāti rīcības virzieni, to ietvaros konkrētas rīcības un veicamie uzdevumi. Rīcību plāns veidots, kompleksi izvērtējot tāds kritērijs kā teritoriālā pārstāvēniecība, pakalpojumu saņēmēju skaits un konkurētspējas paaugstināšana.

3.pielikums „Investīciju plāns” - noteikti konkrēti uzdevumi un risinājumi, atbildīgie par to īstenošanu, finanšu avoti, indikatīvās izmaksas un plānotais īstenošanas laiks. Aktualizējams ne retāk kā reizi gadā, ievērojot pašvaldības budžetu kārtējam gadam.

4.pielikums „Pārskats par programmas izstrādi un sabiedrības līdzdalību” – pielikumā iekļauta informācija par attīstības programmas izstrādes procesu – iesaistītās puses, darba grupas, sabiedrības informēšanas un līdzdalības pasākumi, publiskās apspriešanas gaita un rezultāti.

Saīsinājumi

AER	Atjaunojamie energoresursi
AIPL	Attīstības un partnerattiecību ieguldījumu līgums (ES fondu finansējums un valsts dalības programmu līdzfinansējums 2014.-2020.gadam)
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
CSS	Centralizētā siltumapgādes sistēma
DG	Darba grupa
DAP	Dabas aizsardzības plāns
EM	Ekonomikas ministrija
ERAF	Eiropas reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
ĪADT	Īpaši aizsargājamā dabas teritorija
IKP	Iekšzemes kopprodukts
IKT	Informāciju un komunikāciju tehnoloģijas
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
FM	Finanšu ministrija
KAC	Klientu apkalpošanas centrs
KF	Kohēzijas fonds
KIS	Kultūras informācijas sistēma
KM	Kultūras ministrija
KSTC	Talsu novada Kultūras, sporta un tūrisma centrs
KPR	Kurzemes plānošanas reģions
LDz	VAS „Latvijas dzelzceļš”
LIAA	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra
LIAS 2030	Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam
LLKC	Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs
Latvijas NRP	Latvijas nacionālā reformu programma „ES 2020” stratēģijas ieviešanai
LPS	Latvijas Pašvaldību savienība
LVC	VAS „Latvijas Valsts ceļi”
Lursoft	SIA „Lursoft IT” uzņēmumu datu bāze, kas tiek veidota sadarbībā ar LR Uzņēmumu reģistru
LR	Latvijas Republika
NACE	Ekonomisko darbību klasifikators (Classification of Economic Activities in the European Community)
NĪN	Nekustamā īpašuma nodoklis
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
NUT	Eiropas statistiskais reģions (Nomenclature of Units for Territorial Statistics). Visa Latvija atbilst NUT 2 līmenim, Talsu novads iekļaujas Kurzemes statistiskajā reģionā, kas atbilst NUT 3 līmenim
TIC	Tūrisma informācijas centrs
VA	Valsts aģentūra
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VK	Valsts kase
VKPAI	Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija
VZD	Valsts zemes dienests
PII	Pirmskolas izglītības iestāde
PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
SIA	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
TEN	Eiropas transporta tīkls
UR	Uzņēmumu reģistrs
VeM	Veselības ministrija
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VK	Valsts kase
VRAA	Valsts reģionālās attīstības aģentūra
VSID	Valsts stratēģiskais ietvardokuments, kas noteica ES fondu finansējumu 2007.-2013.gadā.

1.NOVADA RAKSTUROJUMS UN IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

1.1. Ģeogrāfiskā atrašanās vieta un teritorija

1.attēls. Talsu novada novietojums Baltijas jūras reģionā

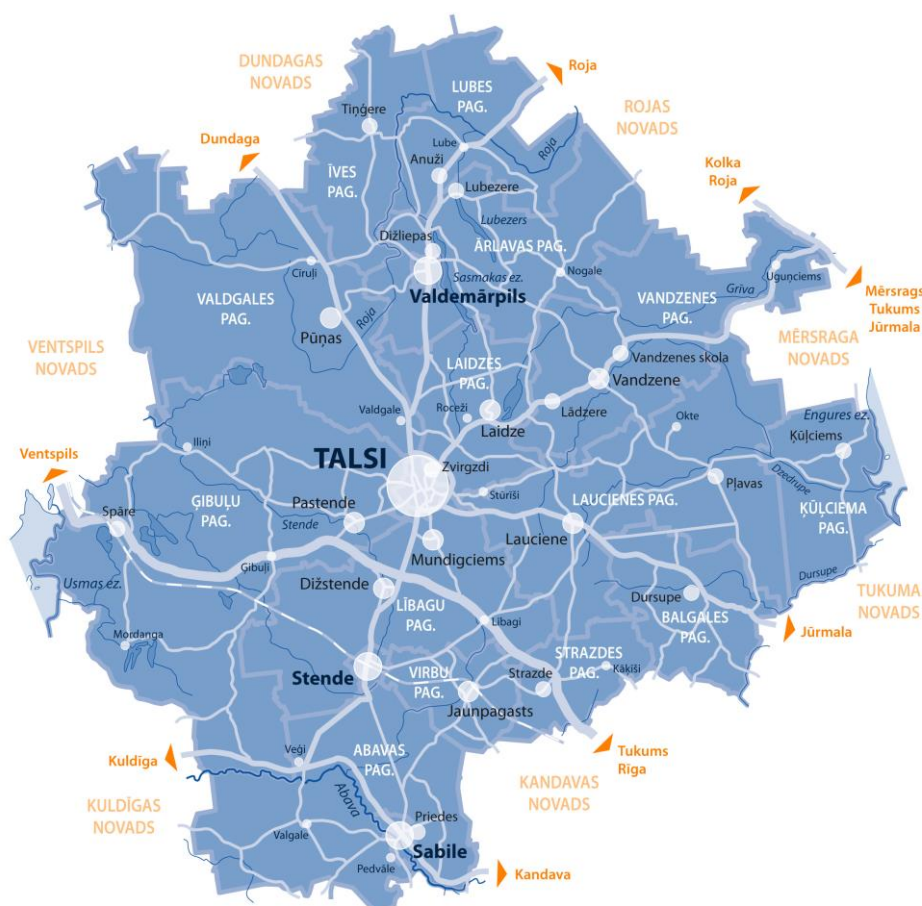

Latvijā Talsu novads atrodas Latvijas ziemeļrietumos, Ziemeļkurzemē, Kurzemes plānošanas reģionā (plānošanas reģions sakrīt arī ar Eiropā izveidotajiem statistiskajiem (NUTS 3) reģioniem).

2.attēls. Talsu novads Latvijā

3.attēls. Talsu novada teritorija

Novada teritorijas centrā ir Talsu pilsēta. Novada teritorija robežojas ar Rojas novadu, Mērsraga novadu, Dundagas novadu, Kuldīgas novadu un Ventspils novadu Kurzemes plānošanas reģionā, kā arī ar Tukuma un Kandavas novadiem Rīgas plānošanas reģionā. Novada teritoriju šķērso valsts galvenie transporta koridori – autoceļš Rīga - Ventspils (A10) un valsts nozīmes dzelzceļa līnija Zilupe – Krustpils – Jelgava - Tukums 2 - Ventspils.

1.2. Vispārīgs Talsu novada raksturojums

Novada teritorijas platība ir 1 763 km².

Talsu novads ir piektais lielākais novads Latvijā pēc platības un aizņem 13% no Kurzemes plānošanas reģiona teritorijas. Platības ziņā lielākās teritoriālās vienības ir Ģibuļu pagasts ar 320,2 km² (aizņem 18,2% no novada teritorijas), Valdgaies – 205,3 km² (11.6%), Laucienes – 180,3 km² (10,2%), Abavas pagasts – 160,1 km² (9,08%). Mazākās platības ir pilsētām – Valdemārpils ar 3,06 km² aizņem 0,17% no kopējās novada teritorijas, Stende ar 4,8 km² (0,3%), Sable ar 4,33 km² (0,24%), Talsi ar 7,8 km² (0,4%).

Talsu novadā uz 2016. gada 1.janvāri dzīvo 31 954 iedzīvotāji¹

Pēc iedzīvotāju skaita lielākās teritoriālās vienības ir Talsu pilsēta ar 10 377 iedzīvotājiem (32,5 % novada iedzīvotāju), Ģibuļu pagasts ar 2385 iedzīvotājiem, Lībagu pagasts ar 2015 iedzīvotājiem, Laidzes pagasts ar 1906 iedzīvotājiem.¹

Teritoriālais iedalījums

Novada administratīvais centrs ir Talsu pilsēta. Talsu novada teritoriju veido 4 pilsētas un 14 pagasti:

1) Talsu pilsēta,	5) Abavas pagasts,
2) Sabiles pilsēta,	6) Ārlavas pagasts,
3) Stendes pilsēta,	7) Balgales pagasts,
4) Valdemārpils pilsēta,	8) Ģibuļu pagasts,
	9) Īves pagasts,
	10) Ķūļciema pagasts,
	11) Laidzes pagasts,
	12) Laucienes pagasts,
	13) Lībagu pagasts,
	14) Lubes pagasts,
	15) Strazdes pagasts,
	16) Valdgaies pagasts,
	17) Vandzenes pagasts,
	18) Virbu pagasts.

1.tabula. Iedzīvotāju skaits un apdzīvojuma blīvums Talsu novadā

Teritoriālā vienība	Iedzīvotāju skaits 01.01.2016.		Teritorijas platība		Iedzīvotāju blīvums
	skaits	%	km ²	%	iedz./km ²
Abavas pagasts	1164	3,6	160,1	9,1	7,4
Ārlavas pagasts	935	2,9	134,5	7,6	7,2
Talsi	10 377	32,5	7,8	0,4	1351,9
Stende	1780	5,6	4,8	0,3	373,8
Sabile	1642	5,1	4,33	0,2	391,7
Valdemārpils	1402	4,4	3,06	0,2	465,4
Balgales pagasts	863	2,7	74,8	4,2	11,9
Ģibuļu pagasts	2385	7,5	320,2	18,2	7,4
Īves pagasts	498	1,6	70,7	4,0	7,2
Ķūļciema pagasts	402	1,3	67,7	3,8	6,1
Laidzes pagasts	1906	6,0	74,1	4,2	25,3
Laucienes pagasts	1661	5,2	180,3	10,2	9,5
Lībagu pagasts	2015	6,3	143,9	8,2	14,1
Lubes pagasts	520	1,6	83,4	4,7	6,2
Strazdes pagasts	414	1,3	42,3	2,4	10,1
Valdgaies pagasts	1333	4,2	205,3	11,6	6,6
Vandzenes pagasts	1770	5,5	145,9	8,3	12
Virbu pagasts	887	2,8	39,6	2,3	23,1
Talsu novads kopā	31 954	100	1 763	100	17

Datu avots: PMLP iedzīvotāju reģistra statistikas dati uz 2016.gada 1.janvāri

1.3. Ietekmējošie faktori

Teritoriju šķērso A10 / E22 (TEN autoceļš), kas nodrošina Rīgas un Ventspils sasniedzamību

Novadu šķērso starptautiski nozīmīgs autoceļš A10/E22 Rīga-Ventspils. Tas rada priekšnoteikumus uzņēmējdarbībai. Rīga sasniedzama 2 stundās, Ventspils – vienas stundas laikā. Iedzīvotājiem svarīga ir šo abu nacionālās nozīmes pilsētu sasniedzamība – Rīga ar tās pakalpojumiem, darba un noieta tirgiem, starptautisko satiksmi. Ventspils svarīga ar tās kultūras, sporta, veselības un izglītības piedāvājumu.

Uz autoceļa A10 ir intensīva sabiedriskā transporta kustība. Gada vidējā diennakts satiksmes intensitāte 2014.gadā bija 4617 (t.sk. 660 kravas) automašīnas diennaktī. Ap Rīgas-Ventspils autoceļu ir daudz lielāka saimnieciskā rosība salīdzinājumā ar Talsu novada Ziemeļu daļu.

Teritoriju šķērso dzelzceļš

Teritoriju šķērso dzelzceļš Zilupe – Krustpils – Jelgava - Tukums 2 – Ventspils pa kuru notiek kravu pārvadājumi. Novada teritorijā atrodas Sabiles, Stendes un Spāres stacijas.

Pasažieru kustība notiek maršrutā Rīga – Tukums (attālums līdz Talsiem 55 km), posmā līdz Talsiem kustība ir slēgta.

Tuvumā atrodas ostas

Uzņēmumiem tuvākās lielās ostas ar attīstītu ostu infrastruktūru ir Rīgā, Ventspilī. Attīstās Baltijas jūras Rīgas līča Kurzemes piekrastes mazās ostas Mērsragā un Rojā.

Teritorijā ir viens no blīvākajiem ceļu tīkliem

Teritorijā ir viens no blīvākajiem ceļu tīkliem Kurzemes reģionā, kas nodrošina novada iekšējo kustību starp četrām pilsētām un 14 pagastu centriem, kā arī savieno ar blakus esošo novadu centriem – Dundagu, Kandavu, Kuldīgu, Tukumu, Roju un Mērsragu.

Talsu pilsēta un mazpilsētas

Talsu novads ir viena no 60 Latvijas pašvaldībām, kuru sastāvā ir pilsētas. Talsu pilsēta ar 10 485 tūkstošiem iedzīvotāju¹ ir viens no trijiem lielākajiem attīstības centriem Kurzemes reģionā un astoņpadsmitā lielākā pilsēta Latvijā². Talsi kopā ar trim mazpilsētām – Sabili, Stendi un Valdemārpili – un pagastu centriem veido vienmērīgu apdzīvojuma struktūru. Talsu novada pilsētās dzīvo 47,6 % novada iedzīvotāju, Talsos – 32,6% novada iedzīvotāju.

Iedzīvotāju skaita samazināšanās

Iedzīvotāju skaits samazinās visā valstī. Talsu novadā pēdējo 5 gadu laikā tas samazinājies par 2132 iedzīvotājiem.

Bezdarba līmenis

Bezdarba līmenis ir nedaudz zemāks kā vidēji Latvijā (8,5%) un Kurzemē (10,9%). 2015.gada vasaras nogalē tas bija 8,4%. Taču šis rādītājs ir mainīgs atkarībā no sezonas.

Talsu novadā ir vairāki lieli uzņēmumi (apgrozījumu virs 3milj.EUR)

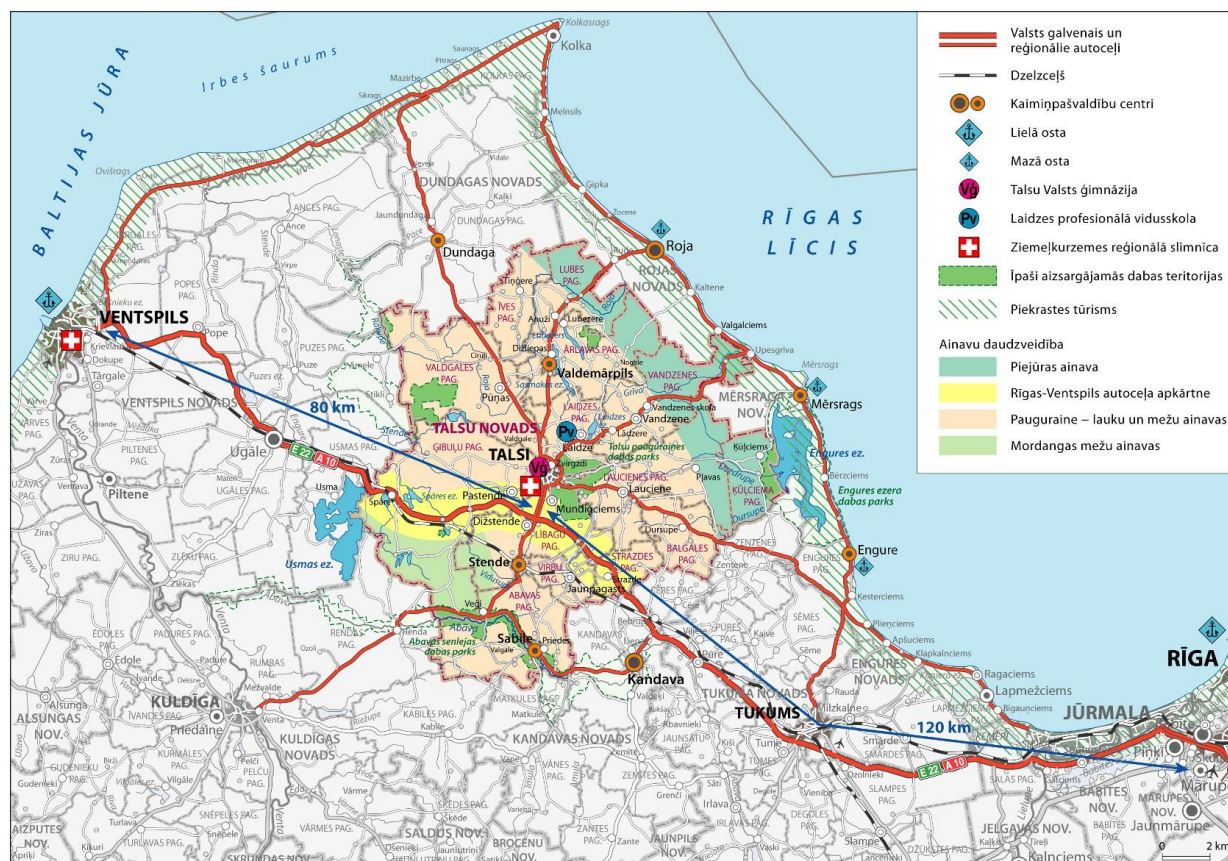
Uzņēmumu darbība cieši saistīta ar vietējiem dabas resursiem – smilts, grants ieguvī, ceļu būvniecību, mežizstrādi, lauksaimniecības pārstrādi, kūdras ieguvī. Lielākie uzņēmumi ir arī nozīmīgākie darba devēji privātajā sektorā: SIA "Vika Wood" (kokapstrāde), SIA "Pindstrup Latvia" (kūdras ieguve), SIA "Krauzers" (mežizstrāde), SIA "Lateva" (degvielas mazumtirdzniecība), SIA "Brabantia Latvia" (mājsaimniecības preču ražošana), SIA "SBE Latvia LTD" (kokapstrāde), AS "Talsu Piensaimnieks" (piena pārstrāde), AS "Talsu autotransports" (pasažieru sauszemes pārvadājumi), SIA "Kurzemes sēklas", SIA "VMF LATVIA", SIA "Talsu spriegums", SIA "O.Bāres būvmateriāli" (būvmateriālu un sadzīves preču tirdzniecība).

Pieeja piekrastei un lielākajiem ezeriem

Talsu novadam nav tiešas pieejas pie jūras. Tuvākā pieeja piekrastei atrodas 1 km attālumā Mērsraga novadā (Upesgrīva). Piekrastes tūrisms attīstās sadarbībā ar Rojas, Engures un Mērsraga novadiem. Talsu novads robežojas ar Usmas un Engures ezeriem.

¹ PMLP iedzīvotāju reģistra statistikas dati uz 2016.gada 1.janvāri

4.attēls. Dabas un saimnieciskie faktori

2.DABAS APSTĀKĻI UN RESURSI

2.1. Klimats

Novada klimatu nosaka tā ģeogrāfiskais novietojums Baltijas jūras austrumu krastā mērenās joslas platuma grādos un relatīvi līdzenā zemes virsma. Valdošās ir mēreno platuma grādu jūras gaisa masas (pārsvarā – no Atlantijas okeāna, retāk – kontinentālās). Līdz ar to teritorijā ir labi izteiktas jūras klimata pazīmes.

Ziemeļkurzemes raksturīgo klimatisko apstākļu fonu nosaka mēreni vēss un mēreni mitrs klimats. Janvāra vidējā temperatūra ir -3°C , jūlija vidējā temperatūra $+16,5^{\circ}\text{C}$. Bezsalā perioda ilgums ir atšķirīgs, jo to ietekmē jūras tuvums. Vidēji novada teritorijā tas ir 130 dienas. Saules spīdēšanas ilgums ir vidēji 1800 stundas, kas ir tuvs vidējam rādītājam Latvijā. Gada vidējais nokrišņu daudzums ir 600 – 700 mm, kas ir mazāk nekā vidēji Latvijā. Novada teritorijā parasti ir maiga ziema ar nenoturīgu sniega segu. Valdošo vēju virziens jūlijā ir rietumu un dienvidrietumu, bet janvārī dienvidu, dienvidrietumu un dienvidaustrumu.

2.2. Reljefs

Talsu novada teritorijā pārsvarā ir līdzenumi un viļņotie līdzenumi. Talsu novada Z un ZA daļas reljefu veido Piejūras zemienes daļa, vidusdaļā – Ziemeļkursas augstiene. Tas nosaka lielu floras un faunas daudzveidību. Izteikti paugurains reljefs vērojams Talsu pilsētas apkārtnē. Mazāk izteiktas pauguraines ir apvidū starp Nogali un Valdemārpili, kā arī starp Ķurbi un Pūņām.

Novada virsmas augstākais punkts ir Kamparkalns Ziemeļkursas augstienē (173,8 m virs jūras līmeņa). Kamparkalns atrodas Vanemas pauguraines ziemeļu malā, Aklāciema masīvā. Ziemeļkurzemes augstienē. Kamparkalns ir vaļņveidīgs iegarenas formas morēnas paugurs ar lēzenāku ziemeļrietumu nogāzi un stāvu dienvidaustrumu un ziemeļaustrumu nogāzi, garums – 750 m, platums – līdz 200 m, relatīvais augstums – 32,3 m. Kamparkalnu veido smilts, grants, oļi. Kalns veidojies zemledus apstākļos, ledājam izspiežot un sakrokojot senākus ledāja kušanas ūdeņu nogulumus. Apsauzis ar platlapju (liepu, ozolu, lazdu) un priežu mežu.

2.3. Ainavas

Dabas un saimnieciskā ziņā Talsu novadā var izšķirt vairākas ainavas – piejūras, pauguraines, ielejas un Rīga-Ventspils autoceļa apkārtnes ainavu (skat. 4.attēls).

Piejūras ainava raksturīga Ķūļciema, Vandzenes un Lubes pagastos, kas atrodas tuvāk jūrai. Raksturīgo ainavu nosaka piejūras zemiene, lieli mežu masīvi, nabadzīgākas augsnes. Teritorijas ir mazapdzīvotas. Saimnieciskās aktivitātes saistītas ar

- tūrisma attīstību piekrastē
- videi draudzīgu saimniekošanu (šeit atrodas dabas parks „Engures ezers”, Baltijas jūras un Rīgas līča ierobežotas saimnieciskās darbības josla)
- mežizstrādi, kokapstrādi, lauksaimniecību.

Pauguraines ainava raksturīga Talsu novada lielākajā daļā, izteikti – teritorijas vidusdaļā (Aklāciema masīvs). Pauguraines ainavai raksturīga mozaīkveida mežu un lauku mija ar nelieliem ezeriem reljefa pazeminājumos. Šeit izplatīta grants un smilts ieguve, mežizstrāde, lauksaimniecība, tostarp netradicionālā lauksaimniecība, aktīvā atpūta, tūrisms. Tā ir pievilcīga ainava arī dzīvošanai, un piesaistījusi jauno privātmāju apbūvi (Zvirgzdos un Paugurciemā). Dabas parkam “Talsu pauguraine”, kurā ir tipiskā pauguraines ainava, ir izstrādāts dabas aizsardzības plāns 2014. -2024.gadam, šobrīd nav apstiprināti individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.

Abavas ielejas ainava Sabiles pilsētā un Abavas pagastā – Abavas upes senlejas, izteiktas ielejas, pļavu un nogāžu ainavas, nereti tiek dēvētas arī par Kurzemes Šveici. Ielejas platums mainās no 2,5 km līdz 0,7 km. Tās dziļums vietām sasniedz 58 m. Abava ar savu 129 km tecējumu ir septītā garākā upe Latvijā un senos laikos uzskatīta par svētupi. Ielejas leņķums - Abavas rumba 35 m plats un 0,5 m augsts vairākpakāpju ūdenskritums. Senlejas nogāzes saposmo gravas un pieteku ielejas. Krastos ir devona dolomītu un smilšakmens atsegumi un alas. Dabas parkam “Abavas senleja” šobrīd tiek izstrādāts jauns dabas aizsardzības plāns, spēkā esoši ir Ministru kabineta 2008.gada 3.marta noteikumi Nr.133 "Dabas parka "Abavas senleja" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi

Rīga-Ventspils **pieceļa ainava**, līdz 7-8 km ceļa abās pusēs, iezīmējas ar saimniecisko rosību, ekonomisko darbību daudzveidību un blīvāku apdzīvojumu. Šeit strādā lielākie Talsu novada uzņēmumi, atrodas Talsu pilsēta, Stende, Jaunpagasts. Virzienos uz Ventspili un Rīgu, ir intensīva autotransporta kustība un dzelzceļš.

2.4. Meži

Talsu novads ir viens no mežainākajām teritorijām Latvijā. Meži aizņem 51,3 % no novada teritorijas kopplatības. AS „Latvijas Valsts meži” apsaimniekošanā esošās zemes platība Talsu novadā ir 100471,5ha. Valsts meži aizņem 58,2%, bet privātie – 33,9% no rajona mežu kopplatības.

Talsu novadā mežu apsaimniekošanas kontroles funkcijas veic Valsts meža dienesta (VMD) Ziemeļkurzemes virsmežniecība.

2.5. Kultūras pieminekļi

Kopumā Talsu novadā atrodas 212 nekustamie kultūras pieminekļi, kas iekļauti valsts kultūras pieminekļu aizsardzības sarakstā:

- 71 – arhitektūras;
- 56 – mākslas;
- 1 – vēsturiska notikuma vieta;
- 81 – arheoloģijas;
- 3 – pilsētbūvniecības: Sabiles, Talsu un Valdemārpils vecpilsētas;
- kultūrvēsturiskā teritorija „Abavas senleja”.

Individuālās aizsardzības zonas noteiktas tikai diviem valsts aizsardzības kultūras pieminekļiem: Stendes muižas apbūvei un Talsu ģimnāzijas direktora A.Dreimaņa dzīvesvietai. No visiem valsts aizsardzības kultūras pieminekļiem 15 atrodas Talsu pilsētā.

Bez valsts aizsardzības kultūras pieminekļiem novadā atrodas arī 16 novada nozīmes kultūrvēsturiskie un dabas objekti.

Ievērojams arī ir industriālais mantojums: 18.gs. Uguņu dzelzs manufaktūras vieta Vandzenes pagastā, Laidzes un Lubes pagastu ūdensdzirnavas, Īves un Valdgales vējdzirnavas, mūra tilti pār Raķupi Valdgales pagastā, pār Skolas upi un pār Šķēdes upi Vandzenes pagastā, Stendes, Talsu un Valdemārpils dzelzceļa stacijas, Spāres dzelzceļa stacijas ūdenstornis, Sabilē, Vandzenē, Valdemārpilī. Talsos saglabājušies 17.gs. lielgabalu stobri. Industriālā mantojuma saglabāšana jāveic publisko teritoriju labiekārtošanas projektu ietvaros, sakārtojot kultūras pieminekļus un tiem pieguļošās teritorijas.

2.6. Ģeoloģiskais raksturojums un derīgie izrakteņi

Talsu novada teritorijas ģeoloģiskais griezum sastāv no kristāliskā pamatklintāja un platformsegas. Kristālisko pamatklintāju veido prekembrija (arhaja un proterozoja) vecuma ieži: stipri deformēti granīti, gneisi, gabro un kristāliskie slāņekļi.

Talsu novads ir bagāts ar smilts, smilts - grants resursiem un kūdras resursiem. Novadā ir sastopami arī saldūdens kaļķu, kā arī dolomīta un māla resursi, ļoti nedaudz šūnakmens, smilšmāla un laukakmeņu resursi. Smilts un grants atradnes un prognozēto krājumu laukumi atrodas, galvenokārt, novada centrālajā un austrumu daļā. Smilts un grants nogulumu granulometriskajā sastāvā var izdalīt trīs galvenās frakcijas: smilts (mazāk par 5 mm), grants un oļi (5 – 70 mm) un lieli oļi un akmeņi (virs 70 mm). Laukakmeņu frakcija sastāv no kristāliskajiem un cietiem nogulumu iežiem. Lietderīgajam nogulumu slānim parasti raksturīgs nepastāvīgs biezums un mainīgs granulometriskais sastāvs, kas apgrūtina atradņu novērtējumu un var samazināt to rūpniecisko nozīmi. Smilts un grants atradnes var izmantot šķīrotas grants un smilts sagatavošanā, ceļu būves darbos, betona izgatavošanai u.c.

Talsu novada teritorijā ir tikai viena izpētīta smilts atradne silikātizstrādājumiem – Rendas atradne.

Kūdras krājumi galvenokārt izvietoti Kursas zemienē.

Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. I daļa. Pašreizējās situācijas analīze

Novada dienvidrietumos (Ģibuļu pagastā) atrodas neliela daļa no prognozēto dolomītu krājumu laukuma "Renda progn.", ko veido pelēki plaisaini augšdevona Pļaviņu svītas dolomīti. Iespējamie dolomīta un dolomītmiltu resursi, kas izmantojami kā izejviela celtniecības materiālu ražošanai ir 1,92 milj. m³.

Novada teritorijā nelielā daudzumā sastopami saldūdens kaļķieži. Visvairāk izpētītais saldūdens kaļķa atradnes atrodas Strazdes un Virbu pagastos, pa vienai atradnei atrodas arī Laidzes, Lībagu un Valdgales pagastos. Kaļķiežu atradnes veido ezeru un avotu nogulumus, kas pārsvarā ir irdeni un labi noder skābo augšņu ielabošanai. Ieguves apstākļi kopumā ir labvēlīgi, bet esošās atradnes netiek ekspluatētas.

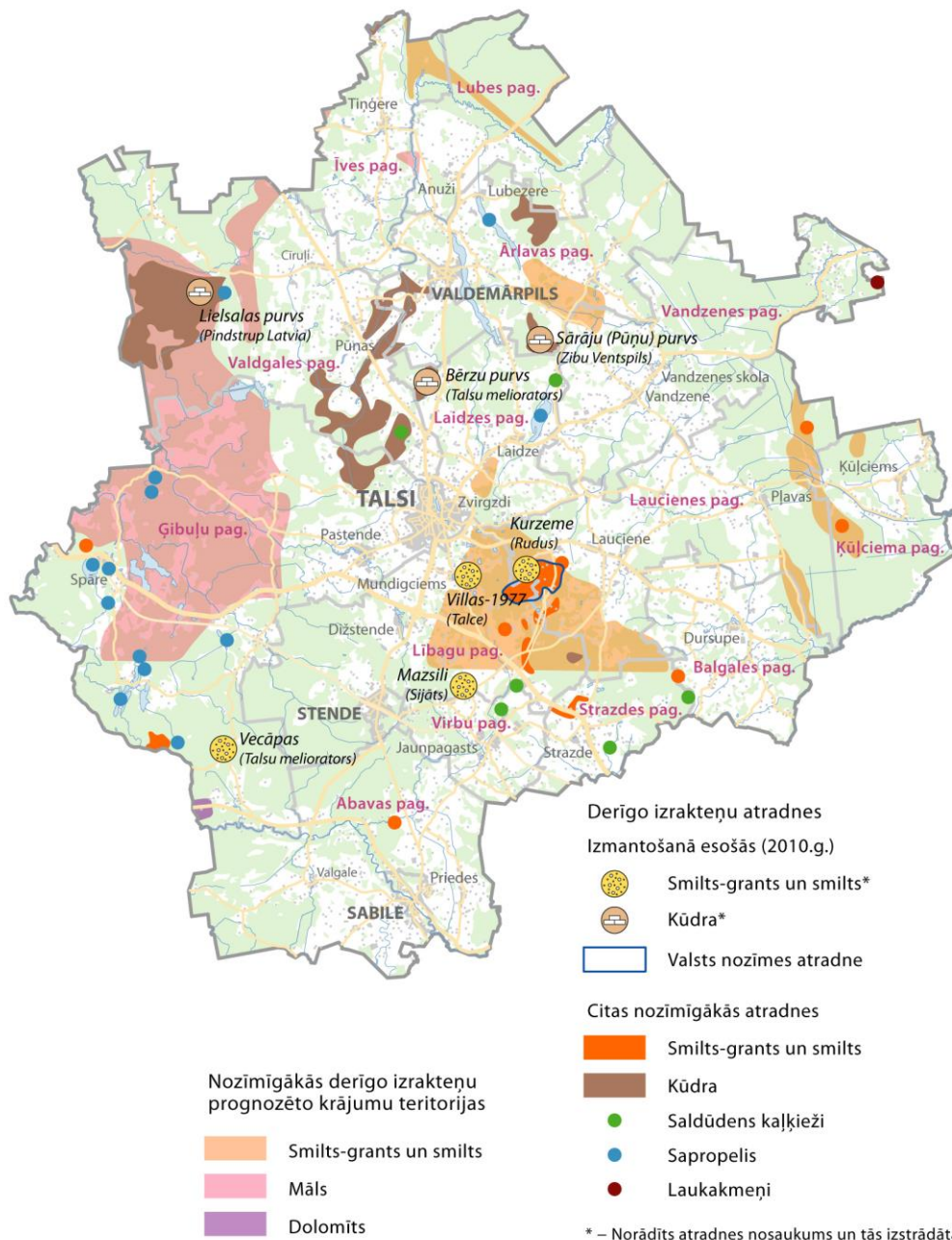
Novada teritorijas rietumu daļā atrodas vairākas izpētītas un prognozēto krājumu māla atradnes, pēc izcelsmes tā saistītas ar limnoglaciālajiem kvartāra perioda nogulumiem. Apzināti ir māla krājumi Īves pagastā, Valdgales pagastā, māls sastopams arī Lubes pagastā.

Talsu novada teritorijā konstatēta viena atradne ar urāna rūdas klātbūtni Valdgalē, tā atrodas Gaujas svītas smilšakmeņos 65 – 78 m dziļumā no zemes virsas. Tā izpētīta ar vairāku urbumu palīdzību.

Saskaņā ar VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” datu bāzes „Latvijas derīgo izrakteņu atradņu reģistrs” datiem novadā izpētītas 116 būvmateriālu un 310 kūdras atradnes.

Tikai neliela daļa zemes dzīļu resursu tiek intensīvi izmantoti. Talsu novadā ir viena valsts nozīmes derīgo izrakteņu smilts - grants atradne „Kurzeme”.

5.attēls. Derīgo izrakteņu resursi Talsu novadā

Datu avots: LVĢMC

2.7. Virszemes un pazemes ūdens resursi

Virszemes un pazemes ūdens resursu krājumi Talsu novadā ir pietiekami, lai nodrošinātu novadu ar nepieciešamajiem dzeramā ūdens un rekreācijas resursiem.

Talsu novada ūdensobjekti ietilpst Ventas upju baseina apgabalā.

Novada teritorijā atrodas deviņi upju un deviņi ezeru virszemes ūdensobjekti un to tiešie sateces baseini. Nelielu teritoriju Talsu novadā aizņem Imulas (V034), Pāces (V071) un Baltijas jūras sateces tiešais baseins posmā no Irbes līdz Rojai (V079). Novadā nav stipri pārveidotu ūdensobjektu.

Saskaņā ar LR Civillikumu, Talsu novadā ir šādi publiskie ūdeņi: Engures ezers (daļa Tukuma novadā, Mērsraga novadā) un Sasmakas ezers (Valdemārpils ezers, Ārlavas ezers), kā arī upes: Abava un Roja.

Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. I daļa. Pašreizējās situācijas analīze

Ezeri, kuros zvejas tiesības pieder valstij, saskaņā ar LR Civillikuma 2.pielikumu: Gulbju ezers (Ģibuļu pagastā), Laidzes ezers (izņemot platību ar zemes kadastra Nr.8837120009, Laidzes pagastā), Lubezers (Ārlavas pagastā), Mordangas - Kāņu ezers (Ģibuļu pagastā), Plunču ezers (Ģibuļu pagastā) un Spāres ezers (Ģibuļu pagastā). Arī Rojas upē no Lubes dzirnavām līdz ietekai Rīgas jūras līcī zvejas tiesības pieder valstij saskaņā ar LR Civillikuma 3.pielikumu.

6.attēls. Virszemes ūdensobjektu sateces baseini Talsu novadā

Datu avots: Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns 2010.- 2015.gadam

Talsu novada virszemes ūdeņos nav peldvietu, kuras būtu iekļautas 2012.gada 10.janvāra Ministru kabineta noteikumos Nr.38 „Peldvietas izveidošanas un uzturēšanas kārtība”. Ventas upju baseina apgabala plānā kā peldvietu ir minēti ūdensobjekti – Abava, Tirukšupe, Dzedrupe, Stende, Roja (V083), Baltijas jūras sateces upes (posmā Irbe – Roja), Rīgas jūras līča sateces upes (posmā Roja – Mērsraga kanāls), Raķupe, kā arī Usmas un Engures ezers. Kaut gan novadā pašlaik nav atbilstoši normatīvo aktu prasībām ierīkoti peldvietu, jāatzīmē, ka iepriekšminētās upes un ezeri, kā arī vēl citi – Sasmakas ezers, Laidzes ezers, Lubezers un citi ūdensobjekti pēc to ūdeņu kvalitātes izvērtēšanas ir nozīmīgs novada atpūtas un zivsaimniecības resurss.

Talsu novadā pazemes saldūdeņi ir galvenais dzeramā ūdens avots gan pilsētās, gan apdzīvotajās vietās laukos. Lielākā daļa šo resursu koncentrēta pirmskvartāra vecuma Arukilas – Amatas svītas ūdeni nesošajos iežos. Neliela daļa sastopama arī kvartāra perioda iežos.

Saskaņā ar VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” datu bāzes „Latvijas derīgo izrakteņu reģistrs” datiem Talsu novadā atrodas divas saldūdens pazemes atradnes: „Daģi” (Talsu pilsētā tiek izmantota pilsētas ūdensapgādē) un „Stende” (Stendes pilsētā tiek izmantota pilsētas centralizētai ūdensapgādei).

Talsu novadā individuālajai ūdens apgādei savrupmājās un arī nelielās apdzīvotās vietās lieto arī gruntsūdeņus. Šim nolūkam izmanto dažādu konstrukciju grodu akas, retāk urbumus līdz 20 m dziļumam vai adatfiltrus, kā arī dabiskos avotus, kur tas iespējams.

Novada pazemes ūdeņu resursi ir pietiekami dzeramā ūdens apgādes vajadzībām. Ieviešot ūdenssaimniecības projektus novada apdzīvotajās vietās, ir jāapzina visi ūdensapgādes urbumi un jāprecizē to turpmākā izmantošana.

2.8. Lauksaimniecības zemes

Talsu novadā 39% no novada kopējās platības aizņem lauksaimniecībā izmantojamās zemes (64 424,9 ha). Aptuveni 70% lauksaimniecībā izmantojamo zemju ir meliorētas.

Talsu novadā atrodas divi nacionālas nozīmes lauksaimniecības polderi: Spāres un Ķūļciema polderi. Spāres polderis atrodas Ģibuļu pagastā. Poldera projektētā baseina platība – 566 ha. Polderī atrodas sūkņu stacija, kas uzbūvēta 1984.gadā, sūkņu stacijā atrodas 1 sūknis, sūkņu stacijas ražīgums 0,7 m³/s. Aizsargdambju garums sastāda 0,9 km. Ķūļciema polderis atrodas Ķūļciema pagastā. Poldera projektētā platība – 1081 ha.

Novadā darbojas Valsts Stendes graudaugu selekcijas institūts, kas dibināts 1922.gadā ar nosaukumu - Valsts Stendes selekcijas stacija. Institūts atrodas Talsu novada Lībagu pagastā.

Valsts Stendes graudaugu selekcijas institūts veic zinātniski pētniecisko darbu graudaugu selekcijā, laukkopībā un citās konvencionālās un bioloģiskās lauksaimniecības jomās. Institūta darbības mērķis ir radīt jaunas zināšanas Latvijas lauksaimniecības ilgtspējīgai attīstībai un konkurētspējai. Institūta rīcībā ir nodota valsts zeme (205 ha platībā) un ēkas.

2.9. Dabas apstākļu un resursu novērtējums

SVID. Vides sakārtotība, dabas apstākļi un dabas resursi

Stiprās puses	Vājās puses
▪ Ir zemes dzīļu resursi, ▪ Zemes dzīļu resursi ir nozīmīgi vietējai ekonomikai, ▪ Līdzsvarā mežu un lauksaimniecībā izmantojamās zemes, ▪ Pazemes ūdeņu resursi ir pietiekami novada dzeramā ūdens apgādes vajadzībām, ▪ Ezeri – saimnieciski izmantojami un rekreācijai nozīmīgi, ▪ Ir plaša ainavu daudzveidība, ▪ Abavas upe – nozīmīgs ūdenstūrisma objekts, ▪ Sakārtotas atpūtas vietas pie publiskajiem ūdeņiem, ▪ Atjaunoti zivju resursi ezeros, ▪ Skatu torņi – Kamparkalnā un Ūdrukalnā, ▪ Dabas parkam “Talsu pauguraine” izstrādāts Dabas aizsardzības plāns, izstrādā DAP DP “Abavas senleja”, ▪ Daudz parku un zaļās teritorijas, ▪ Izveidota programma daudzdzīvokļu namu pagalmu sakārtošanai, ▪ Labiekārtoti sporta un atpūtas laukumi, ▪ Investīcijas novada pilsētu un apdzīvoto vietu ūdenssaimniecībā samazina neattīrītu notekūdeņu novadīšanu.	▪ Slikta dzeramā ūdens kvalitāte atsevišķās novada teritorijās, ▪ Nesakārtotas pieejas pie publiskajiem ūdeņiem, ▪ Nepilnīgi labiekārtotas atpūtas vietas, t.sk. parki, skvēri un zaļās teritorijas, ▪ Pie ezeriem ir nepietiekams skaits atpūtas vietu un peldvietu, ▪ Nepietiekami attīrītu notekūdeņu novadīšana vidē, ▪ Nepietiekams atkritumu konteineru skaits, ▪ Nepietiekami sakārtota atkritumu izvešana, ▪ Nepietiekami šķiroto atkritumu punkti, ▪ Palielinās ar latvāņiem aizaugušās teritorijas, cilvēkiem trūkst informācijas par latvāņiem, ▪ Slikta īpašumu apsaimniekošana, ▪ Nepietiekama saistošo noteikumu par īpašumu apsaimniekošanu ievērošana un kontrole, ▪ Nav vienota stila norādes, ▪ Nepietiekama sadarbība starp pašvaldību un iedzīvotājiem, ▪ Nepietiekams bērnu laukumu skaits, ▪ Nav nolikuma par reklāmu un vides objektu izvietojumu, ▪ Nepietiekama vizuālo komunikāciju izvietojuma pie ceļiem, ▪ Samazinās uzņēmēju skaits Talsu vecpilsētas daļā, ▪ Grūti pamanāmas norādes uz valsts ceļiem, ▪ Nav nodrošināta lielgabarītu atkritumu savākšana.

Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. I daļa. Pašreizējās situācijas analīze

Iespējas	Draudi
▪ Sadarbība dabas resursu apsaimniekošanā, ▪ Izstrādāti Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plāni, plānveidīga ieviešana, ▪ Kontroles sistēmas darbības nodrošināšana, ▪ ES fondu līdzekļu dažādu objektu izveidei un attīstībai, teritorijas labiekārtošanai, ▪ Estētisko prasību paaugstināšanās, ▪ Vides respekta palielināšanās.	▪ Iedzīvotāju aizplūšana, ▪ Darbavietu trūkums, ▪ Iespējamie piesārņojumi, ▪ Nesakārtotā likumdošana un birokrātija, ▪ Ainavu degradācija, neveicot derīgo izrakteņu ieguves vietu rekultivāciju, ▪ Pazemes ūdeņu piesārņojums, ▪ Dabas resursu izmantošana, nesabalansējot dabas un ekonomikas intereses, ▪ Piesārņojuma draudi atkritumu poligona teritorijā.

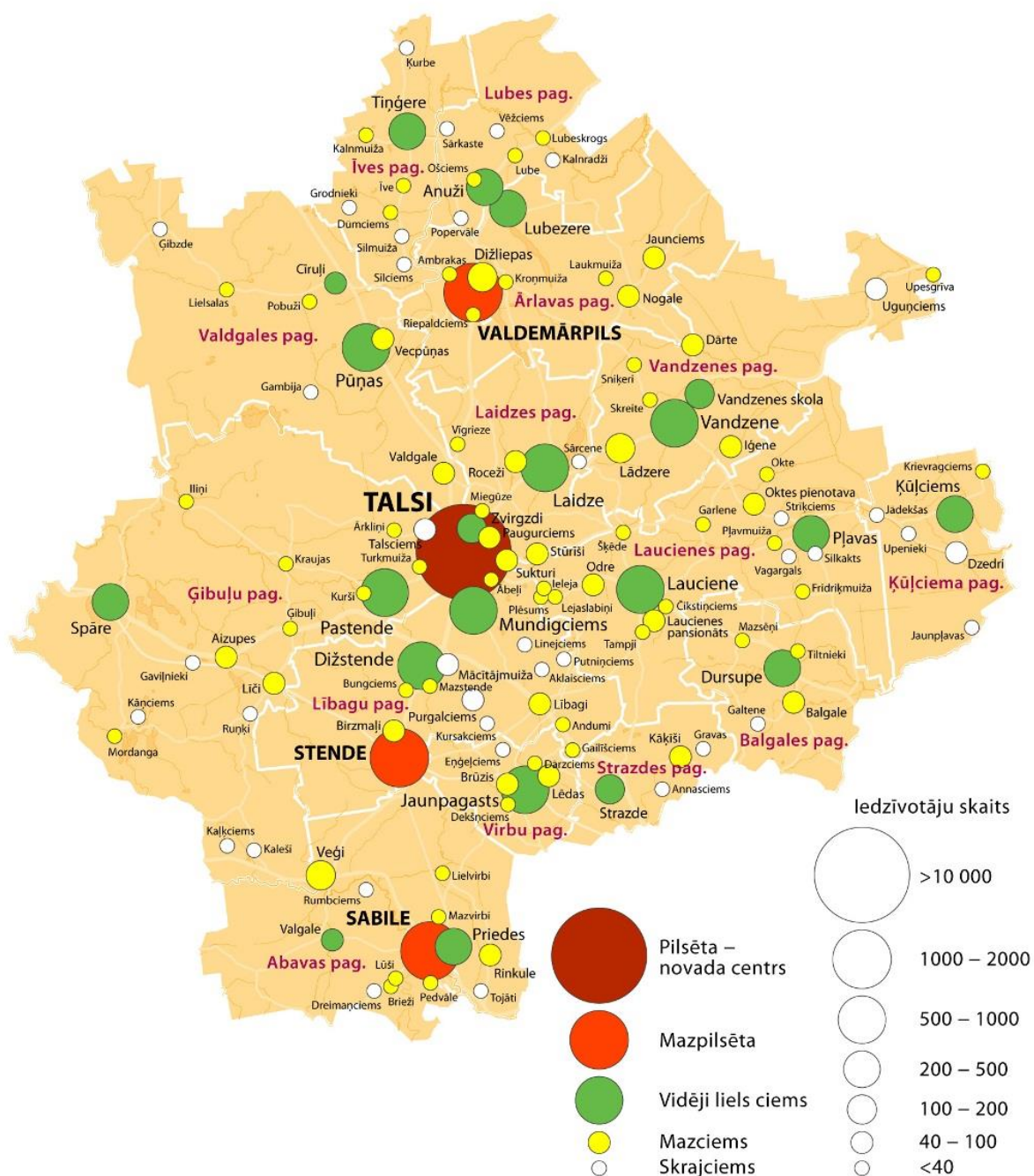
3.IEDZĪVOTĀJI

3.1. Apdzīvotās vietas

Talsu novada teritoriālo iedalījumu veido četras pilsētas - Sable, Stende, Talsi un Valdemārpils un 14 pagastu teritorijas – Abavas, Ārlavas, Balgales, Ģibuļu, Īves, Ķūlciena, Laidzes, Laucienes, Lībagu, Lubes, Strazdes, Valdgaies, Vandzenes un Virbu pagasti. Talsu pilsēta ir novada administratīvais centrs un reģiona nozīmes centrs.

Pagastu pārvaldes ir izvietotas novada pagastu centros.

7.attēls. Talsu novada apdzīvotuma struktūra

Datu avots: J.Turlajs, G.Milliņš „Latvijas apdzīvotās vietas”

Talsi atrodas novada centrā. Blīvāk apdzīvota ir novada videne – teritorijas ap Rīgas-Ventspils autoceļu. Novada pilsētas izvietojušās samērā vienmērīgi uz „ass”, un starp tām ir labi ceļu savienojumi un satiksme.

Talsu novada pilsētas un lauku apdzīvotas vietas (viensētas un ciemi) atšķiras pēc iedzīvotāju skaita (7.attēls), pakalpojumu nodrošinājuma, sasniedzamības, apbūves un saimnieciskās darbības rakstura.

Lielākā apdzīvotā vieta ir Talsu pilsēta ar 10,4 tūkst. iedzīvotājiem. Talsos darbojas liela daļa valsts iestāžu reģionālās pārstāvniecības. Novada centrā un apkārtējās teritorijās, kā arī Jaunpagastā, Laucienes pagastā, Stendē un Pastendē darbojas lielākie novada uzņēmumi.

Pēc **administratīvajām funkcijām** apdzīvotās vietas veido šādu nosacītu hierarhiju:

- 1) pašvaldības administratīvais centrs – Talsu pilsēta;
- 2) apdzīvotās vietas, kurās atrodas pārvaldes jeb klientu apkalpošanas centri - Stendes, Valdemārpils un Sabiles pilsētas un 14 pagastu centri.
- 3) Apdzīvotās vietas bez administratīvajām funkcijām - pārējie ciemi un mazākas apdzīvotās vietas.

Atbilstoši apdzīvotās vietas raksturojumam pēc administratīvajām funkcijām rīcības plānā izstrādāti pasākumi, lai nodrošinātu modernu un iedzīvotājiem tuvu pašvaldību.

Pēc **pakalpojumu nodrošinājuma** apdzīvotās vietas var raksturot:

- 1) reģiona nozīmes centrs, novada administratīvais un galvenais pakalpojumu centrs (Talsi);
- 2) apdzīvotās vietas ar administratīvajām funkcijām (vietas, kur izvietotas pārvaldes);
- 3) apdzīvotās vietas ar plašu pakalpojumu klāstu (t.sk. vidusskola vai pamatskola);
- 4) apdzīvotās vietas ar minimālu pakalpojumu pieejamību;
- 5) apdzīvotās vietas ar daudzdzīvokļu māju apbūvi un esošiem (vai bijušiem) centralizētiem komunālo pakalpojumiem;
- 6) pārējās apdzīvotās vietas (parasti skrajciemi), vairāku māju grupa bez pakalpojumiem.

Iedalījums raksturo pašvaldības pārvaldes, izglītības sistēmas, pakalpojumu nodrošinājumu uz vietas, pašvaldības izdevumus pakalpojumu un infrastruktūras uzturēšanai, vietējās darbavietas. Pakalpojumu pieejamība netieši saistīta ar iedzīvotāju – pakalpojumu saņēmēju skaitu apdzīvotajā vietā.

Atbilstoši pakalpojumu nodrošinājumam rīcības plānā izstrādāti pasākumi pakalpojumu nodrošināšanai uz vietas pilsētā vai ciemā, vai to pieejamības risinājumi.

Pēc **sasniedzamības** apdzīvotās vietas var iedalīt:

- 1) apdzīvotās vietas valsts galveno un valsts reģionālo autoceļu tuvumā (labāks sabiedriskais transports, ceļu kvalitāte, pilsētu sasniedzamība);
- 2) teritorijas ap pilsētām un pagastu centriem (sasniedzamība bez sabiedriskā transporta, iespējas izbūvēt inženiertīklus no pilsētas);
- 3) nomaļas lauku teritorijas (rets sabiedriskais transports un zems pakalpojumu līmenis).

Atbilstoši apdzīvotās vietas sasniedzamībai rīcības plānā izstrādāti mobilitātes pasākumi, kā arī lai risinātu pakalpojumu, tostarp inženierapgādes nodrošinājumu tuvākajā lielākā apdzīvotā vietā.

Ņemot vērā nepieciešamību plānot pašvaldības pakalpojumus, apdzīvotās vietas pēc **apbūves tipiem**, ir raksturojamas:

- 1) ar centralizētas inženiertehniskās apgādes sistēmām;
- 2) sociālās infrastruktūras un pakalpojumiem;
- 3) kultūrvēsturisko apbūvi, kultūrvēsturisko un dabas mantojumu.

Atbilstoši apdzīvotās vietas raksturojumam pēc mājokļa tipa, apdzīvotajai vietai izvēlas piemērotākos ūdensapgādes, notekūdeņu savākšanas un siltumapgādes risinājumus

Apdzīvotās vietas var apskatīt arī no dominējošā saimnieciskā darbības veida. Pie industriāla rakstura apdzīvotajām vietām var pieskaitīt Stendi, Jaunpagastu, Talsus, u.c. Saistībā ar dominējošo saimniecisko darbības veidu apdzīvotajā vietā var attīstīties vietējās kopienas, uzņēmumi un atbilstošas darbavietas.

Valdemārpils, Sabile un Stende, kā, Pūņas, Tiņģere, Pastende, Jaunpagasts, Mundigciems, Lauciene, Dursupe, Ķūļciems, Strazde, Laidze, Vandzene, Anuži ir novada nozīmes attīstības centri, sniedzot apkārtējo teritoriju iedzīvotājiem pakalpojumus un nodrošinot darbavietas. Novadu nozīmes centriem jāiekļaujas kopējā nacionālās

nozīmes un reģionālās nozīmes attīstības centru funkcionālajā tīklā. Tāpēc novadu nozīmes centros jākoncentrē pakalpojumi, kas nodrošina pievilcīgu dzīves vidi un priekšnoteikumus ekonomikas attīstībai.

3.2. Iedzīvotāji

3.2.1. Iedzīvotāju skaita dinamika

2016.gada 1.janvārī Talsu novadā dzīvo 32 954 iedzīvotāji (PMLP iedzīvotāju reģistra statistikas dati).

2.tabula. Iedzīvotāju skaits Talsu novada teritoriālajās daļās

Teritoriālā vienība	Iedzīvotāju skaits 01.07.2015.	%
Abavas pagasts	1164	3,6
Ārlavas pagasts	935	2,9
Talsi	10 377	32,5
Stende	1780	5,6
Sabile	1642	5,1
Valdemārpils	1402	4,4
Balgales pagasts	863	2,7
Ģibuļu pagasts	2385	7,5
Īves pagasts	498	1,6
Ķūļciema pagasts	402	1,3
Laidzes pagasts	1906	6,0
Laucienes pagasts	1661	5,2
Lībagu pagasts	2015	6,3
Lubes pagasts	520	1,6
Strazdes pagasts	414	1,3
Valdgales pagasts	1333	4,2
Vandzenes pagasts	1770	5,5
Virbu pagasts	887	2,8
Talsu novadā	31 954	100

Datu avots: CSP

Pēdējo piecu gadu laikā novada iedzīvotāju skaits ir sarucis par 2240 iedzīvotājiem. No visiem novada iedzīvotājiem 47,6 % dzīvo pilsētās, savukārt 52,4 % dzīvo lauku teritorijā.

Iedzīvotāju blīvums novadā ir 17 cilv./km², Latvijā – 31 cilv./km² un Kurzemes plānošanas reģionā – 19 cilv./km².

Uz 2015.gada 1.janvāri līdz darbaspējas vecumam novadā dzīvoja 4 643 iedzīvotāji jeb 14,45% no visiem novada iedzīvotājiem, darbaspējas vecumā – 20 998 iedzīvotāji jeb 65,35% un pēc darbaspējas vecuma – 6 491 iedzīvotāji jeb 20,2%.

Pēc nacionālā sastāva novadā dzīvo 30 924 jeb 96,24% latvieši, 1111 jeb 3,46 % krievi, 561 jeb 1,75% čigāni un 1212 jeb 3,77% citas tautības.

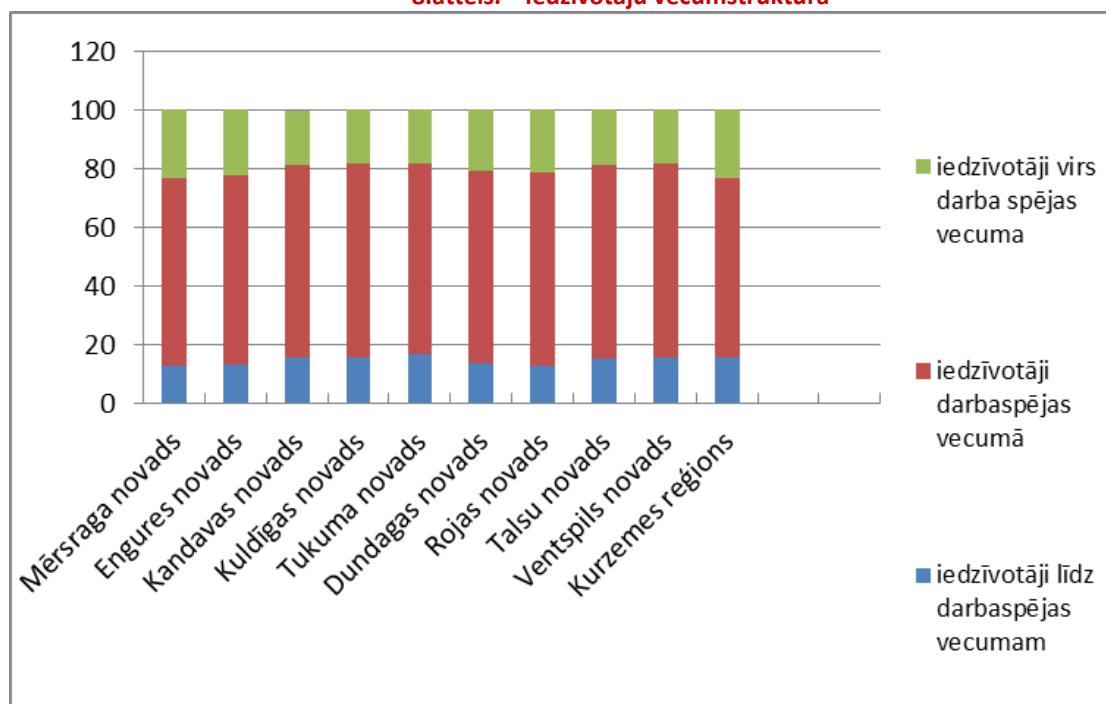
Lielākais iedzīvotāju blīvums ir Talsu pilsētā – 1427 cilv./km², Valdemārpilī – 451cilv./km², Laidzes pagastā – 26, Virbu – 24, Lībagu – 14 cilv./km².

3.2.2. Vecuma un dzimuma struktūra

Uz 01.01.2015. līdz darbaspējas vecumam novadā dzīvoja 4 643 iedzīvotāji jeb 14,5% no visiem novada iedzīvotājiem, darbaspējas vecumā – 20 998 iedzīvotāji jeb 65,5% un pēc darbaspējas vecuma – 6491 iedzīvotāji jeb 20%.

Salīdzinot ar apkārtējiem novadiem, vecumstruktūra lielajos novados un vidēji Kurzemes reģionā ir līdzīga. Kurzemes pašvaldību mazajos novados, kuros nav reģiona līmeņa pilsētas, ir lielāks virs darbaspējas vecuma iedzīvotāju īpatsvars un mazāks bērnu un jauniešu īpatsvars.

8.attēls. Iedzīvotāju vecumstruktūra

Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde

3.2.3. Nacionālais sastāvs

Pēc nacionālā sastāva uz 01.01.2015. novadā dzīvo 30 924 jeb 96,24% latvieši, 1111 jeb 3,46 % krievi, 561 jeb 1,75% čigāni un 1212 jeb 3,77% citas tautības.

3.2.4. Laulības

2015.gadā laulības noslēguši 192 pāri, kas ir par 35 laulībām vairāk nekā 2014.gadā un par 100 pāriem vairāk kā 2010.gadā. Trīsdesmit viens pāris par laulību noslēgšanas vietu izvēlējās kādu no novadā esošajām baznīcām. Jaunlaulāto vecums tuvojās trīsdesmitgadnieku robežai, un aizvadītajā gadā tas bija 32,3 gadi līgavainim un 28,6 gadi līgavai. Mazāks kļuvis noslēgto laulību skaits, kurās viens no jaunlaulātajiem ir ārzemnieks. 2015.gadā tie bija Ukrainas un Amerikas Savienoto Valstu pilsoņi.

3.2.5. Iedzīvotāju skaita prognoze

Iedzīvotāju skaits Latvijā un arī Talsu novadā ilgstoši samazinās, un galvenie iemesli tam ir sabiedrības novecošanās, zems dzimstības līmenis un iedzīvotāju emigrācija.

Iedzīvotāju iekšējā un ārējā migrācija būtiski ietekmē iedzīvotāju skaita samazināšanos novadā. Negatīvais migrācijas saldo pārsniedz iedzīvotāju negatīvo dabisko pieaugumu. Migrācijas plūsmas uz ārvalstīm strauji pieauga, pasliktinoties situācijai ekonomikā. Negatīvā migrācijas saldo kulminācija tika sasniegta 2009. un 2010.gadā. Galvenais cilvēku izbraukšanas mērķis ir darba meklējumi ārvalstīs. No valsts emigrē galvenokārt darbaspējas vecuma iedzīvotāji, izteikti mobilāki ir jaunāku vecuma grupu iedzīvotāji.

Prognozes liecina, ka iedzīvotāju skaits Latvijā vidējā termiņā turpinās samazināties. Darbspējas vecuma iedzīvotāju skaits samazināsies straujāk nekā kopējais iedzīvotāju skaits. Galvenais iedzīvotāju skaita samazināšanās iemesls gan vidējā termiņā, gan ilgtermiņā joprojām būs migrācija, zemā dzimstība un iedzīvotāju novecošanās.

3.tabula. Iedzīvotāju skaita pārmaiņu prognoze

Teritoriālās vienības nosaukums	Iedzīvotāju skaits 2000.g.	Iedzīvotāju skaits 2011.g.	Iedzīvotāju skaita pārmaiņas 2000.-2011.g.	Iedzīvotāju skaita pārmaiņu kategorijas prognoze 2011.-2020.g.	Iedzīvotāju skaita pārmaiņu kategorijas prognoze 2011.-2030.g.
Abavas pagasts	1556	1230	-21%	-8% līdz -16%	-24% līdz -32%

Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. I daļa. Pašreizējās situācijas analīze

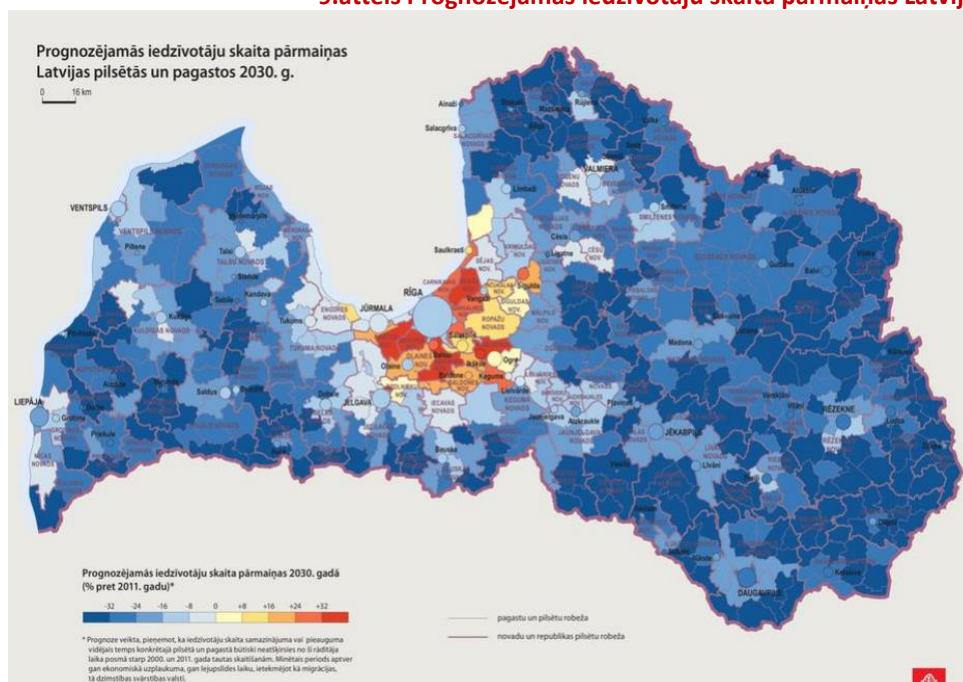
Ārlavas pagasts	1143	936	-18,1	-8% līdz -16%	-24% līdz -32%
Balgales pagasts	1110	856	-22,9%	-16% līdz -24%	-24% līdz -32%
Ģibuļu pagasts	2649	2266	-14,5	-8% līdz -16%	-16% līdz -24%
Īves pagasts	649	493	-24%	-16% līdz -24%	- 32% un lielāks samazinājums
Ķūļciema pagasts	541	431	-20,3%	-8% līdz -16%	-24% līdz -32%
Laidzes pagasts	1765	1758	-0,4%	0% līdz -8%	0% līdz -8%
Laucienes pagasts	2015	1786	-11,4%	0% līdz -8%	-8% līdz -16%
Lībagu pagasts	2185	1814	-17,0%	-8% līdz -16%	-16% līdz -24%
Lubes pagasts	647	499	-22,9%	-16% līdz -24%	- 32% un lielāks samazinājums
Sabile	2026	1527	-24,6%	-16% līdz -24%	-24% līdz -32%
Stende	2012	1732	-13,9%	-8% līdz -16%	-16% līdz -24%
Strazdes pagasts	524	418	-20,2%	-8% līdz -16%	-24% līdz -32%
Talsi	12374	10266	-17,0%	-8% līdz -16%	-8% līdz -16%
Valdemārpils	1658	1357	-18,2%	-8% līdz -16%	-24% līdz -32%
Valdgales pagasts	1531	1299	-15,2%	-8% līdz -16%	-16% līdz -24%
Vandzenes pagasts	2081	1676	-19,5%	-8% līdz -16%	-24% līdz -32%
Virbu pagasts	1078	875	-18,8%	-8% līdz -16%	-24% līdz -32%

Datu avots: Pētījums „Publisko individuālo pakalpojumu klāsta izvērtējums atbilstoši apdzīvojumam” 1.starpatskaite. Demogrāfisko izmaiņu raksturojums un prognozes.VARAM.2015.gads

2015.gadā tika veikts VARAM pētījums „Publisko individuālo pakalpojumu klāsta izvērtējums atbilstoši apdzīvojumam” un sagatavota 1.starpatskaite “Demogrāfisko izmaiņu raksturojums un prognozes”.

Pētījumā ir izmantoti Eiropas statistikas jomā izmantotās metodes, kas apskata dabisko iedzīvotāju kustību un ilgtermiņa migrāciju. Šis pētījums balstīts uz pieņēmumu, ka dabiskie procesi sastāda tikai vienu trešdaļu no demogrāfiskajām izmaiņām. Ir grūti paredzēt tāda apjoma emigrāciju, kāda Latvijā ir bijusi pēdējos desmit gados. Tikpat nozīmīgi ir sekot imigrācijas izmaiņām, lai savlaicīgi varētu noteikt nepieciešamos pasākumus.

9.attēls Prognozējamās iedzīvotāju skaita pārmaiņas Latvijā

Datu avots: Pētījums „Publisko individuālo pakalpojumu klāsta izvērtējums atbilstoši apdzīvotajam” 1.starpatskaite. Demogrāfisko izmaiņu raksturojums un prognozes. VARAM.2015.gads

Četri iespējamie alternatīvie rīcības virzieni iedzīvotāju skaita stabilizēšanai Talsu novadā:

- Aktīva pašvaldības imigrācijas politika, piesaistot novadā cilvēkus no citām teritorijām. Ņemot vērā to, ka arī citi Latvijas novadi un pilsētas sastopas ar tādu pašu problēmu, maz ticams, ka Talsu novadam izdosies piesaistīt ievērojamu cilvēku skaitu no citām Latvijas teritorijām. Taču zināmus panākumus šajā jomā var sasniegt, mērķtiecīgi sekmējot darbvieta un pievilcīgas dzīves vides radīšanu.
- Aktīva ārvalstu iedzīvotāju piesaistīšana ir otrs risinājums, taču tam jābūt saskaņotam ar visas Latvijas imigrācijas politiku.
- Samierināšanās ar iedzīvotāju skaita samazināšanos un mērķtiecīga rīcība, veicinot mazāk apdzīvoto vietu attīstību kā līdz šim.
- Aktīva pašmāju demogrāfijas politika, kas liek uzsvārt ne tik daudz uz iedzīvotāju piesaisti no ārpuses kā labvēlīgu politiku pret pastāvīgajiem iedzīvotājiem (dzimšanas, bērnu un ģimenes pabalsti un pakalpojumi, darbavietas, mājoklis), lai ilgtermiņā uzlabotu dzimstību un atturētu iedzīvotājus no aizbraukšanas.

Lai mazinātu iedzīvotāju migrāciju no Talsu novada ir nepieciešams novada katrā apdzīvotajā vietā saglabāt pēc iespējas labvēlīgākus dzīves un darba apstākļus.

SVID. Demogrāfiskie procesi un cilvēkresursi

Stiprās puses	Vājās puses
- Talsi – reģiona nozīmes pilsēta, - Vienmērīga novada apdzīvotuma struktūra un vairāki novada nozīmes attīstības centri, - Palielinās iedzīvotāju paredzamais dzīves ilgums, - Viendabīgs, latvisks novads pēc nacionālās piederības,	- Pašvaldības teritorijas ar negatīviem demogrāfiskiem rādītājiem, - Nelabvēlīga iedzīvotāju vecumposmu struktūra.
Iespējas	Draudi
- Stabilizējas iedzīvotāju ataudze un vecumstruktūra, - Atbalstoša mājokļa politika, - Aktīva ģimeņu atbalsta programma (jauno speciālistu piesaiste), - Līdzdalība reemigrācijas plāna atbalsta pasākumu īstenošanā.	- Iedzīvotāju skaita samazināšanās, - Turpinās iedzīvotāju novecošanās, - Palielinās demogrāfiskā slodze, - Pieaug sociālo pakalpojumu izmaksas uz vienu iedzīvotāju.

3.3. Izglītības līmenis un valodu zināšanas

Pēdējās ziņas par iedzīvotāju izglītības līmeni ir no 2011.gada tautas skaitīšanas datiem. No visiem Talsu novada iedzīvotājiem (31 219) 15 un vairāk gadu vecumā atbildes par savu izglītības līmeni bija snieguši 26 500 iedzīvotāji jeb 85%.

Mazāk par četrām klasēm bija 1 443 iedzīvotājam (jeb 5,5 % no atbildējušo skaita), pamatskolas izglītība bija 7 509 iedzīvotājiem (28,3%), vispārējā vidējā izglītība bija 6 029 iedzīvotājiem (23%), profesionālā vidējā vai arodizglītība bija 7415 iedzīvotājiem (28%) un augstākā izglītība 4104 iedzīvotājiem (15,5%).

Salīdzinot ar apkārtējām teritorijām, visvairāk iedzīvotāju ar vidējo vispārējo izglītību ir Tukuma novadā, vismazāk Ventspils novadā. Iedzīvotāji ar augstāko izglītību procentuāli no aptaujātajiem, visvairāk ir Tukuma novadā, vismazāk Ventspils novadā.

3.4. Nodarbinātība un bezdarbs

Analizējot Centrālās statistikas pārvaldes datus pēc darbinieku faktiskās darbavietas un komersanta, iestādes galvenā darbības veida, lielākajā daļā novada teritorijas ir novērojams darbavietu pārsvars privātajā sektorā pār publisko sektoru, kas liecina par veselīgu vietējo ekonomiku un tās potenciālu.

Talsu novadā darbojas vairāki uzņēmumi kā SIA "PINDSTRUP LATVIA", SIA "VIKA WOOD", SIA „Talsu autotransports”, SIA "TALCE", AS "Talsu piensaimnieks" u.c., kas nodrošina lielāko darba vietu skaitu.

4.tabula. Uzņēmumi ar lielāko darbinieku skaitu

Uzņēmums	Darbavietas
"PINDSTRUP LATVIA" SIA	479
"TALSU NAMSAIMNIEKS" SIA	167
"VIKA WOOD" SIA	143
"TALSU AUTOTRANSPORTS" AS	124
"VMF LATVIA" SIA	122
"TALCE" SIA	112
"CVS" SIA	103
"TALSU PIENSAIMNIEKS" AS	99
"KRAUZERS" SIA	95
"BRABANTIA LATVIA" SIA	94
"TALSU SPRIEGUMS" SIA	90
"JAUNPAGASTS PLUS" SIA	78
"TALSU TEHNIKA" SIA	76
"KURZEMES SĒKLAS" SIA	75
"NĀRONE" SIA	58
"INGRID D" AS	57
"PRETPILS" SIA	55
"TALSU TIPOGRĀFIJA" SIA	54
"TALSU MELIORATORS" SIA	51

Datu avots: LURSOFT 2015

Tomēr liela nozīme nodarbinātībā ir sabiedriskajam sektoram, it īpaši mazajos pagastos, kur tās veido stabilas darbavietas ar sociālajā garantijām.

Nozares ar augstāko nodarbinātības līmeni Talsu novadā ir valsts un pašvaldību pārvalde, mazumtirdzniecība, izglītība. Pie augstas nodarbinātības var pieskaitīt nozares saistībā ar vietējo resursu izmantošanu – kokapstrāde, mežsaimniecība un mežizstrāde.

Bezdarba līmenis, saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras datiem, 2015.gada augustā Talsu novadā bija 8,4%, kas ir zemāks nekā tajā periodā vidēji Latvijā (8,5%) un Kurzēmē (10,9%).

Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. I daļa. Pašreizējās situācijas analīze

Darbspēka sagatavošanā liela loma ir profesionālās izglītības piedāvājumam novadā, bet darbspēka nodrošināšana atkarīga no audzēkņu atgriešanās novadā pēc mācībām. Talsu novadā atrodas PIKC „Rīgas Valsts tehnikums” Laidzes teritoriālā struktūrvienība un darbojas Talsu pieaugušo izglītības centrs.

SVID. Nodarbinātība

Stiprās puses	Vājās puses
▪ Stabili vidēja līmeņa uzņēmumi, ▪ Daļā novada teritorijas ir privātā sektora darba vietu pārsvars pār publisko sektoru, ▪ Aktīva komercdarbība pilsētās, ▪ Nodarbinātība ir saistīta ar vietējo dabas resursu izmantošanu, ▪ Darbojas PIKC RVT Laidzes teritoriālā struktūrvienība, ▪ Darba samaksas līmenis atbilst Latvijas vidējiem rādītājiem, ▪ Attīstās pieaugušo izglītības, mūžizglītības piedāvājums, skolu sadarbība ar uzņēmējiem, ▪ Ir augstskolu filiāles, ▪ Darbojas Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra Talsu birojs.	▪ Lauku teritorijās sabiedriskajam sektoram saglabājas liela nozīme nodarbinātībā. ▪ Pieaugušo pārkvalifikācijas piedāvājums nepietiekams, neatbilstošs pieprasījumam. ▪ Darbspēka novecošanās, ▪ Dažādu jomu speciālistu nepietiekamība, ▪ Vidējas un augstas kvalifikācijas darbavietu trūkums pilsētās un pagastos, ▪ Negatīvā balance starp likvidētajiem un no jauna reģistrētiem uzņēmumiem.
Iespējas	Draudi
▪ Nesamazinās bērnu skaits pirmsskolas un sākumskolas posmā, • Izglītības lomas pieaugums un sabiedrības izpratne par to, ▪ Investoru, valsts un ES fondu līdzekļi izglītības infrastruktūras, mācību vides un neformālās izglītības uzlabošanai, ▪ Sabiedrības sadarbības, līdzatbildības, līdzdalības un ieinteresētības lomas palielināšanās izglītības/nodarbinātības procesa virzībā, ▪ Paaugstinājusies iedzīvotāju darba kvalitātes un produktivitātes apziņa, ▪ NVA nodrošina iedzīvotāju kvalitatīvu pārkvalificēšanos atbilstoši darba tirgum un pieprasījumam.	▪ Kvalificēta darbspēka aizplūšana, ▪ Kvalificēta darbspēka nepietiekamība, ▪ Darbspējas vecuma iedzīvotāju un ģimeņu migrācija, ▪ Valsts nodarbinātības politika nenodrošina pārkvalifikācijas iespējas dažādu izglītības jomu un kvalifikācijas ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem, ▪ Uzņēmumu un valsts iestāžu slēgšana, ▪ Neprognozējama nodokļu politika valstī, ▪ Likumdošanas izmaiņas, ▪ Eksporta samazinājums, ▪ Nepietiekama nodarbinātības veicināšanas politika valsts līmenī (motivējoša saņemt pabalstu).

4.EKONOMIKA

Uzņēmumu sekmīgai darbībai un konkurētspējai ir svarīga loma pašvaldības attīstībā. Uzņēmumi nozīmē darbavietas, iedzīvotāju nodarbinātību, kas nodrošina lielāku pašvaldības budžeta ieņēmumu daļu. Vienlaikus samazinās sociālā spriedze, izdevumi sociālajiem pabalstiem. Labvēlīgu uzņēmējdarbības vidi veido vietējie resursi, izglītots darbspēks, pieejams publiskais sektors un sakārtota publiskā infrastruktūra.

Uzņēmējdarbību ietekmē normatīvā vide, kuru lielā mērā regulē valsts līmeņa likumdošana, taču arī pašvaldības rīcībā ir atbalsta instrumenti, ar kuru palīdzību var nodrošināt uzņēmējdarbības attīstībai labvēlīgu vidi un sekmēt Talsu novada uzņēmēju konkurētspēju un novada izaugsmi kopumā.

10.attēls. Uzņēmējdarbības saistība ar pašvaldību budžetu

Pašvaldība, izglītības iestādes, Profesionālās izglītības kompetences centrs „Rīgas valsts tehnikums” Laidzes teritoriālā struktūrvienība, valsts iestādes, lielās lauku saimniecības, uzņēmumi kopā veido sadarbības platformu. Talsu novadā strādājošie uzņēmumi jau tagad ir pašvaldības sadarbības partneri.

Ilgu laiku atbalsts uzņēmējdarbības veicināšanai praktiski bija nenozīmīgs un formāls. Līdz ar ES fondu apgūšanu, pašvaldību un valsts publiskajā infrastruktūrā ir veiktas būtiskas investīcijas.

4.1. Uzņēmējdarbības raksturojums

Saskaņā ar Lursoft datiem, Talsu novadā 2015.gada novembrī ir reģistrēti 2690 uzņēmumi (2011.gadā - 2582 uzņēmumi).

Talsu novadā darbojas virkne uzņēmumu ar ievērojamu apgrozījumu un darbinieku skaitu. Uzņēmumi ar apgrozījumu no viena līdz vairāk kā četriem miljoniem eiro (2014.gada Lursoft dati) Talsu novadā darbojas tādās nozarēs kā

- kūdras ieguve,
- grants un smilts karjeru izstrāde; māla un kaolīna ieguve,
- piena pārstrāde un siera ražošana,
- graudu, sēklu, neapstrādātas tabakas un lopbarības vairumtirdzniecība,
- ceļu un maģistrāļu būvniecība,
- mežizstrāde,
- zāģēšana, ēvelēšana un impregnēšana,
- pārējo koka izstrādājumu ražošana; korķa, salmu un pīto izstrādājumu ražošana,
- degvielas mazumtirdzniecība degvielas uzpildes stacijās,
- pilsētas un piepilsētas pasažieru sauszemes pārvadājumi,
- metālizstrādājumu, krāsu un stikla mazumtirdzniecība specializētajos veikalos,
- elektroinstalācijas ierīkošana,
- citur neklasificētu gatavo metālizstrādājumu ražošana,
- mazumtirdzniecība nespecializētajos veikalos, kuros galvenokārt pārdod pārtikas preces, dzērienus vai tabaku,
- slimnīcu darbība,
- dzīvojamo un nedzīvojamo ēku būvniecība,
- zivju, vēžveidīgo un mīkstmiešu pārstrāde un konservēšana,
- tvaika piegāde un gaisa kondicionēšana,
- ūdens ieguve, attīrīšana un apgāde.

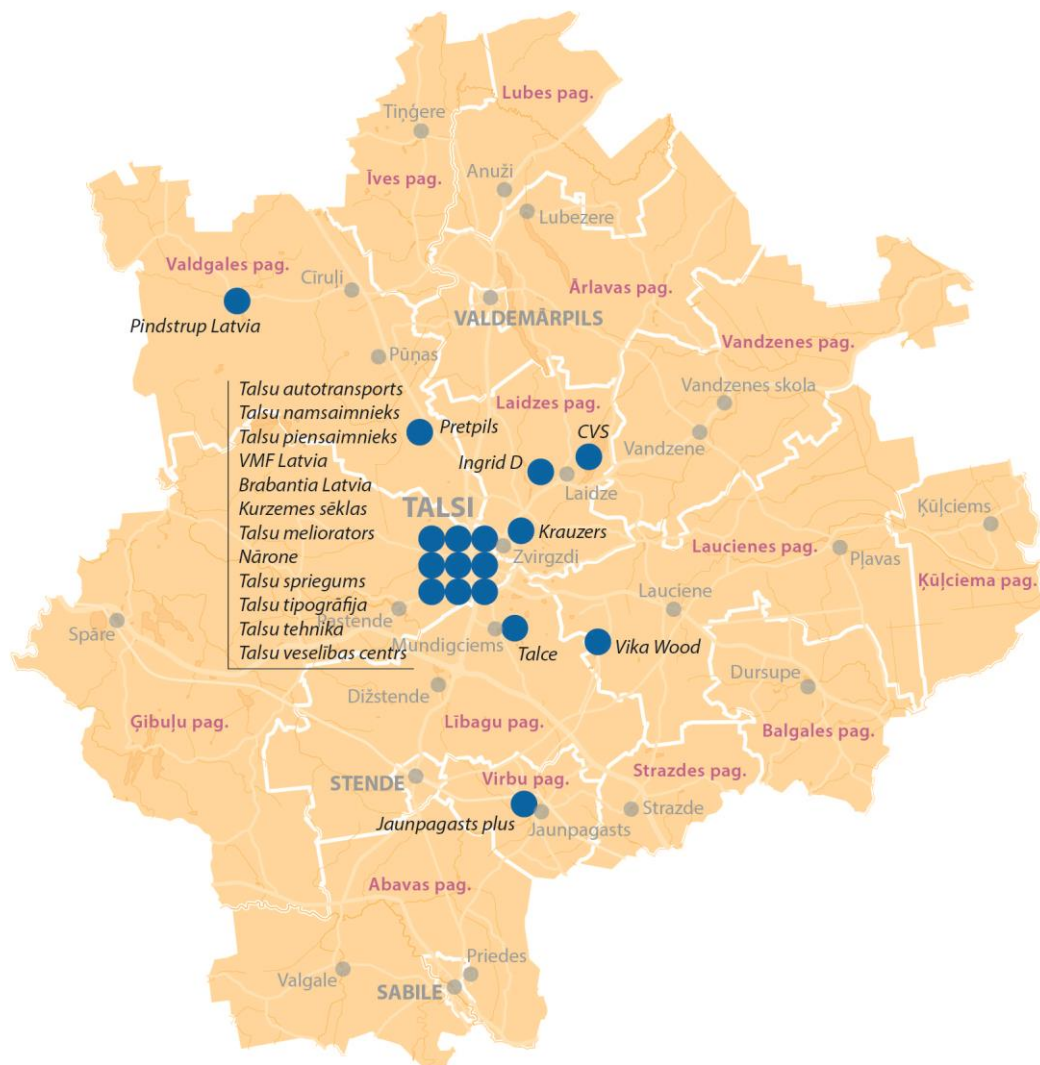
Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. I daļa. Pašreizējās situācijas analīze

Talsu novadā darbojas uzņēmumi, kuri eksportē produkciju uz ārvalstīm: SIA "Vika Wood" (kokapstrāde), SIA "Pindstrup Latvia" (kūdras ieguve), SIA "SBE Latvia LTD" (kokapstrāde), AS "Talsu Piensaimnieks" (piena pārstrāde), SIA "Krauzers" (mežizstrāde).

Vietējās ekonomikas stimuli:

- Talsu pilsēta – reģionālas nozīmes attīstības centrs;
- vietējie ražošanas un pakalpojumu uzņēmumi;
- zemnieku saimniecības, kas pamatā strādā vietējam tirgum un izmanto vietējos zemes resursus;
- novietojums netālu no valsts galvenā autoceļa Rīga – Ventspils;
- 115 km attālums no Rīgas (starptautiskas nozīmes attīstības centrs, starptautiskā lidosta, osta);
- 76 km attālums no Ventspils (nacionālas nozīmes attīstības centrs, osta).

11.attēls. Uzņēmumi ar lielāko darbinieku skaitu

Datu avots: Lursoft 2015

Derīgo izrakteņu izstrāde

Uzņēmumu darbības veidi ir balstīti vietējo dabas resursu izmantošanā. Viens no izplatītākajiem darbības veidiem – derīgo izrakteņu ieguve.

SIA „Talce” - iekļāvies sešu saistītu ceļu būves uzņēmumu grupā „SC grupa”: SIA „Saldus ceļinieks” un tā meitas uzņēmumi: SIA "Talce", SIA "SC Kuldīga", SIA "SC Dobeļe", SIA "Mērnīeks J" un SIA "SC Transports". SIA „Talce”

veic ceļu, laukumu un tiltu būvi, asfaltbetona un minerālo ceļu būvmateriālu ražošanu un ražošanas vajadzībām iegūst smilts-grants resursus Talsu novadā.³

SIA "Pindstrup Latvia" ražošanas iecirknis "Lielsalas" veic kūdras ieguvu kūdras purvā Lielsalas un ražo kūdras substrātu. SIA "Pindstrup Latvia" ir Dānijas uzņēmuma AS „Pindstrup Mosebrug” meitas uzņēmums (dibināts 1905.gadā), Latvijā darbojas kopš 1998.gada.

Lauksaimniecība

Talsu novadā darbojas dažādi lauksaimniecības produkcijas ražošanas un pārstrādes uzņēmumi. Gaļas pārstrādes uzņēmuma SIA "Talsu Gaļa Plus" misija: vadošais gaļas pārstrādes uzņēmums Latvijas tirgū, kurš nodrošina un piedāvā nemainīgi augstu produkcijas kvalitāti un klāstu. Sabiedrības vērtējumā iegūst sociāli atbildīga uzņēmuma reputāciju.

Uzņēmuma vīzija: jābūt profesionalitātes, augstas darbības efektivitātes etalonam klientu un sadarbības partneru vērtējumā, kā arī atsaucīgam un atbildīgam darba devējam.

Uzņēmums veic gaļas pārstrādi un konservēšanu, cīsiņu, desiņu, žāvējumu, sardeļu, desu, gaļas, pastētes, pusfabrikātu, u.c. gaļas izstrādājumu ražošanu.

AS „Talsu piensaimnieks” dibināta 1993.gadā. Tā pirmsākumi meklējami 1922.gadā, kad tagadējā uzņēmuma atrašanās vietā nodibināja Piensaimnieku sabiedrību. AS "Talsu piensaimnieks" nodarbojas ar pilnpiena un vājpiena produktu ražošanu, un ir lielākais siera ražotājs Kurzemē un Latvijā (siers "Talsu ritulis", piens, biezpiens, u.c. piena produkti). Lielu popularitāti iedzīvotāju vidū ieguvis uzņēmumā ražoto piena produktu un konditorejas veikals "Piena sēta".

Senas tradīcijas ir graudaugu selekcijai. Dižstendē darbojas Valsts Stendes graudaugu selekcijas institūts. Tas dibināts 1922.gadā un veic zinātniski pētniecisko darbu graudaugu selekcijā un šķirņu izveidē, sēklkopībā, augu aizsardzībā, laukaugu audzēšanas tehnoloģijā un bioloģiskajā lauksaimniecībā.

Nozīmīgu atbalstu lauku saimniekošanas dažādošanai saimniecības saņēmušas Lauku atbalsta programmas ietvaros, kas tika ieviestas saskaņā ar biedrības "Talsu rajona partnerība" vietējās attīstības stratēģiju.

Mežizstrāde, kokapstrāde, meža apsaimniekošana.

Talsu novadā atrodas vairāki uzņēmumi, kuru darbības veids balstīts vietējo meža resursu izmantošanā.

SIA „Vika Wood” atrodas Laucienes pagastā, ir lielākā kokzāģētava Latvijā, gadā saražojot aptuveni 280 000 m³ žāvētu un šķirotu zāgmateriālu, no kuriem 80% tiek eksportēti. SIA „Vika Wood” ir viens no Kurzemes lielākajiem eksporta uzņēmumiem.

Uzņēmuma saražotie zāgmateriāli tiek pārdoti visā pasaulē - Tālajos Austrumos, Tuvajos Austrumos, Ziemeļāfrikā un Eiropā.

AS „Talsu mežrūpniecība” nodarbojas ar mežizstrādi un kokapstrādi. Kokapstrādes cehā tiek ražoti lobītie un virpotie mietiņi. Produkcija tiek eksportēta un nonāk arī pie Latvijas patērētājiem.

SIA "Krauzers" Laidzes pagastā nodarbojas ar mežizstrādi, ražo un pārdod augstas kvalitātes apdares dēļus. Uzņēmumam ir vairāk nekā desmit gadu pieredze kokmateriālu pārvadāšanā. Uzņēmuma kokvedēju mašīnas ir datorizētas un aprīkotas ar GPS sistēmām, kas dod iespēju jebkuram klientam pārliecināties par paveikto darbu.

SIA „FVK mēbeles” ražo mīkstās mēbeles.

Laucienes pagastā ilgstoši darbojas Valsts meža dienesta Meža pētīšanas stacijas Šķēdes mežu novada struktūrvienība. Pašlaik „Mežmājā” izveidots Meža pētīšanas stacijas mācību centrs (viesnīca, konferenču zāle).

Zivsaimniecība

Pašlaik Talsu novadā ir reģistrēti 3 zvejas produktu apstrādes uzņēmumi (ZM dati uz 01.06.2015): SIA „Senga” Vandzenes pagastā, SIA „Roja F.C.T.” ražotne Valdemārpilī, SIA „Taimiņš” Laucienes pagastā.

³ http://www.sc.lv/site/lat/Talces_vesture/

Talsu novada iekšējie ūdeņi ir laba bāze zivsaimniecības attīstībai. Talsu novadā ir īstenoti Eiropas Zivsaimniecības fonda atbalsta programmas projekti, atbilstoši biedrības „Talsu rajona partnerība” izstrādātās EZF vietējās attīstības stratēģijai 2007. - 2013.gadam, kas sniedz atbalstu ciematam, kuros veic zivsaimniecības darbības, atjaunošanai un attīstībai, ar zivsaimniecību un tūrismu saistītas infrastruktūras un pakalpojumu attīstībai un saimnieciskās darbības uzlabošanai un dažādošanai.

Tūrisms

Talsu novadā darbojas 3 tūrisma informācijas centri (turpmāk TIC): Talsu novada tūrisma informācijas centrs-izveidots 1996.gadā, tajā strādā 3 darbinieki, Sabiles tūrisma informācijas centrs (1999) – 1 darbinieks un Valdemārpils tūrisma informācijas centrs (2010) – 1 darbinieks.

Talsu novadā uz 01.01.2016. viesus uzņem 48 naktsmītnes - 5 viesnīcas, 19 viesu nami, 11 brīvdienu mājas, 2 lauku mājas, 3 tūrisma un atpūtas kompleksi, 4 jauniešu mītnes, 2 kempingi, kopējais gultas vietu skaits – 1629.

Ceļotāji iecienījuši ĪADT piedāvājumus: dabas parku “Abavas senleja”, kurā īpaši apmeklēti objekti ir Sabile ar tajā esošo Vīna kalnu, Abavas rumba, Pedvāles Brīvdabas mākslas muzejs, pastaigu takas un velomaršrutus visā parka teritorijā. Novada viesi iecienījuši dabas parka “Talsu pauguraine” teritorijā esošo skatu torni un izveidoto velomaršrutu, kā arī dabas parka “Engures ezers” putnu vērošanas torņus un savvaļas lopu aploku Krievragā.

Talsu novadā ir plašs tūrisma piedāvājumu klāsts: 19 dabas objekti, 10 muzeji un kolekcijas, 8 pilis un muižas, 1 vējdzirnavas, 14 baznīcas, 11 amatnieku darbnīcas, 13 dārzi un dāļdārzi, 10 produktu degustācijas, 7 lauku sētas un 10 aktīvo atpūtu vietas.

TIC ir izstrādājuši interaktīvus maršrutus - Talsu pilsētā “Ar omu un mugursomu!” un Sabilē “Ar vides gidu Māri Lāci!”

Ir izveidota mājas lapa www.talsitourism.lv, kurā pieejama informācija 6 valodās – latviešu, lietuviešu, igauņu, krievu, angļu un vācu valodās. Mājas lapa pielāgota viedtālruniem. Arī Sabiles mājas lapā www.sabile.lv un Valdemārpils mājas lapā www.valdemarpils.lv, ir sadaļa “Tūrisms”, kā arī pagastu pārvalžu mājas lapās ir atspoguļotas tūrisma iespējas novada teritorijā.

Periodā no 2017. līdz 2020. gadam jāveic informatīvo stendu atjaunošana 6 objektos un jaunu stendu izveidošana pie dabas un kultūrvēsturiskiem objektiem.

Valsts autoceļš Stende – Mērsrags

Iecere uzlabot ceļa kvalitāti posmā Stendes dzelzceļa stacija – Lauciene - Mērsraga osta ir iekļauta šajā un vairākos iepriekšējos plānošanas dokumentos.

Talsu novadu šķērsojošās dzelzceļa līnijas Zilupe – Krustpils – Jelgava - Tukums 2 - Ventspils potenciāls realizēsies pie nosacījuma, ja attīstīsies starpvalstu ekonomiskās saites un palielināsies kravu pārvadājumi Rietumu-Austrumu virzienā. Būtu jāveicina dzelzceļa stacijai Stende piegulošo industriālo teritoriju sakārtošana un iekļaušana Talsu novada pašvaldības piedāvājumā investoriem.

Eksporta uzņēmumiem tuvākās lielās ostas ar attīstītu ostu infrastruktūru ir Rīgā, Ventspilī. Uzņēmumiem savus pakalpojumus piedāvā mazās Mērsraga, Engures un Rojas ostas, kuru attīstība plānota Latvijas Ostu, tranzīta un loģistikas padomes 2015.gada 15.aprīļa sēdē apstiprinātajā „Latvijas ostu attīstības programmā 2014. – 2020.gadam”

Komersantu klubs

Talsu Komersantu klubs (TKK) dibināts 2006.gadā. TKK mērķis - pārstāvēt Talsu novada uzņēmēju intereses un veicinātu dialogu un veiksmīgu sadarbību ar valsts un pašvaldību iestādēm un starptautiskajām organizācijām, kā arī, lai veicinātu Talsu novada uzņēmēju savstarpējo sadarbību, attīstītu uzņēmējdarbību, piesaistot finansējumu ar projektu un fondu palīdzību, iesaistīties Talsu novada sabiedriskās dzīves uzlabošanā un labdarības pasākumu organizēšanā.

Talsu Komersantu klubā 2015.gada pirmajā pusē iesaistījušies aptuveni 45 biedri. Kārtējā biedru kopsapulce tiek sasaukta vienu reizi trīs mēnešos. Biedrība praktizē, ka katru reizi kopsapulces tiek organizētas kādā no uzņēmumiem, kuros dalībnieki var iepazīties ar uzņēmuma darbību un pieredzi.⁴

⁴ <http://www.talsi.lv/public/31796.html>

Uzņēmējdarbības vides faktori

Programmas izstrādes ietvaros uzņēmēju nosauktie veiksmīgas uzņēmējdarbības vides faktori, kas uzņēmumam palīdzētu izvēlēties Talsu novadu par savas darbības vietu, palikt un nepārcelt savu darbību, ir:

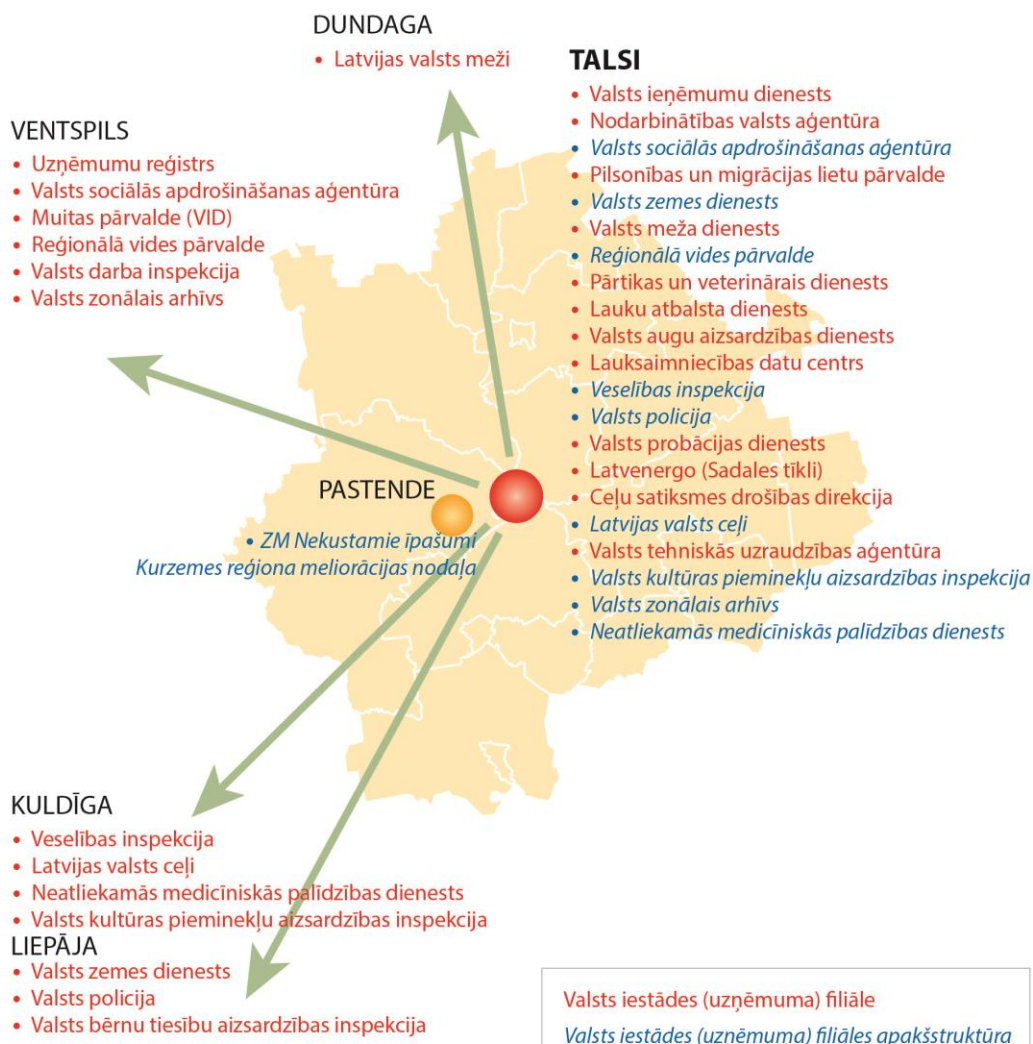
- Talsu pilsētas kā centra nozīmes stiprināšana;
- ceļu uzturēšana un kvalitāte, kā arī uzņēmējdarbībai svarīgu ceļu sakārtošana;
- novada pilsētu ielu seguma atjaunošana;
- pilsētvides labiekārtotība, apkārtējās vides sakoptība;
- kvalitatīva informatīvā vide;
- Talsu pilsētas un novada identitātes un atpazīstamības vairošana;
- NĪN atlaides Talsu novada uzņēmumiem;
- darbinieku sagatavošana, kvalifikācijas paaugstināšana sadarbībā ar PIKC RVT Laidzes teritoriālo struktūrvienību;
- publisko iepirkumu vērtēšanas sistēmas un darba uzdevumu (tehnisko specifikāciju) uzlabošana, piemērojot saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma atlasī;
- attīstītu teritoriju piedāvājums jaunu ražotņu un komercdarbības uzsākšanai;
- informācijas nodrošināšana par teritorijām un cita veida īpašumiem uzņēmējdarbības attīstīšanai.

4.2. Valsts un pašvaldības atbalsts

Valsts pārvaldes pakalpojumi

Būtiski uzņēmējdarbības apstākļus uzlabo valsts iestāžu pakalpojumu pieejamība Talsos. Talsos ir pārstāvētas visu valsts iestāžu teritoriālās struktūrvienības, un lielāko daļu pakalpojumu var saņemt uz vietas novadā (0)

12.attēls. Valsts iestāžu un uzņēmumu teritoriālās struktūrvienības

Valsts iestādes un uzņēmumi administratīvo izmaksu ekonomijas dēļ ir veikuši virkni reorganizāciju, un daļa lēmumu tiek virzīti caur centrālo administrāciju Rīgā. Tas palielina administratīvo slogu – paildzina jautājumu izskatīšanas laiku, un ne vienmēr tiek izprasta vietējā situācija.

Valsts pārvaldes pakalpojumu saņemšana uz vietas Talsos būtiski ietaupa laiku un transporta izmaksas privātā sektorā. Tas īpaši svarīgi ir situācijā, kad nav pieejami elektroniskie pakalpojumi.

Novada pārējā teritorijā valsts pakalpojumi ir pārstāvēti maz. Pastendē atrodas un pakalpojumus sniedz Valsts SIA "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi" Kurzemes reģionālās meliorācijas nodaļas Talsu sektors.

Talsu novadā plašu konsultatīvu atbalstu lauksaimniekiem sniedz valsts lauku konsultanti. Valsts lauku tīkls ir lauku attīstībā iesaistīto institūciju, iestāžu un nevalstisko organizāciju sadarbības un informācijas apmaiņas tīkls, kura darbību Talsu novadā nodrošina SIA „Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” (LLKC) un trīs lauku attīstības speciālisti.

Nodarbinātības valsts aģentūras Talsu filiāle veic darbu ar darba devējiem un ievieš pasākumus komercdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanai. NVA realizē mūžizglītības pasākumus nodarbinātām personām, apmāca bezdarbniekus un darba meklētājus, sniedz informāciju par darba iespējām Latvijā un ārzemēs, kā arī sniedz pakalpojumus, kas saistīti ar profesionālo un karjeras plānošanu.

Pašvaldības atbalsts

Līdz šim esošo normatīvo prasību ietvaros, Talsu novada pašvaldības atbalsts uzņēmējiem pārsvarā ir iespējams publiskās infrastruktūras attīstībai. Ir izveidojusies laba sadarbība ar uzņēmējiem – regulāras tikšanās, pašvaldības morālais atbalsts (goda titula piešķiršana), uzņēmumiem svarīgas informācijas ievietošana mājas lapā, semināri, uzņēmēju iesaistīšana plānošanā, dažādos Talsu novada pašvaldības īstenotajos projektos.

Talsu komersantu klubam ar Talsu novada pašvaldību ir noslēgts sadarbības līgums, lai nodrošinātu saskaņotu un Talsu novada iedzīvotāju interesēm atbilstošu problēmu risināšanu sociālajos un ekonomiskajos jautājumos, kas garantētu sociālo stabilitāti un labklājības līmeņa paaugstināšanu Talsu novadā un paaugstinātu sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā pašvaldībā.

Talsu novada pašvaldībā darbojas Pieaugušo izglītības centrs, kas iesaistās un organizē pieaugušo apmācības un attīstot noteiktus apmācību virzienus, kas sekmē darbaspēka kvalifikācijas celšanu.

SVID. Ekonomika

Stiprās puses	Vājās puses
- Plānveidīga infrastruktūras attīstība, - Vidējie uzņēmumi, attīstītas zemnieku saimniecības, - Attīstīta ekonomiskā darbība lauksaimniecības nozarē (īpaši piensaimniecība, gaļas lopkopība, graudkopība), lauksaimniecības produkcijas pirmapstrādes un pārtikas ražošanas, zivsaimniecības, mežizstrādes, kokapstrādes, būvmateriālu ieguves un ražošanas, ceļu būvniecības nozarēs, kā arī tūrismā, - Augsts pašnodarbināto īpatsvars, - Valsts iestāžu pakalpojumu pieejamība Talsos, - Dabas resursu pieejamība, - Uzņēmumu ražošanas bāze saistīta ar vietējo dabas resursu izmantošanu, - Profesionālās izglītības iestādes esamība, augstākās izglītības iestāžu filiāles un pieaugušo izglītības centrs, - Pašvaldības sadarbība ar uzņēmējiem, - Sakārtota vide.	- Nepilnīgi attīstīta infrastruktūra, - Novēcojusi uzņēmumu ražošanas bāze, - Nepietiekama uzņēmējdarbībai piemērotu finanšu instrumentu pieejamība, - Nepietiekami izglītots un kvalificēts darbaspēks, - Nepietiekams ceļu fonda finansējums ceļu atjaunošanai, - Maz piemērotu attīstītu teritoriju jaunu ražotņu un komercdarbības uzsākšanai, - Nav pieejama informācija par teritorijām un cita veida īpašumiem uzņēmējdarbības attīstībai, - Augsts administratīvais slogs, - Naudas plūsma, kredītu pieejamība, - Pašvaldībai minimālas iespējas atbalstīt komercdarbību, - Negatīvā balance starp likvidētajiem un no jauna reģistrētiem uzņēmumiem.
Iespējas	Draudi
Investoru, ES fondu līdzekļu vides un ražošanas	Ģeopolitiskais stāvoklis pasaulē,

Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. I daļa. Pašreizējās situācijas analīze

infrastruktūras atjaunošanai un paplašināšanai,

- Jauni valsts un pašvaldības atbalsta instrumenti un sistēma uzņēmējdarbības attīstībai,
- Starpnovadu un starpvalstu sadarbība,
- Plānota profesionālās izglītības iespēja reģionā,
- Lielu loģistikas un ražošanas uzņēmumu ar augstu pievienoto vērtību attīstība reģionā,
- Iegūst un izmanto derīgos izrakteņus atbilstoši noteiktajam limitam,
- Pieprasījums pēc vietējās produkcijas,
- Attīstīti transporta mezgli.

- Globālās krīzes ietekme,
- Sezonālie apstākļi,
- Pavājinoties vietējiem uzņēmumiem, samazinās darba vietu skaits un kopējais izaugsmes līmenis,
- Kvalificēta darba spēka aizplūšana,
- Nesakārtota un neprognozējama likumdošana,
- Augsts administratīvais slogs,
- Iedzīvotāju nepietiekama maksātspēja,
- Nepietiekama nodarbinātības veicināšanas politika valsts līmenī (motivējoša saņemt pabalstu).

4.3. Talsu novada pašvaldības specializācija

Specializāciju nosaka vietējais dabas kapitāls un uzņēmumi. Talsu novada specializācija ir lauksaimniecība (īpaši piensaimniecība, augkopība), lauksaimniecības produkcijas pirmapstrāde un pārtikas ražošana, zivsaimniecība, mežizstrāde, kokapstrāde, būvmateriālu ieguve un ražošana, ceļu būvniecība, tūrisms un amatniecība.

Reģiona nozīmes centrs - Talsu pilsēta veicinās publiskā sektora kapacitāti Ziemeļkurzemē. Talsi – deviņu pakalnu pilsēta, Ziemeļkurzemes pakalpojumu un attīstības centrs ar dabas un vēstures harmoniju.

5.tabula. Talsu novada pašvaldības specializācija

Talsu novads Baltijā un Eiropā	Talsu novads Latvijā	Talsu novads Kurzemē
Piena un gaļas pārtikas produktu ražošana	Piensaimniecība	Piensaimniecība,
Mežizstrāde	Lauksaimniecības produkcijas pirmapstrāde un pārtikas ražošana	Lauksaimniecības produkcijas pirmapstrāde un pārtikas ražošana
Kokapstrāde	Zivsaimniecība	Zivsaimniecība
Kultūras un mākslas mantojums	Mežizstrāde, kokapstrāde	Mežizstrāde, kokapstrāde
	Būvmateriālu ieguve un ražošana	Būvmateriālu ieguve un ražošana
	Ceļu būvniecība	Ceļu būvniecība
	Tūrisms un amatniecība	Tūrisms un amatniecība
	Transports un loģistika	Reģiona nozīmes pakalpojumi (ārstsaimniecība, profesionālā izglītība, darbs ar jauniešiem);
		Sabiedriskie auto pārvadājumi

5.TRANSPORTS UN SAKARI

5.1. Valsts un pašvaldības autoceļi un ielas

Talsu novada ceļu tīkls ir viens no blīvākajiem Kurzemes reģionā (Latvijā vidēji - ceļu tīkla vidējais blīvums ir 1,124 km uz 1 km². Nozīmīgākie Talsu novada satiksmes infrastruktūru veidojošie autoceļi ir valsts ceļi, kurus pārvalda VAS „Latvijas Valsts ceļi” Kurzemes reģiona Talsu nodaļa (apkalpo arī Rojas un Dundagas novadus).

13.attēls. Esošā transporta infrastruktūra

Datu avots: VAS „Latvijas Valsts ceļi”

Valsts autoceļu kvalitāte vairākos posmos ir nepietiekami apmierinoša, īpaši „Talsi-Stende-Kuldīga” P120 posmā no Talsiem līdz Rīgas-Ventspils autoceļam, kā arī pieslēgumi tam.

Pie pārbūvētajiem valsts ceļiem ir sakārtota auto stāvlaukumu un autobusu pieturu infrastruktūra. Taču daļai auto stāvlaukumu pie valsts un pašvaldību ceļiem ir neapmierinoša kvalitāte, labiekārtojums un apsaimniekošana.

Valsts reģionālā autoceļa P120 Talsi – Stende - Kuldīga pārbūve saskaņā ar Nacionālo attīstības plānu 2020, paredzēta 2016.gadā.

Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. I daļa. Pašreizējās situācijas analīze

Ceļu kvalitātes uzturēšana valsts ceļu tīklā ir viens no vissvarīgākajiem ekonomiskās un sociālās attīstības priekšnoteikumiem. Prioritāri nozīmīgākais ceļš uzņēmējdarbības attīstībai ir Talsu apvedceļš. Nepieciešama Talsu apvedceļa pagarināšana Ģibuļu pagastā.

6.tabula. Uzņēmējdarbības attīstībai nozīmīgākie valsts autoceļi Talsu novadā (uz 2015.01.01.)

Savienojumu nozīme	Autoceļa nosaukums LVC	Valsts galvenais ceļš (km novadā)		Valsts reģionālais ceļš (km novadā)		Valsts vietējais ceļš (km novadā)	
		Ar asfalta segumu	Cits segums	Ar asfalta segumu	Cits segums	Ar asfalta segumu	Cits segums
Novada sasaiste ar nacionālās nozīmes centriem – Rīgu un Ventspili (un ostām)	A10 Rīga-Ventspils	40	-	-	-	-	-
Talsu pilsētas savienojums ar Rīga-Ventspils autoceļu (Eiropas TEN tīklu)	P120 Talsi-Stende-Kuldīga	-	-	6	-	-	-
Rojas osta, darba vietas	P126 Valdgale-Roja	-	-	31,935	-	-	-
Ainavisks ceļš un savienojums ar Rīgas līča Ziemeļkurzemes piekrasti	P127 Talsi-Upesgrīva						
Savienojums ar Mērsraga ostu	V1401 Stende - Lauciene - Mērsrags	-	-	-	-	40,663	8,757
Savienojums ar kaimiņu novada centru Dundagu un Baltijas jūras Ziemeļkurzemes piekrasti	P125 Talsi-Dundaga-Mazirbe	-	-	33	-	-	-
Uzņēmumu darbības nodrošināšanai	V1380 Lībagi-Odre					5,688	0,993
Uzņēmumu darbības nodrošināšanai	P129 Talsu apvedceļš	-	-	6,7	-	-	-

Datu avots: VAS „Latvijas Valsts ceļi”, darba grupas

Lai nodrošinātu pašvaldības ielu un ceļu sakārtošanu, šim mērķim tiek plānoti līdzekļi budžetā un šiem pasākumiem paredzētie līdzekļi Talsu novada pašvaldības ceļu fondā.

7.tabula. Ceļu fonda finansējums Talsu novadā

2013.gads Valsts mērķdotācija (ar grozījumiem)	2014.gads Valsts mērķdotācija un budžeta līdzekļi (ar grozījumiem)	2015.gads Valsts mērķdotācija un budžeta līdzekļi (ar grozījumiem)	2016.gads (plānotais, valsts mērķdotācija)
371 345,00 EUR	712 240,00 EUR	744 059,00 EUR	928 120,00 EUR

Lai arī pēdējos gados ielu infrastruktūras sakārtošanā veikti nozīmīgi ieguldījumi, tomēr daļa Talsu, Stendes, Sabiles un Valdemārpils pilsētu ielas ir neapmierinošā stāvoklī. Novada teritorijā fiziski nolietoto un neapmierinošā stāvoklī ir pašvaldības autoceļi. Pašvaldības autoceļu un pilsētu ielu kvalitātes uzlabošanai tiek piesaistīts ES fondu finansējums un Talsu novada ceļu fonda līdzekļi.

Lai nodrošinātu visa novada teritoriju dzīvotspēju - pilsētu un pagastu attīstību, attīstības programmas izstrādes laikā ir apzināti pašvaldības ceļi un ielas, kuriem jāveic pārbūve un atjaunošana.

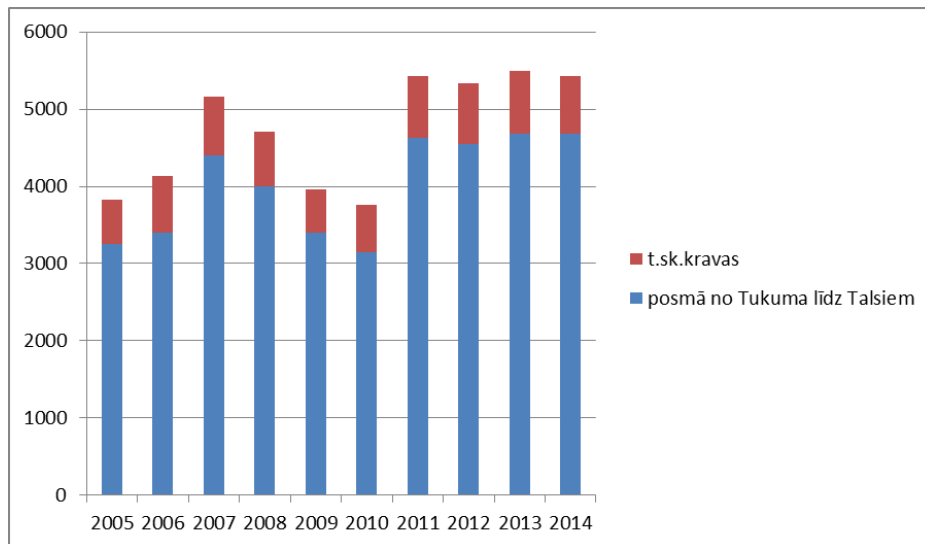
5.2. Satiksmes intensitāte

Uz autoceļa A10 ir intensīva sabiedriskā transporta kustība. Gada vidējā diennakts satiksmes intensitāte uz A10 autoceļa Rīga – Ventspils 2014.gadā bija 4673 (t.sk. 660 kravas) automašīnas diennaktī. 2010.gada sākumā posmā no Kandavas pagrieziena (P130) līdz P120 bija 3814 automašīnas, t.sk. 16% kravas transports.

Salīdzinājumā ar 2005.gada sākumu, intensitāte ir pieaugusi par 923 automašīnām diennaktī. Par 171 automašīnu pieaudzis arī kravas transporta īpatsvars

Ievērojamu daļu veido arī satiksme no teritorijām ap Rīga-Ventspils autoceļu – no Stendes, Jaunpagasta, Strazdes, u.c. Teritorijas ap valsts galveno autoceļu ir saimnieciski aktīvākas.

14.attēls. Vidējās satiksmes diennakts intensitātes izmaiņas no 2005.-2014.gadam uz A10 Rīga-Ventspils posmā no Tukuma līdz Talsiem, am/dn

Datu avots: VAS „Latvijas Valsts ceļi”

No valsts reģionālajiem autoceļiem vislielākā satiksmes intensitāte ir uz P120 posmā no Talsiem līdz A10 un uz P125 posmā no Talsu apvedceļa līdz pagriezienam uz Roju (šeit summējas kustība no P125 un P126 - uz Roju, Valdemārpili, Dundagu).

Spriežot pēc datiem, kas pieejami uz 2015.gada sākumu, satiksmes intensitāte salīdzinoši ar programmas izstrādes, 2010.gadu (3614) ir palielinājusies. Tā uz P120 Talsi-A10 gada vidējā satiksmes intensitāte ir 4594 automašīnas diennaktī, uz P125 posmā no Talsu apvedceļa līdz pagriezienam uz Roju – 2010.gadā bija 3304 automašīnas, 2015.gadā - 3547. Satiksmes intensitāte nedaudz palielinājusies uz Talsu apvedceļa posmā P120 – P 128 – 2973 (2437) automašīnas diennaktī. Uz autoceļa P128 Sloka – Talsi posmā V1401 - P129 vidējā satiksmes intensitāte ir 1786 automašīnas diennaktī, kas ir nedaudz mazāk kā 2007.gadā(2104).

Daudz zemāka satiksmes intensitāte ir valsts vietējiem autoceļiem, bet to loma ir tikpat nozīmīga. Liela daļa no šiem ceļiem apkalpo uzņēmumus. Piemēram, uz V1380 Lībagi – Odre gada vidējā satiksmes intensitāte ir samazinājusies salīdzinot ar 2007.gadu – 457 (664) automašīnas, t.sk 59% kravas transports, kas ir par 13% vairāk.

Gada vidējā satiksmes intensitāte uz autoceļa V1401 Stende - Lauciene – Mērsrags ir 417 automašīnas t.sk. 32% kravas transports (dati uz 2014.gada sākumu), kas ir samazinājusies salīdzinot ar datiem no 2007.gada (598 automašīnas). Savukārt maršrutā Stende – Sable – Pūces satiksmes intensitāte pēdējos gados ir palielinājusies salīdzinot ar 2007.gadu (831), un 2012.gadā tā bija 960 auto diennaktī, no tiem 2% kravas transports.

5.3. Transportlīdzekļi

Kopējais transporta līdzekļu skaits Talsu novadā salīdzinājumā ar 2011.gada sākumu, kad tas bija 13 198 piecu gadu laikā palielinājies par 3,3% – 13 650. Reģistrēto transporta līdzekļu skaits palielinājies arī visos kaimiņu novados, izņemot Rojas novadu, kur tas samazinājies par 23%.

Salīdzinājumā ar apkārtējiem novadiem, Talsu novadā ir lielākais kopējais transportlīdzekļu skaits – 13 650, Tukuma novadā 13 172 un Kuldīgas novadā – 11 238 transportlīdzekļi (0). Talsu novadā ir vairāk autobusu (77). Lielākais kravas autotransportlīdzekļu skaits ir Tukuma novadā (1175) un Talsu novadā (1126).

8.tabula. Reģistrētie transportlīdzekļi Talsu un apkārtējos novados pēc turētāja adreses

Pašvaldība	Vieglie	Kravas	Autobusi	Motocikli, tricikli	Piekabes, puspiekabes	Kvadricikli	Mopēdi	Kopā
Talsu novads	7176	635	12	198	646	12	394	9073
Talsi	3397	491	65	85	396	6	137	4577
Tukuma novads	4301	431	9	114	363	4	257	5479
Tukums	5847	744	53	179	596	5	269	7693
Ventspils novads	4309	433	7	154	480	14	228	5625
Kuldīgas novads	4920	477	3	123	550	11	229	6313
Kuldīga	3715	437	34	110	410	2	217	4925
Kandavas novads	3020	280	21	79	272	6	152	3830
Dundagas novads	1382	136	9	31	110	5	70	1743
Rojas novads	1439	132	11	36	162	3	64	1847

Datu avots: CSDD dati uz 01.01.2015

Talsu novadā ir izveidota pasažieru pārvadājumu un ceļu apsaimniekošanas komisija.

Talsos tiek nodrošināta pilsētas, piepilsētas, starppilsētu autobusu un taksometru satiksme. No Talsu autoostas vienas dienas laikā atiet 24 autobusa reisi pilsētā, 85 reisi novadā un 51 – starppilsētu satiksmē. Pilsētā un pie pilsētas robežām ir deviņas degvielas uzpildes stacijas.

Satiksmes organizācijā veikta virkne ceļu, ielu un krustojumu uzlabošana. Aizvien pieaug pieprasījums pēc kvalitatīvi alternatīvas transporta organizācijas, kur lielāka loma atvēlēta gājējiem, velosipēdistiem. Šo satiksmes dalībnieku drošība uz ielām un ceļiem nav pietiekama. Nepieciešamas investīcijas gan sabiedrības izglītošanā, gan satiksmes infrastruktūras uzlabošanā – gājēju un velosipēdistu izbūvē, velojoslu izbūvē gar valsts autoceļiem, automašīnu stāvlaukumu nodrošināšanā un velonovietņu izveidē.

Talsu novada pašvaldībai ir labas iestrādes publiskās transporta infrastruktūras uzlabošanā. Talsos pēdējo gadu laikā īstenoti vairāki nozīmīgi projekti: „Talsu pilsētābūvniecības pieminekļa piemērošana tūrisma produkta attīstībai”, kura ietvaros tiek veidoti gājēju un velosipēdistu ceļi, veikta Ūdens ielas un Talsu ezera promenādes rekonstrukcija, projekti “Ielu infrastruktūras uzlabošana” un “Ielu infrastruktūras uzlabošana Talsos sasniedzamības sekmēšanai”. Valdemārpilī īstenots projekts “Pilsētas tranzīta ielas rekonstrukcija”. Visos šajos projektos uzlabota gājējiem un transportam paredzētā infrastruktūra.

5.4. Sabiedriskais transports

No 2010.gada janvāra autobusu pasažieru pārvadājumu koordinēšanu Kurzemes reģionā un tostarp arī Talsu novadā veic Kurzemes plānošanas reģiona Sabiedriskā transporta komisija, kas ir pie KPR Attīstības padomes izveidota lēmējinstītūcija.

Kurzemes plānošanas reģions ir izstrādājis Kurzemes transporta organizācijas un pārvaldības stratēģiju.

Sabiedriskā transporta komisija:

- izvērtē pārvadātāju ceturkšņa Pārskatus par sabiedriskā transporta pakalpojumu peļņu vai zaudējumiem KPR maršrutu tīkla reģionālajos vietējās nozīmes maršrutos;
- pieņem lēmumus par pārvadātājiem pārskaitāmo finanšu līdzekļu apmēru ar sabiedriskā transporta pakalpojumu sniegšanu saistīto zaudējumu segšanai;
- izskata novadu pašvaldību, pārvadātāju, juridisko un fizisko personu iesniegumus; pieņem lēmumu par grozījumiem KPR maršrutu tīklā – jaunu reģionālo vietējās nozīmes maršrutu vai reisu atklāšanu, esošo maršrutu vai reisu grozīšanu un slēgšanu;
- izskata Autotransporta direkcijas atteikumu saskaņot lēmuma projektu par Kurzemes plānošanas reģiona reģionālā vietējās nozīmes maršruta vai maršrutu tīkla izveidi vai grozīšanu un lemj par jautājuma tālāku neskatīšanu, grozīšanu vai saskaņošanas atteikuma iesniegšanu izskatīšanai Satiksmes ministrijā;

- pieņēmt lēmumu par eksperimentālo pārvadājumu veikšanu un šo pārvadājumu finansēšanas avotu;
- izvērtēt nepieciešamo kompensāciju (zaudējumu) apmēru nākamajā kalendārā gadā KPR maršrutu tīklam

Nozīmīgākās problēmas sabiedriskā transporta jomā ir:

- sabiedriskā transporta infrastruktūras (pieturu, autoostas) un autoparka novecošanās;
- finanšu trūkums kvalitatīvas autoceļu infrastruktūras apsaimniekošanai un uzturēšanai (īpaši ziemā);
- nomaļas apdzīvotās vietas, kur sabiedriskā transporta maršruti nes zaudējumus vai maršruti vispār netiek piedāvāti;
- vairākās novada vietās nav iespēja nokļūt no Talsiem pēc darba.

Pārvadājumi ar autobusiem Talsu novadā kopumā tiek nodrošināti labā līmenī. Talsu novadā, pamatojoties uz koncesijas līgumu ar Talsu novada pašvaldību, pasažieru pārvadājumus nodrošina AS „Talsu autotransports”, taču starppilsētu pasažieru pārvadājumus nodrošina arī citi pārvadātāji.

Akciju sabiedrība "Talsu autotransports" ir uzņēmums ar ilggadēju pieredzi pasažieru un kravu pārvadājumos, kas pārņemot saistības, darbojas no 1965. gada. AS "Talsu autotransports" ir asociācijas "Latvijas auto" un Latvijas pasažieru pārvadājumu asociācijas biedrs. Gadu gaitā uzņēmums ir attīstījies, pilnveidojies un kļuvis atpazīstams ne tikai Latvijā, bet arī aiz tās robežām. Par spēju labi darboties liecina deviņdesmito gadu krīzes pārvarēšana un augstie rezultāti VSIA "Autotransporta direkcija" rīkotajā konkursā par sabiedriskā transporta pakalpojumu sniegšanu ar autobusiem reģionālajos starppilsētu nozīmes maršrutos.

2013.gada 27.decembrī tika apstiprinātas "Transporta attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam".

Transporta politikas īstenošanai paredzēti divi darbības virzieni:

1. Latvija - ilgtspējīgs transporta un loģistikas pakalpojumu sniedzējs.
2. Nodrošināta iekšējā un ārējā sasniedzamība un augstas kvalitātes mobilitātes iespējas visā valsts teritorijā.

Tomēr jāatzīst, ka Talsu novadā situācija sabiedriskā transporta jomā nav jūtami uzlabojusies. Pēc vilcienu kustības slēgšanas dažus mēnešus tika saglabāti autobusu tiešie maršruti uz Rīgu, Ventspili. Pašlaik autobusi kursē caur Talsiem, kas ir pārsēšanās vieta. Tas nozīmē, ka, izmantojot personīgo auto, nokļūšana no Rīgas-Ventspils ceļa tuvumā esošajām teritorijā (piemēram, no Stendes) uz Rīgu vai Ventspili, ir ievērojami ātrāka un ekonomiskāka, kā to var piedāvāt sabiedriskā transporta auto uzņēmumi.

"Transporta attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam" paredz sabiedriskā transporta sistēmas sakārtošanu (nodrošinās labāku sasniedzamību, efektīvāku finanšu resursu izmantošanu, nedublējošu, intermodālu pasažieru transporta tīklu ar prioritāru sliežu transporta izmantošanu).

Politikas rezultāts – nodrošināta iespēja visiem iedzīvotājiem nokļūt izglītības iestādēs, ārstniecības iestādēs, darbavietās, valsts un pašvaldību institūcijās to darba laikā ar sabiedrisko transportu.

Pieaugot transporta izmaksām (degviela, ceļu uzturēšana), samazinoties iedzīvotāju skaitam laukos, tajā pašā laikā vēloties, lai saimnieciskā rosība neapsīkst un dzīves līmenis laukos saglabātos, ir jāveido jauna, netradicionāla pieeja transporta risinājumiem, lai sasniegtu Transporta attīstības pamatnostādnēs 2014.-2020.gadam izvirzītos mērķus. Atbilstoši Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai līdz 2030.gadam prioritātei „Telpiskās attīstības perspektīva” akcentē sasniedzamības un mobilitātes aspektus un mudina veidot reģionālos mobilitātes centrus.

5.5. Dzelzceļš

Talsu novada teritoriju šķērso valsts nozīmes dzelzceļa līnija Zilupe–Krustpils–Jelgava–Tukums II–Ventspils (0), kura tiek izmantota kravu tranzītam. Tā ir Austrumu-Rietumu transporta koridors starp Ventspils ostu un Krieviju un Baltkrieviju, un tālākām valstīm Austrumos.

Dzelzceļa kravu pārvadājumos 79% sastāda tranzīta kravas, no kā lielākā daļa tiek nogādāta ostās, kas ir Austrumu - Rietumu tranzīta koridora loģistikas posma galapunkts Latvijā un tāpēc galvenajam tranzīta koridoram Austrumi – Rietumi ir īpaša nozīme dzelzceļa nozarē.

Dati par kravu apjomiem pieejami par 2008.gadu, kad diennaktī Stendes staciju šķērsoja vidēji 45 kravas tranzīta sastāvi. Pamatā pa dzelzceļu uz Ventspili tiek transportētas naftas, naftas produktu un šķidrās ķīmijas kravas,

kālija sāls, ogles, metāli, kokmateriāli, graudaugi. Savukārt no Ventspils pa dzelzceļu tiek transportēti salīdzinoši nedaudz kravu – galvenokārt jēlcukurs, lietotas automašīnas un citas ģenerālās kravas uz Krieviju, Kazahstānu un Baltkrieviju. Stendes stacija atrodas vienā no visvairāk noslogotajiem Eiropas koridoriem, kur ik gadu tiek pārvadātas vairāk kā 20 miljonu tonnu dažādu kravu. VAS „Latvijas dzelzceļš”, piesaistot Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas un Eiropas Investīciju bankas finansējumu, ir veikusi investīcijas arī šajā maršrutā, uzlabojot dzelzceļa koridora caurlaides spēju līdz 34 miljoniem tonnu.

Pasažieru vilciens virzienā Rīga-Ventspils pārstāja kursēt 2002. gadā. Uz dažiem mēnešiem tas tika atjaunots 2008.gadā. Pasažieru pārvadājumu atjaunošana pa dzelzceļu uzlabotu iedzīvotāju mobilitāti, taču tas nav vienīgais priekšnoteikums pasažieru vilcienu kustības atjaunošanai.

Stendes stacijas dzelzceļa infrastruktūrai un stacijai pieguļošajām teritorijām nākotnē ir potenciāls ražošanas teritoriju un loģistikas pakalpojumu attīstībai. Šo teritoriju attīstība iekļauta Talsu novada teritorijas plānojumā, kā arī iekļauta attīstības programmas rīcību un investīciju plānā.

5.6. Sakari

Fiksētos telefonsakarus Talsu novadā nodrošina SIA „Lattelecom”, kas nodrošina arī interneta sakarus un digitālās televīzijas piegādi.

Mobilos telefonsakarus nodrošina četri Latvijas mobilo telekomunikāciju tīklu operatori – 2G / 3G / 4G strādājušie SIA „Latvijas Mobilais Telefons”, SIA „TELE2” un SIA „Bite Latvija” un CDMA2000 standartā strādājošais „Triatel”.

3G pārklājums aptver gandrīz visu Talsu novadu (vismaz LMT un Tele2), 4G pārklājums ir ievērojami sliktāks un daudzviet 4G ir pieejams tikai ar jumta antenu. Ir arī vietas kā kūdras rūpnīca Valdgales pagasta Lielsalās, kur nav pieejams ne 3G ne 4G.

Talsos un Talsu novadā, iespēju pieslēgties internetam piedāvā jau minētie SIA „Lattelecom”, SIA „Latvijas Mobilais Telefons”, SIA „TELE2”, SIA „Bite Latvija”, SIA „Triatel”, kā arī kabeļu TV / interneta operatori SIA „Kopideja”, SIA „Media centrs „Kurzeme””, SIA „M-stils”. Citi darbojas mazākos apjomos, piem., Tukuma novada pierobežā - SIA „Infonet Sistēmas”.

Dažos pagastos, piemēram, Valdgales un Ķūļciema pagastu teritorijās interneta pieeja ir ierobežota, nevienmērīga un lēna. Tas ir būtisks kavēklis uzņēmējdarbības un citu aktivitāšu veikšanai.

Specializētie Latvenergo koncerna sakaru tīkli vai iekšējās sakaru sistēmas ir izvietotas kopā ar esošajiem augstsprieguma kabeļiem vai gaisvadu līnijām, un savieno 110 kV apakšstacijas.

Turpmākajos gados ir nepieciešams veicināt optiskā tīkla infrastruktūras paplašināšanos Talsu pilsētā un piepilsētā, t.sk. aptverot ražošanas teritorijas. Pagaidām tā ir labi attīstīta tikai daudzdzīvokļu māju kvartālos un to tuvumā.

Pārējā novada teritorijā jāveicina mobilo sakaru infrastruktūras attīstība sadarbībā ar mobilo sakaru operatoriem. Nepieciešams attīstīt vienotu datu pārraides tīklu novadā pašvaldībā, tās pārvaldēs un pašvaldības iestādēs.

SVID. Transports, sakari

Stiprās puses	Vājās puses
- Eiropas un nacionālas nozīmes transporta infrastruktūras, - Sabiedriskā transporta tīkls, - Salīdzinoši liels melnā seguma īpatsvars valsts autoceļos, - Vēsturiski izveidojies un nemainīgs autobusu sabiedriskā transporta maršrutu tīkls ar stabiliem maršrutiem, - Īstenoti ielu infrastruktūras ES fondu finansētie	- Pašvaldības grantēto ceļu fiziskais nolietojums, - Neapmierinošas kvalitātes ceļa segums uz intensīvi lietotajiem autoceļiem, - Nepietiekama gājēju un velobraucēju drošība uz valsts un pašvaldības ceļiem, - Nepietiekams veloceliņu nodrošinājums un informācija par maršrutiem, - Nepietiekams ceļu fonda finansējums pašvaldības ceļu uzturēšanai,

Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. I daļa. Pašreizējās situācijas analīze

projekti, ▪ Uzlabota publisko mobilo sakaru kvalitāte, ▪ Augsti attīstīti interneta pakalpojumi, ▪ Pieaug interneta pakalpojuma lietotāju skaits un lietošanas iespējas, ▪ Uzlabojas publiskā interneta pieejamība.	▪ Sabiedriskā transporta maršrutu tīkls nenosedz visu Talsu novada teritoriju, ▪ Sabiedriskā transporta saskaņotība starppilsētu un vietējas nozīmes maršrutos, ▪ Nenotiek pasažieru pārvadājumi pa dzelzceļu, ▪ Nesakārtotība skolēnu pārvadājumu nodrošināšanā/ nav definēts kā valsts pasūtījums, ▪ Neiespējama velosipēdu pārvadāšana vietējā sabiedriskajā transportā.
Iespējas	Draudi
▪ ES fondu piesaiste infrastruktūras uzlabošanai uz stratēģiskiem un ražošanas objektiem un teritorijām, ▪ Uzlabota drošība uz/pie valsts, pašvaldības ceļiem, dzelzceļa, ▪ Paplašināts sabiedriskā transporta pakalpojuma klāsts.	▪ Nepietiekami veiktas investīcijas transporta un sakaru infrastruktūrā, ▪ Traucēta sakaru pakalpojumu sasniedzamība iedzīvotājiem un uzņēmumiem, ▪ Papildus izmaksas transporta līdzekļu uzturēšanai un remontam, ▪ Informācijas un sakaru tehnoloģijas attīstās straujāk nekā daļas sabiedrības (tajā skaitā speciālisti) prasmes un iespējas ar tām rīkoties, ▪ Sabiedriskā transporta izmaksu pieaugums, biļešu cenu pieaugums.

6. TEHNISKĀ INŽENIERINFRASTRUKTŪRA

6.1. Komunālās saimniecības pārvalde

Komunālo pakalpojumu jomu Talsu novadā organizē Talsu novada pašvaldības Komunālā nodaļa, bet komunālos pakalpojumus sniedz pilsētu un pagastu pārvaldes, pašvaldības izveidotas kapitālsabiedrības, kā arī komercsabiedrības.

Vairākās komunālās saimniecības jomās Talsu novada pašvaldība jau ir ieviesusi pakalpojumu sniegšanu pēc nozares principa. Siltumapgādē centralizētā siltuma piegādātāji Talsu novadā ir SIA „Talsu namsaimnieks”, SIA „Bio-enerģija” un SIA „ADAX2”. Ūdenssaimniecības pakalpojumus visā novada teritorijā pakāpeniski pārņems SIA „Talsu ūdens”, kurš jau šobrīd sniedz pakalpojumus Talsos, Lībagu pagastā, Stendē un Zvirgzdos (Laidzes pagasts).

Saglabājušies arī lokālie risinājumi - skolu un citu sabiedrisko objektu lokālās apkures sistēmas un ūdenssaimniecības sistēmas.

6.2. Ūdensapgāde un notekūdeņu savākšana un attīrīšana

Talsu novada teritorijā katrā pilsētā un pagastā ir atsevišķa centrālā ūdenssaimniecības sistēma. Lielākā no tām ir Talsu pilsētā, kurā ietilpst arī Laidzes pagasta Zvirgzdi un Ģibuļu pagasta Pastende (notekūdeņu savākšana).

2016.gada 1.janvārī ir stājies spēkā Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums, kas ievieš jaunu regulējumu valstiskā līmenī ūdenssaimniecības nozarē. Līdz šim katrā novadā bija savi saistošie noteikumi, tai skaitā arī Talsu novadā - saistošie noteikumi Nr. 57 „Par ūdensvada un kanalizācijas tīklu un būvju būvniecību, ekspluatāciju un aizsardzību Talsu novadā”.

Lielākais ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējs Talsu novada teritorijā ir SIA “Talsu ūdens” (Talsos, Stendē Lībagu pagastā, Laidzes pagasta Zvirgzdu ciemā), pārējā novada teritorijā ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedz pilsētas vai pagasta pārvalde, izņemot Vandzenes pagastu, kurā pakalpojumus sniedz privāts uzņēmums KS “Centrs”.

Šobrīd vienots tarifs par sabiedriskajiem ūdenssaimniecības pakalpojumiem ir SIA “Talsu ūdens” apkalpes zonā. Savukārt teritorijās, kur pakalpojumus sniedz pilsētas vai pagasta pārvaldes – ir ar Talsu novada domes lēmumu apstiprināti maksas pakalpojumi. Iedzīvotāji par piegādāto ūdeni norēķinās pēc ūdens patēriņa skaitītāja rādījumiem vai piemērotajām ūdens patēriņa normām.

Talsu novadā kopumā ūdenssaimniecības jomas attīstība ir dažāda gan spēkā esošo tarifu, gan iedzīvotāju maksāšanas disciplīnas, gan ūdens kvalitātes ziņā, gan ES fondu piesaistes iespēju jomā.

Neskatoties uz aktīvu ūdenssaimniecības attīstības projektu īstenošanu, Talsu novadā galvenās problēmas ir apdzīvotās vietās, kur ES projekti nav ieviesti. Šajās vietās nav apmierinoša dzeramā ūdens kvalitāte (paaugstināts dzelzs saturs), nolietoti cauruļvadi, neapmierinošs NAI darbs un pārmērīgi ūdens zudumi. Daudzās ūdensapgādes sistēmās nav uzskaites vai arī tā tiek veikta neregulāri vai neefektīvi. Joprojām nav vērtēta katras konkrētās ūdensapgādes sistēmas efektivitāte, kā arī nav rasti viennozīmīgi risinājumi notekūdeņu attīrīšanai. Mazo apdzīvoto vietu ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmu sakārtošanas galvenā problēma ir mazais pakalpojumu saņēmēju skaits attiecībā pret investīciju apjomu, kas nepieciešams ūdenssaimniecības rekonstrukcijai vai izbūvei.

Līdz 2015.gada 31.decembrim ES ūdenssaimniecības projektu ieviešana ir pabeigta Talsu pilsētā, Stendes pilsētā (plānots vēl viens ES projekts), Valdemārpilī, Sabilē, Ģibuļu pagastā, Lībagu pagastā, Lubes pagastā, Laidzes pagastā, Īves pagastā, Valdgales pagastā, Strazdes pagastā, Virbu pagastā. Ūdenssaimniecības sakārtošana vēl nepieciešama Balgales pagasta Dursupē, Stendē, Ģibuļu pagasta Pastendē (II kārtā), Kūļciema pagastā, Laidzes pagasta Rocežos, Ārlavas pagasta Nogalē, Laucienes pagasta Pļavās un Virbu pagasta Lēdās.

Ūdens apgāde

Talsu novadā dzeramo ūdeni centralizētas ūdensapgādes vajadzībām iegūst no pazemes ūdeņiem. Vairāk nekā 70% no kopējā iegūtā ūdens apjoma tiek izmantoti komunālajām vajadzībām, bet pārējie ražošanas uzņēmumu, zemnieku saimniecību un citu juridisku personu vajadzībām.

Ūdens kvalitāte apdzīvotās vietās, kur realizēti Eiropas Savienības finansēti ūdenssaimniecības projekti atbilst Eiropas Padomes direktīvas 98/83/EC par dzeramā ūdens kvalitāti sanitārajām prasībām, regulāri tiek veiktas normatīvajos aktos noteiktās ūdens kvalitātes pārbaudes.

Tomēr joprojām gan Talsos, gan arī citās apdzīvotās vietās, kur iedzīvotājiem ir iespēja pieslēgties centrālajiem ūdensapgādes tīkliem, tiek lietoti arī brīvrāni, akas, vai citas ieguves vietas.

Lielākie ūdens ieguves apjomi Talsu novadā ir SIA "Talsu ūdens". Talsu pilsētas centralizētās ūdensapgādes sistēmā ūdens ieguve no pazemes ūdeņiem tiek veikta no trīs ūdensapgādes urbumiem, kuri izvietoti ūdensgūtnē Daļos un diviem ūdensapgādes urbumiem - Celtnieku ielā.

Talsos centralizētas ūdensapgādes pieejamība ir nodrošināta 99,3% iedzīvotājiem, kā arī dažādām iestādēm, rūpniecības uzņēmumiem, pakalpojumu sniedzējiem.

Vidējais ūdens patēriņš diennaktī:

2014.gadā - 1294 m³/dnn;

2015.gadā - 1230 m³/dnn.

Kopā Talsu pilsētā 2015.gadā apkalpoti vairāk nekā 10 000 iedzīvotāji – 78% no kopējā patēriņa. 22% ūdeni patērē rūpniecības uzņēmumi un citi patērētāji.

Vairāki lielie Talsu pilsētas uzņēmumi - AS "Talsu piensaimnieks", SIA "Talsu gaļa plus", AS "Talsu autotransports" ūdeni iegūst katrs no savas ūdens ieguves sistēmas (urbumiem).

2011. un 2012. gadā projektā „Ūdenssaimniecības pakalpojumu attīstība Talsos, I kārtā” ir veikta būtiska esošo ūdens apgādes tīklu rekonstrukcija un jaunu tīklu būvniecība, Kopā rekonstruēti un izbūvēti 31 615 m ūdensapgādes tīklu, kas sastāda 74,8% no kopējā esošā ūdensapgādes sistēmas apjoma.

Projektā „Ūdenssaimniecības pakalpojumu attīstība Talsos, II kārtā” kopā tiks izbūvēti 3058 metri jaunu ūdensapgādes tīklu, nodrošinot pieejamību līdz pat 99,37 % no Talsu pilsētas aglomerācijas.

Ūdensvadu kopējais garums Talsu pilsētā ir 42,2 km.

Notekūdeņu attīrīšana

Notekūdeņu attīrīšanu regulē vismaz desmit ES tiesību akti, kuri nosaka konkrētus kritērijus notekūdeņu attīrīšanā apdzīvotām vietām ar iedzīvotāju skaitu ne mazāk kā 2000 cilvēku. Mazākām apdzīvotām vietām Eiropas Padomes direktīvas 91/271/EC 7. pants nosaka, ka notekūdeņiem ir jābūt „pietiekami attīrītiem”, lai tie nekaitētu apkārtējai videi un izpildītu citās ES vides direktīvās noteiktās prasības. Latvijai minētās direktīvas ieviešanai ir piemērots pārejas periods līdz 2015. gada beigām.

SIA "Talsu ūdens" savāc lielāko notekūdeņu apjomu Talsu novadā. Notekūdeņi no Talsu pilsētas, Zvirgzdu un Pastendes ciemata Ģibuļu pagastā nonāk centralizētajos Talsu pilsētas kanalizācijas tīklos un tiek novadīti Talsu pilsētas notekūdeņu attīrīšanas iekārtās, kas atrodas Ģibuļu pagasta, Pastendē.

SIA "Talsu ūdens" 2014.gadā vidēji dienā attīrīja 1520 m³, 2015.gadā kopumā - 1400 m³.

2011. un 2012. gadā projektā „Ūdenssaimniecības pakalpojumu attīstība Talsos, I kārtā” tika veikta būtiska esošo kanalizācijas tīklu rekonstrukcija un jaunu tīklu būvniecība, kopā rekonstruēti un izbūvēti 25492 m pašteses kanalizācijas tīklu un 895 m kanalizācijas spiedvadu, kas sastāda 60,6% no kopējā pašteses kanalizācijas garuma un 26% no kanalizācijas spiedvadu apjoma.

Uz 2014.gadu iespējamo pieslēgumu apjoms bija 76,9% no iedzīvotāju skaita Talsu pilsētas aglomerācijā, savukārt Pēc projekta „Ūdenssaimniecības pakalpojumu attīstība Talsos, II kārtā” pabeigšanas tiek nodrošināta pieslēgumu pieejamība līdz pat 99,45 % no iedzīvotāju skaita aglomerācijā.

Kanalizācijas tīklu kopējais garums Talsu pilsētā ir 45,5 km.

Septisko notekūdeņu savākšanu Talsu pilsētā un tuvējos pagastos nodrošina SIA „Talsu ūdens” un SIA „Janvāri”, kuri nodod notekūdeņus notekūdeņu attīrīšanas iekārtās, ko apkalpo SIA "Talsu ūdens". SIA „Talsu ūdens”

nodrošina septisko notekūdeņu savākšanu aptuveni 70% apjomā no kopējā septisko notekūdeņu apjoma, aptverot Talsu pilsētas apkārtējos pagastus un pilsētas.

Uzdevumi

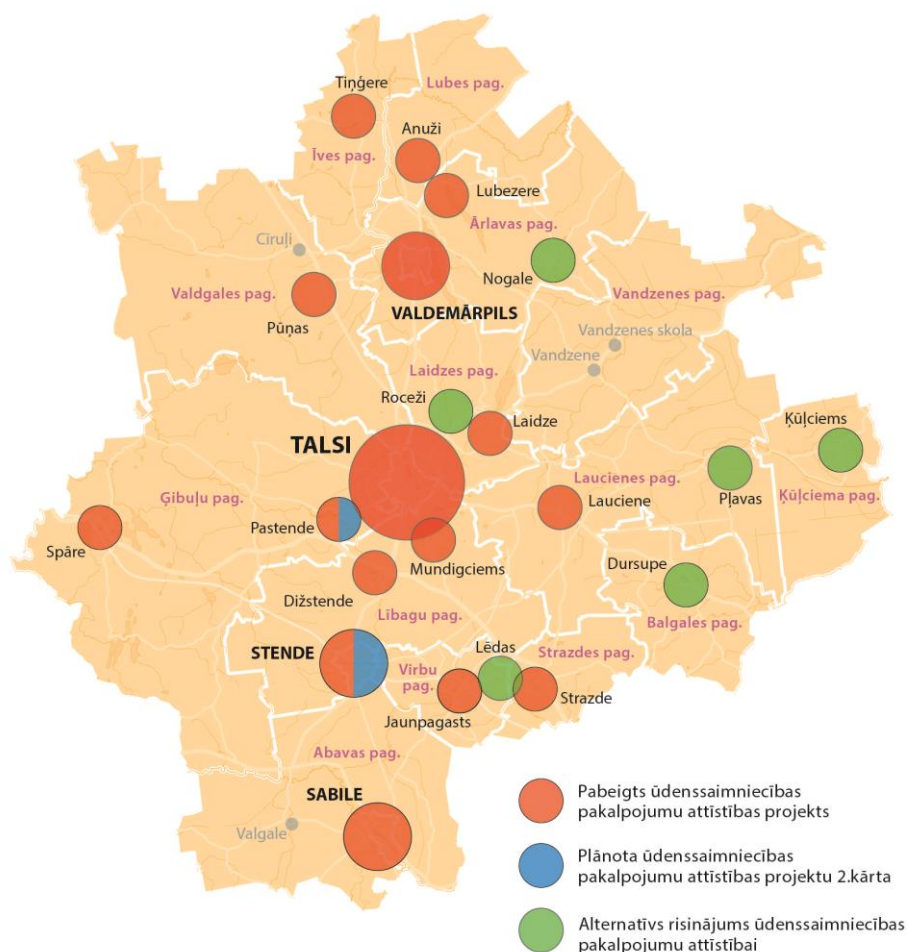
Turpmāk Talsu novadā nepieciešams plānot vairāku apdzīvoto vietu ūdenssaimniecības sistēmu sakārtošanu, kur nebūs ES fondu finansējums. Ūdensapgādes projektu plānošana būtu jāvērtē kontekstā ar pašvaldības mājokļu politiku un tajos jāiekļauj vietējo uzņēmumu vajadzības pēc ūdensapgādes un notekūdeņu novadīšanas pakalpojumiem.

Nepieciešams ierīkot notekūdeņu attīrīšanas sistēmas vietās, kur tās līdz šim nav ierīkotas, izmantojot jau izstrādātus un praksē darbojošos, bet Latvijā vēl praktiski neatpazīstamus inovatīvus NA risinājumus mazām apdzīvotām vietām. Būtiska notekūdeņu sistēmas sakārtošana būtu nepieciešama Stendes pilsētā, tai skaitā plānojot jaunas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, jo šobrīd uz 2015.gadu tikai 37% Stendes iedzīvotāji ir pieslēgti centrālajiem kanalizācijas tīkliem.

Nepieciešams panākt precīzāku pakalpojumu uzskaiti, nodrošinot gan uzskaiti daudzdzīvokļu māju ievados, gan NAI ievados, gan dodot iespēju (gan radot sistēmu, gan piedāvājot tehniskos risinājumus) iedzīvotājiem ierīkot ūdens patēriņa uzskaiti individuāli.

Iespēju robežās apdzīvotās vietās, kur nebūs iespējas piesaistīt ES finansējumu, būtu nepieciešams veikt novecojušo cauruļvadu nomaiņu un ūdens apgādes un kanalizācijas tīklu paplašināšanu, lai nodrošinātu kvalitatīvu ūdenssaimniecības pakalpojumu saņemšanu dzīvojamajos rajonos un ražošanas uzņēmumiem.

15.attēls. Novadā īstenotie ūdenssaimniecības attīstības projekti

Datu avots: Talsu novada pašvaldība

6.3. Lietusūdeņu kanalizācija

Kopš 1998. gada statistikas pārskatos kā īpaša notekūdeņu kategorija tiek izdalīti lietus notekūdeņi. Lielie lietus notekūdeņu daudzumi, kas tiek savākti no uzņēmumu teritorijām un novadīti uz attīrīšanas iekārtām, nevajadzīgi noslogo iekārtas – nelietderīgi tiek tērēti energoresursi tādu salīdzinoši tīru notekūdeņu bioloģiskai attīrīšanai, kurus tikpat sekmīgi iespējams lokāli attīrīt ar lētākām metodēm.

Ne visās novada pilsētu ielās ierīkotas un darbojas lietusūdeņu novadīšanas sistēmas. Tas apgrūtina transporta un gājēju kustību, apgrūtināta pārvietošanās ir velosipēdistiem ar nokrišņiem bagātos gadalaikos.

Daļēji lietusūdeņu sistēmas ir atjaunotas veicot ielu infrastruktūras pārbūvi Talsos un Valdemārpilī, kā arī veicot ēku rekonstrukciju pilsētās un apdzīvotajās vietās. Apdzīvotajās vietās, kur infrastruktūras izbūves projekti netiek ieviesti, saglabājas vajadzība pēc lietus ūdeņu sistēmu un meliorācijas sistēmu atjaunošanas.

6.4. Elektroapgāde

Energoapgādes pakalpojumu Talsu novadā nodrošina Latvennergo koncerna uzņēmumi – AS „Augstsprieguma tīkli” apkalpo augstsprieguma apakšstacijas, AS „Latvijas elektriskie tīkli” apkalpo augstsprieguma līnijas un AS „Sadales tīkli” apkalpo zemsprieguma (0,4 kV) un vidsprieguma (6 – 20 kV) iekārtas.

Daļa Talsu novada pašvaldības uzņēmumu un iestāžu ir iegādājušās ģeneratorus elektroenerģijas nodrošināšanai elektroenerģijas pārtraukuma laikā. Ģeneratoru iegāde nepieciešama vēl daļai uzņēmumu. Elektroenerģijas apgādes drošuma uzlabošanās sagaidāma līdz ar elektroenerģijas savienojuma „Kurzemes loks” izbūvi, izbūvējot 330kV līniju no Grobiņas līdz Ventspilij un tālāk līdz Dundagai un Tumei, un Rīgai.

Elektroapgādes nodrošinājums ir nozīmīgs jaunu teritoriju sagatavošanai uzņēmējdarbības attīstībai.

Kurzemes reģionā attīstās vēja parki. Interese par vēja elektrostaciju veidošanu ir bijusi arī Talsu novadā. Līdz šim vēja enerģija tiek iegūta nelielos apmēros privātām vajadzībām. Talsu novada teritorijas plānojumā sadaļā “Alternatīvā elektroapgāde” ir noteikta kārtība jaunu vēja elektrostaciju būvniecībai.

6.5. Gāzes apgāde

Novada teritorijā nav pieejama dabasgāze. Dabas gāzes vada atzara izbūve uz Talsiem teorētiski ir realizējama no maģistrālā gāzes vada Liepāja – Iecava. Kurzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojumā paredzēta perspektīvā dabasgāzes vada izbūve starp Rīgu un Ventspili, ar perspektīvo atzaru uz Talsiem.

Pilsētā pieejama sašķidrinātā gāze, kuru nodrošina AS “Latvijas propāna gāze” Talsu Gāzes uzpildes stacija, kas gāzi piegādā iedzīvotājiem un uzņēmumiem Talsu novadā.

6.6. Siltumapgāde

Latvijas klimatiskajos apstākļos siltumapgāde ir uzskatāma par vienu no pamata pakalpojumiem. Dažkārt apkures pakalpojumi ir bijuši nepieciešami ilgāk par 7 mēnešiem gadā.

Siltumapgādes izmaksas sastāda lielu daļu no iedzīvotāju izdevumiem par mājokli. Dažās novada teritoriālajās daļās ir augsts parādu īpatsvars (pat tuvu 50%). Neskatoties uz augsto standartizāciju, tieši siltumapgāde ir tas sabiedriskais pakalpojums, kuru iedzīvotāji visvairāk vēlas pielāgot savām fizioloģiskajām vajadzībām.

Siltumapgādes pakalpojumu sniedzēji jau šobrīd saskaras ar energoefektivitātes problēmām, samazinoties siltumenerģijas patēriņam un pieaugot energoresursu cenām, šī pakalpojuma nodrošināšana daudzās sistēmās kļūst nerentabla, izraisot to pilnīgu sabrukumu. Tomēr nav pamata uzskatīt, ka esošās tendences neturpināsies, tādēļ tām ir nepieciešams rast risinājumu.

CSS saskaņā ar Latvijas likumdošanu un ES normatīvajiem principiem un ir sabiedriska pakalpojums, kurš tiek regulēts. Šobrīd Latvijā CSS regulēšanu veic Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija. Sabiedrisko pakalpojumu normatīvie akti CSS sadala 3 daļās – siltuma ražošana, siltuma pārvade, sadale un tirdzniecība.

Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. I daļa. Pašreizējās situācijas analīze

Talsu pilsētā centralizēto siltumapgādi izmanto **40-45%** iedzīvotāju. Centralizēto siltumapgādi nodrošina vairākas katlumājas, kuras apsaimnieko SIA „Talsu Bio-Enerģija”. Mainoties tehnoloģijām un energoresursu cenām, SIA „Talsu Bio – Enerģija” kā viena no pirmajām Latvijā, uzstādīja centralizētās apkures katlu mājā šķeldas kurtuvi. No 1999.gada kā kurināmais visās SIA “Talsu Bio-Enerģija” katlumājās tiek izmantota koksne.

Talsu pilsētā CSS pakalpojumu sniedz arī SIA „ADAX 2”.

Individuālajās dzīvojamās mājās un pilsētas vēsturiskās apbūves rajonā, galvenokārt ir individuālā siltumapgāde, par kurināmo izmantojot koksni, ogles, kūdru, nedaudz sašķidrināto kurināmo, elektroenerģiju un gāzi. Arī daļa privātmāju, kuru tuvumā atrodas siltumapgādes maģistrālie tīkli, par saviem līdzekļiem ir pieslēgušies centralizētai apkures sistēmai. Centralizēti saražotā siltā ūdens piegādes pakalpojumus regulāri saņem 60–70% daudzdzīvokļu ēku mājokļu īrnieki un īpašnieki, kā arī sabiedriskās ēkas.

Centralizēto siltumapgādi Virbu, Ģibuļu, Laucienes, Lībagu un Laidzes pagastos, Valdemārpilī, Sabilē un Stendē nodrošina SIA “Talsu namsaimnieks” Savukārt atlikušajās teritorijās komunālo pakalpojumu organizēšana ir attiecīgās teritoriālās pārvaldes pārziņā. Dažās pārvaldēs siltumapgāde tiek organizēta lokāli, katrai daudzdzīvokļu mājai atsevišķi (piemēram, Vandzenes, Valdgales pagastos u.c.).

Pamatojoties uz SIA “Talsu namsaimnieks” datiem, iedzīvotāju maksāspēja par sniegtajiem pakalpojumiem uz 2015.gada 1.oktobi ir 93% no visiem pakalpojumu saņēmējiem. Salīdzinoši 2013.gadā tie bija 82%

9.tabula. Centralizētās siltumapgādes sistēmas Talsu novadā, 01.11.2015

Teritoriālā daļa	Siltumapgādes pakalpojumu sniedzējs*	Katlu mājas	Galvenās problēmas
Talsu pilsēta	SIA „Talsu Bio-Enerģija”	A.Pumpura iela	Sistēma izbūvēta 80-tajos gados, galvenajā katlumājā A.Pumpura ielā 12 iekārtas uzstādītas 80-90 gadu laikā, to resurss tuvojas paredzētā lietošanas termiņa beigām, katlumāja atrodas daudzdzīvokļu ēku kvartālā tiešā ēku tuvumā, 5-7 gadu laikā jāpieņem lēmums par jaunas katlu mājas būvniecību citā atbilstošākā vietā (jauda 2*5+2MW)
	SIA „Talsu Bio-Enerģija”	Celtnieku iela	Problēmas varētu rasties pie strauja klientu (uzņēmumu) skaita pieauguma
	SIA “ADAX”	Celtnieku iela	
Abavas pagasta “Priedes”	SIA “Talsu namsaimnieks”	Katlu māja Zirņu ielā 1, Sabilē	Nolietoti 2gb apkures katli
Ārlavas pagasts	Pārvalde	Lokāli risinājumi	-
Balgales pagasts	Pārvalde, SIA	Lokāli risinājumi	Dursupes pamatskolas apsilde notiek ar malkas krāsnīm, nepieciešama lokālas centralizētās apkures sistēmas ierīkošana
		Lokāli risinājumi	Lokālās katlu mājas atjaunošana Balgales pagasta pārvaldes ēkai
Īves pagasts	Pārvalde SIA “Talsu namsaimnieks”	Lokāli risinājumi	Nolietota Tiņģeres bērnudārza apkures sistēma
		Saulgriezes	Jāmaina dūmenis
Ģibuļu pagasta Pastendes ciems	SIA “Talsu namsaimnieks”	Lokāli risinājumi	
		Pastendes katlu māja	Pastendes katlu mājai nepieciešams ģenerators
Ķūļciema pagasts	Pārvalde	Lokāli risinājumi	-
Laidzes pagasts	SIA “Talsu namsaimnieks”	Laidzes un Zvirgzdu katlu mājas	Nepieciešama esošo katlu māju atjaunošana
Laucienes pagasts	SIA “Talsu namsaimnieks”	Laucienes ciema centra katlu māja	Laucienes centra katlu mājā nav ģeneratora ar atbilstošu jaudu un jāveic katlu mājas

Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. I daļa. Pašreizējās situācijas analīze

			atjaunošana
	PII "Bitīte"	PII "Bitīte" katlu māja	Pakalpojumu nepieciešams nodot SIA "Talsu namsaimnieks"
	SIA "Talsu Bio - Enerģija"	Pansionāta "Lauciene" katlu māja	Tiks uzstādīts jauns apkures katls
			Krāšņu apkure daudzdzīvokļu mājās Kalnāji, Dzirksteles (Odre) un Silavas
	SIA "Talsu namsaimnieks"		Krāšņu apkure lielākajā daļā pašvaldības dzīvojamā fonda ir nolietojusies
Lībagu pagasts. Mundigciems	SIA "Talsu namsaimnieks"	Mundigciema katlu māja	Apkurina 5 mājas
	SIA "Adax"	Divas daudzdzīvokļu mājas ar lokālu risinājumu	
Lībagu pagasts. Dižstende	SIA "Adax"	Dižstendes katlu māja	-
Lubes pagasts. Lube	Pārvalde	Lokāli risinājumi	
Sabile	SIA "Talsu namsaimnieks"	Katlu māja Ventspils ielā 21D, Sabilē	Katlu mājā jāmaina dūmenis un jāuzstāda dūmsūknis, nav ģenerators
Stende	Pārvalde	Lokāls risinājums – divi kokskaidu granulu katli	
	Pārvalde	Lokāls risinājums – divi kokskaidu granulu katli	
	SIA "Talsu namsaimnieks"	Katlu māja Liepu ielā 33A	Nepieciešama katlu mājas atjaunošana
		Katlu māja Brīvības ielā 80	
Strazdes pagasts. Strazde	Pārvalde	Lokāli apkures risinājumi 3 mājās	Dzīvojamās mājas "Alejas" dūmenis avārijas stāvoklī, nepieciešama sistēmas pārbūve
Valdemārpils	SIA "Talsu namsaimnieks"	Katlu mājas Raiņa ielā 10A, Parka ielā 9	Nepieciešama esošo divu katlu māju atjaunošana Valdemārpilī
Valdgales pagasts. Pūņas	Pārvalde	Lokāli risinājumi	PII "Kamenīte" nolietots katls, cauruļvadi, kā arī PII ēkas radiatori
Vandzenes pagasts. Vidusskola	SIA „KS centrs”	Lokāli risinājumi	Dzīvojamās mājas "Skolas Ausekļi" un centra daudzdzīvokļu mājām jau vairākus gadus atslēgta CSS. Nepieciešama apkures sistēmas rekonstrukcija
		Lokāli risinājumi	PII "Zīlīte" nolietots katls
Virbu pagasts. Jaunpagasts	Pārvalde	Jaunpagasta katlu māja	Jaunpagasta CSS nolietots katls

*Situācija uz 01.10.2015

Datu avots: SIA "Talsu namsaimnieks" un pagastu, pilsētu pārvalžu informācija.

Darbības koordināciju novada mērogā nodrošina Talsu novada pašvaldības komunālā nodaļa. Īpašumtiesības un apsaimniekošanas tiesības ir organizētas dažādi, kas apgrūtina kopējas pārvaldības politikas organizēšanu novadā.

Visā novada teritorijā par kurināmo izmanto koksnes kurināmo – malku vai šķeldu. Nelielā daļa tiek izmantotas akmeņogles.

Talsu novadā ir pirmie mēģinājumi ieviest apkures sistēmās AER, tomēr to rezultātā iegūtais siltums pagaidām ir dārgāks, un atmaksājas tikai kombinējot dažādus energo resursus (saules enerģija, zemes siltums, u.c.). Pašu sistēmu ierīkošana ir pārāk dārga uzņēmumiem un iedzīvotājiem. Tādēļ atjaunojamos energoresursos balstītus apkures risinājumus plānots ieviest tikai pilotprojektu veidā, uzkrājot pieredzi un gaidot tehnoloģiju attīstību.

Uzdevumi siltumapgādes jomā :

- Būtiski ir centralizētās siltumapgādes sistēmas saglabāšana. Nepieciešama esošo sistēmu pārbūve, tātad nepieciešams plānot finansējumu un to avotus CSS atjaunošanai.
- Talsu novadā nepieciešama vienotas CSS attīstības koncepcijas izstrāde, izvērtējot optimizācijas iespējas katrā individuālā CSS.
- Talsu pilsētas siltumapgādes sistēmas pilnveidošana.
- Katlu māju atjaunošana novada apdzīvotajās vietās.
- Siltumenerģijas uzskaites nodrošināšana visos tās posmos, ieskaitot individuālos gala patērētājus, dodot tiem iespēju pašiem noteikt vēlamo siltumenerģijas patēriņu (pieslēdzot un atslēdzot CSS pēc nepieciešamības).
- Sistēmu efektivitātes paaugstināšana, samazinot zudumus māju iekšējos tīklos un veicot tīklu patēriņa sabalansēšanu mājas iekšienē, un iespēju robežās nomainot siltumtrases, tādējādi samazinot zudumus siltuma pārvadē. Tieši siltuma pārvade ir kritiskais posms, kas nosaka visas CSS darbības lietderību.
- Iedzīvotāju iesaistīšana CSS nodrošināšanā. Šāds risinājums ir aktuālāks nelielajās CSS, kur iedzīvotāji (tai skaitā sociālā riska grupas) saimnieciskā kārtā var veikt kurināmā sagatavošanu. Pēc nelielas apmācības var veikt arī siltumenerģijas patēriņa regulēšanu mājā, nodrošinot labāku rezultātu par mazākiem līdzekļiem.

SVID. Tehniskā inženierinfrastruktūra

Stiprās puses	Vājās puses
▪ Talsos 85% māsaimniecību saņem centralizētas ūdensapgādes pakalpojumus, ▪ Lielākajā daļā Talsu novada apdzīvoto vietu īstenoti ūdenssaimniecības projekti, ▪ Ūdenssaimniecības projektu ietvaros sakārtotas lietus ūdeņu sistēmas, ▪ Komunālo pakalpojumu pārvaldes sistēmas pilnveide, ▪ Saglabātas centralizētās siltumapgādes sistēmas, ▪ SIA „Talsu Bio-Enerģija” investīcijas CSS energoefektivitātes uzlabošanai, elektroenerģijas alternatīvo risinājumu meklēšanai.	▪ Daļa apdzīvoto vietu nesaņem centralizētas ūdensapgādes un notekūdeņu savākšanas pakalpojumus, ▪ Nepietiekami individuālie pieslēgumi no jauna izbūvētajiem ūdens un kanalizācijas tīkliem, ▪ Sabrukušas meliorācijas un lietus kanalizācijas sistēmas, ▪ Apkures sistēmu nepietiekama efektivitāte, ▪ Novēcojusi inženiertīklu infrastruktūra, nesakārtota īpašumu dokumentācija inženierkomunikācijām, nav zināmi trašu izvietoējumi, ▪ Ilgstoši bez atjaunošanas esošās daudzdzīvokļu mājas pagastos ar individuālajiem apkures risinājumiem, ▪ Lieli siltumenerģijas zudumi, ēkām, kurām nav veikti energoefektivitātes pasākumi, ▪ Nepietiekama informācija par hidrantiem uzņēmumu pieguļošajās teritorijās, ▪ Stipru lietu gadījumā izbūvētās lietusūdens trases nespēj novadīt ūdeni, ▪ Nav saistošie noteikumi par notekūdeņu apsaimniekošanu, ▪ Neatbilstoša notekūdeņu dūņu glabāšana.
Iespējas	Draudi
▪ ES fondu un cita atbalsta līdzekļu pieejamība infrastruktūras atjaunošanai un paplašināšanai, ▪ Palielinās pieslēgto māsaimniecību skaits dzeramā ūdens, kanalizācijas un siltuma tīkliem, ▪ Jauni, lokāli, videi draudzīgi risinājumi mazos un nelielos objektos, ▪ AER izmantošana enerģijas ieguvei.	▪ Ierobežoto finanšu dēļ, centralizētajai ūdens un kanalizācijas sistēmai netiks pieslēgtas liela daļa māsaimniecību, ▪ Gruntsūdeņu un augsnes piesārņojuma risks, ▪ Neapmierinošs atkritumu savākšanas pakalpojums.

7. PUBLISKĀS TERITORIJAS

7.1. Teritoriju labiekārtošana

Publiskā ārtelpa — ielas, laukumi, parki, skvēri, upju un ezeru krastmalas, daudzdzīvokļu māju pagalmi, kas bez ierobežojumiem pieejami sabiedrībai neatkarīgi no tā, kā īpašumā tie atrodas. Publiskās ārtelpas pamatā ir teritorijas zaļā zona, ko papildina labiekārtojums un dažādi funkcionālie objekti (aktīvam dzīvesveidam, kultūrai, tūrismam, gājēju kustībai). Publiskās ārtelpas kvalitātes attīstības mērķis ir panākt iedzīvotājiem brīvu, ērtu un drošu pārvietošanos un atrašanos, brīvā laika pavadīšanu estētiski un ainaviski augstvērtīgā vidē, kurai ir nozīme bioloģiskās daudzveidības un ekoloģiskās kvalitātes nodrošināšanā.

Peldvietas un pieejas pie ūdeņiem

Talsu novada virszemes ūdeņos nav peldvietu, kuras būtu iekļautas 2012.gada 10.janvāra Ministru kabineta noteikumos Nr.38 „Peldvietas izveidošanas un uzturēšanas kārtība” 2.pielikumā.

Talsu novada iedzīvotāju rekreācijai ir ierīkotas telšu vietas, laivu bāzes, atpūtas vietas, makšķernieku vietas pie ūdeņiem – pie Sasmakas ezera, Spāres ezera, Abavas rumbas, Mundigu ezera u.c. Novadā katru gadu no jauna tiek labiekārtotas ūdensmalas pilsētās un pagastu centru teritorijās: promenāde pie Talsu ezera, atpūtas vieta pie Mundigu ezera, atpūtas vieta pie Sasmakas ezera, atpūtas vieta pie Laidzes ezera u.c.

Vairākās novada apdzīvotās vietās trūkst publiski izmantojamu atpūtas vietu pie ūdeņiem vai teritoriju labiekārtojuma līmenis ir nepietiekams (pie Tiņģeres dīķa, pie Stendes upes Ģibuļu pagasta Pastendē (pie brūža), Lībagu pagasta Dižstendē, pie Dursupes ezera Balgales pagastā, pie Dārtes ezera un Zemeņu dambja u.c.).

Jāveic atpūtas vietu labiekārtošana un pieejamības uzlabošana pie ūdens objektiem (Abavas upe, Engures ezers u.c.), kuri atrodas īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

Pilsētu un ciemu publiskās teritorijas

Dzīves vides kvalitātes uzlabošanai, tūrisma veicināšanai un vietas atpazīstamībai nepieciešama teritoriju sakopšana un apdzīvoto vietu, īpaši centra teritoriju labiekārtošana.

Pēdējo 5 gadu laikā novadā ir īstenoti vairāki projekti pilsētu un lauku publisko teritoriju sakārtošanai Talsos, Stendē, Valdemārpilī, Sabilē, Vandzenē, Laidzē u.c., taču situācija joprojām daudzviet novadā ir neapmierinoša – nepietiekama gājēju un velobraucēju drošība, nesakārtotas lietusūdens sistēmas, nepietiekams apgaismojums un nepietiekama labiekārtojuma infrastruktūra dažādām iedzīvotāju grupām (bērniem, aktīvās atpūtas cienītājiem, u.c.).

Nepieciešams turpināt Talsu, Sabiles un Valdemārpils vecpilsētu pilsēt būvniecības pieminekļu teritoriju sakārtošanu, Talsu novada kultūrvēsturisko vietu, piemiņas vietu, sabiedrisko objektu teritoriju un daudzdzīvokļu māju apkārtnes labiekārtošanu, tostarp:

- Talsos pieminekļa „Koklētājs” teritorijas labiekārtošana, Kēniņkalna (pilsētas dārza) teritorijas labiekārtošana un apgaismojuma ierīkošana, Zvaigžņu ielas nogāzes sakārtošana, Talsu valsts ģimnāzijas parka labiekārtošana, Pilskalna un Talsu ezera apkārtnes labiekārtošana, Talsu novada pašvaldības administrācijas teritorijas labiekārtošana, Kupfera kapliņas (kultūras piemineklis) atjaunošana u.c.;
- Tiņģeres pils parka labiekārtošana, apzaļumošana, satiksmes drošības uzlabošana, Tiņģeres parka dīķu sistēmas atjaunošana;
- Aktīvās atpūtas vietas ierīkošana Spārē (pašvaldības nekustamajā īpašumā "Sapnīši");
- Teritorijas labiekārtošana Stūrīšos, Zvirgzdos;
- Gājēju celiņa ierīkošana, ceļu seguma sakārtošana, apzaļumošana Laucienes centrā;
- Dižstendes parka sakārtošana un zaļās estrādes izveidošana Lībagu pagastā;
- Sabilē - Vīna kalna labiekārtošana, Greiļu kalna skata laukuma rekonstrukcija, Rožu laukuma labiekārtošana un strūklakas atjaunošana, Sabiles luterāņu baznīcas skvēra labiekārtošana;
- Piemiņas vietas labiekārtošana represētajiem pie Stendes stacijas;
- Valdgailes pagastā - atpūtas parka labiekārtošana Pūnās;
- Visā novadā pilsētās un pagastos jāuzlabo vides dizains, informatīvās norādes, tūrisma stendi (kartes).

7.2. Kapsētas

Pašvaldības pārziņā atrodas 72 kapsētas. To apsaimniekošanu Talsos un Sabilē veic SIA "Talsu namsaimnieks", pārējās teritorijās pagastu un pilsētas pārvaldes. Atkritumu izvešanu nodrošina SIA "Eco Baltia vide".

Kapu svētki un kapu kultūra - viens no Latvijas kultūras fenomeniem, tādēļ jāvelta nepieciešamā uzmanība iedzīvotāju nosauktajām idejām, kuru starpā ir arī nepieciešamība sakārtot Talsu novada kapsētas, kā arī tajās esošās kapličas.

Dzīvnieku kapsētas

Talsu novadā nav dzīvnieku kapsētas. Kritušos dzīvniekus savāc un nogādā kremēšanai sertificēta firma.

SVID. Publiskās teritorijas

Stiprās puses	Vājās puses
▪ Laba vides kvalitāte un daudz publiski pieejamu mežu un dabas teritoriju, ▪ Uzlabota pilsētvides kvalitāte investīciju projektu ietvaros, ▪ Sasmakas ezers, Laidzes ezers, Lubezers un citi ūdensobjekti pēc to ūdeņu kvalitātes izvērtēšanas ir nozīmīgs novada atpūtas un zivsaimniecības resurss, ▪ Nozīmīgs kultūrvēsturiskais mantojums, ▪ Sakārtotas atpūtas vietas pie ūdeņiem, ▪ Daudz parku un zaļo teritoriju, ▪ Izveidota programma daudzdzīvokļu namu pagalmu sakārtošanai, ▪ Labiekārtoti sporta un atpūtas laukumi, ▪ Abavas upe – laivotāju upe ar sakārtotu infrastruktūru, ▪ Tīras un koptas ceļmalas.	▪ Nepietiekamas labiekārtotas peldvietas un atpūtas vietas brīvā dabā. ▪ Informācijas, norāžu nepietiekamība. ▪ Nepietiekami droša un draudzīga apkārtnē bērniem ap izglītības iestādēm un dzīvojamajos rajonos. ▪ Nesakopti privātīpašumi, nepietiekami labiekārtotas pašvaldības iestāžu teritorijas, kapsētas un kultūras pieminekļu teritorijas. ▪ Nav izstrādāta daudzdzīvokļu māju labiekārtošanas koncepcija.
Iespējas	Draudi
▪ ES fondu līdzekļi infrastruktūras atjaunošanai un paplašināšanai, ▪ Palielinās publiski pieejamā teritorija, uzlabota tās infrastruktūra, dabas un kultūras mantojums, ▪ Uzlabota vides kvalitāte, ▪ Starptautisku sadarbība (Engure, Usma).	▪ Dabas kapitāla izmantošana, nesabalansējot dabas un ekonomikas intereses.

8.NEKUSTAMĀIS ĪPAŠUMS UN MĀJOKĻIS

8.1. Dzīvojamā fonda nodrošinājums un apsaimniekošana

Kopējā dzīvojamā platība Talsu novadā ir aptuveni 997,4 tūkstoši m², no kuriem aptuveni 291,4 tūkstoši m² (jeb 29%) atrodas Talsu pilsētā. Dzīvojamā platība vidēji uz vienu iedzīvotāju novadā ir 28,7 m², Talsu pilsētā - 24,3 m². Tā kā nav vienota uzskaites visam dzīvojamam fondam, kopējo dzīvojamo platību nav iespējams precīzi aprēķināt. Fiziskā dzīvojamā fonda pieejamība Talsu novadā kopumā ir apmierinoša.

Iedzīvotāju dzīvokļu jautājumi tiek risināti, pamatojoties uz Talsu novada 2014.gada 13.marta saistošajiem noteikumiem Nr. 8 „Kārtība, kādā Talsu novada pašvaldība sniedz palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā”

2015.gada septembrī dzīvokļu rindā bija 16 Talsu pilsētas iedzīvotāji un 43 iedzīvotāji pārējā novadā.

94% iedzīvotāju Talsu pilsētā bija pieejami centralizēti ūdensapgādes pakalpojumi, 72% - centralizēta kanalizācija.

Būtiskākais mājokļa kvalitātes aspekts ir tā fiziskais nolietojums. Vismaz ceturtdaļa ēku ir būvētas pirms Otrā pasaules kara. Daudzas no šīm ēkām nav kapitāli remontētas kopš to uzbūvēšanas. Arī vairums pēckara mājokļu ir sasnieguši maksimālos kalpošanas ilgumus (pārsvarā 20-30 gadi), tādēļ arī šajos mājokļos ir nepieciešami kapitālieguldījumi to uzlabošanā. Svarīgākie uzlabošanas pasākumi ir mājokļu iekšējo tīklu pārbūve un mājokļu energoefektivitātes uzlabošana.

Saskaņā ar LR CSP datiem par mājāsaimniecību budžetu, izdevumi par mājokli (ieskaitot kurināmo, gāzi, elektroenerģiju, ūdensapgādi, apsaimniekošanu) Kurzemes reģionā 2014. gadā bija 14,9% no vidējā mājāsaimniecības ienākuma. Salīdzinoši 2011.gadā tie bija 18,3% no vidējā mājāsaimniecības ienākuma.

Neapmaksāto mājokļa uzturēšanas rēķinu īpatsvars atsevišķos novada pagastos 2014. gadā ir pārsniedzis 40%, kas vērš uzmanību uz to, ka tālāks mājokļa izmaksu pieaugums nav pieļaujams. Ņemot vērā ēku fizisko stāvokli, nav atliekami remonta un energoefektivitātes pasākumi, lai nepasliktinātu mājokļu fizisko nolietojumu līdz līmenim, kad to ekspluatācija var kļūt nelietderīga, un nepazeminātos iedzīvotāju dzīves apstākļi.

Uzdevumi un pasākumi mājokļu apsaimniekošanas sistēmas reorganizācijai un optimizācijai, rodot risinājumu sekojošām problēmām:

- Apsaimniekošana kā komplekss pakalpojums (iedzīvotājs saņem visus pakalpojumus no apsaimniekotāja) vai tikai mājas fiziska uzturēšana.
- Viens vai vairāki apsaimniekotāji. Vēlamais risinājums novadam būtu viens apsaimniekotājs ar 3-4 filiālēm, kuros tiktu koncentrēta gan tehnika, gan speciālisti.
- Mājokļu saimniecības visaptveroša inventarizācija, vienlaicīgi izvērtējot konkrētu būvju turpmākās ekspluatācijas lietderību. Energoefektivitātes auditu veikšana dzīvojamajās mājās.
- Iedzīvotāju maksimāla iesaistīšana mājokļa jautājumu risināšanā. Daudzus pasākumus savā mājā spēj paveikt paši iedzīvotāji saimnieciskā kārtā, radot iespēju novirzīt finanšu līdzekļus kapitālieguldījumiem. Iedzīvotāju iesaistīšana mājokļa apsaimniekošanā paaugstina gan iedzīvotāju aktivitāti, gan atbildības līmeni par namu, kurā tie dzīvo.
- Mājokļu energoefektivitātes paaugstināšana izmantojot ES vai citu finansējumu.
- Apkārtnes labiekārtošana, ieskaitot iekšpagalmu labiekārtošanu.

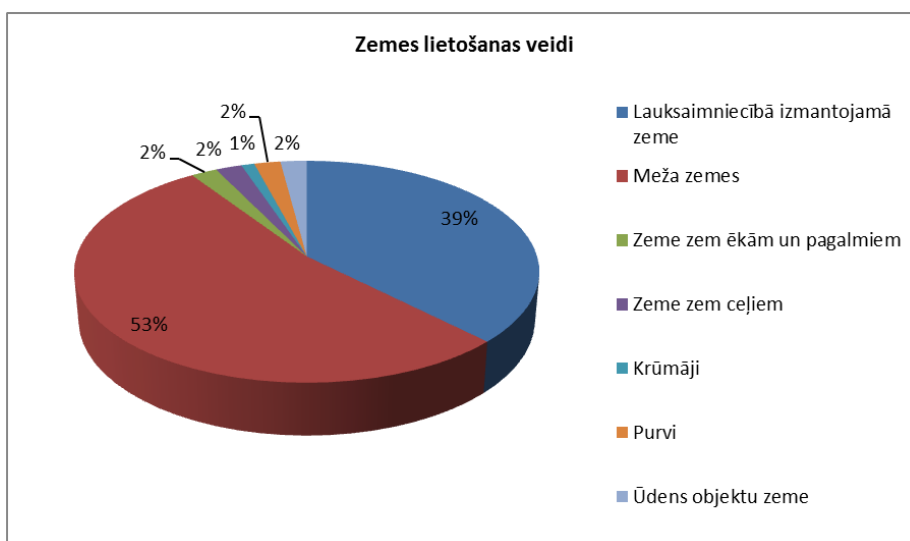
8.2. Zemes izmantošana

Zemes lietošanas veidi

Valsts zemes dienesta uzturētā informācija par zemes īpašumu struktūru Talsu novadā 2015. gada sākumā raksturo teritoriju pēc dažādiem zemes lietošanas veidiem (skat.0)⁵. Novada kopējā platība ir 1761 km², pusi no tās jeb 51% aizņem meži (valstī kopumā – 46%). Otrā lielākā kategorija pēc platības ir lauksaimniecībā izmantojamās zemes – 36%. Ūdensobjekti un purvi – katrs aizņem 2%. Apbūvēti ir 4% novada teritorijas.

⁵ Latvijas Republikas administratīvo teritoriju un teritoriālo vienību zemes pārskats uz 01.01.2015

16.attēls. Zemes lietošanas veidi Talsu novadā

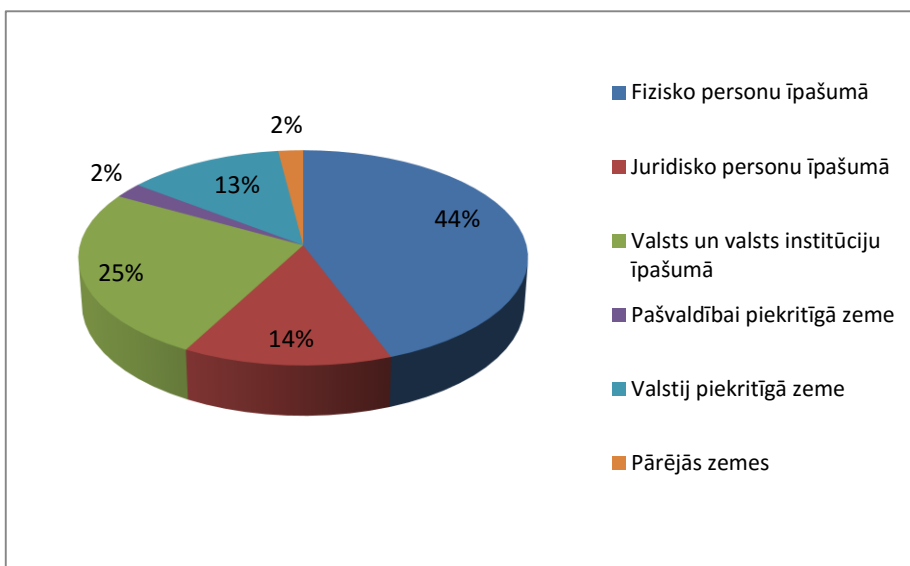

Datu avots: Valsts zemes dienests, 01.01.2015

Īpašuma tiesību un īpašnieku statuss

Talsu novada zemes īpašumu struktūras sadalījumā pēc piederības dominē fizisku personu īpašums – platības ziņā 44,3% no novada teritorijas. Valsts un pašvaldību institūciju īpašumā ir 25,3%, juridisku personu īpašumā ir 13,5% zemju, pašvaldības īpašumā – 0,7%. Neliela platība ir jaukta statusa kopīpašumā – 0,7%. Ievērojamu daļu aizņem valstij piekritīgā zeme – 12,6%. Pašvaldībai piekritīgā zeme ir 2,3% no novada teritorijas.

17.attēls. Sadalījums pēc zemes īpašuma tiesību un īpašnieka statusa

Datu avots: Valsts zemes dienests, 01.01.2015

8.3. Būvniecība

Talsu novada būvvalde ir Talsu novada pašvaldības struktūrvienība. Tās uzdevums ir regulēt būvniecības procesus konkrētā teritorijā, pārzināt būvniecību visās tās stadijās: projekta izstrādes un akceptēšanas, tehnisko noteikumu un būvatļauju izsniegšanas stadijā, kā arī noslēdzošā kārtā, kad objekts tiek pieņemts ekspluatācijā.

10.tabula. Novada būvvaldes darbības rādītāji

Būvvaldes pamatdarbības rādītāji	2012. gads	2013. gads	2014. gads
Izsniegti Plānošanas arhitektūras uzdevumi	188	206	189
Saskaņoti būvprojekti	267	277	273
Akceptēti būvprojekti	218	229	226
Izsniegtas būvatļaujas	127	148	138
Pieņemti ekspluatācijā būvobjekti	103	121	117

Datu avots: Talsu novada pašvaldības būvvalde

Talsu novada būvvaldes kompetencē ir izskatīt būvniecības pieteikumus, būvprojektus un pieņemt lēmumus par tiem. Būvvalde izsniedz un reģistrē būvatļaujas, veic būvobjektu pieņemšanu ekspluatācijā, kontrolē, kā būvniecības dalībnieki ievēro būvniecību reglamentējošos normatīvos aktus.

SVID. Dzīvojamā fonda apsaimniekošana. Zemju izmantošana. Būvniecība

Stiprās puses	Vājās puses
- Liels īpatsvars mežu un lauksaimniecības zemju, - Pašvaldībai pieder daudzveidīgiem mērķiem izmantojami zemju īpašumi, - Maz neizmantotu lauksaimniecības zemju, - Intensīvāks būvniecības process pateicoties ES fondu finansētajiem projektiem, - SIA "Talsu namsaimnieks" pakalpojuma kvalitātes uzlabošana, sakārtotas līgumsaistības, - Atjaunojamo energoresursu izmantošana siltumapgādē, - Daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes paaugstināšana.	- Būvniecības aktivitāšu samazināšanās privātajā sektorā, - Pašvaldībai piederoši īpašumi mazajās apdzīvotajās vietās, kuriem nav pielietojuma, - Pārsvarā komunālie pakalpojumi pieejami daudzdzīvokļu mājām, - Daļa dzīvojamā fonda ir sliktā stāvoklī, - Nav pilnībā apzināti pašvaldības īpašumā esošie dzīvokļi, - Komunālo pakalpojumu izmaksu pieaugums, - Parādi par komunālajiem pakalpojumiem, - Nepietiekama saņemto pakalpojumu uzskaites sistēma.
Iespējas	Draudi
- Jaunas sadarbības formas nekustamo īpašumu apsaimniekošanā, - Attīstīta publiskā – privātā partnerība, - Paplašināta infrastruktūras izbūve jaunām un esošām apbūves un ražošanas teritorijām, - Valsts atbalsts jaunām ģimenēm mājokļa iegādē, - Piesaistot ES finansējumu, rast atbalstu jaunu būvobjektu celtniecībā.	- Nevienmērīga pilsētas un lauku attīstība, mazāk attīstīto novada daļu degradācijas iespējas, - Neskaidra valsts reģionālās attīstības politika, - Iedzīvotāju skaita ievērojama samazināšanās lauku teritorijās, - Zems iedzīvotāju ienākumu līmenis, - Komunālo pakalpojumu sadārdzināšanās un patērētāju nespēja samaksāt par piegādātajiem pakalpojumiem.

9. VIDES KVALITĀTE

9.1. Gaisa kvalitāte

Galvenie gaisa piesārņojuma avoti, kas rada izmešus atmosfēras gaisā ir autotransports un stacionārie objekti. Kaut gan novadā netiek veikti gaisa kvalitātes novērojumi, kuros tiktu iegūta informācija par gaisa kvalitāti, izvērtējot datus par auto transporta intensitāti un stacionāro avotu izmešiem var secināt, ka gaisa kvalitāte novadā kopumā ir laba. Stendes pilsētu, Virbu, Lībagu un Ģibuļu pagastus šķērso dzelzceļš Rīga – Ventspils posms (Tukums II Ventspils), kas tāpat kā autotransports ir moblais piesārņojuma avots. Dzelzceļš teritorijās, kuras tas šķērso, rada papildus gaisa piesārņojumu (īpaši ar cietajām daļiņām) tieši tā tuvumā.

Stacionāro avotu ietekme uz gaisa kvalitāti vērtējama kā zema. Izplatītākie stacionārie piesārņojuma avoti ir katlu mājas, kā arī degvielas uzpildes stacijas un naftas bāzes, atsevišķas ražotnes. No stacionārajiem avotiem nozīmīgākas ir novada pilsētu centralizētās siltumapgādes sistēmas katlu mājas. Kā kurināmo apdzīvoto vietu katlu mājās arvien vairāk izmanto malku vai šķeldu. Aizstājot sēru saturošo kurināmo (akmeņogles, mazutu un dīzeļdegvielu) ar koksni vai dabas gāzi, ir samazinājušies sēra dioksīda izmeši gaisā. Katlu māju izmešos galvenās piesārņojošas vielas ir oglekļa monoksīds, slāpekļa oksīdi un oglekļa dioksīds. Talsos dažu dzīvojamo māju apkurei kā kurināmo lieto akmeņogles, taču to īpatsvars kopējā kurināmā bilancē ir neliels. Joprojām ir katlu mājas un centralizētās siltumapgādes tīkli, kas ir novecojuši, un tajos ir lieli siltumenerģijas zudumi.

Autotransporta intensitāte novada ceļos kopumā ir zema. Autotransporta radīto emisijās piesārņojošas vielas ir slāpekļa oksīdi, putekļi un oglekļa monoksīds. Intensīvākā autotransporta plūsma novadā ir pa valsts galveno autoceļu A10/E22 Rīga – Ventspils. 2014.gadā vidējā diennakts satiksmes intensitāte uz tā ir 4673 automašīnas. Autoceļš A10/E22 ir uzskatāms par nozīmīgāko gaisa piesārņojuma mobilo avotu, taču, ievērojot gaisa piesārņotājielu izkliežu modelēšanas datus uz šī paša autoceļa Jūrmalas pilsētas teritorijā⁶, kur transporta intensitāte ir lielāka, var secināt, ka novada teritorijā autotransports, t.sk. autoceļa A10/E22 apkārtnē nerada gaisa piesārņojuma pārsniegumus.

9.2. Trokšņa līmenis

Talsu novadā trokšņa līmeņu pētījumi vai visu novada teritoriju aptveroši mērījumi nav veikti. Transporta un ražošanas un radītie trokšņa līmeņi novadā kopumā ir zemi, augstāki tie ir dzelzceļa (Stendē, Virbu, Lībagu un Ģibuļu pagastos) un valsts autoceļa A10 Rīga-Ventspils (Strazdes, Lībagu un Ģibuļu pagastā) tieši tuvumā. Taču, salīdzinot transporta intensitātes, transporta infrastruktūras izvietojumu novadā var uzskatīt, ka trokšņa līmenis nepārsniedz Ministru kabineta noteikumos noteiktos robežlielumus.

9.3. Ūdeņu kvalitāte

9.3.1. Virszemes ūdeņu kvalitāte

Latvijai un līdz ar to arī Talsu novadam ir saistošas Eiropas kopienas Ūdens struktūrdirektīvas (2000/60/EC) prasības, kas nosaka, ka līdz 2015.gada beigām visā Eiropā jānodrošina laba virszemes un pazemes ūdens kvalitāte. Latvijas teritorijas iedalījums upju baseinu apgabalos un vispārīgi ūdeņu kvalitātes mērķi ir noteikti Ūdens apsaimniekošanas likumā. Šo mērķu sasniegšanai jāveic pasākumi, lai vienlaicīgi izpildītu Ministru kabineta noteikumus par upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāniem un pasākumu programmām.

Talsu novada virszemes ūdensobjektu ekoloģiskā kvalitātes aktuālākais vērtējums ir veikts Ventas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plāna izstrādes ietvaros.

Talsu novada virszemes ūdeņu kvalitāte lielākajai daļai ūdensobjektu ir laba (10 ūdensobjektiem), divu ūdensobjektu – Abavas (V032) un Raķupes (V072) ekoloģiskā kvalitāte ir augsta. Dziedrupes, Rojas (V082), Rīgas

jūras līča (Roja - Mērsraga kanāls, V084), Lubezera un Laidzes ezera ekoloģiskā kvalitāte ir vidēja, bet Sasmakas ezera – slikta.

⁶ AS „Latvijas Valsts autoceļi” trokšņu stratēģisko karšu izstrāde. Trokšņa kartēšanas rezultātu kopsavilkums. Autoceļš A10 (Rīga – Ventspils) posms Rīgas robeža –Jūrmala km13,450 – 20,000. SIA „Envirotech”, Rīga, 2009.

Būtiskākie ūdensobjektu ekoloģisko kvalitāti noteicošie faktori ir punktveida un izkliedētais piesārņojums. Punktveida piesārņojumu ir radījušas komunālās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, piesārņojošo vielu noplūde no piesārņotajām un potenciāli piesārņotajām vietām. Neskatoties uz to, ka Abavas upes ekoloģiskās kvalitāte novada teritorijā ir augsta, tajā ir atzīmēta būtiska punktveida piesārņojuma slodze, kas veidojas Valdgālē, Sabilē, Jaunpagastā un citviet. Tādēļ, lai 2015. gadā nepasliktinātu šī ūdensobjekta ekoloģisko kvalitāti, ir svarīgi mazināt punktveida piesārņojuma avotu ietekmi, īpaši iepriekšminētajās apdzīvotajās vietās.

Izkliedēto piesārņojumu pārsvarā rada dabiskā barības vielu noplūde no meža zemēm, daļēji arī no lauksaimniecības zemēm, tūrisma radītā slodze, nepietiekams apmeklētāju plūsmu plānojums un atpūtas vietu labiekārtojums. Lietojot vai apsaimniekojot ūdens resursus, ūdensobjektos un to tiešajā sateces baseinā tas veicams tā, lai novērstu vai mazinātu iespējamo negatīvo ietekmi uz šo ūdensobjektu un pakāpeniski uzlabotu to stāvokli, ievērojot normatīvajos aktos noteiktās prasības.

Ventas upju baseina apgabala ūdeņu ķīmiskā kvalitāte, vērtējot pēc prioritāro un bīstamo vielu koncentrāciju virszemes ūdeņos, ir novērtēta kā laba. Jāatzīmē gan, ka par daudziem ūdensobjektiem Talsu novadā nav informācijas par šo vielu koncentrāciju ūdeņos. Atbilstoši valsts statistikā pārskata „2 Ūdens” informācijai Talsu novada teritorijā netiek novadītas ūdens videi bīstamās un īpaši bīstamās vielas, tādēļ var secināt, ka novada ūdensobjektu ķīmiskā kvalitāte ir laba.

Imula, Riežupe, Dursupe, Dziedrupe, Roja (V082) Pāce, Rīgas jūras līča sateces baseina upes (posmā Roja – Mērsraga kanāls), Raķupe un Usmas ezers atbilstoši ūdeņu iedalījumam prioritārajos zivju ūdeņos⁷ ir prioritārie lašveidīgo zivju ūdeņi; Abava novada teritorijā, Stende un Engures ezers ir prioritārie karpveidīgo zivju ūdeņi. Ventas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plānā novērtēts, ka Talsu novada prioritārie zivju ūdeņi atbilst tiem izvirzītajām kvalitātes prasībām⁸.

Saskaņā ar Ventas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plāna (2009.) informāciju, novada upes Abava, Tirukšupe, Dziedrupe, Stende, Roja, Baltijas jūras sateces upes (posmā Irbe - Roja) un Rīgas līča sateces baseina upes (posmā Roja – Mērsraga kanāls) un Raķupe, Engures un Usmas ezers ir arī peldūdeņi. To kvalitāti, atbilstoši normatīvo aktu prasībām, izņemot Rīgas līcī ietekošo upju ūdensobjektu (posmā Roja - Mērsraga kanāls; V084), ietekmē konstatētie peldūdeņiem noteikto robežlielumu pārsniegumi⁹.

9.3.2. Pazemes ūdeņu kvalitāte

Atbilstoši Latvijas teritorijas iedalījumam pazemes ūdensobjektos¹⁰, Talsu novads atrodas divos pazemes ūdensobjektos D2 un D3.

Talsu novadā pazemes saldūdeņi ir, galvenais, dzeramā ūdens avots gan pilsētās, gan apdzīvotajās vietās laukos. Lielākā daļa šo resursu koncentrēta pirmskvartāra vecuma Arukilas – Amatas svītas ūdeni nesošajos iežos. Neliela daļa sastopama arī kvartāra perioda iežos. Saskaņā ar VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra” datu bāzes „Latvijas derīgo izrakteņu kadastrs” datiem Talsu novadā atrodas divas saldūdens pazemes atradnes: „Daģi” (Talsu pilsētā tiek izmantota pilsētas ūdensapgādē) un „Stende” (Stendes pilsētā tiek izmantota pilsētas centralizētai ūdensapgādei).

Talsu novadā individuālajai ūdens apgādei savrupmājās un arī nelielās apdzīvotās vietās lieto arī gruntsūdeņus. Šim nolūkam izmanto dažādu konstrukciju grodu akas, retāk urbumus līdz 20 m dziļumam vai adatfiltrus, kā arī dabiskos avotus, kur tas iespējams.

Pazemes ūdeņi novadā barojas no nokrišņiem, kas izfiltrējas caur aerācijas zonu un pārtek no augstāk iegulošiem ūdens horizontiem uz zemākiem. Pazemes ūdeņu barošanās nosaka arī to aizsargātību pret piesārņojumu. Talsos un to apkārtnē ir artēzisko ūdeņu resursu papildināšanās apgabals, kas ir ar augstu piesārņojuma risku. Ap šo zonu uz dienvidiem un rietumiem no Talsiem, kā arī Lubezeres apkārtnē ir zona ar vidēju piesārņojuma risku (artēzisko ūdeņu tranzīta zonas). Pārējā novada teritorija – pārsvarā uz ziemeļiem no Talsiem ir artēzisko ūdeņu augšupejošās plūsmas apgabali, kas ir ar zemu piesārņojuma risku. Lokālas depresijas piltuves ir novērotas ūdensgūtnu aptveres zonās Talsos, Sabilē, Stendē, taču to laukumi ir nelieli.

⁷ Nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr.118 “Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti”, 2. pielikums (12.03.2002.)

⁸ Kvalitātes prasības nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr.118 “Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti”

⁹ Šī dokumenta sagatavošanas laikā peldūdeņu kvalitātes prasības nosaka Noteiktas Ministru kabineta 2010. gada 06. jūlija noteikumos Nr.608 “Noteikumi par peldvietu ūdens monitoringu, kvalitātes nodrošināšanu un prasībām sabiedrības informēšanai”

¹⁰ Artēziskā baseina daļas, kas ir hidrauliski izolētas viena no otras

Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. I daļa. Pašreizējās situācijas analīze

Saskaņā ar VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” datu bāzes informāciju „Latvijas derīgo izrakteņu atradņu reģistrs” informāciju novadā 2011.gadā bija 304 urbumi, par kuru izmantošanu nav informācijas. Pēc ūdenssaimniecības projektu ieviešanas daļa urbumi ir tamponēti un nerada draudus apkārtējai videi.

Ventas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plānā novērtēts, ka pazemes ūdensobjektu D2 un D3, tostarp Talsu novada teritorijā, ir labs. Pazemes ūdeņi atbilst dzeramā ūdens nekaitīguma obligātajām prasībām¹¹, izņemot paaugstinātu dzelzs saturs, ko nosaka pazemes ūdeņu dabiskais sastāvs.

Dzeramā ūdens kvalitātes nodrošināšanai ūdenssaimniecības projektu ietvaros dzeramā ūdens sagatavošana procesa uzlabošanai, rekonstruējot vai izbūvējot jaunas dzeramā ūdens sagatavošanas stacijas, tiek projektētas un izbūvētas arī atdzelžošanas iekārtas. Talsu pilsētas, Laidzes pagasta Zvirgzdu un Paugurciema, Laucienes ciema u.c. dzeramā ūdens sagatavošanai ir izbūvētas atdzelžošanas stacijas. Ūdens kvalitātes jautājumi tiek risināti arī citās novada apdzīvotajās vietās, kur īstenoti ūdenssaimniecības projekti: Valdemārpilī, Sabilē, Laidzes, Anužu, Tiņģeres ciemā, Mundigciemā, Pastendē, Spārē, Dižstendē, Pūnās, Laucienē.

Novada apdzīvotajās vietās – Sabiles pilsētā un Jaunpagastā ir konstatēti piesārņoti gruntsūdeņi. Piesārņojuma izplatība un intensitāte ir nevienmērīga, piesārņojošo vielu spektrs daudzveidīgs. Piemēram, Jaunpagastā lauksaimniecības zemju tuvumā gruntsūdeņos atsevišķās vietās konstatēti pesticīdi un nitrāti.

9.3.3. Notekūdeņu attīrīšana un paliekošais piesārņojums

Kopējais apkārtējā vidē novadītais notekūdeņu daudzumam Talsu novadā pēdējo piecu gadu laikā ir stabilizējies (0) robežās līdz 1500 tūkst. m³ gadā, izņemot 2008. gadu, kurā mainījās apkārtējā vidē novadīto notekūdeņu uzskaites sistēmā valsts statistiskajā pārskatā “2 Ūdens” pilnveidošanos. 2010. gadā novadā ir 49 izplūdes, lielākie notekūdeņu daudzumi apkārtējā vidē tiek novadīti no pilsētu notekūdeņu attīrīšanas iekārtām. Salīdzinoši lielo izplūžu skaitu nosaka novada ģeogrāfiskais novietojums, novada platība, kā arī tas, ka apdzīvotajās vietās apkārtējā vidē tiek novadīti lietūs notekūdeņi. 2010. gadā apkārtējā vidē, izņemot Vandzenes pagastu, tiek novadīti normatīvo aktu prasībām atbilstoši attīrīti notekūdeņi. Virszemes ūdeņos novadīto notekūdeņu kvalitāte pēdējos piecos gados ir uzlabojusies, jo novadā ir īstenoti ūdenssaimniecības projekti.

11.tabula. Apkārtējā vidē novadīto notekūdeņu daudzumi un to atbilstība normatīvo aktu prasībām Talsu novadā 2008. - 2014.g.

Gads	Novadīšanas vietu skaits (izplūdes)	Kopā novadītie notekūdeņi, tūkst m ³ /gadā	tai skaitā					
			ar att. norm. tīri	ar att. norm. netīri	bez att. norm. tīri	bez att. norm. netīri	lietus	citi
2014.	41	915.355	895.811	11.298	6.058	0	2.188	0.0
2012.	39	1152.368	997.409	56.551	28.364	67.856	2.188	0.0
2010.	49	1455.261	1170.203	56.468	213.777	0.0	2.195	12.610
2009.	45	1459.854	1186.089	39.886	231.684	0.0	2.195	0.0
2008.	55	2022.638	1614.588	96.953	296.120	4.704	0.0	10.273

Datu avots: VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" datu bāze "Valsts statistiskais pārskats Nr.2-ūdens"

Talsu novadā 2014. gadā darbojas 30 bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas (NAI). Tajās attīrīto notekūdeņu daudzumi saistībā ar attīrīšanas pakāpi ir sniegti 13.tabulā. Aptuveni piektajai daļai no kopējā attīrītā notekūdeņu daudzuma tiek veikta pirmējā attīrīšana. Novadā darbojas arī 17 mehāniskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas (Lībagu pagastā – 6. Sabilē – 4. kā arī Strazdes pagastā, Talsos, Valdgales un Virbu pagastos), kurās tiek veikta pirmējā attīrīšana.

Talsu pilsētas notekūdeņi tiek attīrīti Pastendē, kur esošās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas ir rekonstruētas Talsu ūdenssaimniecības projekta pirmajā kārtā. Tās, tāpat kā centralizētās notekūdeņu sistēmas tīklus, apsaimnieko SIA "Talsu ūdens".

Centralizēto kanalizācijas sistēmu, kura ir pieslēgta Pastendes NAI, izmanto apmēram 70% pilsētas iedzīvotāju. Daļai no Talsos esošajām ēkām nav izbūvēti kanalizācijas izvadi uz kolektoriem, un notekūdeņi tiek novadīti uz izvedamajām tvertnēm, no kurām tie tiek nogādāti attīrīšanai NAI.

¹¹ Nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr.235 „Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības, monitoringa un kontroles kārtība”(29.04.2003.)

12.tabula. Bioloģiskajās attīrīšanas iekārtās attīrītie notekūdeņu daudzumi, to sadalījums pa attīrīšanas pakāpēm Talsu novadā 2010. - 2014.g

Gads	Skaitis	Jauda, tūkst.m3/dnn	Notekūdeņu daudzums, tūkst m3/gadā	Attīrīšanas pakāpe	
				Pirmējā attīrīšana	Otrējā attīrīšana
2014.	30	7004	864.894	37.61	794.063
2013.	30	7004	954.515	12.46	257.232
2012.	30	7002	1113.999	122.208	191.744
2011.	29	6834	1037.408	63.427	197.422
2010.	28	7.978	1120.862	228.556	159.695

Datu avots: VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" datu bāze "Valsts statistiskais pārskats Nr.2-ūdens"

Attīrītajos notekūdeņos paliekošo piesārņojošo vielu daudzumi Talsu novadā apkopoti 19.tabulā. Ievērojot to, ka analīžu un uzskaites metožu precizitāte minētajā laika periodā ir bijusi atšķirīga, apkopotie dati nav tieši salīdzināmi. Pēdējos gados apkārtējā vidē novadīto piesārņojošo vielu apjomi ir bijuši dažādi – 2010. gadā kopumā reģistrēti vislielākie piesārņojošo vielu daudzumi, kas skaidrojams uzskaites pilnveidošanos, jo tiek ieviesti ūdenssaimniecības projekti. Attīrītajos sadzīves notekūdeņos paliekošais piesārņojums ir suspendētās vielas, naftas produkti, sintētiskās virsmas aktīvās vielas (SVAV), fosfora un slāpekļa savienojumi. Lielākie piesārņojošo vielu daudzumi apkārējā vidē tiek novadīti no pilsētu NAI, kuras arī apkalpo lielāku iedzīvotāju skaitu. Talsu novadā apkārtējā vidē ar attīrītiem notekūdeņiem netiek novadītas prioritārās vai bīstamas vielas.

13.tabula. Notekūdeņos paliekošais piesārņojums Talsu novadā 2010. – 2014.g.

Gads	Vielu daudzumi, t/gadā									
	Piesārņ. dati	Suspendētās vielas	BSP5	ĶSP	Naftas produkti	SVAV	Pkop	P-PO4	Nkop	N-NO2
2014.	133.385	18.349	15.826	61.629	0.011	0.0	2.030	1.578	18.638	0.924
2013.	124.334	14.729	16.005	56.460	0.003	0.0	3.001	2.286	19.863	0.161
2012.	148.570	18.949	14.483	68.778	0.081	0.0	2.455	1.720	23.403	0.269
2011.	228.821	33.619	34.040	106.315	0.031	0.0	5.851	4.524	25.521	0.552
2010.	276.409	52.611	28.346	121.615	0.022	0.0	7.100	4.029	40.679	0.240

Datu avots: VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" datu bāze "Valsts statistiskais pārskats Nr.2-ūdens"

Lai turpinātu uzlabot virszemes notekūdeņu kvalitāti, Talsu novadā ir svarīgi paplašināt un attīstīt centralizētās notekūdeņu savākšanas sistēmas pakalpojumus apdzīvotajās vietās vai nodrošināt līdzvērtīgu notekūdeņu attīrīšanu arī apdzīvotajās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 500.

9.4. Atkritumu saimniecība

Atkritumu apsaimniekošana Talsu novadā tiek organizēta saskaņā ar Piejūras reģionālo atkritumu apsaimniekošanas plānu 2007. - 2013. gadam (Ministru kabineta 2007.gada 7.jūnija rīkojums Nr.355). Piejūras atkritumu apsaimniekošanas reģions atrodas Latvijas rietumu daļā un ietver Jūrmalas pilsētu, Talsu novadu, Dundagas, Mērsraga, Rojas novadus, Engures un Tukuma novadus.

Reģionā vidēji, ārpus Talsu pilsētas, viens iedzīvotājs rada 240 kg atkritumu. Pēdējos gados Talsu novadā radītais atkritumu daudzums ir stabilizējies robežās no 13 500 līdz 15 000 tonnām gadā.

Gandrīz visu atkritumu daudzumu Talsu novadā veido iedzīvotāju māsaimniecībās, iestādēs un uzņēmumos radītie sadzīves un saimnieciskās darbības atkritumi rūpniecības uzņēmumos, ražotnēs, fermās, darbnīcās.

Sadzīves atkritumu apsaimniekošanu Talsu novadā nodrošina SIA „Eco Baltia vide”. SIA „Eco Baltia vide” ir visstraujāk augošais vides apsaimniekošanas uzņēmums Latvijā, kas ietilpst „Eco Baltia grupā”, kas pēc apgrozījuma ir lielākā vides apsaimniekošanas uzņēmumu grupa Baltijā, nodrošinot pilnu atkritumu apsaimniekošanas ciklu no savākšanas un šķirošanas, līdz otrreizējai izejvielu loģistikai, vairumtirdzniecībai un izejvielu pārstrādei.

SIA „Eco Baltia vide” nodrošina pilnu vides apsaimniekošanas pakalpojumu klāstu - sadzīves un šķiroto atkritumu izvešanu, būvgružu un lielparhāru atkritumu apsaimniekošanu, ceļu un teritoriju uzkopšanu, apzaļumošanu, asenizāciju, un citus pakalpojumus, regulāri papildinot piedāvāto pakalpojumu klāstu.

Atkritumi no visas novada teritorijas tiek izvesti uz cieto sadzīves atkritumu poligonu „Janvāri” Talsu novada Laidzes pagastā. Šis sadzīves atkritumu poligons ir izbūvēts un atklāts 2009.gada 26.augustā, ieviešot Piejūras reģionālo atkritumu apsaimniekošanas plānu 2007.-2013.gadam. Līdz ar poligona „Janvāri” darbības uzsākšanu, novada bijušās izgāztuves ir slēgtas, tiek veikta to rekultivācija un monitorings. Poligonā „Janvāri” tiek pieņemti šķiroti un nešķiroti atkritumi, darbojas kompostēšanas laukums.

Talsu novadā atkritumu dalītās vākšanas sistēmas ieviešanai ir ierīkoti 66 laukumi, t.sk. 26 - Talsos, 6 – Sabīlē un Valdemārpilī, 7 – Stendē, 3 Lībagos un Ģibuļos, 2 – Laidzē, Laucienē, Valdgālē, Vandzenē un Virbos, pa vienam – Balgalē, Īvē, Ķūļciemā un Lubē.

No kopējā atkritumu daudzuma tikai 0,2 līdz 0,3 % ir bīstamie atkritumi. Bīstamos atkritumus atkarībā pēc to veida uzņēmumi uzkrāj atsevišķi, nodod deponēšanai vai pārstrādei uzņēmumiem, kuri saņēmuši atļauju darbībām ar bīstamajiem atkritumiem (A/S BAO, SIA „Lampu demerkurizācijas centrs”, „SIA „Lautus” un citi), kā arī var nodot valsts bīstamo atkritumu poligonā „Zebrene” (Dobeles novada Zebrenes pagasts).

Dalīto atkritumu sistēma reģionā ir vidēji labi attīstīta¹². Atkritumu šķirošanas iespējas ir nodrošinātas gan pilsētās, gan pagastos. Iedzīvotājiem ir vēlme šķirot atkritumus, bet bieži vien atkritumu apsaimniekotāju komersanti nespēj nodrošināt nepieciešamo infrastruktūru, izveidoto šķirošanas laukumu un punktu skaits ir nepietiekams. Papildus nepieciešami nestandarta un liela izmēra atkritumu savākšana, kā arī kārtība, kādā pilsētās un ciemos savāc liela daudzuma lapas, zarus, u.c.

9.5. Riska objekti un teritorijas, piesārņotās vietas

Viens no pašvaldības uzdevumiem ir pasargāt iedzīvotājus, tautsaimniecību un vidi no iespējamo ārkārtējo situāciju potenciālajām briesmām, ko var izraisīt dabas un tehnogēnās katastrofas un avārijas. Riska situācijas cilvēku veselībai, kā arī apdraudējumu to īpašumiem var radīt dabas apstākļu, esošās un bijušās rūpnieciskās un saimnieciskās darbības objekti.

Talsu novadā var izdalīt šādus riskus:

- applūstošās teritorijas;
- pazemes ūdeņu piesārņošanas augsta riska teritorijas;
- paaugstinātas ugunsbīstamības teritorijas;
- piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas;
- paaugstinātas bīstamības riska objekti;
- bīstamo kravu pārvadājumu maršruti;
- ar Sosnovska latvāni invadētās teritorijas;
- riska virszemes ūdensobjekti.

Tā kā Talsu novads atrodas Austrumkursas augstienē, tajā, atšķirībā no citiem novadiem Latvijā, nav izteikta teritoriju applūšanas riska. Applūšana vērojama zemienēs un ielejās pavasaros, kūstot sniegam, un atsevišķos gadījumos īpaši stipru lietusgāžu laikā.

Talsi un to apkārtnē Ventas upes baseina apgabala plānā ir atzīmēta kā teritorija ar augstu pazemes ūdeņu piesārņojuma risku, ko nosaka teritorijas ģeoloģiskā uzbūve un tas, ka tā ir artēzisko ūdeņu resursu papildināšanās apgabals.

Tā kā Talsu novads ir bagāts ar mežiem, tie vasarās, īpaši priežu meži, ir paaugstinātas ugunsbīstamības teritorijas.

Talsu novadā atbilstoši VSIA „Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” datu bāzes „Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrs” informācijai, atrodas viena piesārņota vieta – SIA „Stena” naftas bāze (Stacijas iela 2, māja „Stendes naftas bāze”, Stende) un 137 potenciāli piesārņotas vietas, kas lokāli rada grunts un pazemes, īpaši gruntsūdeņu piesārņojuma risku. Piesārņotajās vietās piesārņojuma avots un veids ir apzināti. Pie Stendes naftas bāzes atrodas termināls, iekārtas ķīmisko vielu sajaukšanai un uzglabāšanai. Objekts ir piesārņots ar naftas produktiem (grunts un gruntsūdeņu piesārņojums 0 – 3 m dziļumā).

¹² Informatīvajā ziņojuma par Piejūras reģionālo atkritumu apsaimniekošanas plānu 2007.-2013.gadam izpildi no 2007.gada 19.augusta līdz 2009.gada 31.martam

Potenciāli piesārņoto vietu reģistrā ir iekļauti objekti, kurās saimnieciskā darbība ir bijusi saistīta ar iespējamu risku, taču vietas izpēte parasti nav veikta, un līdz ar to nav precīzas informācijas par piesārņojuma klātbūtni, tā veidu, apjomu un izplatību. Piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas Talsu novadā ir fermas, ķīmikāliju noliktavas, sadzīves atkritumu izgāztuves, degvielas uzpildes stacijas, ražotnes, mehāniskās darbnīcas, bijušie militārie objekti. Galvenās piesārņojošās vielas ir naftas produkti, smagie metāli, minerālmēsli, organiskais mēslojums, pesticīdi, citas ķīmiskas vielas un to sadalīšanās produkti. Daļā objektu arī pašlaik notiek saimnieciskās darbība (fermas, DUS). Sadzīves atkritumu izgāztuves līdz ar cieta sadzīves atkritumu poligona nodošanu ekspluatācijā (2009.g.) tiek reaktivētas un tajās tiek veikts vides kvalitātes monitorings. Turpmāk ir svarīgi, iesaistot šīs vietas novada attīstībā, veikt to izpēti, un, ja nepieciešams, sanāciju vai monitoringu.

Talsu novadā nav ražošanas objektu, kuriem saskaņā ar Ministru kabineta 2005. gada 19. jūlija noteikumu Nr. 532 "Noteikumi par rūpniecisko avāriju riska novēršanas kārtību un riska samazināšanas pasākumiem" ir jāizstrādā rūpniecisko avāriju novēršanas programma, drošības pārskati vai civilās aizsardzības plāns. Novadā nav valsts un reģionālas nozīmes paaugstinātas bīstamības objektu. Daļa novada degvielas uzpildes stacijas ir vietējas nozīmes paaugstinātas bīstamības objekti, daļa paaugstinātas bīstamības objekti ar lokālu ietekmi.

Strazdes, Lībagu un Ģibuļu pagastā šķērso bīstamo kravu pārvadājumu maršruts pa valsts autoceļu A10 Rīga – Ventspils. Par autoceļu pārvadātie kravu apjomi netiek uzskaitīti. Avāriju gadījumā kravu pārvadājumi pa autoceļu A10 var lokāli radīt apkārtējās vides piesārņojumu. Dzelzceļa līnija Rīga – Ventspils šķērso Stendes pilsētu, Virbu, Lībagu un Ģibuļu pagastus. Pa to tiek pārvadātas bīstamās kravas, kas, notiekot avārijai, var piesārņot apkārtējo vidi ar naftas produktiem un citām ķīmiskajām vielām.

Sosnovska latvānis *Heracleum sosnovskyi Manden* Latvijā, kā arī citās Baltijas valstīs ir atzīta par invazīvo augu sugu (Latvijā – 2008. gada 14.jūlija Ministru kabineta noteikumi Nr.559 „Invazīvās augu sugas – Sosnovska latvāņa – izplatības ierobežošanas noteikumi”). LR “Augu Aizsardzības likumā” tā ir definēta kā Latvijas dabai neraksturīga suga, kura apdraud vietējās sugas un to dzīvotnes vai rada ekonomiskus zaudējumus, kaitējumu videi vai cilvēka veselībai. Atbilstoši Valsts augu aizsardzības dienesta datiem par šī latvāņa izplatību Talsu novadā teritorijā ir uzmērīti ar Sosnovska latvāni invadēti 148 lauki ar kopējo patību 180, 24 hektāri. Jāatzīmē, ka 19 invadēto lauku valdītājs ir pašvaldība, 4 – LR Satiksmes ministrija, pārējie – juridiskas vai fiziskas personas.

Talsu novadā saskaņā ar 2011. gada 31. maija Ministru kabineta noteikumos Nr.418 “Noteikumi par riska ūdensobjektiem” noteikto ir četri riska ūdensobjekti - Roja posmā no Mazrojas līdz Vecupei (V082), Lubezers (E026), Sasmakas ezers (V027) un Laidzes ezers (V028), kuriem ir risks 2015. gadā nesasniegt vides kvalitātes mērķi “laba ekoloģiskā kvalitāte” (skatīt arī 3.2.3. nodaļu “Virszemes ūdeņu kvalitāte”).

9.6. Bioloģiskā daudzveidība

Talsu novada bioloģisko daudzveidību nosaka tā lielā dabas apstākļu dažādība – augstieņu un zemieņu mija, izteiktās reljefa formas – upju ielejas, ezeri un purvi. Dabas apstākļu radīto dažādību pastiprina daudzveidīgas kultūrainavas.

Novada teritorijā atrodas septiņas īpaši aizsargājamas dabas teritorijas (ĪADT):

- trīs dabas parki – “Abavas senleja”, “Talsu pauguraine” un “Engures ezers”;
- četri dabas liegumi – “Raķupes ieleja”, “Zemgaļu purvs”, “Plunču ezera meži” un “Stiklu purvi”.

ĪADT funkcionālo zonējumu, aizsardzības un izmantošanas kārtību, tūrisma un sabiedrības informēšanas infrastruktūru nosaka šo teritoriju individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi (IAIN), ja tādu nav – vispārējie noteikumi¹³. Savukārt ĪADT apsaimniekošana ir veicama atbilstoši to dabas aizsardzības plānos ietvertajiem pasākumiem.

Talsu novada ĪADT dabas parkiem dabas aizsardzības plāns tiek izstrādāts “Abavas senlejai”, ĪADT “Engures ezers” plāns spēkā līdz 2025.gadam.

Dabas liegumiem “Raķupes ieleja” (līdz 2017.g.) un “Stiklu purvi” (līdz 2018.g.) ir izstrādāti un apstiprināti dabas aizsardzības plāni. Pārējām ĪADT – nav. IAIN ir dabas parkam “Engures ezers”, dabas liegumiem “Raķupes ieleja” un “Stiklu purvi”. Dabas aizsardzības plānu un IAIN trūkums kavē to apsaimniekošanu un iesaisti novada

¹³ Ministru kabineta noteikumi Nr. 264 “Vispārējie īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (16.03.2010.)

attīstībā. Īpaši tas attiecas uz dabas parku "Talsu pauguraine", kur IAIN trūkums kavē tā aizsardzības nodrošināšanu un dabas parka statusam atbilstošu iesaisti novada attīstībā, jo dabas parks atrodas blakus Talsu pilsētai, ir iecienīta motosporta vieta, tajā atrodas dabas resursu krājumi.

Lai nodrošinātu īpaši aizsargājamo biotopu, īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo dzīvotņu aizsardzību vai arī, kur tas nepieciešams veiktu to atjaunošanu dabiskās izplatības areāla robežās, Eiropas Savienībā ir izveidots vienots Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju tīkls (NATURA 2000). Talsu novadā esošie dabas liegumi un dabas parki ir NATURA 2000 teritorijas.

18.attēls. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Talsu novadā

Datu avots: Dabas aizsardzības pārvalde, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Dabas parks „Engures ezers” ir starptautiskas nozīmes mitrājs, kas iekļauts Eiropas putniem nozīmīgo vietu sarakstā, ko sastādījusi Starptautiskā putnu aizsardzības padome Birdlife International sadarbībā ar Starptautisko ūdensputnu un mitrāju pētniecības biroju Wetlands International. Kopš Latvija 1995. gadā pievienojās Ramsāres konvencijai dabas parks „Engures ezers” tika iekļauts šīs konvencijas sarakstos. kas veidota ligzdojošo un caurceļojošo putnu aizsardzībai. Dabas parka teritorijā ligzdo 186 putnu sugas. Ezera apkārtnē ir izcili bioloģiski daudzveidīga un bagāta teritorija. Te konstatētas 844 vaskulāro augu sugas. Sastopami Latvijā un visā Eiropas Savienībā aizsargājami, tostarp mitrāju biotopi (piem., kaļķaini zāļu purvi ar rūsgano melnceri, pārejas purvi un slīkšņas u.c.). Teritorijā pavisam konstatēti 24 ES Biotopu direktīvas biotopi (11 prioritārie biotopi) un 16 Latvijā īpaši aizsargājami biotopi. Talsu novadā atrodas dabas parka dienvidrietumu

daļa. Pļavās ganās savvaļas liellopi, kas stipri degradē ezera palienes pļavas, tādējādi ietekmējot meža sīksamteņa populāciju un, iespējams, arī citas sugas, taču palieņu pļavu ganīšana ir būtiska, lai tiktu ierobežota pļavu aizaugšana. Hidroloģiskie faktori – ūdens līmeņa izmaiņas – nav būtisks ietekmējošais faktors.

Dabas parks „Talsu pauguraine”. Teritorija izveidota, lai aizsargātu vienu no Ziemeļkurzemes dabas apstākļu ziņā daudzveidīgākajiem un ainaviski izcilākajiem apvidiem ar izteikti paugurainu reljefu. Tajā konstatēti seši ES Biotopu direktīvas biotopi (eitrofi ezeri, mēreni mitras pļavas, kalļaini zāļu purvi ar rūsgano melnceri u.c.), t.sk. viens prioritārais biotops (boreālie meži) un trīs Latvijā īpaši aizsargājami biotopi. Daudz Latvijā retu un aizsargājamu augu (21 suga) un dzīvnieku sugu (41 suga). Ezeri un to apkārtnē ir piemēroti biotopi sīkspārņiem. Dabas parkam “Talsu pauguraine” ir izstrādāts dabas aizsardzības plāns 2014. -2024.gadam.

Dabas parks „Abavas senleja”. Teritorija veidota Abavas upes ielejas aizsardzībai, izcila biotopu daudzveidība, tajā lielā skaitā ir ļoti reti un aizsargājami biotopi, piemēram, kalļaini purvi ar deveda grīslī, kadiķu audzes kalļainās pļavās, kā arī upju strautītes, ļoti auglīgas palieņu pļavas un citi. Teritorijā ar izcilu ainavisko vērtību - upes ielejas ainavas, pļavu un nogāžu ainavas, ģeomorfoloģiskās vērtības. Teritorijā pavisam konstatēti 15 ES Biotopu direktīvas biotopi (4 prioritārie biotopi) un 11 Latvijā īpaši aizsargājami biotopi. Talsu novadā dabas parks atrodas Sabīlē, Abavas un Ģibuļu pagastā. 2015.gada februārī ir uzsākts darbs pie jauna dabas aizsardzības plāna izstrādes dabas parkam „Abavas senleja”.

Dabas parka “Abavas senleja” teritorijā ir veikti daudzi pētījumi, taču to rezultāti nav pilnībā izvērtēti, par tiem nav informēta sabiedrība un zemes īpašnieki. Pēdējos 20 gados, mainoties zemes apsaimniekošanas formām, mainās Abavas ielejas ainavas struktūra, upes palienes pļavas aizaug un tādēļ mazinās bioloģiskā daudzveidība samazinās aizsargājamo sugu atradņu skaits. Tūrisma plūsma dabas parkā nav organizēta, tūrisma maršruti ir orientēti uz objektu apskati. Apmeklētākajās upes krasta un ielejas pamatkrasta vietās vērojama augsnes un morēnas slāņa erodēšana, upes un tās krastu piesārņošana ar atkritumiem, dažāda veida zemsedzes un pārējās veģetācijas bojāšana, kurinot ugunsiskus vietās bez labiekārtojuma, pārvietošanās ar mehāniskiem transporta līdzekļiem (automobiļi, motocikli, kvadracikli u.c.) ārpus vispārējās lietošanas ceļiem un šim mērķim nepiemērotās vietās, traucējuma efekts u.c. Dabas parkā konstatēta pamatiežu un biotopu bojāšana, t.sk. arī potenciāli retu sugu un to dzīvotņu iznīcināšana. Tādēļ šajā īpaši aizsargājamā dabas teritorijā ir svarīga apmeklētāju plūsmu organizēšana, tās tūrisma infrastruktūra izveide, labiekārtošana un uzturēšana.

Abavas ūdeņiem ir augsta ekoloģiska un laba ķīmiskā kvalitāte. Tādēļ Abavā ir svarīgi saglabāt ūdeņu augstu ekoloģisko stāvokli.

Dabas liegums „Raķupes ieleja”. Nozīmīga boreālo mežu, avotu un daudzu ES Biotopu direktīvas pļavu biotopu aizsardzības vieta (zilganās seslērijas, zilganās molīnijas pļavas kalļainās, kūdrainās vai mālainās augsnēs, upju palieņu pļavas, mēreni mitras pļavas, minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi, sausas pļavas kalļainās augsnēs, sugām bagātas atmatu pļavas, boreālie meži, eitrofas augsto lakstaugu audzes un citi). Teritorijā konstatēts daudz retu augu un dzīvnieku sugu: 25 īpaši aizsargājamās Latvijas un Eiropas Savienības putnu sugas, 25 aizsargājamās vai citādi vērtīgas bezmugurkaulnieku sugas, 5 Eiropas Savienībā aizsargājamās zivju un nēģu sugas, 22 retas un aizsargājamās vaskulāro augu sugas, 9 – sūnaugu, 2 – sēņu. Dabas liegums “Raķupes ieleja”. Intensīva mežsaimniecība ir mazinājusi epifītisko sūnu daudzveidību, meliorācijas rezultātā ir samazinājušās mežu riestu platības. Lieguma meži ir pieejami pa cēliem un braukšanai ar autotransportu piemērotām stīgām, kas negatīvi ietekmē meža ekosistēmu. Notiek Dūmiņpurva augstā purva biotopu aizaugšana, ko rada veiktā purva R daļas meliorācija. Avoksnāji ir labā stāvoklī, nākotne ir iespējama to aizaugšana. Visu tipu pļavas netiek apsaimniekotas, aizaug ar krūmiem, kokiem un konkurētspējīgākiem lakstaugiem. Pļavu bioloģiskās daudzveidības mazināšanās cilvēka saimnieciskās darbības rezultātā (lauksaimnieciskā darbība, medību dzīvnieku piebarošanas vietu izvēle pļavās). Raķupes iztaisnošana sekmējusi nelabvēlīgas upes ekosistēmas izmaiņas vecajā gultnē, Pāces HES darbība – Pāces upē lejpus HES.

Dabas liegums „Zemgaļu purvs”. Teritorija izveidota rietumu tipa augstā purva ar ciņu mazmeldru aizsardzībai. Purvu ietver purvainis mežs. Teritorija atbilst 2 Eiropas Savienībā aizsargājamiem biotopiem: neskarti augsti purvi, degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās. Teritorijā konstatētas arī vairākas (4) aizsargājamās putnu, t.sk. dzērves, teteri un 2 augu sugas.

Dabas liegums “Plunču ezera meži”. Teritorija izveidota boreālu mežu (9010*) un pārejas purvu un slīkšņu (7140), kā arī Plunču ezera R krastā boreālo mežu un pārejas purvu un slīkšņu aizsardzībai. Dabisko mežu biotopu koncentrācijas vieta. Konstatētas vairākas 3 retas un aizsargājamās sūnu sugas, kā arī 4 aizsargājamās vaskulāro augu sugas (3 aizsargājamo orhideju sugas un apdziru atradnes).

Dabas liegums „Stiklu purvi”. Nozīmīgākais augsto purvu komplekss Rietumlatvijā, ietver 6 purvus: Vasenieku, Stiklu, Dižpurvu, Vanagu, Pumpuru, Sēmes un Zvaguļu. Talsu rajonā dabas liegums izvietojas Valdgales pagastā. Viena no nedaudzām *Cladium mariscus* atradnēm ārpus piejūras. Divas no trīs *Eleocharis multicaulis* atradnēm un viena no trīs *Sphagnum lindbergii* atradnēm Latvijā. Īpaši nozīmīga teritorija gan ligzdojošiem, gan migrējošiem putniem. Dabas liegumā ir konstatēti 8 Eiropas Savienības nozīmes biotopi un 2 Latvijas nozīmes īpaši aizsargājami biotopi. Dabas liegumā ir sastopami 6 dabisko meža biotopu veidi, 24 sūnaugu, 28 vaskulāro augu, 2 gliemju, 17 kukaiņu, 29 putnu un 8 zīdītājdzīvnieku īpaši aizsargājamās sugas. Dabas liegums “Stiklu purvi”. Meži ir ilglaicīgi saimnieciski izmantoti, te joprojām saglabājušies atsevišķi sugām bagāti mežu dabiskie biotopi un to sakopojumi ar retām un aizsargājamām augu sugām. Agrākās saimnieciskās darbības sekas skar, galvenokārt, lieguma mežus. Tā kā tie ir ilglaicīgi un intensīvi apsaimniekoti, saglabājušās samērā maz vecas mežaudzes un retās, īpaši aizsargājamās sugas. Saimnieciskā darbība ir skārusi arī dabas lieguma ezerus, vērojama to eutrofikācija. Ezeru stāvokli negatīvi ietekmē arī bebru darbība. Zināmu negatīvu iespaidu uz purvu biotopiem atstāj arī samērā intensīvā ogošana.

Saskaņā ar VSIA “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģija centrs” datu bāzes “Īpaši aizsargājamo sugu un biotopu mikroliegumi” iekļauto informāciju, Talsu novadā ir 51 mikroliegums. Tie visi noteikti meža biotopu, t.sk. dabisko meža biotopu un tajās mītošo īpaši aizsargājamo putnu sugu ligzdošanas un barošanās vietu aizsardzībai.

Talsu novads ir arī bagāts ar interesantiem aizsargājamiem dabas pieminekļiem (stādījumiem, alejām, dižkokiem u.c.) - Dižstendes-Bungu kapu bērzu aleja (MK noteikumi Nr. 888 “Noteikumi par aizsargājamām alejām” 22.11.2005.), Jāņa Metuzāla dendroloģiskie stādījumi Ārlavas pagastā, Strazdes “Robežnieku” dendroloģiskie stādījumi un Talsu dendroloģiskie stādījumi (Ministru kabineta noteikumi Nr.131 “Noteikumi par dendroloģiskajiem stādījumiem, 20.03.2001.), Abavas rumba un 130 aizsargājamie koki – dižkoki.

Saskaņā ar 2001. gada 17. aprīļa Ministru kabineta noteikumos Nr. 175 “Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem pieminekļiem” iekļauto sarakstu, Sudmaļu ūdenskritums un Virsaišu ūdenskritums Abavas pagastā, Lūrmaņu atsegumi Lubes pagastā un Tilgaļu milzu akmens Vandzenes pagastā ir novada aizsargājami ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie pieminekļi.

Atbilstoši 2010. gada 16. marta Ministru kabineta noteikumu nr.264 “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” 38.1. punktam, ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie dabas pieminekļi ir arī dižakmeņi – laukakmeņi, kuru virszemes tilpums ir 10 un vairāk kubikmetru, kā arī 10 metru joslas ap tiem. Dižakmeņi (izņemot Tilgaļu milzu akmeni) novadā kopumā nav apzināti, taču nenoliedzami šādi akmeņi novadā ir atrodamī un, ieviešot attīstības programmu, dižakmeņi un 10 m plata josla ap tiem ir aizsargājami.

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un objekti ir nozīmīgs Talsu novada tūrisma infrastruktūras un rekreācijas attīstības resurss, kurš izmantojams sabiedrības izglītošanai. Vienlaikus to izmantošana ir saistāma ar novada un visa Kurzemes reģiona rekreācijas vajadzībām kompleksi ar pārējām dabas teritorijām (bez aizsardzības statusa), organizējot tajās apmeklētāju plūsmu, ierīkojot tūrisma infrastruktūras objektus, labiekārtojot pastaigu un aktīvās atpūtas takas, veicot sabiedrības informēšanas pasākumus, un, ievērojot dabas aizsardzības jomas normatīvo aktu prasības, veicot saimniecisko darbību.

SVID. Vides kvalitāte

Stiprās puses	Vājās puses
- Kopumā laba vides (gaisa, pazemes un virszemes ūdeņu, augšņu) kvalitāte, - Ainaviski vērtīgas un bioloģiski daudzveidīgas teritorijas, - Investīcijas ūdenssaimniecības attīstībā novada apdzīvotajās vietās, kas vērsti uz kvalitatīva dzeramā ūdens sagatavošanu un apkārtējā vidē novadāmo notekūdeņu attīrīšanu, - Notiekošās aktivitātes sabiedrības dabas un vides izglītībā, - NATURA 2000 teritorijas un īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un objekti.	- Paaugstināts dzelzs saturs dzeramā ūdens apgādei, - artēzisko ūdeņu resursu papildināšanās ģeoloģiskās uzbūves ietekmē nosaka pazemes ūdeņu piesārņojuma risku, - ievērojams urbumu daudzums, kuru statuss un turpmākā izmantošana nav izvērtēta, - Vēsturiskā piesārņojuma (neattīrīti notekūdeņi, augsnes, grunts piesārņojums) ietekme uz virszemes ūdeņu kvalitāti, - Potenciāli piesārņotās vietas, - Nepietiekami attīrītu notekūdeņu novadīšana vidē, - Nepietiekama ĪADT dabas aizsardzības plānu ieviešana, īpaši attiecībā uz tūrisma, sabiedrības informēšanas infrastruktūru un prioritārajiem dabas aizsardzības pasākumiem.
Iespējas	Draudi
- ES fondu līdzekļi infrastruktūras atjaunošanai, paplašināšanai, teritorijas labiekārtošanai un resursu apsaimniekošanai, - Uzlabota un saglabāta virszemes ūdeņu kvalitāte, - Izstrādāti īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plāni, plānveidīga ieviešana, - Revitalizētas degradētās teritorijas un potenciāli piesārņotās vietas, - Vides respekta palielināšanās, - Vides estētisko prasību paaugstināšanās.	- Pazemes ūdeņu piesārņojuma draudi, neapzinot urbumu statusu un neveicot to konservāciju vai tamponēšanu, - Bioloģiskai daudzveidībai un vērtīgo ainavu teritoriju degradācija vai vērtības zaudēšana, nenodrošinot to atbilstošu apsaimniekošanu, - Upju un ezeru kvalitātes pasliktināšanās, neveicot teritoriju labiekārtošanu un neorganizējot apmeklētāju plūsmu.

10.SOCIĀLĀ INFRASTRUKTŪRA

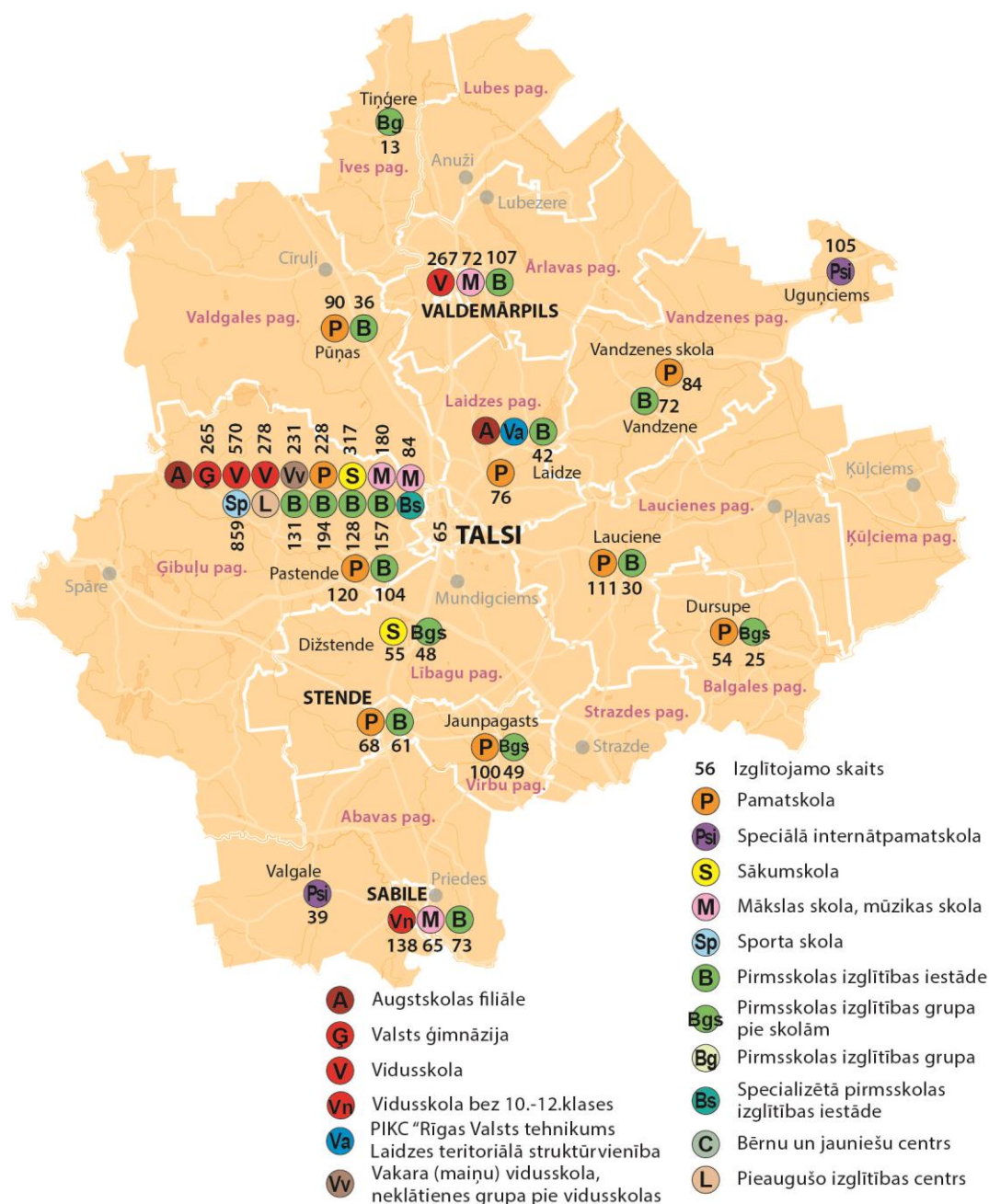
10.1. Izglītība

10.1.1. Vispārējā izglītība

Talsu novadā ir nodrošinātas iespējas iegūt visu līmeņu izglītību. Novadā darbojas 6 vidusskolas, tajā skaitā Talsu Valsts ģimnāzija un privātā izglītības iestāde „Talsu Kristīgā vidusskola”, septiņas pamatskolas un trīs skolu filiāles, divas sākumskolas, Upesgrīvas internātpamatskola, Bērnu un jauniešu centrs, Talsu novada sporta skola, 13 pirmsskolas izglītības iestādes (tai skaitā viena specializētā pirmsskolas izglītības iestāde). Četrās vispārīzglītojošās izglītības iestādēs ir pirmsskolas grupas.

2015.gada 1.septembrī mācības vispārējās izglītības mācību iestādēs novadā uzsāka ap 3129 skolēni.

19.attēls. Izglītības iestādes Talsu novadā

Datu avots: Talsu novada Izglītības pārvaldes dati par 2015./2016.mācību gadu

Novadā iespējams iegūt vidējo izglītību arī vakara un neklātienes grupās. To nodrošina Talsu novada Vakara un neklātienes vidusskola. 2015. gadā mācības neklātienē un vakara grupās uzsāka 206 skolēnu.

Talsu novadā darbojas 13 pirmskolas izglītības iestādes, un viena speciālā iestāde, kurā uzņem bērnus ar somatiskām saslimšanām, redzes, valodas, fiziskās un garīgās attīstības traucējumiem - Talsu speciālā pirmsskolas izglītības iestāde "Kastanītis".

Kopējais izglītībai (tajā skaitā interešu izglītībai un pasākumiem) paredzētais budžets 2015. gadā bija plānots 11 234 722 EUR (43% no kopējā pašvaldības budžeta).

Skolu tīkla nodrošināšana un izglītības iestāžu attīstīšana ir mērķis, no kura daļēji ir nācies atkāpties, neskatoties uz izglītības pakalpojumu un tehniskās bāzes nodrošinājumu novadā. Vairākas skolas pēdējo gadu laikā ir mainījušas savu statusu:

- Dursupes pamatskola no 2009.gada 1.septembra – Laucienes pamatskolas filiāle;
- Spāres pamatskola no 2009.gada 1.septembra – Pastendes pamatskolas filiāle;
- Valgales sākumskola no 2009.gada 1.septembra – Upesgrīvas internātpamatskolas struktūrvienība;
- Upesgrīvas speciālā sākumskola no 2010.gada 1.septembra – Upesgrīvas internātpamatskola;
- Vandzenes vidusskola no 2011.gada 1.septembra – Vandzenes pamatskola;
- Laidzes pamatskola no 2011.gada 1.septembra – Talsu 2.vidusskolas filiāle;
- No 2012.gada 1.septembra reorganizēta Talsu 2.pamatskola, pievienojot Talsu sākumskolai;
- No 2012.gada 1.septembra slēgta Pastendes pamatskolas filiāle "Spāres pamatskola";
- No 2014.gada 1.septembra neuzņems izglītojamās Sabiles vidusskolas 10.klasē;
- No 2014.gada 1.septembra neuzņems izglītojamās Lībagu sākumskolas 5.klasē.

Par īpašu risku uzskatāmi negatīvie demogrāfiskie procesi un skolēnu skaita samazināšanās 2015.gada 1.septembrī mācības vispārīglītojošās skolās uzsāka par 500 skolēniem mazāk nekā 2011.gada 1.septembrī. Pirmkārt skolēnu skaita samazināšanās apdraud skolēnu skaita ziņā mazākās skolas.

Reģiona nozīmes pilsētai Talsiem ir būtiski saglabāt Talsu Valsts ģimnāzijas statusu. Tādēļ ir plānota virkne pasākumu, lai uzlabotu ģimnāzijas pakalpojumus - plānoti uzlabojumi mācību procesa nodrošināšanā, kā arī dienesta viesnīcas būvniecība, lai radītu iespējas piedāvāt dzīvojamo platību izglītojamiem no citām pašvaldībām.

Skolas slēgšana ir galējās nepieciešamības risinājums, kas pazemina pakalpojumu pieejamību apdzīvotajā vietā, izraisa jaunu ģimeņu aizbraukšanu, kā arī apdraud vietas pastāvēšanu ilgtermiņā. Ja kādu no skolām nākotnē nāksies slēgt, tās vietā tiks veidoti mūžizglītības atbalsta centri, brīvā laika pavadīšanas centri, lai piedāvātu atbalstu nodarbinātajām ģimenēm un nezaudētu vietējo sabiedrisko centru.

Skolas ne tikai simboliski ir vietējais sabiedriskais centrs – tās ir darba vietas, tās savieno vietējo aktīvāko sabiedrības daļu (caur bērniem), vietējo svētku, kultūras un sporta kolektīvu dalībniekus. Piemēram, sporta jomas attīstība ir saistāma ar sporta infrastruktūras attīstību pie skolām.

Izglītības iestādēm, pirmkārt, nepieciešama prioritāri svarīgākā, pamata infrastruktūras sakārtošana – sanitārie mezgli atjaunošana, apkures sakārtošana un ēku energoefektivitātes paaugstināšana, drošības sistēmu uzstādīšana, apstākļu uzlabošana virtuvēs utt. Lai arī katru gadu tiek veikti ieguldījumi skolu infrastruktūrā, tomēr joprojām lielākajai daļai skolu ir vajadzība pēc šādām pamata investīcijām - ēku energoefektivitātes pasākumi, telpu remonts, mēbeļu fonda atjaunošana, mācību kabinetu aprīkojuma iegāde. Parāli jānotiek mācību procesa modernizēšanai un pārējām aktivitātēm.

Liels akcents jāliek uz profesionālās orientācijas pasākumiem un uzņēmības mācīšanu skolās sadarbībā ar Talsu novada uzņēmējiem, ES programmām, interešu izglītību, jaunatnes politikas īstenošanu.

Lai arī vairākās pirmsskolas izglītības iestādēs ir veikti energoefektivitātes uzlabošanas pasākumi, tomēr tas vēl nav pietiekami, tāpēc pirmskolas izglītības iestādēm nepieciešami drošības, energoefektivitātes, informācijas un komunikācijas līdzekļu un attīstošās apmācības inventāra uzlabošana. Pirmskolas izglītības iestādēm jāuzlabo novada metodiskā vadība.

Visās izglītības iestādēs svarīgu vietu ieņem izglītojamo un audzēkņu ģimeņu un sociālie jautājumi, tādēļ jānodrošina sociālo pedagogu pieejamība.

10.1.2. Profesionālās ievirzes izglītības iestādes

Talsu novadā darbojas piecas profesionālās ievirzes izglītības iestādes – Talsu mūzikas skola, Talsu mākslas skola, Valdemārpils mūzikas un mākslas skola, Sabiles mūzikas un mākslas skola un Talsu novada sporta skola.

Talsu mūzikas skola ir pašvaldības izglītības iestāde profesionālās ievirzes mūzikas izglītības programmu īstenošanai. Skolas darbības mērķis ir sekmēt audzēkņu veidošanos par garīgi attīstītu, brīvu un radošu personību, sniegt nepieciešamās zināšanas un prasmes profesionālās izglītības turpināšanai vidējās izglītības mācību iestādēs, un veidot audzēkņu muzikālās intereses, sagatavot izglītotus mūzikas klausītājus, kā arī veicināt viņu iesaistīšanos pašdarbības kolektīvos (koros, orķestros). Talsu Mūzikas skola dibināta 1955. gadā un akreditēta līdz 2018. gada 15. maijam

Talsu mākslas skola realizē programmu "Vizuāli plastiskā māksla", kura sevī iekļauj nodarbības kompozīcijā, zīmēšanā, gleznošanā, veidošanā, darbs materiālā, grafikā. Šo programmu apgūst ap 70 audzēkņus no Talsiem un citiem novada pagastiem. Kvalitatīvu programmas apguvi nodrošina pedagogi ar augstāko profesionālo kvalifikāciju, kuru regulāri papildina visdažādākajosursos un semināros, kā arī veic metodisko darbu ar savu pieredzi, iepazīstinot kolēģus. Skolas pedagogi kā radoši mākslinieki piedalās visdažādākajās izstādēs. Audzēkņu darbi regulāri tiek izstādīti vietējās un starptautiskās izstādēs un konkursos. Ir saņemtas rīkotāju atsauksmes un godalgas. Dažus audzēkņus materiāli atbalsta "Talsu novada fonds". Skola akreditēta līdz 2018.gada 6.jūnijam, programma "VIZUĀLI PLASTISKĀ MĀKSĻA" licencēta līdz 2016. gadam.

Valdemārpils mūzikas un mākslas skola ir pašvaldības izglītības iestāde profesionālās ievirzes izglītības programmu īstenošanai. Valdemārpils mūzikas skola darbojas no 1991.gada, bet šogad tika atvērta mākslas nodaļa, kā rezultātā skola tika pārdēvēta par Valdemārpils Mūzikas un mākslas skolu. Valdemārpils Mūzikas un mākslas skolā mācās 73 audzēkņi. Skolā iespējams apgūt klavierspēli, akordeona spēli, flautas spēli, saksofona un klarnetes spēli, mācīties kora klasē, kā arī vizuāli plastiskās mākslas klasē. Valdemārpils Mūzikas un mākslas skolas audzēkņi koncertē dažādos skolas un pilsētas rīkotajos pasākumos, kā arī piedalās reģionālajos un valsts konkursos.

Sabiles mūzikas un mākslas skola ir profesionālās ievirzes izglītības iestāde mūzikas un mākslas programmu apguvei. Skola dibināta kā Talsu mūzikas skolas filiāle 1991. gadā, un tajā darbojās klavieru un kora dziedāšanas klases. 1998.g. skolu pārņēma Sabiles pašvaldība, un tā tiek pārdēvēta par Sabiles mūzikas skolu, bet 2000. gada septembrī tiek atvērta mākslas nodaļa un skola sāk mācību gadu kā Sabiles mūzikas un mākslas skola. Skola īsteno šādas licencētas izglītības programmas - vizuāli plastiskā māksla, klavierspēle, vijolspēle, flautas spēle un vokālā mūzika. Ar audzēkņiem strādā 9 skolotāji. 2012.gada martā skolā notika Izglītības un zinātnes ministrijas akreditācija un skola tika akreditēta uz 6 gadiem.

Analizējot novada attīstības kontekstā, mākslas un mūzikas skolas ir nozīmīgs kultūras un izglītības resurss, kā arī var tikt iesaistītas novada mēroga pasākumos, tādējādi popularizējot novadu, tāpēc to darbībai nepieciešama sakārtota infrastruktūra.

Pateicoties ERAF projekta „Kultūras infrastruktūras atjaunošana Talsos”, 2013.gada nogalē jaunas telpas saņēma Talsu mūzikas skola, taču pārējām skolām infrastruktūras sakārtošana joprojām ir aktuāla.

Talsu novada sporta skola ir profesionālās ievirzes sporta izglītības iestāde. Skola izstrādā un īsteno licencētas profesionālās ievirzes sporta programmas, kā arī sporta interešu izglītības programmas. Skola īsteno bērnu un jauniešu profesionālās ievirzes sporta izglītības programmas basketbolā, badmintonā, biatlonā, florbolā, hokejā, riteņbraukšanā, smaiļošanā – canoe, vieglatlētikā un volejbolā, kā arī realizē sporta interešu programmas. Skola ir tiesīga īstenot interešu izglītības programmas bez licences saņemšanas un ir tiesīga īstenot arī maksas vai daļējas maksas interešu izglītības programmas.

10.1.3. Profesionālā izglītība

Talsu novadā darbojas Profesionālās izglītības kompetences centra "Rīgas Valsts tehnikums" Laidzes teritoriālā struktūrvienība, kas ir viena no vecākajām profesionālās izglītības iestādēm Latvijā (dibināta 1921.gadā kā lauksaimniecības skola).

Laidzes teritoriālajā struktūrvienībā izglītojamie var izvēlēties mācības četrās akreditētās izglītības programmās - „Komerzinības”, „Administratīvie un sekretāra pakalpojumi”, „Būvdarbi” un „Ēdināšanas pakalpojumi”. Mācību un kvalifikācijas prakšu vietu nodrošināšanā izglītības iestāde sadarbojas ar daudziem Talsu novada, Kurzemes reģiona un Rīgas uzņēmumiem, nozaru darba devēju un darba ņēmēju organizācijām, kā arī ar sadarbības partneriem ārzemēs. Sadarbības un profesiju pieprasījuma izpētes rezultātā tiek plānota jaunu izglītības programmu darbības uzsākšana poligrāfijas un loģistikas jomās. Regulāri tiek organizēti teorētiskās un praktiskās apmācības semināri, karjeras izvēles pasākumi, kur interaktīvā formā pamatskolu audzēkņi tiek iepazīstināti ar profesionālās izglītības iespējām un programmu daudzveidību. Laidzes teritoriālās struktūrvienības audzēkņi regulāri piedalās profesionālās meistarības konkursos Latvijā un atkārtoti iegūst godalgotas vietas.

Īpaša uzmanība tiek pievērsta audzēkņu vispusīgai attīstībai, motivētām un didaktiskām brīvā laika pavadīšanas iespējām sadarbībā ar Laidzes pagasta pārvaldi, Brīvā laika pavadīšanas centru, Talsu novada izglītības pārvaldi, kultūras un sporta klubiem, jaunsardzi un citām organizācijām.

Mērķtiecīgi tiek plānots vasaras nometņu piedāvājumu dažāda vecuma Talsu novada bērniem un jauniešiem sertificētu pedagogu - nometņu vadītāju vadībā.

Ir izstrādātas neformālās izglītības programmas: „Starptautiskā etiķete. Diplomātiskais protokols”, „Profesionālas pārdošanas pamati”, „Aktualitātes darba tiesībās un darba aizsardzībā Latvijā un ārzemēs”, „Minimālās higiēnas prasības pārtikas aprītes uzņēmumos”.

Plānots aktīvi iesaistīties pieaugušo izglītības programmu izstrādē un īstenošanā, elastīgi reaģējot uz sabiedrības pieprasījumu un vajadzībām.

10.1.4. Augstākā izglītība

Talsu novadā atrodas Latvijas Lauksaimniecības universitātes Ekonomikas un sabiedrības attīstības fakultātes filiāle, kas darbojas Profesionālās izglītības kompetences centra „Rīgas Valsts tehnikums” Laidzes teritoriālās struktūrvienības telpās un piedāvā turpmākās izglītības iespējas vidusskolu un profesionālās izglītības iestāžu absolventiem. Laidzē ir iespēja studēt vienā studiju programmā-„Komerzinības”, kas ir pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programma. To var apgūt neklātienē studijās (2,5 gadi). Iegūstamā kvalifikācija – uzņēmējdarbības (komercdarbības) speciālists.

Talsu Valsts ģimnāzijas telpās atrodas Biznesa augstskolas “Turība” filiāle, kurā iespējams iegūt 1.līmeņa augstāko izglītību tiesību zinātnēs, finansēs un grāmatvedībā, mārketingā un tirdzniecībā, viesmīlības servisā.

Lielākā daļa Talsu novada izglītības iestāžu absolventu izvēlas augstākās izglītības iestādes Rīgā, jo tur ir plašāks piedāvājums. Tomēr daļa izvēlas studēt arī Kurzemes reģiona augstskolās Ventspilī, Liepājā. Lai, beidzot studijas, viņi atgrieztos Talsu novadā, ir nepieciešams risināt virkni kompleksu pasākumu – darba vietas, mājoklis, droša dzīves vieta ģimenes veidošanai, kvalitatīvi pakalpojumi un interesanta iespēju pilna sabiedriskā dzīve.

10.1.5. Pieaugušo izglītība

Novada pieaugušo izglītības funkciju kā pašvaldības iestāde Talsu novadā veic Talsu novada Pieaugušo izglītības centrs (PIC). PIC mērķis ir nodrošināt kvalitatīvu pieaugušo izglītības piedāvājumu un pieejamību iedzīvotājiem, neatkarīgi no vecuma, dzimuma, iepriekšējās izglītības, dzīves vietas novadā, ienākuma līmeņa un etniskās piederības, kā arī līdzdarboties pieaugušo izglītības sistēmas attīstīšanā un mūžizglītības politikas veidošanā. Talsu novada PIC līdz šim iesaistījies Grundtvig (pieaugušo apmācība, pieredzes apmaiņa), kā arī INTERREG, Norvēģijas finanšu instrumentu apgūvē, bezmaksas un arī maksas apmācību organizēšanā novadā. Līdz šim PIC kompetencē bijusi arī koordinācijas tīkla uzturēšana novadā.

Pieaugušo izglītībā Talsu novadā darbojas arī privātie mācību centri.

SVID. Izglītība**Stiprās puses**

- Ir optimāls pirmsskolas izglītības iestāžu tīkls,
- Sakārtots mācību process, metodiskais darbs un plānošana,
- Sadarbība ar vecākiem,
- Cilvēkresursi izglītības iestādēs, atbilstoša un augsta pedagogu kvalifikācija PII,
- Ir pēctecība un atgriezeniskā saikne ar skolām,
- Labi sagatavo bērnus skolai,
- Atbalsts daudz bērnu ģimenēm,
- Ir vidējās izglītības iestāde ar valsts ģimnāzijas statusu - Talsu Valsts ģimnāzija,
- Skolās ir sociālie pedagogi,
- Laba pamata un vidējās vispārējās izglītības kvalitāte, iespēja iegūt dažādas programmas, kas pielāgotas bērnu vajadzībām,
- Profesionāli strādājoša Talsu novada Izglītības pārvalde,
- Pedagogu „kopiena”, kas veicina kvalifikācijas paaugstināšanu un sadarbību izglītības pakalpojumu pieejamībā,
- Optimāli organizēti skolēnu pārvadājumi,
- Sākumskolas atrodas tuvu dzīvesvietai, optimāls pamatskolu izvietojums,
- PIKC RVT Laidzes teritoriālā struktūrvienības piedāvājums,
- Pieaugušo izglītības iespējas,
- Pieejama 1.līmeņa augstākā izglītība Laidzē un Talsos,
- Daudzpusīga interešu izglītība un profesionālās ievirzes izglītība,
- Ir plaša un sakārtota infrastruktūra,
- Nodrošināti skolēnu pārvadājumi,
- Plašs, kvalitatīvs un daudzpusīgs interešu izglītības programmu piedāvājums.

Iespējas

- ES fondu un nacionālo programmu pieejamība, mācību vides un mācību kvalitātes uzlabošanai,
- Attīstīta un pilnveidota centralizēta izglītības iestāžu metodiskā un zinātniskā bāze,
- Nodrošināta izglītības iestāžu informatizācija un integrēšana novada izglītības e-pārvaldē,
- Starpvalstu un starpnovadu skolu sadarbība,
- Darba tirgum atbilstošas kvalifikācijas pedagogi un apmācību programmas,
- Attīstīta profesionālās karjeras izaugsme un nodarbinātība reģionā,
- Attīstīta sociālā uzņēmējdarbība.

Vājās puses

- Trūkst sociālie pedagogi, psihologi, logopēdi, sporta skolotāji un fizioterapeiti,
- Nav sakārtota iestāžu infrastruktūra, daļā izglītības iestāžu nav nodrošināta vides pieejamība ir fiziski un morāli nolietojusies inženiertehniskā infrastruktūra, daudzas ēkas nav energoefektīvas,
- Samazinoties skolēnu skaitam, palielinās apvienoto klašu skaits,
- Mācību programmās nepietiekošs nodarbību skaits ārā (ar mērķi sekmēt mācību procesa dažādošanu un veicināt veselīgu dzīvesveidu),
- Peldbaseina trūkums, netiek īstenotas peldēšanas apmācības,
- Skolēnu pārvadājumu sistēmas nevienmērīgs pārklājums un ilgs ceļš līdz skolai,
- Nepietiekama karjeras izglītība skolās,
- Nav pilnībā izmantotas ES, citu starptautisku projektu un programmu iespējas,
- Vāja saikne starp izglītības procesu, darba tirgu un uzņēmējdarbību,
- Daudzveidīgs, bet nekoordinēts (NVA, PIC, NVO izglītošanās aktivitāte) un ne vienmēr kvalitatīvs pieaugušo izglītības piedāvājums,
- Bezdarbnieku apmācības programmas negarantē iekļaušanos darba tirgū,
- Trūkst materiālā bāze mūsdienīgai profesionālajai pilnveidei,
- Skolēnu transporta maršruti nav saskaņoti ar interešu izglītības un profesionālās ievirzes pulciņu darbības laikiem,
- Vispārējā izglītība, interešu un profesionālās ievirzes izglītība nav saskaņota darbības laikos.

Draudi

- Kvalificēta pedagoģiskā personāla trūkums,
- Izglītības iestādēs 90.gados pielietotā bērncentrētā izglītošana izaudzinājusi vecākus ar citādu domāšanu,
- Pedagogu novecošanās,
- Samazinoties skolēnu skaitam, saglabājas reorganizāciju turpināšanas iespējamība. Apdzīvotās vietas, kurās skolas ir slēgtas var zaudēt sabiedrisko centru,
- Laukos dzīvojošo bērnu materiālais stāvoklis var negatīvi ietekmēt vidējās un augstākās izglītības iegūšanu,
- Nav sakārtota likumdošana programmu licencēšanā,
- Bērnu skaita samazināšanās,
- Nepietiekams finansējums profesionālo ieviržu skolām,
- Jaunais pedagogu atalgojuma modelis var samazināt finansējuma apjomu no valsts,
- Interešu izglītības kvalitātes pazemināšanās

pedagogu atalgojuma un slodzes dēļ,
▪ Nevienmērīgs pārklājums interešu izglītībā novadā kopumā sekmē skolēnu aizplūšanu no novada pagastiem/pilsētām uz centru.

10.2. Sociālā joma

Talsu novadā pašvaldības sociālo pakalpojumu sniedzēji ir:

- Talsu novada sociālais dienests;
- Talsu novada pašvaldības pansionāts „Lauciene”;
- Strazdes bērnu nams.

Sociālos pakalpojumus Talsu novadā sniedz arī nevalstiskās organizācijas un individuālais komersants:

- Nodibinājums „Talsu novada krīžu centrs”;
- IK „Ārlavas pansija”;
- Biedrības „Latvijas Sarkanais Krusts” sociālās aprūpes centrs „Stūrīši”;
- Sabīles aprūpes biedrība „Kalme”;
- ĢBAC “Brīnumiņš”.

Valsts sociālo pakalpojumu sniedzējs Talsu novadā ir Valsts sociālā aprūpes centra "Kurzeme" filiāle - sociālās aprūpes centrs “Veģi”. Tā ir Labklājības ministrijas pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas īsteno valsts politiku ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas jomā, sniedzot sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus klientiem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem.

Sociālā dienesta galvenās funkcijas ir plānot, organizēt, koordinēt un sniegt sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību novada pašvaldības teritorijā dzīvojošiem iedzīvotājiem, lai apmierinātu to pamatvajadzības un veicinātu darbaspējīgo personu līdzdarbību savas situācijas uzlabošanā.

Talsu novada sociālais dienests sadarbībā ar Talsu novada attīstības plānošanas nodaļu ESF projekta "Speciālistu piesaiste Talsu novada pašvaldības kapacitātes paaugstināšanai" ietvaros ir izstrādājis Talsu novada sociālo pakalpojumu plānu 2012.-2017.gadam.

Sociālā dienesta nodrošinātie sociālie un atbalsta pakalpojumi:

- Sociālā darba pakalpojums;
- Pakalpojums "Aprūpe mājās”;
- Materiālais atbalsts aprūpei mājās;
- Dienas centra pakalpojums;
- Patversmes pakalpojums;
- Specializētā autotransporta pakalpojums;
- Higiēnas pakalpojums;
- Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi institūcijā bērniem;
- Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi institūcijā pilngadīgām personām;
- Īslaicīgās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi institūcijā pilngadīgām personām;
- Diennakts uzturēšanās pakalpojumi krīzes situācijā;
- Sociālā atbalsta pakalpojumi;
- Asistentu pakalpojumi pašvaldībā.

Talsu novada pašvaldības pamata budžetā aptuveni 11% izdevumu paredzēti sociālās aizsardzības pasākumiem. Sociālais dienests sadarbojas ar veselības aprūpes iestādēm, bāriņtiesu, izglītības iestādēm, tiesībsargājošām institūcijām, sociālās aprūpes iestādēm, kā arī nevalstiskajām organizācijām un citām institūcijām.

Sociālā dienesta speciālistu darbība ir vērsta, lai panāktu un veicinātu personu sociālo problēmu praktisku risinājumu un viņu dzīves kvalitātes uzlabošanu, iekļaušanu sabiedrībā, spēju līdzdarboties un palīdzēt pašiem sev.

Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. I daļa. Pašreizējās situācijas analīze

Sociālā dienesta mērķis ir sniegt noteikta veida sociālos pakalpojumus, sociālo palīdzību, sociālā darbinieka konsultācijas un padomu par tālāku rīcību personai, kura nespēj nodrošināt sevi (savu ģimeni) un/vai pārvarēt esošās dzīves grūtības tikai saviem spēkiem un kurai ir vēlšanās mainīt pašreizējo situāciju.

2010.gada 11.oktobrī Talsu novada sociālais dienests ir reģistrēts Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā (reģ. Nr. 642).

Sociālās palīdzības pabalsti Talsu novadā: pabalsts garantētā minimālā iztikas līmeņa nodrošināšanai; dzīvokļa pabalsts; vienreizējs pabalsts ārkārtas situācijā; pabalsts bārenim vai bez vecāku gādības palikušam bērnam; pabalsts audžuģimenei; veselības aprūpes pabalsts; pabalsts sociālās rehabilitācijas mērķu sasniegšanai; pabalsts bērnu izglītības procesa nodrošināšanai (pabalsti mācību līdzekļu iegādei, pabalsts bērnu ēdināšanas izdevumu atmaksai, pabalsts profesionālo izglītības iestāžu audzēkņiem, pabalsts mācību maksas izdevumu segšanai bērniem ar īpašām vajadzībām, pabalsts transporta izdevumu segšanai bērniem ar īpašām vajadzībām – bērniem ar funkcionāliem traucējumiem).

No visiem sociālai palīdzībai paredzētajiem līdzekļiem aptuveni 20,5 % tiek novirzīti pabalsta garantētā minimālā ienākumu (GMI) līmeņa nodrošināšanai, kas ir viens no noteiktajiem pabalstiem, kura obligāta izmaksa noteikta Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā.

Dzīvokļa pabalsta izmaksas sastāda aptuveni 34,43% no kopējās sociālai palīdzībai paredzētajiem pabalstiem izmaksātās summas.

No pašvaldības budžeta līdzekļiem tiek izmaksāti arī citi pabalsti. Tā ir materiālā palīdzība, kura ir noteikta saistošajos noteikumos Nr. 12 "Par materiālo palīdzību Talsu novada pašvaldībā": vienreizējs bērna piedzimšanas pabalsts; pabalsts politiski represētajām personām; vienreizējs pabalsts personām, kuras atbrīvojušās no ieslodzījuma vietas pēc soda izciešanas; vienreizējs pabalsts apbedīšanai; pabalsts 80 un vairāk gadu sasniegušām personām; pabalsts bērnu ēdināšanas izdevumu apmaksai daudzbērnu ģimenēm; pabalsts kultūras, atpūtas un sporta pasākumu apmeklēšanai daudzbērnu ģimenēm; vienreizējs pabalsts ģimenēm 50, 55, 60, 65, 70 gadu laulības jubilejā.

Pašvaldības Sociālais dienests sniedz pakalpojumus un pērk ārpakalpojumus. Pakalpojumu izmaksas pieaug, paaugstinoties pakalpojumu kvalitātei un mainoties ekonomiskai situācijai.

Deinstitucionalizācija (DI) ir sabiedrībā balstīti, pēctecīgi un klienta individuālajām vajadzībām atbilstoši sociālie pakalpojumi, kā arī efektīva sociālo pakalpojumu pārvaldība – šie ir trīs rīcības virzieni, kuros nākamajos sešos gados plānota sociālo pakalpojumu attīstība. Īstenojot šādu ilgtspējīgu sociālās aprūpes politiku, katram klientam būs iespējas saņemt tieši viņam vispiemērotāko sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu kopumu.

Tā ir vērsta uz neatkarīgas dzīves veicināšanu un sabiedrības radīto šķēršļu mazināšanu cilvēku ar invaliditāti pašnoteikšanās, līdzdalības un iekļaušanas iespējām. Līdz ar to personām ar invaliditāti ir jānodrošina iespēja vadīt un izvēlēties savu dzīvesveidu un dzīvesvietu, piekļuve pakalpojumiem, ko izmanto pārējā sabiedrība, un individuāls atbalsts, ja tāds ir nepieciešams, bet bērniem – iespēja izaugt ģimenē.

DI process ietver:

- 1) kvalitatīvu, individuālajām vajadzībām pielāgotu sabiedrībā balstītu pakalpojumu attīstīšanu, kas novērš vajadzību dzīvot institūcijā, un resursu pārvirzīšanu no institūcijām uz jauniem pakalpojumiem, lai nodrošinātu ilgtspēju;
- 2) plānotu institūciju slēgšanu, kur bērni, cilvēki ar invaliditāti (tai skaitā personas ar garīga rakstura traucējumiem) un gados vecāki cilvēki dzīvo izolēti no sabiedrības, saņem standartiem neatbilstošu aprūpi un atbalstu, un nereti ir ierobežota cilvēktiesību izmantošana;
- 3) vispārējo pakalpojumu, tādu kā izglītība un apmācība, nodarbinātība, mājoklis, veselības aprūpe un transports pieejamības nodrošināšanu visiem bērniem un pilngadīgām personām ar atbalsta vajadzībām.

Periodā līdz 2020.gadam Latvijā DI mērķa grupas ir:

- ārpusģimenes aprūpē esošie bērni;
- bērni ar funkcionāliem traucējumiem;
- pilngadīgas personas ar garīga rakstura traucējumiem.

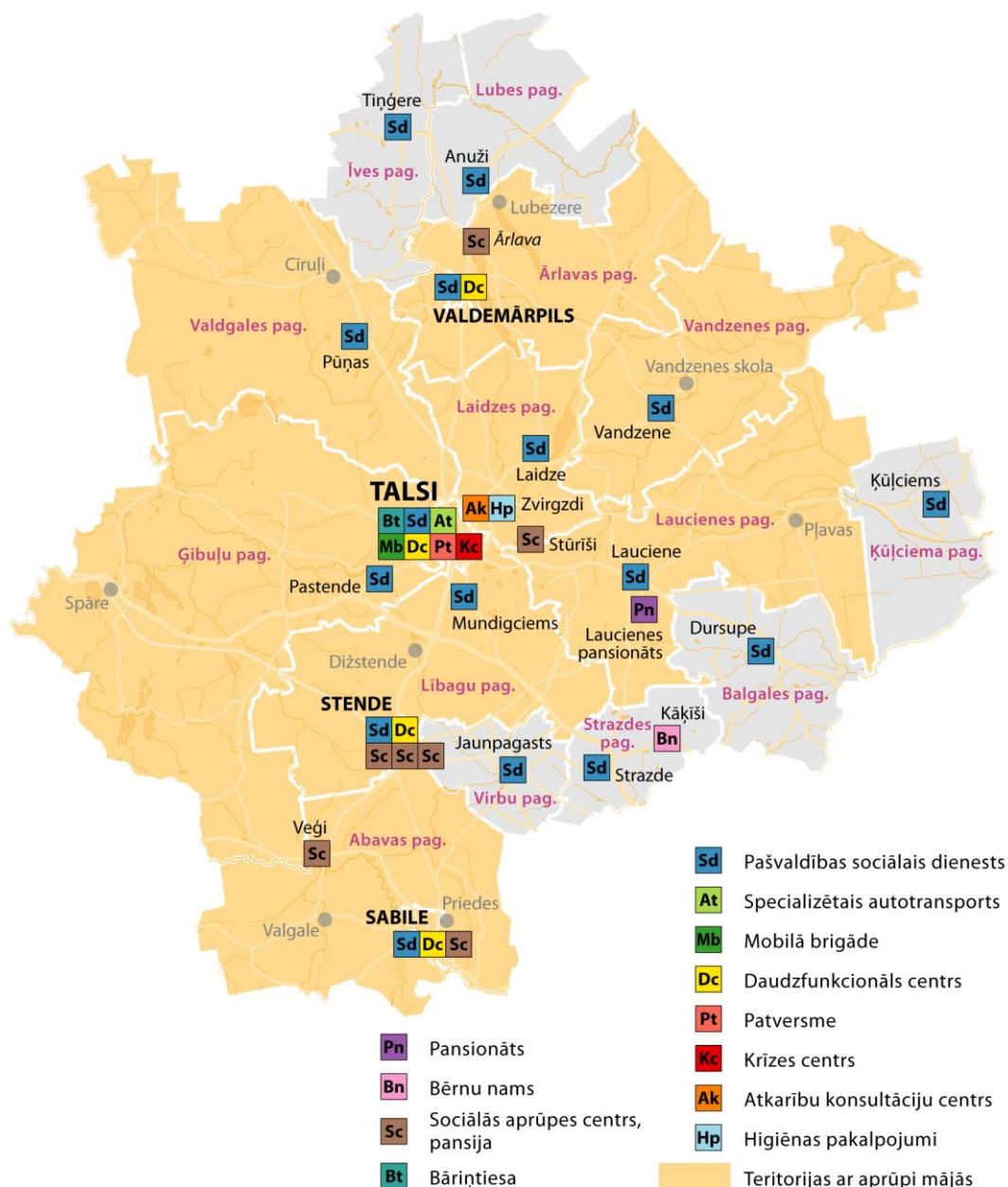
Talsu novada pašvaldības pansionāts „Lauciene” ir veco ļaužu un invalīdu sociālās aprūpes institūcija, kas savu darbu uzsāka 1990. gadā.

Pansionātā ir 200 vietas un strādā 98 darbinieki.

Par pansionāta iemītniekiem var kļūt:

- Personas ar īpašām vajadzībām, t.sk. ar kustību traucējumiem (izņemot personas ar garīgās attīstības traucējumiem);
- vecuma pensionāri;
- invalīdi un pensionāri, kuriem ģimenes apstākļu dēļ nepieciešama īslaicīga kopšana vai pieskatīšana;
- pensionāru vai invalīdu ģimenes.

20.attēls. Sociālā atbalsta institūcijas Talsu novadā

Datu avots: Labklājības ministrija, Talsu novada pašvaldības sociālais dienests

Strazdes bērnu namā tiek nodrošināti ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi institūcijā bērniem.

Novada pašvaldība izstrādājusi vienotus saistošos noteikumus par sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu sniegšanas kārtību.

Sociālā palīdzība un sociālie pakalpojumi ir pieejami visās pārvaldēs. Lielākā daļa sociālo pakalpojumu pieejami Talsu pilsētā, atsevišķi sociālie pakalpojumi vēsturiski ir pieejami pagastos un mazpilsētās.

Bāriņtiesa

Talsu novada bāriņtiesa ir novada pašvaldības izveidota aizbildnības un aizgādības iestāde, kuras darbības zona ir Talsu novada administratīvā teritorija. Bāriņtiesas darbu vada, organizē un kontrolē bāriņtiesas priekšsēdētājs. Bāriņtiesas uzdevumu izpildi, kā arī bērnu un citu rīcībnespējīgo personu tiesību un tiesisko interešu aizsardzību novadā nodrošina bāriņtiesas pieci priekšsēdētāja vietnieki. Bāriņtiesā ievēlēts 26 bāriņtiesas locekļi. Bāriņtiesas lietvedību un arhīvu kārtu bāriņtiesas sekretāre.

Bāriņtiesa prioritāri nodrošina bērna vai aizgādībā esošās personas tiesību un tiesisko interešu aizsardzību. Bāriņtiesa Civillikumā noteiktajos gadījumos sniedz palīdzību mantojuma lietu kārtošānā, gādā par mantojuma apsardzību, kā arī izdara apliecinājumus un pilda citus Bāriņtiesu likuma 61.pantā norādītos uzdevumus. Novados, kuros ir teritoriālā iedalījuma vienības, bāriņtiesa minētos uzdevumus veic tajās novada teritoriālā iedalījuma vienībās, kurās nav notāra. Talsu novada bāriņtiesa strādā ar riska ģimenēm. Talsu novada konsultatīvajā padomē ar riska ģimenēm darbojas bāriņtiesas priekšsēdētājs, darba grupā iesaistīti bāriņtiesas darbinieki no Valdemārpils, Sabiles un Stendes pilsētas pārvaldēm, Lībagu, Ģibuļu, Laucienes, un Laidzes pagastu pārvaldēm

SVID. Sociālā joma

Stiprās puses	Vājās puses
▪ Laba sadarbība sociālajam dienestam ar NVO sektoru (Talsu novada fonds u.c.), ▪ Plašs sociālo pakalpojumu klāsts, ▪ Novada teritorijā ir nevalstiskās organizācijas, kas sniedz sociālos pakalpojumus, ▪ Pakalpojumu saņemšana pietuvināta dzīvesvietām, ▪ Līdzdarbības veicināšana sociāli maznodrošinātām grupām, rosina cilvēkus līdzdarboties, ▪ Specifisks atbalsts daudzbērnu ģimenēm (brīvpusdienas, atlaides interešu izglītībai), ▪ Operatīva rīcība ārkārtas krīzes situācijās, ▪ Laba sadarbība starp iesaistītajām institūcijām.	▪ Fiziskā nepieejamība pagastu pārvaldēs, ▪ Daži vāji sociālie darbinieki novadā, ▪ Dažādu speciālistu trūkums pakalpojumu nodrošināšanai, ▪ Esošo speciālistu lielais darba apjoms, ▪ Sociālā dienesta speciālistu pieejamības nodrošinājums, ▪ Nepietiekama mobilitāte pagastu sociālajiem darbiniekiem, ▪ NVO mobilitātes trūkums, ▪ Maz audžuģimeņu novadā - nepietiekams atbalsts audžuģimenēm, ▪ Preventīvo pasākumu trūkums, ▪ Nepietiekams atbalsts ģimenēm, ▪ Nepieciešama ciešāka sadarbība starp institūcijām, ▪ Analīzes trūkums pakalpojumu izvērtēšanai par pakalpojumu nodošanas iespējas NVO, ▪ Aizbildņiem nav ne valsts, ne pašvaldības atbalsts, ▪ Emocionālā atbalsta trūkums, ▪ Nav pietiekamas infrastruktūras jaunu pakalpojumu sniegšanai, ▪ Sabiedriskā transporta trūkums apgrūtina sociālo pakalpojumu saņemšanu.
Iespējas	Draudi
▪ ES fondu līdzekļi infrastruktūras atjaunošanai un paplašināšanai, ▪ Pakalpojumu deleģēšana NVO, ▪ Pieejami jauni NVA un sociālie pakalpojumi, ▪ Mainīgs, pieprasījumam atbilstošs, sociālo pabalstu un pakalpojumu klāsts, ▪ Brīvprātīgā darba popularitātes palielināšanās, ▪ Sabiedrības un līdzcilvēku savstarpējas palīdzības palielināšanās, ▪ Ģimenes vērtību palielināšanās.	▪ Normatīvo aktu radītais birokrātiskais slogs, ▪ Izmaiņas sociālās politikas jomā, ▪ Normatīvās bāzes nesakārtotība un savstarpējo procesu nesabalansētība, nepieciešamās infrastruktūras neesamība var padarīt neiespējamu visu sociālo pakalpojumu nodrošināšanu deinstitutionalizācijas procesa ietvaros, ▪ Sociālās un ekonomiskās situācijas pasliktināšanās, ▪ Dzīves līmeņa pazemināšanās, iedzīvotāju noslāņošanās, nabadzībai un sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju skaita palielināšanās, ▪ Negatīvi sociālekonomiskie rādītāji (sabiedrības novecošanās, bezdarba līmeņa pieaugums), ▪ Sociālās palīdzības saņēmēju īpatsvara pieaugums,

- Pieaug sociālo pakalpojumu izmaksas uz vienu iedzīvotāju.

10.3. Veselības aprūpe

Veselības aprūpes pakalpojumus nodrošina SIA „Ziemeļkurzemes reģionālā slimnīca” Talsu filiāle un SIA „Talsu veselības centrs”.

SIA „Ziemeļkurzemes reģionālā slimnīca” Talsu filiāle

Saskaņā ar veselības aprūpes sistēmas reformu politiku, 2009. gadā Talsu slimnīca kļuva par aprūpes slimnīcu. Reorganizācijas rezultātā, apvienojot PSIA “Ventspils slimnīca” un AS “Talsu slimnīca” tika izveidota SIA “Ziemeļkurzemes reģionālā slimnīca”, reģistrēta komercreģistrā 2010.gada 30.aprīlī. 2014.gada septembrī ekspluatācijā tika nodota slimnīcas jaunā ēka Talsos, Stendes ielā 1.

SIA “Ziemeļkurzemes reģionālā slimnīca” diennakts stacionārā vidēji gadā tiek ārstēti vairāk kā 9 tūkstoši pacienti, no kuriem 14 % stacionāro veselības aprūpi saņem Talsu filiālē, bet ambulatoro medicīnisko veselības aprūpi vidēji gadā saņem vairāk nekā 57 tūkstoši pacientu, no kuriem vairāk kā 13 tūkstoši pacienti ambulatoro medicīnisko palīdzību saņem Talsu filiālē.

Piesaistot Eiropas Savienības fondu finansējumu, ir veikta Talsu jaunās slimnīcas ēkas būvniecība, kurā 39 gultas vietas izvietotas vienvietīgās, divvietīgās vai trīsvietīgās palātās ar sanitārajiem mezgliem.

Slimnīcas Talsu filiālē ir izvietots steidzamās medicīniskās palīdzības punkts ar pacientu novērošanas palātu (trīs gultas vietas), kurā diennakti dežūrē trīs speciālisti (ķirurgs, reanimatologs – anesteziologs, dežūrārsts), uzņemšanas nodaļa, intensīvās terapijas nodaļa, diagnostikas nodaļa, diennakts laboratorija un 30 gultu stacionārs (ķirurģisko un iekšējo slimību profils), divas operāciju zāles, dienas stacionārs ar ķirurģisko, terapeitisko, ginekoloģisko palīdzību un pediatriko palīdzību (9 gultas). Tāpat Talsu filiālē ir ambulatorās medicīnas nodaļa ar ģimenes ārstu un speciālistu kabinetiem (ginekologs, ķirurgs, traumatologs, pediatrs, uztura speciālists, endokrinologs), rehabilitācijas nodaļa ar fizikālās medicīnas kabinetu. Slimnīcā tiek nodrošināti diagnostikas pakalpojumi, tai skaitā rentgenogrāfijas izmeklējumi, datortomogrāfija, ultrasonogrāfija un endoskopijas. Darbu turpina arī grūtnieču aprūpes kabinets.

SIA „Ziemeļkurzemes reģionālā slimnīca” Talsu filiāle sniedz pakalpojumu “veselības aprūpe mājās”.

SIA „Ziemeļkurzemes reģionālā slimnīca” plāno izstrādāt attīstības stratēģiju ERAF Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” ietvaros.

SIA „Talsu veselības centrs”

SIA „Talsu veselības centrs” ir Talsu mediķu kopīgi izveidota kapitālsabiedrība veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanai, kas sniedz gan valsts apmaksātus, gan maksas ambulatorus veselības aprūpes pakalpojumus.

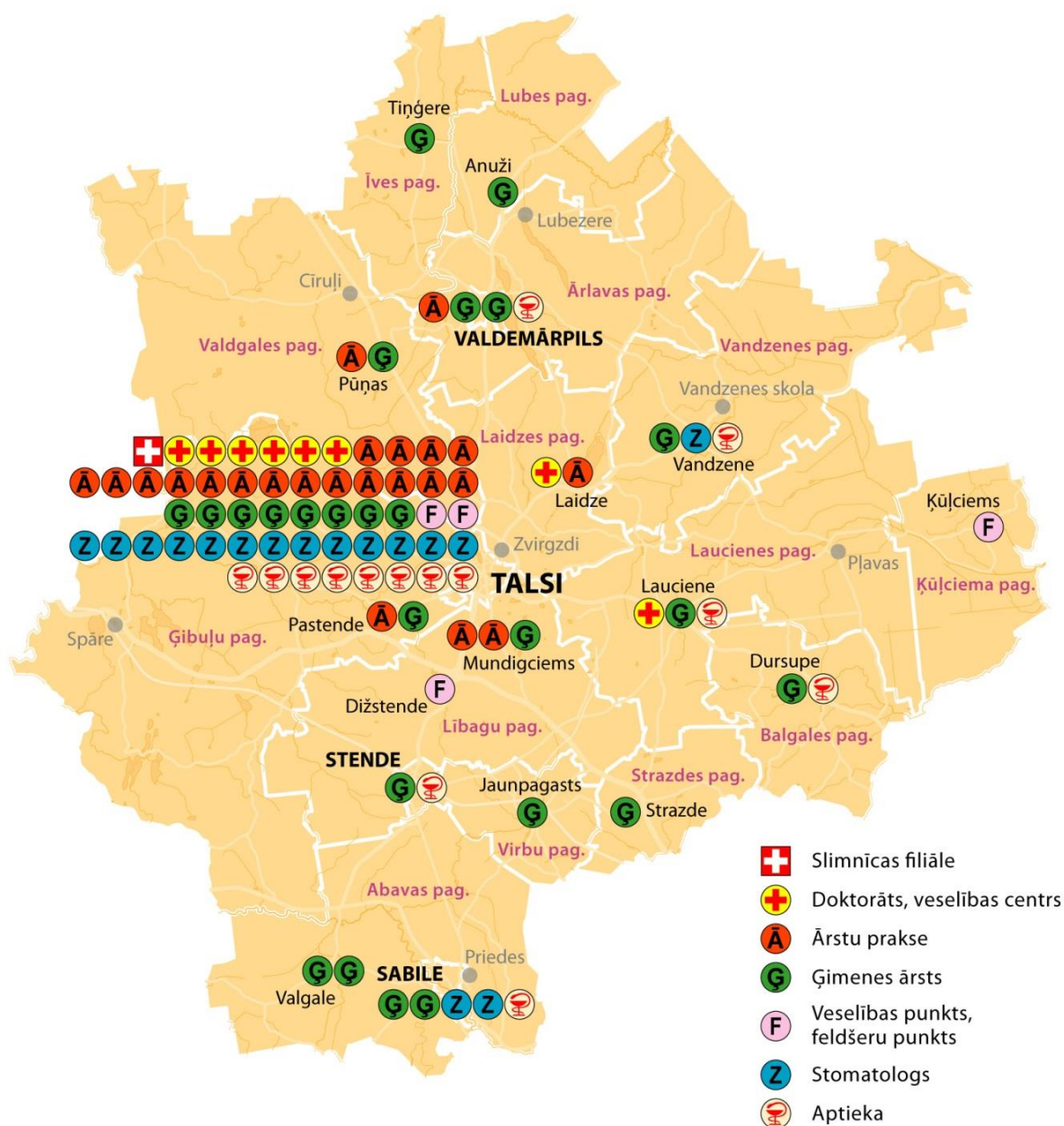
Neatliekamo medicīnisko palīdzību Talsu novadā nodrošina 2 NMP brigādes, kuras pakļautas Vienotā neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta Kurzemes reģionālajam centram Kuldīgā. Valsts plāns Vienotā neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta attīstībai paredz vēl vienas NMP brigādes izveidošanu Talsu novadā ar bāzi Sabīlē, kā arī kaimiņu novados papildinājumu - vēl vienu brigādi Dundagas novadā - Kolkā un jaunu brigādi arī Mērsraga novadā. Šīs jaunās NMP brigādes uzlabotu neatliekamās medicīniskās palīdzības pieejamību visā Ziemeļkurzemē.

Nacionālais veselīgo pašvaldību tīkls

Nacionālā veselīgo pašvaldību tīkla mērķis ir sekmēt labās prakses piemēru, pieredzes un ideju apmaiņu starp pašvaldībām, atbalstīt pašvaldības un sniegt tām metodoloģisku atbalstu dažādu sabiedrības veselības un veselības veicināšanas jautājumu risināšanā lokālā līmenī un paaugstināt pašvaldību darbinieku izglītību sabiedrības veselības un veselības veicināšanas jautājumos, tādējādi atbalstot veselības, labklājības un vienlīdzīgu iespēju attīstību reģionālajā līmenī. Talsu novada pašvaldība ir Nacionālā veselīgo pašvaldību tīkla biedre. 2016.gadā plānots izstrādāt sabiedrības veselības veicināšanas plānu 2016.-2020.g. Daļība Nacionālajā

veselīgo pašvaldību tīklā paver plašākas iespējas dalībai ES projektu konkursos, kuros paredzēts finansējums iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanai, plānoti bezmaksas semināri un pieredzes apmaiņas un labās prakses pārņemšana Latvijas pašvaldībās.

21.attēls. Veselības aprūpes sniedzēji Talsu novadā

Datu avots: VeM, Zāļu valsts aģentūra

Labāka veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība ir Talsu pilsētā. Pēc Veselības norēķinu centra datiem Talsu novadā strādā **23 ģimenes ārsti** un reģistrētas vēl **23 citu dažādu specialitāšu ārstu prakses**. Talsos strādā 8 ģimenes ārsti un ir vēl 17 ārstu - speciālistu prakses.

Talsu novadā darbojas **14 aptiekas** un to filiāles, Talsu pilsētā darbojas 8 aptiekas. Tā kā slimnīca un neatliekamās medicīniskās palīdzības brigāde darbojas diennakti, Talsos izjūtams diennakts aptiekas trūkums.

Novadā teritorijā darbojas **8 veselības centri un doktorāti**. Kūļciemā darbojas feldšerpunkts, Lībagu pagastā veselības punkts (skolā).

Novadā kopā ir reģistrētas **15 zobārstniecības prakses**, t.sk. 13 Talsos un 2 Sabilē.

SVID. Veselības aprūpe

Stiprās puses	Vājās puses
- Reģiona slimnīca un pakalpojumu klāsts, - Veselības aprūpes mājās pakalpojuma nodrošinājums Talsos, - Pašvaldības stipendijas ārstiem – rezidentiem, - SIA “Talsu veselības centrs” pieejamie speciālisti, - Atbalsts ģimenes ārstu prakšu atjaunošanai (vides pieejamības nodrošināšana), - Dzīvojamais fonds speciālistiem, - Plašas izmeklēšanas un diagnostikas tehniskās iespējas slimnīcā, - Novadā strādā zinoši sociālās aprūpes speciālisti, - Aktīva pensionāru dienas centra, križu centra darbība, - Neatliekamās medicīnas palīdzības brigādes.	- Kvalificētu speciālistu trūkums slimnīcā, ambulatorajā aprūpē, - Valsts veselības aprūpes reformas trūkumi, kas ietekmē speciālistu pieejamību, veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti, - Nav diennakts aptiekas, - Veselības aprūpes mājās trūkums lauku teritorijās, - Nepietiekams slimnīcas pakalpojumu piedāvājums, - Nepietiekama speciālistu pieejamība, vai to pieņemšanas laika ilgums neapmierina pieprasījumu.
Iespējas	Draudi
- ES fondu līdzekļi infrastruktūras atjaunošanai un paplašināšanai, - Motivēti jauni speciālisti, - Nodrošināta veselības veicināšana un profilakse, - Palielinājies medicīnisko pakalpojumu apjoms, - Uzlabojusies medicīnas pakalpojumu kvalitāte, - Popularitāti ieguvis veselīgs dzīvesveids, - Palielinājusies cilvēku mobilitāte.	- Daudzu speciālistu aizbraukšanas rezultātā ir apdraudēta veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība un kvalitāte nākotnē, - Nepietiekamas veselības aprūpes pakalpojumu koordinācijas rezultātā var neefektīvi izmantoti jau tā ierobežotie valsts budžeta līdzekļi, - Iedzīvotāju dzīves kvalitātes pazemināšanās, - Sociālās problēmas, sabiedrības pesimisms, neziņa.

10.4. Kultūra

Kultūras norises Talsu novadā koordinē Talsu novada Kultūras, sporta un tūrisma centrs. Tā ir Talsu novada pašvaldības iestāde, kas īsteno valsts un novada kultūrpolitiku, sporta politikas pamatnostādnes, tūrisma politikas plānošanas dokumentos noteikto.

KSTC īsteno likumā „Par pašvaldībām” norādītās funkcijas – t.sk. rūpēties par kultūru, sekmēt tradicionālo kultūras vērtību saglabāšanu un tautas jaunrades attīstību savā novadā. Sadarbībā ar kultūras iestādēm, struktūrvienībām plānot, veidot, vadīt un koordinēt vienotu kultūras stratēģiju novadā, īstenojot to:

- izstrādāt priekšlikumus lēmumu un normatīvo aktu sagatavošanai kultūras nozares darbībai, attīstībai un sistēmas pilnveidošanai, nodrošināt to izpildi;
- veicināt Talsu novada tēla atpazīstamību un popularizēšanu, sekmēt kultūras dzīves norišu daudzveidību, tautas mākslas attīstību, profesionālās mākslas pieejamību;
- nodrošināt Dziesmu un Deju svētku tradīciju saglabāšanu un tālāknodešanas procesu, koordinēt Talsu novada amatiermākslas kolektīvu sagatavošanos Vispārējiem dziesmu un Deju svētkiem, koordinēt, organizēt novada amatiermākslas kolektīvu skates, kā arī sekmēt kolektīvu sagatavošanos un dalību starptautiskos, republikas un novada nozīmes pasākumos;
- veicināt darbinieku tālākizglītību, profesionālo izaugsmi, Latvijas novadu un ārvalstu atbilstošo institūciju pieredzes iepazīšanu;
- pārraudzīt bibliotēku nozares politikas īstenošanu Talsu Galvenajā bibliotēkā, pilsētu un pagastu pārvalžu padotībā esošajās bibliotēkās;
- pārraudzīt Novada muzeju, krātuvju, kolekciju stratēģijas izstrādi un, sadarbībā ar Talsu Novada muzeju, īstenojot novada politiku muzeju jomā.

Muzeji

Talsu novadā darbojas pašvaldības iestāde Talsu novada muzejs, valsts iestāde Latvijas Lauksaimniecības muzejs, un tēlnieka Ojāra Arvīda Feldberga izveidotais valsts nozīmes kultūras piemineklis Pedvāles Brīvdabas mākslas muzejs. Novada mantojumu glabā arī skolās izveidotie muzeji, Talsu mācītājmuiža, Vandzenes ugunsdzēsības muzejs, privātkolekcijas u.c.

Talsu novada muzejs dibināts 1923.gadā. Tas glabā vēstures, mākslas un dabas mantojumu. Ēku ieskauj Talsu dendroloģiskais parks 5,6 ha platībā, un tajā apskatāmas ap 300 kokaugu sugas. 2006.gadā uzcelta ēka ar mūsdienīgi aprīkotām krājuma telpām un izstāžu zāli, kurā ik mēnesi tiek atklāta jauna izstāde. 2008.gadā izremontēta "Sarkanā mājiņa" (bijusī barona Firksa garāža), tajā iekārtota fotolaboratorija. Pie muzeja ir autostāvlaukums, pie Izstāžu zāles velosipēdu statīvs.

Talsu novada muzejs ir akreditēts līdz 2021.gadam. Talsu muzeja darbības uzlabošanai un muzeja stratēģijas ieviešanai nepieciešams izpildīt muzeja prioritāros uzdevumus 2016.–2021. gadam:

- 1) muižu vēsturei veltītas ekspozīcijas sagatavošana, akcentējot muzeja ēkas pirmo īpašnieku – fon Firksu – dzimtu;
- 2) izglītojošu aktivitāšu piedāvājums jaunizveidotajā ekspozīcijā „Ar vakardienas sauli”;
- 3) pētnieciskā darba tēmu sagatavošana publicēšanai;
- 4) mākslas jomai, ģimenēm veltītu izglītojošu programmu izveide;
- 5) mārketinga aktivitātēs veicināt muzeja atpazīstamību un piedāvājuma pieejamību;
- 6) kultūras mantojuma saglabāšana un atjaunošana;
- 7) vides pieejamības uzlabošana un apkārtnes teritorijas labiekārtošana;
- 8) muzeja ēkas atjaunošana un energoefektivitātes paaugstināšana.

Latvijas Lauksaimniecības muzejs glabā 9.-20.gadsimta sadzīves darbarīkus un lauksaimniecības tehniku, rīko tematiskas izstādes, uztur bibliotēku, iepazīstina ar lauksaimniecības nozaru attīstību, saimiekošanu un dzīvi Latvijas laukos no XIX gs. beigām līdz mūsdienām, piedāvā tūrisma produktus (jaunlaulātajiem „Laimas pakavs”) un muzeja pedagoģiskās programmas skolēniem.

Pedvāles Brīvdabas mākslas muzejs ir Abavas upes senlejas kreisajā krastā pretim Sabilei, bijušo Firkspedvāles un Briņķpedvāles muižu ēku apkārtnē. Privātais mākslas muzejs izveidots 1991.gadā un aizņem 100 hektāru

platību. (ietilpst dabas parkā "Abavas ieleja"). Muzeja koncepcija ir dabas ainavas, lauksaimniecības ainavas, kultūras mantojuma un mākslas integrācija vienotā vidē. Muzeja pastāvīgā kolekciju veido vairāk nekā 150 mākslas darbu, kas radīti simpoziju, plenēru un darbnīcu laikā. Tā ietver arī Ojāra Feldberga darbu ekspozīcijas, kā arī Latvijas un ārzemju mākslinieku darbu izstādes, kas regulāri tiek papildinātas un mainītas. Tas ir kļuvis par nozīmīgu radošo industriju, mākslas un kultūras centru.

Kultūras iestādes un amatierkolektīvi

Talsu novadā darbojas 16 kultūras iestādes - 5 tautas nami, 5 kultūras nami, 5 brīvā laika pavadīšanas centri un 1 saieta nams, kuros aktīvi darbojas 78 amatiermākslas kolektīvi – kori, deju kolektīvi, folkloras kopas, amatierteātri, lietišķākās mākslas pulciņi un pūtēju orķestris.

Kultūras institūcijas ir bāze vietējai sabiedriskajai dzīvei, nemateriālās kultūras vērtību un tradīciju glabāšanai, lietderīga brīvā laika pavadīšanai un personības attīstībai. Lielākajā daļā pagastu un pilsētu kultūras institūciju sakārtošana ir veikta, pamatā ieguldījumi veikti piesaistot ES investīcijas: Talsos ir rekonstruēts Talsu tautas nams un mūzikas skola; Balgales pagastā, Stendē, Laidzes un Valdgales pagastos ir rekonstruēti vai uzbūvēti no jauna sporta un brīvā laika pavadīšanas centri; atjaunota infrastruktūra Sabiles, Valdemārpils, Lubes un Tiņģeres kultūras namiem, Virbu kultūras namam, Valdgales un Vandzenes tautas namiem. Vēl jāturpina kultūras un tautas namu modernizēšana (aprikojums, telpu un teritorijas iekārtojums nodarbībām un pasākumiem, amatiermākslas kolektīvu materiālā bāze). Materiālās bāzes sakārtošana ir atbalsts kultūras darbiniekiem, amatiermākslas kolektīvu dalībniekiem, kā arī kultūras nevalstiskajām organizācijām. Katrā novada vietā jābūt vismaz vienai kultūras institūcijai, uz kuras bāzes nodrošināt brīvā laika piedāvājumu, kultūras vērtību un tradīciju saglabāšanu.

Brīvdabas estrādes

Talsu novadā, saskaņā ar Kultūras ministrijas datu bāzi, ir astoņas brīvdabas estrādes - Īves pagasta Tiņģeres parka estrāde, Laucienes pagasta estrāde, Lībagu pagasta Dižstendes estrāde, Stendes estrāde, Sabiles atpūtas parka "Birzīte" estrāde, Ģibuļu pagasta Spāres brīvdabas estrāde, Strazdes pagasta brīvdabas estrāde, Talsu pilsētas Sauleskalna estrāde, Valdemārpils pilsētas Dupurkalna estrāde un Stendes pilsētas estrāde.

Šim sarakstam var pievienot brīvdabas pasākumu vietas Pastendē, Mundigciemā, Vandzenē un citviet, kuras labiekārtojot, var kļūt par atbalsta punktiem brīvā laika pavadīšanā un vietējās sabiedriskās dzīves organizēšanā.

Kinoteātris

Kinoteātris no 2015.gada 1.decembra ir Talsu novada pašvaldības iestādes "Talsu novada kultūras, sporta un tūrisma centrs" struktūrvienības Talsu tautas nams kino daļa.

Tas ir viens no nedaudzajiem kinoteātriem Latvijā, kurš, pateicoties konsekventam pašvaldības atbalstam un tālredzīgai kultūrpolitikai, ne uz brīdi nav pārtraucis savu darbu. Kinoteātris aktīvi piedalās pilsētas kultūras dzīvē – šeit notiek tematiski pasākumi dažāda vecuma auditorijai, labdarības pasākumi, kā arī izglītojoši pasākumi skolēniem. Tāpat notiek regulāra sadarbība ar Talsu Sieviešu un bērnu krīžu centru un bērnu darbiem. Bērnu seansos tiek nodrošināts sinhronais tulkojums – tiek balsī lasīti titri latviešu valodā, kas ir reta parādība Latvijas kinoteātru praksē. Tāpat jāpiemin, ka kinoteātris organizē latviešu filmu demonstrējumus no "zelta fondiem" un tikšanās ar aktieriem un filmu veidotājiem.

Ēka Valdemāra ielā 17A Talsos darbojas kā multifunkcionāls centrs, kur bez kinozāles atrodas arī Talsu TV, Ziemeļkurzemes NVO, Talsu novada fonds, Izglītības fonds "Par sakoptu Latviju", Talsu pieaugušo izglītības centrs, Talsu novada kultūras, sporta un tūrisma centrs.

Talsu pilsētai kā reģiona nozīmes centram kinoteātra saglabāšana paver iespējas daudzveidīgam kultūras piedāvājumam un radošo industriju attīstībai, piemēram, āra seansu rīkošana. Tas var būt multimediju mākslas un kultūras kolektīvu atbalsta institūcija. Programmas ietvaros iekļauts atbalsts kinoteātra pakalpojumu daudzveidošanai.

Bibliotēkas

Talsu novadā atrodas 26 bibliotēkas, no kurām Talsu Galvenā bibliotēka koordinē pārējo novada bibliotēku darbu.

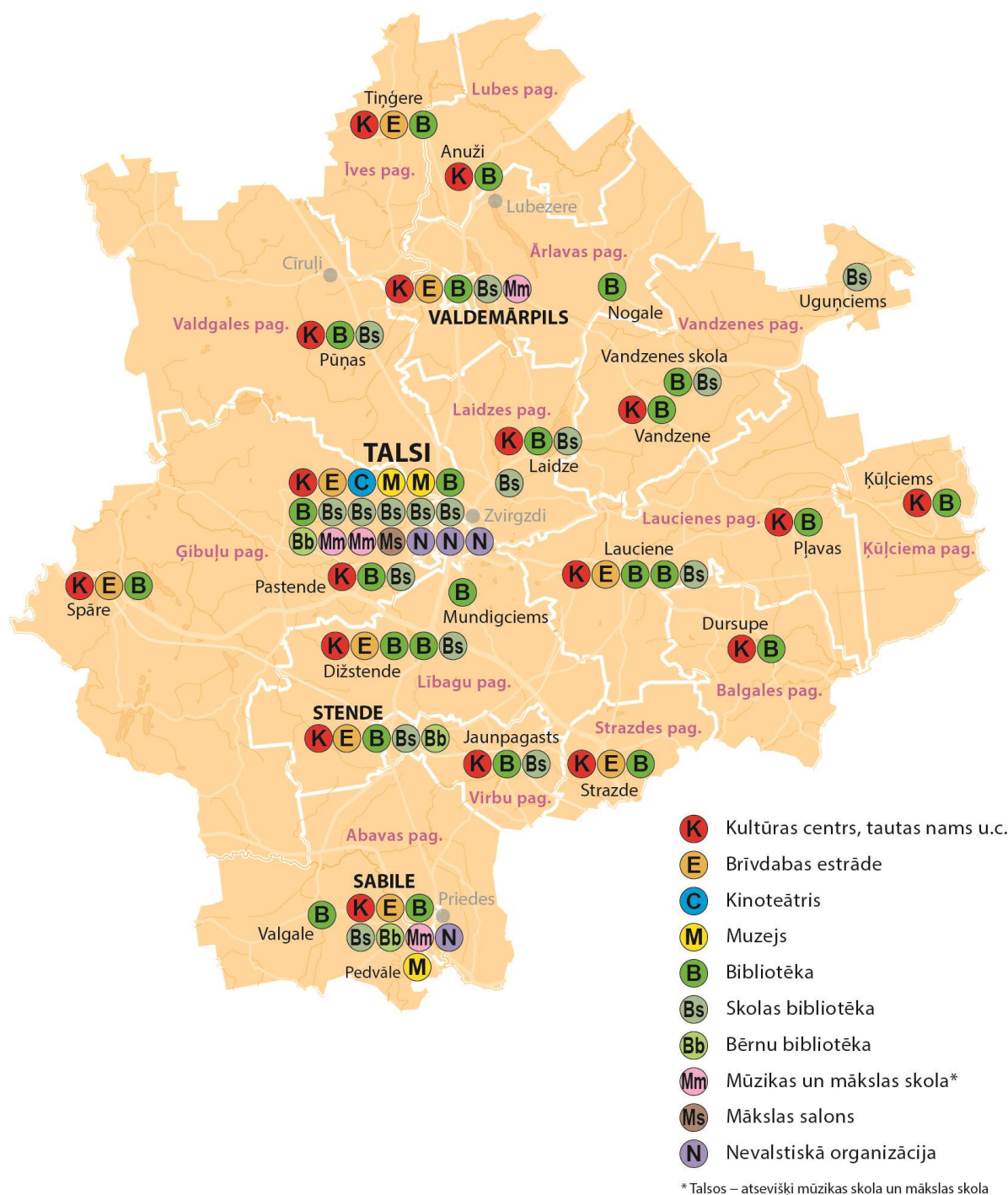
Talsu Galvenā bibliotēka savu statusu ieguva 1998. gada 8. decembrī, un tās elektroniskais katalogs aptver Talsu novada un kaimiņu novadu bibliotēku grāmatu fondus. Bibliotēkā ir iespēja izmantot dažādus katalogus un kartotēkas, piekļūt Normatīvo aktu informācijas sistēmas (NAIS) datu bāzei, izmantot starpbibliotēku

Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. I daļa. Pašreizējās situācijas analīze

abonementa un starptautiskā starpbibliotēku abonementa pakalpojumus, kā arī izmantot datorus un lietot internetu.

Bibliotēka akreditēta līdz 2016.gada 22.septembrim. Lai nodrošinātu Talsu Galvenās bibliotēkas funkciju kvalitatīvu nodrošinājumu, nepieciešams veikt investīcijas bibliotēkas infrastruktūras izveidē, krājuma papildināšanā un informācijas infrastruktūras uzlabošanā.

22.attēls. Kultūras iestāžu infrastruktūra Talsu novadā

Datu avots: Kultūras ministrija (Kultūras informācijas sistēma) un Talsu novada pašvaldība

Pasākumi

Talsu novadā notiek ikgadēji tradicionāli kultūras pasākumi, piemēram, Talsu pilsētas svētki, Sabiles vīna svētki, Starptautiskā muzeju diena, Dižmāras gadatirgus, Muzeju nakts, Ārpusaules mūzika Tīguļkalnā u.c. Šie pasākumi ir plaši apmeklēti un zināmi Kurzemes reģionā, Latvijā. Pilsētās un pagastos tiek organizēti vietējas nozīmes pasākumi, un daļa no tiem attīstās un iegūst novada mēroga nozīmi. Svarīgi arī turpmāk saglabāt katras vietas tradicionālos pasākumus, kas novadā viens otru papildina un rada daudzveidīgu kultūras piedāvājumu.

Kultūras nevalstiskās organizācijas

2014.gada sākumā Talsu novadā ir reģistrētas 224 nevalstiskās organizācijas, tostarp arī tādas organizācijas, kuru darbības jomas ir: kultūra, māksla, literatūra, pilsoniskās sabiedrības stiprināšana, mūžizglītība, mazākumtautības, kopienu attīstība. Šīs organizācijas sniedz lielu ieguldījumu gan novada kultūras dzīvē, organizējot dažādus pasākumus dažādām iedzīvotāju grupām, gan novada kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanā, gan tradicionālās kultūras popularizēšanā. Šo organizāciju biedri visbiežāk brīvprātīgi darbojas un īsteno vērienīgus projektus kultūras attīstībai.

Aktīvākās organizācijas Talsu novadā, kuras sniegušas savu ieguldījumu kultūras attīstībā – biedrība „Talsu fotoklubs”, biedrība „Spriganis”, biedrība „Ciparnīca”, biedrība „Pedvāle”, biedrība „Kultūras krātuve”, biedrība „Aleksandra Pelēča lasītava”, „Pasaules mākslas un mūzikas fonds”, biedrība „Talsu pūtēju orķestris”.

Sabiles novadā pastāv čigānu kultūras saglabāšanas un veicināšanas organizācija. Nozīmīgu ieguldījumu novada kultūrai sniegušas tādas neformālās iedzīvotāju grupas kā Talsu literāti, Krūmu mākslas grupa jeb “Krūmisti”. Krūmu grupa ir neoficiāla Talsu mākslinieku apvienība, kura ik pa laikam veic kopīgu izstāžu darbību un sabiedriskas mākslas akcijas Latvijā un citur Eiropā. Tā pastāv kopš pagājušā gadsimta 80. gadu vidus. “Krūmisti” veido arī personalizstādes un piedalās neatkarīgās grupu izstādēs.

Tā kā kultūras joma nav skatāma atrauti no pārējām jomām, tad noteikti jāpiemin arī izglītības un sociālā darba NVO – biedrība „Skola visiem” Sabilē (darbs ar mazākumtautībām, čigānu iekļaušana, kultūras pasākumi Sabiles skolā, u.c.) biedrība „Skolas soma” (dažādas radošas darbnīcas bērniem un jauniešiem; nodibinājums „Ģimeņu un bērnu attīstības centrs „Brīnumiņš” (vairāki vērienīgi labdarības pasākumi, koncerti, pasākumi ģimenēm).

Kopienas attīstības biedrības savā darbības teritorijā veic ļoti daudz funkciju, tai skaitā arī atsevišķu kultūras, saviesīgu pasākumu rīkošanu, kā arī kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu. Tautas daiļamatniecības jomā aktīvi darbojas Sabiles amatnieku centrs. Kā neformālas grupas vai citādi apvienojušās daiļamatnieces arī citos pagastos un pilsētās (Talsos, Stendē, Lubē, u.c.).

Pagastos un pilsētās aktīvi darbojas pensionāru klubi/biedrības, no kurām daļa darbojas kā oficiāli reģistrētas biedrības, citas kā neformālas iedzīvotāju grupas.

Novadā darbojas arī jauniešu centri, kuri organizē pasākumus jauniešu auditorijai.

Būtisks ir nodibinājuma „Talsu novada fonds” ieguldījums Talsu novada attīstībā, jo šī organizācija strādā ar labdarības un filantropijas attīstīšanu novadā.

Talsu novada fonda misija ir izkopt mērķtiecīgas labdarības tradīcijas un sekmēt attīstību Talsos un novadā, atbalstot sabiedriska labuma projektus un pozitīvas sociālās pārmaiņas vietējā sabiedrībā. Fonds ir pirmais kopienas fonds Latvijā, dibināts 2003. gada 24. februārī. Kopienas fonds ir neatkarīga organizācija, kas kalpo plašiem sabiedriska labuma mērķiem, vācot ziedojumus no vietējiem ziedotājiem ar mērķi finansēt vietējo iedzīvotāju projektus. Tā ir iespēja ar pašu ziedotajiem līdzekļiem sasniegt tieši tos mērķus, kas svarīgi vietējai sabiedrībai. Fondam ir izveidojusies veiksmīga sadarbība ar uzņēmumiem, pašvaldību un vietējo sabiedrību.

Kopumā novada nevalstisko organizāciju darbs ir ļoti liels resurss, kuru nepieciešams izmantot kultūras stratēģijas un Talsu novada attīstības programmas īstenošanā. Kultūras darba brīvprātīgā darba veicējiem, nevalstiskajām organizācijām un neformālajām grupām sniegtais materiālais atbalsts dod būtisku ieguldījumu pilsoniskās aktivitātes sekmēšanā, novada apdzīvoto vietu vitalitātē, kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanā, tautas garīgajā veselībā un radošumā. Piemēram, kultūras jautājumu koordinēšanai un sadarbības sekmēšanai ar pašvaldību programmas apspriešanas ietvaros Talsu krūmu mākslinieku apvienība izteikusi priekšlikumu Talsu novada pašvaldībā izveidot Kultūras padomi.

SVID. Kultūra**Stiprās puses**

- Valsts mērogā atpazīstami pasākumi,
- Pasākumu daudzveidība, jaunas iniciatīvas,
- bezmaksas pasākumu pieejamība,
- Starpnovadu sadarbība,
- Novada atpazīstamība caur kultūras simboliem (pat zīmoliem),
- Mākslinieciski augstvērtīgi novērtēti un atpazīstami (novada un valsts līmenī) amatiermākslas kolektīvi,
- Ir veiktas iekšējo normatīvo dokumentu iestrādes KC un AMK darbības nodrošināšanai,
- Materiālā bāze kolektīviem,
- Amatierkolektīvu sadarbība,
- Kultūras tradīcijas – pēctecība paaudzēs un atpazīstamie novada svētki,
- Stabils valsts svētku svinēšanas tradīcijas,
- Amatiermākslas kolektīvu dalība valsts nozīmes kultūras notikumos,
- Radoši jaunieši kā kultūras nozares potenciāls,
- Akreditētas bibliotēkas,
- Novada muzejs ar daudzpusīgu piedāvājumu un fondu daudzveidību,
- Kvalificēti speciālisti kultūras nozarē,
- Unikāli novadpētniecības materiāli, kultūrvēsturiskais mantojums un kultūras pieminekļi,
- Labs kultūras iestāžu tīkla pārklājums novadā ar atjaunotu infrastruktūru lielākajā daļā iestāžu,
- Valsts mērogā atpazīstami Talsu novada dažādu jomu mākslinieki,
- Aktīvas neformālās mākslinieku apvienības, kultūras nozares nevalstiskās organizācijas,
- Reliģisko organizāciju sadarbība ar kultūras iestādēm,
- Kinoteātris – potenciāls kultūras nozares dažādošanai.

Iespējas

- ES fondu līdzekļi infrastruktūras un tehniskās bāzes atjaunošanai un paplašināšanai,
- Valsts atbalsts kultūras saglabāšanai un attīstībai,
- Ieinteresēta un atvērta sabiedrība kultūras dzīves un tradīciju saglabāšanā,
- Jauni un unikāli kultūras pasākumi novadā, valstī, valsts simtgade,
- Profesionāli mākslinieki un speciālisti,
- Atbalstīti amatierkolektīvu un citu neformālo grupu kultūras pasākumi,
- Saglabāti kultūrvēsturiskā mantojuma objekti kultūras un mākslas norišu īstenošanai,
- Nodrošināts kultūras pasākumu marketinga,
- Atbalsts dažāda veida un mēroga sadarbībai,
- Privātie kultūras un mākslas objektu apsaimniekotāji, kultūras pakalpojuma sniedzēji.

Vājās puses

- Nepietiekoši personāla resursi kultūras centru pilnvērtīgai darbības īstenošanai,
- Nav nodrošināta vides pieejamība atsevišķām kultūras iestādēm,
- Informācijas nepietiekamība par notiekošajiem publiskajiem pasākumiem kultūras iestādēs,
- Ieviesto tehnoloģiju neatbilstība un nodrošinājums,
- Kultūras centri nav akreditēti,
- Plānošanas un kontroles mehānisma nepilnības,
- Apmeklētāju neieinteresētība, vienaldzība,
- Nevienlīdzīgs kultūras iestāžu tehniskais nodrošinājums,
- Talsu Galvenās bibliotēkas ieildzis pagaidu risinājums (atrašanās nepiemērotās telpās), kas nenodrošina mūsdienīgu pakalpojumu,
- Nepietiekami finanšu līdzekļi krājumu papildināšanai bibliotēkās,
- Nepietiekami koordinēta kultūras pasākumu plānošana un norises novadā,
- Dažu kultūras pasākumu salīdzinoši zemā mākslinieciskā kvalitāte,
- Kreatīvu un inovatīvu kultūras izpausmju trūkums,
- Zema darba samaksa amatierkolektīvu vadītājiem u.c. nozarē strādājošajiem,
- Kultūras centru vadītāju administratīvais slogs kā iemesls radošuma trūkim,
- Profesionāļu trūkums.

Draudi

- Iedzīvotāju skaita samazināšanās,
- Ekonomiskās situācijas pasliktināšanās valstī,
- Birokrātija, administratīvais slogs,
- IT attīstība (samazinās pieprasījums pēc grāmatām, neatbilstošas tehnoloģijas pasākumiem utt.),
- Profesionāļu aizplūšana uz citiem novadiem un lielajiem centriem,
- Atbalsta trūkums kultūras un sabiedriskās dzīves pasākumiem novada pagastos un pilsētās samazinās mazo vietu pievilcību un var veicināt iedzīvotāju (īpaši jauniešu) aizbraukšanu,
- Novada (tautas) vērtību zaudēšana – nacionālās identitātes apdraudējums.

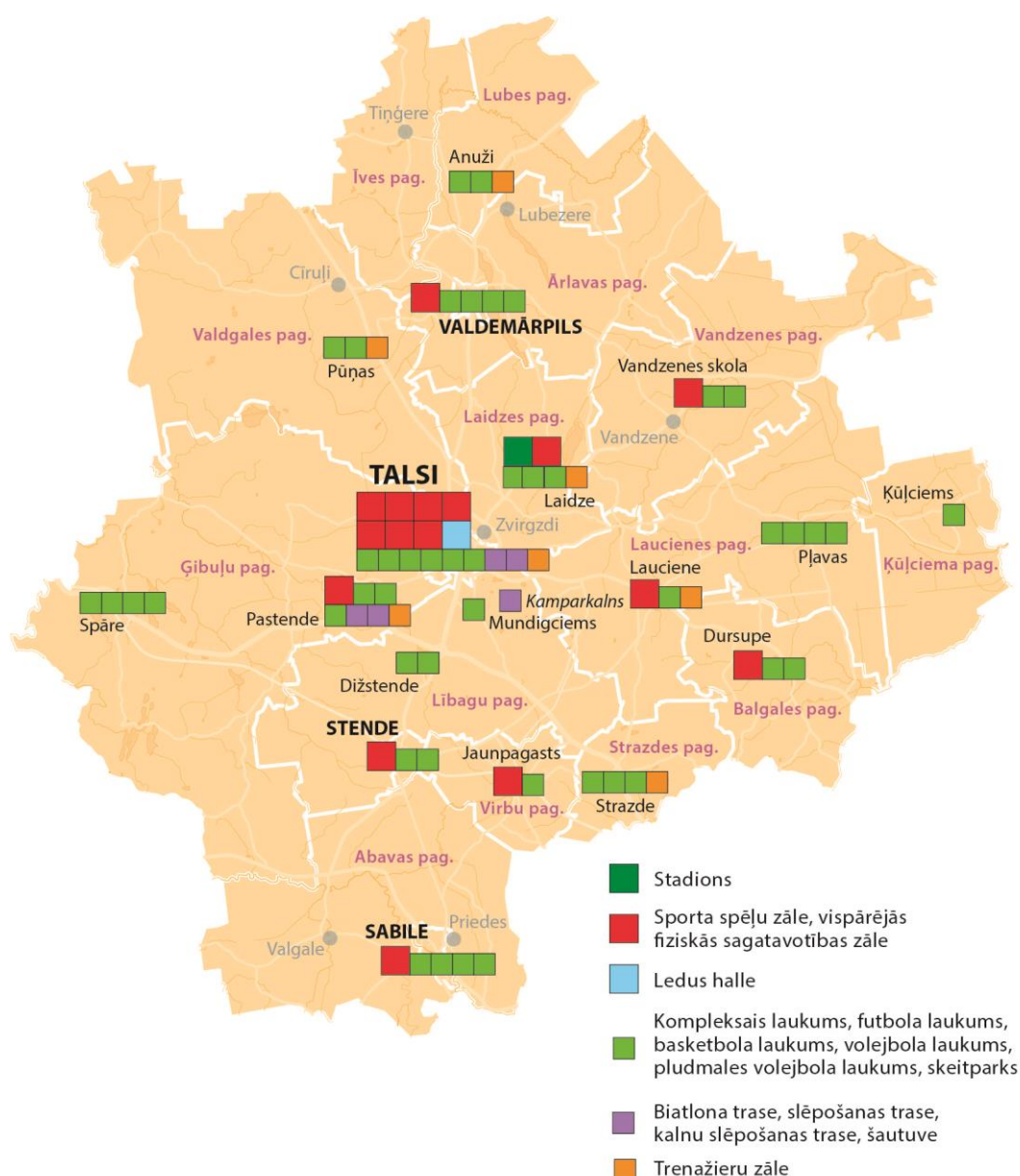
10.5. Sports

Par sporta darba koordinēšanu un metodisko vadību Talsu novadā atbild Talsu novada Kultūras, sporta un tūrisma centrs.

Talsu novads ir bagāts ar sporta tradīcijām. Sporta aktivitāšu norisei Talsu novadā izveidota atbilstoša infrastruktūra: iedzīvotājiem pieejami 17 pludmales volejbola laukumi, 7 skolu sporta zāles, 6 pašvaldību sporta zāles, 2 privātās sporta bāzes, 26 sporta laukumi (tajā skaitā futbola laukumi).

Talsu un Talsu novada komandas aktīvi startē dažāda līmeņa čempionātos un kausa izcīņās basketbolā, florbolā, volejbolā, futbolā, kā arī Talsu novada sportisti piedalās sacensībās galda tenisā, kērlingā un citos sporta veidos.

23.attēls. Sporta infrastruktūra Talsu novadā

Datu avots: Izglītības un zinātnes ministrija, Talsu novada pašvaldības Sporta nodaļa

Lielākā sporta bāze Talsu novadā ir Talsu sporta halle. Hallē atrodas sporta zāle (48mx28m)- ar paceļamām sienām norobežojami trīs volejbola un basketbola laukumi, vieglatlētikas skrejceļš (60m garš ar 4 celiņiem),

Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. I daļa. Pašreizējās situācijas analīze

tāllēkšanas bedre, augstlēkšanas sektors, kā arī 10 ģērbtuves, dušas. Hallē iespējams iznomāt sporta inventāru basketbolam, volejbolam, florbolam, galda tenisam, rokasbumbai, vieglatlētikai, aerobikai, kā arī izmantot trenāžieru zāli (60 m²) un aerobikas zāli (20mx12m). Talsu sporta hallē iespējams izvietot izvelkamās tribīnes ar 260 skatītāju vietām.

Sporta aktivitātes galvenokārt paredzētas bērniem un jauniešiem līdz 18 gadu vecumam un šīm aktivitātēm ir nepieciešamā sporta infrastruktūra, kurā jāveic uzlabojumi. Finansējuma trūkuma dēļ skolās sporta sekciju nav. Ir interešu grupas, kas darbojas uz brīvprātības un pašfinansēšanās principa. No dalības maksām tiek maksāta telpu īre, tērpi, trenera pakalpojumi, medaļas, u.c. Trūkst treneru, atsevišķās skolās ir neatbilstoši sanitārie mezgli. Iztrūkst aktīvās atpūtas un sportošanas piedāvājums pieaugušajiem.

Talsu novada sporta bāzes atbilst Latvijas un starptautiska mēroga sacensību un nometņu organizēšanai, bet trūkst infrastruktūra – galvenokārt viesnīcas. Uz Talsu 2. vidusskolas sporta infrastruktūras bāzes iecerēts attīstīt Talsu sporta kompleksu. Tam nepieciešama 2. vidusskolas stadiona rekonstrukcija, Talsu pilsētas dienesta viesnīcas izbūve (tā būtu izmantojama arī Talsu Valsts ģimnāzijas vajadzībām). Dienesta viesnīca ļautu paplašināt sporta pasākumu klāstu, rīkot vairākdienu pasākumus, sporta nometnes.

Nozīmīgi sporta dzīves organizatori ir sabiedriskās un privātās organizācijas un sporta kolektīvi. Talsos sporta jomā darbojas vairāk nekā 10 sabiedrisko organizāciju. Nozīmīgi reģionāli sporta dzīves centri ir biedrība "Talsu hokeja klubs" un tās slēgtā ledus halle, biedrība „Sporta klubs Raimaks” (riteņbraukšana) un biedrība „Talsu Biatlona slēpošanas klubs”, orientēšanās klubs „Ziemeļkurzeme”, florbola klubs „Talsi”, Talsu jātnieku klubs SIA „TJK”.

Talsu pilsētā notiek liela mēroga sporta pasākumi, starp kuriem īpaši minams Talsu rallijs „BTA Rally Talsi”, kurš ir Latvijas un Baltijas Autorallija čempionāta posms, un kurā jau vairākus gadus notiek cīņa par ceļojošo čempionu kausu, kas tiek pasniegts augstāko vietu absolūtajā vērtējumā sasniegušajai čempionu ekipāžai.

Talsu novadā notiek čempionāti Enduro krosā. Kamparkalnā tiek rīkoti dažādi sporta pasākumi visas vasaras sezonas garumā.

Lai arī nav iespējama vienlīdz labas sporta bāzes uzturēšana visās novada pilsētās un pagastos, nepieciešams saglabāt sporta darbinieku tīklu (sporta skolotāju, pašvaldības darbinieku un brīvprātīgo sporta entuziastu resursus) un sniegt viņiem nepieciešamo materiālo atbalstu, lai uzturētu sportošanas kultūru katrā novada pilsētā un pagastā, tādējādi rūpējoties par iedzīvotāju veselību, lietderīgu brīvā laika pavadīšanu, personības attīstību un savā ziņā veicot preventīvu darbu negatīvām sociālām parādībām.

Sporta infrastruktūras tīklu nākotnē vēlams sasaistīt ar pamata, vidējās un profesionālās izglītības iestādēm – daļai skolu nepieciešams rekonstruēt iekštelpu un ārtelpu sporta infrastruktūru. Daudz plašāk jāizmanto brīvdabas sportošanas iespējas, tādēļ bez skolu sporta laukumiem nepieciešama ārtelpas fizisko aktivitāšu infrastruktūra (āra trenāžieri, konstrukcijas, basketbola laukumi, skeitparki, ielu volejbolu laukumi, bērnu laukumu, daudzdzīvokļu māju apkārtnes, parku un citu publisko teritoriju un atpūtas vietu papildināšana ar sporta ierīcēm u.tml.).

SVID. Sports

Stiprās puses	Vājās puses
▪ Pietiekams sporta zāļu pārklājums novadā, ▪ Labas kvalitātes futbola laukums Dursupē, ▪ Plašs piedāvājums Talsu novada sporta skolā, ▪ Populāri un pazīstami sporta pasākumi, ▪ Tautas sporta pasākumi, ▪ Plašs piedāvājums tautas sporta sacensībām, ▪ Aktīvi privātuzņēmēji nodrošina privāto sporta bāžu izveidi un uzturēšanu, ▪ Sporta kolektīvi, organizācijas, kas uztur sportošanas tradīcijas, ▪ Katrā pilsētā vai pagastā pārvaldē ir sporta darba organizators, ▪ Pieaug iedzīvotāju iesaistīšanās sporta pasākumos, ▪ Sakārtota Vilkmuižas ezera apkārtnē, ▪ Ir pieejama mākslīgā ledus slidotava.	▪ Novadā nav peldbaseina, ▪ Bērniem skolu programmās nav nodrošināta peldēšanas apmācība, ▪ Novada centrā nav labiekārtota stadiona, ▪ Novada pilsētās un pagastos nav kvalitatīvu sporta laukumu, ▪ Skeitparka darbības pārtraukšana, ▪ Nav pieejama kvalitatīva ledus halle, ▪ Nav viesnīca sportistiem, ▪ Nepietiekama sporta zāļu izmantošana vasarā, ▪ Maz sporta nometņu bērniem, ▪ Daļa jauniešu ar grūtībām iesaistās sporta nodarbībās, ▪ Sporta inventāra nepietiekamība novada mācību iestādēs, ▪ Pie izglītības iestādēm nav izvietoti āra treniņi, ▪ Skolās nepietiek sporta-rotu laukumi, ▪ Nepietiekami izvērtēta projektu līdzfinansējumu iespēja, ▪ Novadā nav entuziastu orientēšanās sporta attīstībai, ▪ Nekvalitatīvi marķētas un vieglprātīgi izveidotas velo trases, velociņu trūkums, ▪ Nepietiekama informācija par sporta aktivitāšu piedāvājumu, ▪ Vienlaicīga dažādu pasākumu norise veicina iedzīvotāju neiecietību, ietekmē pasākumu apmeklētību.
Iespējas	Draudi
▪ ES fondu līdzekļi infrastruktūras un tehniskās bāzes atjaunošanai un paplašināšanai, ▪ Plašs atbalsta tīkls novadā sporta pasākumu organizēšanā un nodrošināšanā, ▪ Mainījušies iedzīvotāju paradumi, ▪ Nodrošināta sadarbība sporta un veselības veicināšanas projektos, ▪ Nodrošināts sporta pasākumu un sporta tūrisma mārketinga, ▪ Jauni sporta aktivitāšu pakalpojumi, ▪ Izglītoti iedzīvotāji drošības jautājumos.	▪ Iedzīvotāju fiziskās veselības pasliktināšanās un neveselīgu paradumu izplatība jauniešu grupās, ▪ Sporta tradīciju, vērtību un speciālistu zaudēšana, ▪ Mazinās iespējas audzināt jauno profesionālā sporta paaudzi, ▪ Sporta zāļu noslodzes samazināšanās un uzturēšanas izmaksu sadārdzinājums, ▪ Samazinās ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits, ▪ Pieaugošās sporta federāciju prasības pret sporta infrastruktūras atbilstību standartiem, ▪ Alternatīvi brīvā laika pavadīšanas veidi, ▪ Nelicencētu sporta nometņu konkurence licencētajām, ▪ Bezdarba palielināšanās, ▪ Neveselīgs uzturs - iedzīvotāju vispārējās veselības pasliktināšanās, ▪ Izmaksu pieaugums sporta pasākumos, ▪ Izbūvētie un rekonstruētie valsts autoceļi ir bīstami velobraucējiem, ▪ Nepietiekams ES fondu finansējums sporta nozarē.

10.6. Sabiedriskā drošība un kārtība, civilā aizsardzība

Noziedzīgo nodarījumu skaits 2010.gadā Talsu novadā bija 567, 2012.gadā – 596, 2014.gadā – 590. Saskaņā ar CSP datiem, uz 10 000 iedzīvotājiem Talsu novadā 2010.gadā bija reģistrēti 178 noziedzīgi nodarījumi, 2014.gadā – 199. Salīdzinot ar apkārtējām teritorijām, noziedzības līmenis 2014.gadā Talsu novadā ir nedaudz augstāks kā Tukuma novadā (187), un zemāks kā Kuldīgas (252) un Ventspils novadā (225).

Valsts policija

Talsu novadā darbojas Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Talsu iecirknis, kas apkalpo arī Dundagas, Rojas un Mērsraga novadu teritorijas.

Valsts probācijas dienests

Talsu novadā atrodas Valsts probācijas dienesta teritoriālā struktūrvienība. Valsts probācijas dienests izveidots 2003.gadā, lai turpinātu kriminālsodu izpildes sistēmas reformu Latvijā, kas pēc neatkarības atgūšanas sākās ar plašu cietumu reformu, nāves soda atcelšanu, mūsdienīgu sodu izpildes tiesību normu jaunradi, lai atslodotu pārējo tiesību aizsardzības iestāžu darbu un veicinātu tādu sodu piespriešanu, kad likumpārkāpējs netiek izolēts no sabiedrības.

Pašvaldības policija

Talsu novada pašvaldības policija ir pašvaldības sabiedriskās kārtības uzturēšanas institūcija, kas savas kompetences ietvaros darbojas Talsu novada administratīvajā teritorijā, ir pakļauta Talsu novada domei, un darba organizācijas jautājumos sadarbojas ar Valsts policijas iestādēm un citām institūcijām. Pašvaldības policija ir izveidota pēc teritoriālā principa.

Pirms Talsu novada izveidošanas Talsu pilsētas pašvaldības policijā strādāja septiņi darbinieki, pa vienam pašvaldības policistam strādāja Stendes un Valdemārpils pilsētās, Sabiles novadā un Lībagu pagastā. Izveidojoties novadam, pašvaldības policisti turpināja pildīt savus pienākumus iepriekšējās administratīvajās teritorijās.

14.tabula. Pašvaldības policijas pārstāvniecība Talsu novadā, 2015.g.

Apkalpes teritorija	Pašvaldības policijas inspektoru skaits
Sabile un Abavas pagasts	1
Valdgales pagasts, Talsi	1
Laucienes pagasts, Balgales pagasts, Ķūļciema pagasts, Talsi	1
Stende	1
Virbu pagasts, Strazdes pagasts, Sabile un Abavas pagasts	1
Valdemārpils, Ārlavas pagasts, Lubes, Īves pagasti	1
Lībagu pagasts, Talsi	1
Vandzenes un Laidzes pagasti, Talsi	1
Ģibuļu pagasts, Talsi	1
Talsi	1

Datu avots: Talsu novada pašvaldība

Civilā aizsardzība

2011.gadā jūnijā apstiprināts apvienotais Dundagas, Mērsraga, Rojas un Talsu novadu civilās aizsardzības plāns¹⁴. Tā mērķis ir novērtēt vai mazināt iespējamo apdraudējumu cilvēku dzīvībai un veselībai, kaitējumu īpašumam un videi un saskaņot institūciju rīcību, veicot reaģēšanas un seku likvidēšanas neatliekamās pasākumus, lai sniegtu palīdzību iedzīvotājiem.

Plānā ir apzināti 28 vietējās nozīmes paaugstinātas bīstamības objekti (valsts un reģionālās nozīmes objektu nav), tai skaitā Talsu novadā – pieci HES, 11 DUS un GUS stacijas un trīs pārtikas pārstrādes uzņēmumi, kas ražošanas procesā izmanto bīstamās vietas:

- Dursupes HES Balgales pagastā („Dursupes dzirnavas”);
- Mordangas dzirnavas HES uz Kāņupes Ģibuļu pagastā (nedarbojas);
- Sendzirnavas HES uz Virbupes Abavas pagastā;

¹⁴ http://www.dundaga.lv/_media/dokumenti/ca/novadu_ca_plans_2011_.pdf

- Dižstendes HES uz Stendes upes Lībagu pagastā („Ozolkalni”);
- Dzelzāmura HES uz Virbupes Virbu pagastā (SIA „Rubīns GG”);
- Degvielas uzpildes stacija (DUS) Stendē Stacijas ielā 2 (SIA „MC”);
- DUS „Dundagas šoseja” Valdgales pagastā (SIA EASR West Transit”);
- DUS Talsos Celtnieku ielā 2 (SIA „Lateva”);
- DUS Talsos Stendes ielā 8 (AS „Talsu autotransports”);
- DUS Valdemārpilī Raiņa ielā 8b (SIA „Lateva”);
- DUS Abavas pagastā „Centra mehāniskās darbnīcas” (SIA „Lateva”);
- DUS Valdgales pagasta Pūņās (IU „Savi”);
- DUS Talsos Eglu ielā 2 (SIA „Kurzemes sēklas”);
- DUS un GUS Ģibuļu pagasta Jaunratniekos (SIA Latvija Statoil”);
- DUS Talsos Dundagas ielā 1 (SIA „Neste Talsi A24”);
- GUS Talsos Stendes ielā 8 (SIA „Latvijas propāna gāze”);
- Propāns. Talsi kalna iela 10 (AS Talsu piensaimnieks”).

Maršruti, pa kuriem pārvadā bīstamās kravas:

- dzelzceļš, kas šķērso Talsu novada Stendes pilsētu, Strazdes, Virbu, Lībagu un Ģibuļu pagastus;
- naftas vads Polocka-Ventspils, kas šķērso Abavas pagastu 7 km garumā;
- A10/E22 autoceļš.

Tā kā teritorija ir mežaina, pie riska faktoriem ir minēti arī ugunsbīstamība mežos un kūdras purvos.

Talsu novada atbildīgā persona par civilo aizsardzību ir domes priekšsēdētājs. Teritorijai ir izveidota apvienotā Dundagas, Mērsraga, Rojas un Talsu novada civilās aizsardzības komisija.

Katastrofu pārvaldīšanā iesaistītās institūcijas un objekti Talsu novadā ir:

- Valsts ugunsdzēsības Kurzemes reģiona brigādes Talsu daļa un Sabiles postenis;
- AS „Latvijas Valsts meži” Ziemeļkurzemes virsmežniecība;
- Pārtikas un veterinārā dienesta Ziemeļkurzemes pārvalde;
- Valsts policijas Kurzemes reģiona Talsu iecirknis;
- Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta Kurzemes reģionālā centra (kas atrodas Kuldīgā) Talsu punkts;
- AS „Sadales tīkli” Dienvidu reģiona Talsu nodaļa (ar 110/20kV apakšstacijām „Talsi” un „Valdemārpils” un vidējā un zemsprieguma elektrolīnijām un 20/0,4 kV transformatoriem);
- Talsu novada pašvaldība un pārvaldes (ar pašvaldības transportu);
- Divas TV stacijas Dundagā un Sabilē;
- Talsu pilsētas katlu māja;
- SIA „Ziemeļkurzemes reģionālā slimnīca”;
- Iedzīvotāju apziņošanai uzstādītas 5 sirēnas (2 Talsos, pa vienai Stendē, Sabilē, Valdemārpilī).

SVID. Sabiedriskā drošība un kārtība. Civilā aizsardzība.

Stiprās puses	Vājās puses
▪ Laba drošības struktūru pārstāvēniecība Talsos ar pārstāvēniecībām novadā, ▪ Uzlabota drošības struktūru materiālā bāze, ▪ Drošības struktūru sadarbība ar pašvaldību un pašvaldības iestādēm, ▪ Izstrādāts civilās aizsardzības plāns un izveidota sistēma ārkārtas reaģēšanas apstākļos, ▪ Notiek iniciatīvas sabiedrības līdzatbildības par sabiedrisko kārtību paaugstināšanā, ▪ Novadā ir maz bīstamu ražotņu, kas radītu draudus iedzīvotājiem.	▪ Nepietiekams tehniskais nodrošinājums drošības struktūrām, ▪ Nenotiek pastiprināta kontrole narkomānu, bezpajumtnieku un jauniešu ierastajās pulcēšanās vietās, kas rada draudus pārējiem iedzīvotājiem, ▪ Iedzīvotāji nav informēti par civilās aizsardzības plānu un to, kas ārkārtas situācijās ir saistošs katram novada iedzīvotājam.
Iespējas	Draudi
▪ Attīstīta valsts un pašvaldības sadarbība sabiedriskās kārtības, drošības uzlabošanā un civilās aizsardzības nodrošināšanā.	▪ Pieaug noziedzīgo nodarījumu skaits, ▪ Antisociālas uzvedības izplatīšanās sabiedrībā, ▪ Nesodāmības sajūta un nodarījumam neadekvātu sodu piemērošana, ▪ Zems policijas prestižs.

10.7. Nevalstiskais sektors**10.7.1. Nevalstiskais sektors**

2015.gada sākumā Talsu novadā ir reģistrētas 221 nevalstiskās organizācijas, nodibinājumi un sabiedriskās organizācijas.

Biedrība „Kurzemes NVO atbalsta centrs” ir sabiedriskā labuma organizācija, kura jau 15 gadus sniedz atbalstu aktīvajiem iedzīvotājiem, neformālajām iedzīvotāju grupām un reģistrētām organizācijām to darbības uzsākšanai, attīstībai, finansējuma piesaistē un ikdienas darba veikšanā.

Biedrība „Ziemeļkurzemes NVO atbalsta centrs” ir izstrādājusi „Ziemeļkurzemes NVO atbalsta centra stratēģiju 2013. – 2017.gadam”. Organizācijas stratēģiskais mērķis ir veicināt sabiedrības aktivitāti un sekmēt pilsoniskās sabiedrības attīstību un līdzdalības procesu norises Kurzemes reģionā.

Perspektīvā Talsu novada pašvaldība turpinās sadarbību ar nevalstisko sektoru, aktīvāk iesaistot ne tikai lēmumu pieņemšanas procesā, bet arī to ieviešanā, un, apzinoties, ka iedzīvotāju grupas vislabāk zina savas vajadzības, - līdz pat atsevišķu uzdevumu deleģēšanai (pašlaik laba sadarbība sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanā invalīdiem, bērniem invalīdiem).

Talsu novada pašvaldība turpinās dalību biedrībās un to īstenotajos projektos. 2015.gadā Talsu novada pašvaldība ir dalībnieks šādās biedrībās (nodibinājumos):

- biedrībā „Latvijas Pašvaldību savienība”;
- biedrībā „Talsu hokeja klubs”;
- Latvijas Pilsētu savienībā;
- sporta un atpūtas biedrībā „Usma”;
- Talsu komersantu klubā;
- biedrībā „Latvijas pašvaldību mācību centrs”;
- biedrībā „Talsu rajona partnerība”;
- nodibinājumā „Talsu novada krīžu centrs”;
- biedrībā „Piļu un muižu asociācija”.

Aktīva sadarbība notiek ar biedrību „Talsu Pauguraines dabas parka atbalsts”, Ziemeļkurzemes NVO atbalsta centru un nodibinājumu „Talsu novada fonds”.

Sadarbībā ar nodibinājumu „Talsu novada fonds” ir organizēts Talsu novada iedzīvotāju forums, kurā idejas ierosina un izvērtē paši iedzīvotāji. Iedzīvotāju forums notiek reizi četros gados.

Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. I daļa. Pašreizējās situācijas analīze

Foruma idejas patiešām tiek īstenotas: 2 reizes mēnesī iznāk Talsu novada pašvaldības informatīvais izdevums „Talsu Novada Ziņas”; Valdemārpils tikusi pie ilgi gaidītās kapličas, atjaunoti pagastu ceļi ar kopējo garumu 30,5 km; sakārtoti vairāki brīvā laika pavadīšanas centri novadā un veikta virkne citu darbu. Iedzīvotāju foruma idejas iekļautas arī novada attīstības dokumentos.

Uzsverot nevalstiskā sektora nozīmi novadā un atbalstot organizāciju aktivitātes, Talsu novada pašvaldība katru gadu budžetā paredz līdzekļus projektu līdzfinansējumam, kuru īstenošanu veic nevalstiskās organizācijas. 2014.gadā ir izstrādāti un apstiprināti noteikumi „Talsu novada pašvaldības projektu līdzfinansējuma piešķiršanas un kontroles kārtība”.

10.7.2. Bērnu un jaunatnes politika

Jaunatne ir sabiedrības un tās izaugsmes turpināšanās garants. Saskaņā ar Jaunatnes likumu, par jauniešiem tiek uzskatītas personas vecumā no 13 līdz 25 gadiem. Talsu novadā ir reģistrēts 4614 jaunieši, kas ir 14,6 % no kopējā iedzīvotāju skaita. Eiropā jaunatnes politikas rīcības ir pieļaujams attiecināt arī uz personām līdz 30 gadiem.

Apkopojot vispārējos rādītājus darbā ar jaunatni pašvaldībā Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Talsu iecirkņa dati liecina, ka Talsu novadā par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu uzskaitē ņemti:

- 2013.g.-26 nepilngadīgie;
- 2014.g.- 17 nepilngadīgie;
- 2015.g. - 20 nepilngadīgie.

Nodarbinātības valsts aģentūras Talsu filiāles dati uz 20.01.2016. informē, ka bezdarbnieku statusu ir ieguvuši 511 jaunieši no Talsu, Dundagas, Rojas arī Kandavas novada vecumā no 15-29 gadiem. Jauniešu vidū aktuālas ir karjeras konsultācijas. 2015.gadā karjeras konsultācijas tika sniegtas vairāk kā 600 jauniešiem bezdarbniekiem.

No 01.01.2014. - 30.10.2015. gadam Talsu filiālē bezdarbnieka statusu ieguvuši 2092 jaunieši bezdarbnieki. 253 jaunieši bezdarbnieki, kas ir 12,1% no kopējā jauniešu skaita, uzsākuši dalību kādā no projekta “Jauniešu garantijas” atbalsta pasākumiem. Šajā periodā 1094 jaunieši bezdarbnieki ir iekārtojušies darbā.

15.tabula. Jauniešu bezdarbnieku skaita izmaiņas 2015.gadā

Atskaides laiks	15-24 gadi	25-29 gadi	Kopā
31.01.2015.	237	253	490
28.02.2015.	238	256	494
31.03.2015.	226	227	453
30.04.2015.	206	215	421
31.05.2015.	229	227	456
30.06.2015.	244	237	481
31.07.2015.	255	237	492
31.08.2015.	246	217	463
30.09.2015.	231	227	458
31.10.2015.	221	222	443
Jauniešu bezdarbnieku skaita izmaiņas 31.01.2015. un 31.10.2015.	-16	-31	-47

Talsu novadā darbam ar bērniem un jauniešiem tika izstrādāta Talsu novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija 2011.- 2015.gadam. Tā ir orientēta uz preventīvām darbībām, nevis negatīvo seku likvidēšanu. Jaunatnes politikas attīstības stratēģija 2011.-2015. gadam izvirza rīcības septiņās prioritārajās jomās: līdzdalība, informētība, infrastruktūra, neformālā un interešu izglītība, brīvais laiks, veselība un drošība, nodarbinātība. Ir izstrādāta sistēma jaunatnes politikas īstenošanai novadā. Iestrādes tiks turpinātas arī turpmākajā periodā.

Jauniešu līdzdalība. Jauniešu organizācijas attīstās, taču to pilnīgai attīstībai trūkst finansiālais nodrošinājums. Jauniešu skaits organizācijās un pašpārvaldēs ir mainīgs, citur jūtams jauniešu skaita pieaugums, citur trūkums, tomēr jauniešiem, kas līdz šim nav iesaistījušies jauniešu organizāciju darbā, trūkst motivācijas. Daudziem novada jauniešiem trūkst izpratnes par līdzdalības viediem un nozīmi novada politiskajā, ekonomiskajā, sociālajā, sporta un kultūras dzīvē. Jaunieši, kas darbojas jauniešu organizācijās, skolēnu pašpārvaldēs, interešu izglītības pulciņos, jūtas piederīgi konkrētai grupai, kas ir svarīgi šajā attiecīgajā vecuma posmā. Trūkst jauniešu līderu, kas būtu spējīgi uzņemties iniciatīvu un palīdzēt iesaistīt citus jauniešus. Skolēnu pašpārvaldēs ir bail risināt nopietnākus jautājumus, lai neietekmētu sekmes un attiecības skolā. Ir labi izveidota brīvprātīgā darba sistēma, taču nepieciešams veikt pasākumus tās modernizēšanai, kā arī iztrūkst informācijas par jauniešiem brīvprātīgā darba veicējiem, kuri neiesaistās jauniešu organizācijās.

Jauniešu informētība. Mūsdienās jauniešiem ir pieejams apjomīgs informācijas daudzums un plaša informācija par iespējām un aktualitātēm visos līmeņos, taču tas apgrūtina jauniešiem spēju izšķirt sev būtiskāko informāciju. Trūkst personīgāks uzaicinājums uz daudziem novada organizētajiem jauniešu pasākumiem. Talsu novada mājas lapā nav atsevišķa sadaļa, kurā būtu jauniešiem aktuāla informācija. Sabiedrībā ir maza izpratne par jauniešu darbu organizācijās. Talsu novada jauniešu organizācijām un skolēnu pašpārvaldēm nepieciešama biežāka savstarpēja informācijas apmaiņa, tai skaitā sociālajos tīklos.

Infrastruktūra. Jauniešiem novadā ir telpas, kur darboties, ir sakārtota infrastruktūra Talsu novada Bērnu un jauniešu centrā, Valdemārpils jauniešu iniciatīvu centrā „Sava vieta”, Stendes jauniešu centrā „Five”, Vandzenes jauniešu centrā, bet trūkst inventārs un personāls. Bieži trūkst informācijas apmaiņas starp jauniešiem, pašvaldību, pagasta pārvaldnieku, nav pietiekami daudz kopīgu aktivitāšu, tāpēc jaunieši nejūtas pietiekami piederīgi novadam. Tāpat novērojama pašu jauniešu neieinteresētība infrastruktūras sakārtošanā. Novecojis un/vai nepietiekams tehniskais nodrošinājums jauniešu centros, nerodina jauniešus iesaistīties jauniešu organizāciju darbā, vide ir nemoderna un jauniešus nesaistoša. Trūkst āra aktivitātēm atbilstošas iespējas jauniešu centru un jauniešu pulcēšanās vietu apkārtnē, kas veicina jauniešu nevēlēšanos uzturēties brīvā dabā un piekopt veselīgu dzīvesveidu. Nav pietiekami sakārtota velo infrastruktūra novadā, tādēļ jaunieši labprātāk izvēlas pārvietoties ar sabiedriskajiem vai privātajiem transportlīdzekļiem.

Jauniešu neformālā un interešu izglītība. Jauniešiem ir pietiekami plašas interešu izglītības izvēles iespējas novadā, jāpapildina neformālās izglītības piedāvājums un neformālās izglītības aktivitātes. Jauniešiem nav pietiekamas transporta iespējas, lai nokļūtu interesējošās neformālās un interešu izglītības aktivitātēs, tādēļ jaunieši izvēlas tajās nepiedalīties. Jauniešiem trūkst informācijas par neformālās izglītības nozīmi sevis attīstīšanā.

Jauniešu brīvais laiks. Saturīgas brīvā laika pavadīšanas iespējas ir Talsu novada Bērnu un jauniešu centra telpās, pagastu jauniešu centros, brīvā laika pavadīšanas centros, kultūras iestādēs, iesaistīšanās jauniešu organizācijās. Bērniem un jauniešiem tiek organizētas neformālās izglītības aktivitātes, pasākumi, nometnes. Nepieciešams regulārs finansiālais atbalsts aktivitāšu, nometņu organizēšanai, tradīciju saglabāšanai, jauniešu centru materiālo bāzu nodrošināšanai.

Jauniešu veselība un drošība. Jaunieši jūtas droši pārvietojoties pa apdzīvotajām vietām novadā, jo lielākā daļa ielu ir apgaismotas, daudzviet ir izvietotas video novērošanas kameras, samērā bieži patrulē pašvaldības un Valsts policijas ekipāžas, tomēr daudzās ielās un atsevišķos dzīvojamos rajonos jaunieši izvēlas nepārvietoties tumšajā laikā. Lai arī skolās notiek lekcijas un semināri par veselības un drošības jautājumiem, liela problēma ir tā, ka daudzi jaunieši ir pārāk mazkustīgi un brīvo laiku pavadā pie mūsdienu tehnoloģijām, kā arī jau agrā vecumā sāk smēķēt, lietot alkoholu un citas apreibinošas vielas. Trūkst atbalsta personāla jauniešu veselības konsultācijām.

Jauniešu nodarbinātība. Ir informācijas trūkums par jauniešu darba iespējām vasarā. Bieži vien nav iespējas strādāt, jo darbavietas neizvēlas ņemt darbā jauniņi tikai uz vienu mēnesi un uzņemties risku. Bieži ir sastopami jaunieši ar zemu pašnovērtējumu, kas neapzinās savas prasmes, iemaņas un vērtību darba tirgū. Jauniešiem trūkst izpratnes par profesiju daudzveidību un veicamajiem pienākumiem konkrētās profesijās.

Par jaunatnes politikas attīstību un jaunatnes interešu aizstāvību Talsu novadā atbild pašvaldības izveidota padomdevēja institūcija **Jaunatnes lietu konsultatīvā padome**, kas pastāv jau kopš 1998. gada (sākotnēji kā Talsu rajona padomes jaunatnes lietu konsultatīvā padome). TNJLKP veicina pašvaldības darbu ar jaunatni saskaņotā īstenošanā novadā, veicinot jauniešu iniciatīvu, līdzdalību lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē. Padome darbojas kā viena no pašvaldības komisijām. Padomes sastāvā ir nozaru vadītāji speciālisti, politiķi un jaunieši, kas savā darbā ir saistīti ar jauniešu interesēm

Padomei ir šādi pamatuzdevumi:

- nodrošināt pašvaldības iestāžu un struktūrvienību sadarbību jautājumos, kas attiecas uz jauniešiem Talsu, Rojas un Dundagas novadā;
- izstrādāt un ieteikt pašvaldībai ilgtermiņa stratēģiju, noteikt prioritātes jaunatnes politikas īstenošanai Talsu novadā;
- apkopot un analizēt informāciju par jauniešu problēmām, vajadzībām un interesēm pašvaldībā;
- izstrādāt priekšlikumus pašvaldības darbu ar jaunatni īstenošanai un valsts jaunatnes politikas pilnveidei;
- izstrādāt priekšlikumus jauniešu iesaistīšanai politiskās, ekonomiskās, sociālās un kultūras dzīves aktivitātēs;
- izstrādāt priekšlikumus jauniešu līdzdalības un iniciatīvas nodrošināšanai;
- sniegt priekšlikumus pašvaldības vadībai finanšu plānošanai darbam ar jaunatni.

Par jaunatnes darbu koordināciju, plānošanu, metodisko virsvadību un informatīvās datu bāzes veidošanu atbild **Talsu novada Bērnu un jauniešu centrs**, kas ir Talsu novada Izglītības pārvaldes pakļautībā esoša interešu izglītības iestāde, kas īsteno interešu izglītības, brīvā laika un jaunatnes darba programmas, bērnu un jauniešu neformālo izglītību un veic interešu izglītības, audzināšanas un jaunatnes darba organizatoriski metodisko un informatīvo darbību Talsu novadā. TNBJC izstrādā priekšlikumus jaunatnes darba stratēģijai Talsu novadā un koordinē tās īstenošanu, sniedz metodisko atbalstu jaunatnes darbā Talsu, Rojas un Dundagas novada pašvaldībām, novada jauniešu organizācijām un centriem, koordinē bērnu un jauniešu brīvprātīgo darbu un nometnes. Centra mērķis ir uzlabot jauniešu dzīves kvalitāti, veicinot viņu iniciatīvu lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē, nodrošinot jauniešiem vieglāku pāreju no bērna uz pieaugušo statusu un nodrošināt praktisku pasākumu kopumu jauniešu personības izaugsmei un pašiniciatīvu izpausmēm. Centra galvenie darbības uzdevumi ir nodrošināt jauniešiem lietderīga brīvā laika izmantošanas iespējas, sekmēt jauniešu zināšanu un prasmju apgušanu ārpus formālās izglītības, īstenojot dažādus neformālās un interešu izglītības pasākumus, projektus, programmas. Talsu novada Bērnu un jauniešu centrs ir Eiropas brīvprātīgā darba organizācija. Veic jauniešu brīvprātīgā darba devēju un veicēju uzskaiti Talsu novadā.

Novadā darbojas **skolēnu pašpārvaldes un jauniešu organizācijas**. Kopš 1995.gada darbojas skolēnu pašpārvalžu un jauniešu organizāciju apvienība – Talsu, Dundagas, Rojas un Mērsraga novadu skolēnu pašpārvalžu un jauniešu organizāciju apvienība „TAS.ES” (agrāk Talsu rajona skolēnu pašpārvalžu un jauniešu organizāciju apvienība „TRSPUJKA”), kas apvieno jauniešus no 12 jauniešu iniciatīvu un brīvā laika pavadīšanas centriem, 7 jauniešu organizācijām, 20 skolēnu pašpārvaldēm. Apvienība darbojas, lai veicinātu jauniešu organizāciju un skolēnu pašpārvalžu attīstību un sadarbību, popularizētu jauniešu organizāciju un skolēnu pašpārvalžu darbu Talsu, Rojas, Mērsraga un Dundagas novados.

„TAS.ES” funkcijas un uzdevumi:

- veidot sazarotu, attīstītu, demokrātisku jauniešu organizāciju koordinācijas un informācijas tīklu Talsu, Rojas un Dundagas novados;
- veicināt jauniešu organizāciju sadarbību, pieredzes apmaiņu un paplašināt esošos sadarbības veidus starp skolām un jauniešu organizācijām;
- rosināt aktīvu jauniešu līdzdalību sabiedrībā;
- piedāvāt saturīgu brīvā laika pavadīšanu;
- nodrošināt neformālo izglītību un līderu apmācības;
- dot iespēju jauniešiem pierādīt sevi un realizēt savas idejas;
- iesaistīt jauniešus brīvprātīgajā darbā.

Darba ar jaunatni īstenošanā iesaistās pašvaldības iestādes (skolas, kultūras nami u.c.) un speciālisti, kuri, atbilstoši savas iestādes darba uzdevumiem, izstrādā īpaši jauniešiem nepieciešamas programmas un projektus.

Kopš 2004.gada Talsu, Dundagas, Rojas un Mērsraga novadu skolēnu pašpārvalžu un jauniešu organizāciju apvienība „TAS.ES” sadarbībā ar Talsu novada BJC un TN jaunatnes lietu konsultatīvo padomi rīko **Jauniešu dienu „Kopā esam, darām, varam, bez alkohola un citām apreibinošām vielām!”**, kuras mainīgās tēmas vērš jauniešu uzmanību uz aktuāliem notikumiem pasaulē, Eiropā un Latvijā. Jauniešu diena „Kopā esam, darām, varam!” ir lielākais un gaidītākais jauniešu pasākums Talsu novadā, tajā piedalās jaunieši no apvienības organizācijām un skolēnu pašpārvaldēm, kā arī jaunieši no citiem Latvijas novadiem (Nīcas, Pāvilostas, Bauskas, Jūrmalas, Kuldīgas, Ventspils u.c. novadiem). Jauniešu diena tiek organizēta ar mērķi aktivizēt jauniešu līdzdalību Latvijas un Talsu, Dundagas, Rojas un Mērsraga novadu skolu un jauniešu organizāciju darbā, jauniešu organizāciju darba prezentēšana, informācijas un pieredzes apmaiņa un sadraudzības veidošanā. Jauniešu radošo spēju un muzikālo prasmju attīstībai, kops 2005.gada tiek organizēts **jauno vokālistu konkurss „NOTS”**. Konkursa finālistiem tiek izveidots profils, konkursa mājas lapā, tiek dota iespēja ierakstīt vienu dziesmu profesionālā ierakstu studijā un nodrošināta foto sesija pie fotogrāfa. Konkursa fināls notiek Jauniešu dienas ietvaros, kas nodrošina iespēju uzstāties, pilnveidot skatuves pieredzi, kā arī atpazīstamību novadā. Skolēnu pašpārvalžu un jauniešu organizāciju darba attīstībai un popularizēšanai, kopš 2011.gada tiek rīkots **konkurss „Labākā jauniešu organizācija”**. Konkursu organizē Talsu novada Bērnu un jauniešu centrs, Talsu novada jaunatnes lietu konsultatīvā padome, Talsu, Dundagas, Rojas un Mērsraga novadu skolēnu pašpārvalžu un jauniešu organizāciju apvienība „TAS.ES”.

Lai noskaidrotu jauniešu apmierinātību ar jaunatnes politiku un noskaidrotu jauniešu vajadzības novadā, reizi divos gados tiek organizēts **jauniešu forums**, kurā jaunieši darba grupās izvērtē novada jaunatnes politikas attīstību, izvēlētās prioritātes un raksta rekomendācijas jaunatnes darba pilnveidošanai. Ar forumu palīdzību tiek veicināta jauniešu līdzdalība par jauniešu un jaunatnes darbu saistītu jautājumu, problēmu risināšanā. Jauniešu vajadzības novadā tiek apzinātas arī dažādos **projektos**, piemēram, 2015.gadā Talsu novadā izglītības un zinātnes ministrijas Jaunatnes politikas valsts programmas 2015.gadam valsts budžeta finansējuma ietvaros īstenoja projektu – apmācību ciklu „Septiņas ĪBAS”. To realizēja Talsu novada Bērnu un jauniešu centrs sadarbībā ar Valdemārpils Jaunatnes iniciatīvu centru „SAVA VIETA” un Ģibuļu pagasta Pastendes Brīvā laika pavadīšanas un jauniešu atbalsta centru. „Septiņas ĪBAS” bija apmācību cikls, kurā jaunieši varēja pilnveidot sevi un līdzdarboties septiņās projekta tēmās – informētība, vienlīdzība, līdzdalība, brīvprātība, veselība, sadarbība un neformālā izglītība. Viena no projekta aktivitātēm un tradīcija apvienības „TAS.ES” jauniešu vidū ir trīs dienu apmācību seminārs „**Vasaras akadēmija**”. Šāda veida apmācības tiek organizētas kopš 2011.gada. Apmācību mērķi katru gadu tiek izvēlēti atbilstoši jauniešu vēlmei un aktualitātēm. 2015.gadā „Vasaras akadēmijā” izstrādāja veidus, kā novadā pilnveidot katru no apmācību cikla „Septiņas ĪBAS” tēmām.

Talsu novada pašvaldība finansē **Talsu novada jauniešu iniciatīvu projektu konkursu**. Šī konkursa mērķis ir finansiāli atbalstīt jauniešu iniciatīvas, kas veicina Talsu novada jauniešu iekļaušanos kultūras, sporta un izglītības procesos, sekmējot viņu fiziskās aktivitātes, vērtību orientāciju un aktīvu līdzdalību. Konkursa ietvaros jauniešiem ir iespēja realizēt savas iniciatīvas par pašvaldības finanšu līdzekļiem, pilnveidojot savas projektu rakstīšanas un vadības prasmes. Konkursu organizē Talsu novada jaunatnes lietu konsultatīvā padome. Konkurss tiek organizēts reizi gadā, kopš 2014.gada. Divu gadu laikā ir atbalstītas 20 jauniešu iniciatīvas par kopējo finansējumu 6000.00 EUR.

Talsu sieviešu un bērnu krīžu centrs ar Talsu novada pašvaldības atbalstu un sadarbībā ar Latvijas Bērnu fondu ir izveidojis jaunu nodibinājumu – „**Talsu novada krīžu centrs**”, kurā sniedz pakalpojumus bērniem un jauniešiem, kas cietuši no prettiesiskām darbībām un krīzes situācijā nonākušiem bērniem, jauniešiem un sievietēm, nepieciešamības gadījumā tiek nodrošināts transports nokļūšanai līdz krīzes centram.

Perspektīvā Talsu novada pašvaldība saskata, ka Talsi varētu kļūt par centru Ziemeļkurzemē darbam ar jaunatni, ko vadītu un koordinētu Talsu novada Bērnu un jauniešu centrs.

Talsu novada pašvaldība vēlas sekmēt jauniešiem labvēlīgas un saistošas vides veidošanu, tādejādi veicinot jauniešu iekļaušanos sabiedrībā, darba tirgū un pāreju pieaugušo statusā, izvirzot galvenos jaunatnes politikas darbības virzienus: jauniešu līdzdalība, jauniešu izglītība un apmācība, infrastruktūra darbam ar jaunatni, jauniešu sociālā iekļaušana, veselība un labklājība Talsu novada politiskajā, ekonomiskajā, sociālajā, sporta un kultūras dzīvē.

Nepieciešamas radīt labvēlīgu vidi jauniešu aktīvas līdzdalības attīstībai dažādos sabiedrības līmeņos un procesos, nodrošināt jauniešiem aktuālu, kvalitatīvu, viegli pieejamu un saistošu informāciju, balstoties uz jauniešu vajadzībām, pilnveidot infrastruktūru darbam ar jaunatni, sekmēt jauniešu neformālās un interešu izglītības attīstību, radīt iespēju ikvienam Talsu novada jauniešim pavadīt savu brīvo laiku viņa vecumam,

vajadzībām un interesēm atbilstošās aktivitātēs, veicināt veselīgu un drošu dzīvesveidu jauniešu vidū, veicināt jauniešu nodarbinātību Talsu novadā. Jāsniedz atbalsts jauniešu organizāciju iniciatīvām, palīdzot iekārtot telpas un nodrošināt tās ar aprīkojumu. Jaunieši ir arī svarīgi brīvprātīgā darba dalībnieki, nepieciešams turpināt pilnveidot un popularizēt brīvprātīgā darba sistēmu novadā. Izglītības jomā nepieciešamas pievērsts uzmanību jauniešu formālās un neformālās izglītības kvalitātei, profesionālajai orientācijai, uzņēmības mācīšanai, skolēnu uzņēmumu veicināšanai, interešu, profesionālās ievirzes un profesionālajai izglītībai, kā arī sporta un kultūras attīstībai. Jāveicina talantīgo un jauniešu līderu attīstība. Lai veidotu bērniem un jauniešiem drošu, aktīvam dzīvesveidam piemērotu apkārtni, nepieciešams veidot velo infrastruktūru, labiekārtot parkus un sabiedrisko objektu teritorijas. Jaunieši ir resurss arī daudzu novadam svarīgu projektu īstenošanā – piemēram, mobilitātes projektā, projektos kultūras, sporta, sociālo pakalpojumu, veselības veicināšanas jomā.

10.7.3. Reliģiskās organizācijas

Kaut gan baznīca ir šķirta no valsts, tomēr daudzi tās pilsoņi ir saistīti ar kristīgo baznīcu. Kristīgās vērtības ir tās, kas ir veidojušas Latvijas sabiedrību un kultūru. Talsu novads ir ļoti īpašs ar starpkonfesionālo sadarbību starp draudzēm. Novadā ir 12 luterāņu draudzes ar dievnamiem un viena kopa. Ir viena katoļu draudze Talsos ar misiju punktu Laucienē. Ir 3 baptistu draudzes, Valdemārpils Vasarsvētku draudze ar filiālēm, Neivakenas vecticībnieku draudze, Talsu pareizticīgo draudze, Talsu Kristīgā sadraudzība, Talsu Septītās dienas adventistu draudze, kā arī kristīgās misijas organizācija „Jaunatne ar Misiju”.

Draudzes kopīgi veido ekumēnisku Adventes vainaga iedegšanu, sniedz lielu atbalstu novada sociālo problēmu risināšanā gan izdalot humāno palīdzību, gan veidojot zupas virtuvi. Draudžu baznīcas ir kultūrvēsturiskas nozīmes objekti un bieži ietverti tūristu maršrutos.

Dažas baznīcas padomju gados draudzēm tika atņemtas, pārējām draudzēm tika uzlikti tik lieli nodokļi, ka nebija iespējams uzturēt baznīcu ēkas, un tagad lielākā daļa no tām ir sliktā tehniskā stāvoklī. Kaut gan baznīcas nav pašvaldības īpašums, tās ir nozīmīgs kultūrvēsturiskais piemineklis, līdz ar to ir nepieciešams novada finansiālais atbalsts šo ēku renovēšanā. Mērķis – sakārtota, ikvienam interesentam pieejama kultūrvidē.

Lai stiprinātu ģimenes vērtības, rīkot izglītojošus un izklaidējošus ģimenes svētkus reizi gadā, piesaistot brīvprātīgos no dažādām draudzēm, bet paredzot finansējumu svētku tehniskajam nodrošinājumam.

Talsu novada pašvaldība sadarbībā ar Talsu novada fondu jau piekto gadu organizē Lūgšanu brokastis - labdarības pasākumu, kurā satiekas reliģiskie un sabiedrības pārstāvji. Saziedotie līdzekļi tiek izlietoti kādam noteiktam labdarības mērķim.

Lai palīdzētu saglabāt baznīcas, kas ir kultūras pieminekļi, pašvaldība iekļaus tās kopējā publiskās ārtelpas labiekārtojuma uzlabošanas projektos, kā arī sadarbosies finanšu piesaistē kultūras pieminekļu ēku sakārtošanai.

SVID. Nevalstiskais sektors. Pilsoniskā sabiedrība

Stiprās puses	Vājās puses
▪ Labas tradīcijas pilsoniskas sabiedrības veidošanā, ▪ Organizācijas darbības jomu daudzveidība (jaunatne, reliģija, kultūra, medības, invalīdi, sports, u.c.) sniedz plašas izvēles iespējas iedzīvotāju līdzdalībai un pārvaldes iestādēm dažādu jautājumu risināšanā, ▪ Izveidotas institūcijas darbam ar bērniem un jaunatni.	▪ NVO nezināšana un neizpratne par publiskā sektora sadarbības iespējām ar nevalstisko sektoru, ▪ Ir nevalstiskās organizācijas, kurām nav skaidri NVO darbības pamatprincipi un ir vēlme dzīvot uz pašvaldības rēķina, ▪ NVO inertums, daži izteikti līderi.
Iespējas	Draudi
▪ Sadarbība un pašvaldības funkciju deleģēšana NVO, ▪ Brīvprātīgā darba popularitātes palielināšanās, ▪ Dažādi atbalsta fondi kopienu aktivitātēm, ▪ Labās prakses izplatīšana un izpratnes palielināšanās.	▪ NVO sektora aktivitātes mazināšanās var radīt papildu slodzi uz pašvaldības un valsts iestāžu administratīvo kapacitāti un sociālo budžetu, ▪ Nepietiekama materiālā bāze nevalstiskajā sektorā un iespējas uzlabot NVO pakalpojumu kvalitāti savai interešu grupai, ▪ Daļas sabiedrības kūtrums un zema sociālā

	motivācija, ▪ Sociālās problēmas, ekonomiskās problēmas un nelabvēlīgo sociālo paradumu izplatīšanās.
--	---

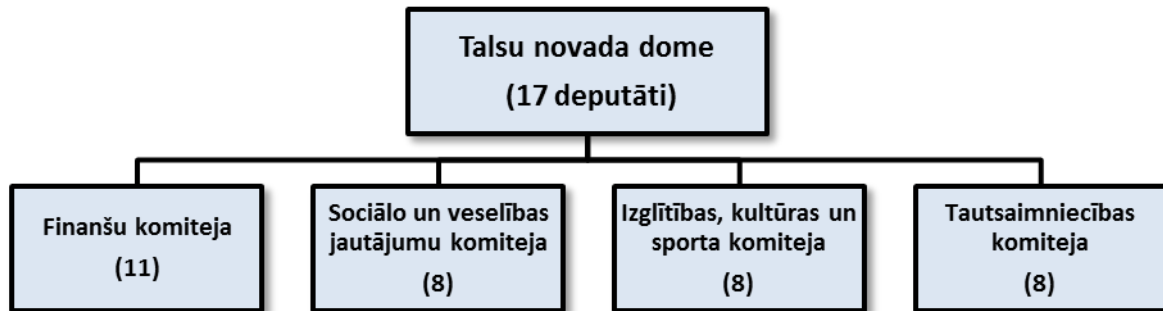
11. PAŠVALDĪBAS PĀRVALDE

11.1. Lēmējvara

Talsu novada pašvaldība izveidota 2009.gada 1.jūlijā, apvienojoties 16 Talsu rajona pašvaldībām - 3 pilsētu domēm, vienai novada domei un 12 pagastu padomēm.

Talsu novada domē ir 17 deputāti. Strādā četras pastāvīgās komitejas.

24.attēls. Talsu novada dome un komitejas

Datu avots: Talsu novada pašvaldības nolikums

Domes darbību nodrošina domes priekšsēdētājs, domes priekšsēdētāja vietnieki, pašvaldības izpilddirektors, kā arī novada pašvaldības administrācijas darbinieki.

11.2. Izpildvara

Pašvaldības centrālā administrācija ir pašvaldības iestāde, kas nodrošina domes pieņemto lēmumu izpildi, kā arī darba organizatorisko un tehnisko apkalpošanu.

Lai pildītu likumā „Par pašvaldībām” noteiktās funkcijas, Talsu novada domes pakļautībā darbojas 45 iestādes. Talsu novada pašvaldība ir kapitāldaļu turētāja 5 kapitālsabiedrībās (SIA „Talsu televīzija”, SIA „Talsu ūdens”, SIA „Talsu namsaimnieks”, SIA „Atkritumu apsaimniekošanas sabiedrība „Piejūra””, SIA „Ziemeļkurzemes reģionālā slimnīca”).

Datu pārvaldība

Juridiskās nodaļas personāla daļa uztur elektronisko „Personāla uzskaites datu bāzi”, kuras izveidošana uzsākta 2010.gada oktobrī. Personāla daļa organizē un koordinē amata aprakstu izstrādi.

2010. gadā ieviesta vienota centralizētā grāmatvedības uzskaites sistēma, kas ilgtermiņā dos būtiskus uzlabojumus finanšu plānošanā novadā.

Talsu novada Izglītības pārvaldes centralizētā grāmatvedība no 2010.gada 1.aprīļa veic pārvaldes grāmatvedības funkcijas saistībā ar izglītības iestāžu saimniecisko darbību, aprēķina pedagogu darba algas (no valsts mērķdotācijas finanšu līdzekļiem) un saimniecisko darbinieku darba algas. Tiek nodrošinātas arī 4 mākslas un mūzikas skolu un Strazdes bērnu nama, pašvaldību savstarpējo norēķinu, valsts dotāciju mācību grāmatu iegādei un 1.klases skolēnu ēdināšanas finanšu operācijas.

Metodiskais darbs un apmācības

Ir apstiprināta un ieviesta „Personāla atlases kārtība”, kuras mērķis ir nodrošināt vienotu un objektīvu personāla atlasi Talsu novada pašvaldībā un tās iestādēs. Lai veiktu pašvaldības darbinieku amata pienākumu izpildes kvalitātes novērtējumu un konstatētu pienākumu izpildi kavējošos faktorus, ir izstrādāta un ieviesta „Talsu novada pašvaldības darbinieku darbības un tās rezultātu novērtēšanas kārtība”.

Lai paaugstinātu personāla profesionālo kompetenci un kvalifikāciju, darbinieki piedalās semināros un pieredzes apmaiņas pasākumos.

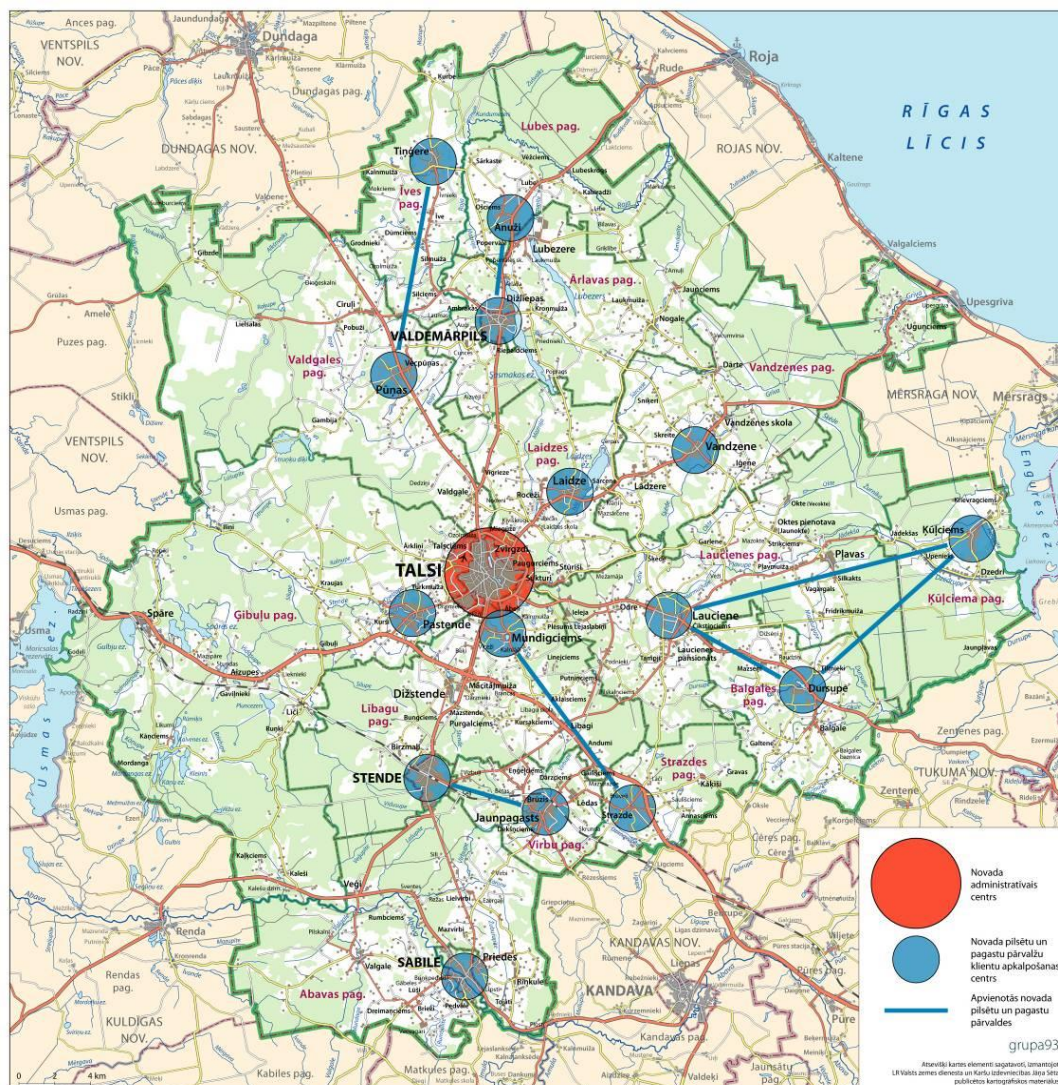
Mainoties normatīvo aktu nosacījumu prasībām, pašvaldības administratīvā vadība veic sistemātisku amatu klasifikācijas aktualizāciju.

Teritoriālās pārvaldes

Pēc administratīvi teritoriālās reformas īstenošanas Talsu novadā ir Talsu pilsēta, trīs mazpilsētas - Stende, Valdemārpils un Sable, 14 pagasti – Abavas, Ārlavas, Balgales, Ģibuļu, Īves, Ķūļciema, Laidzes, Laucienes, Lībagu, Lubes, Strazdes, Valdgaies, Vandzenes un Virbu pagasti.

Pašvaldības sniegto pakalpojumu pieejamību pašvaldības teritoriālajās vienībās nodrošina 16 pagastu un pilsētu pārvaldes, kas ir pašvaldības iestādes. Tās vada 12 pārvalžu vadītāji, trīs pārvalžu vadītāji vada vairākas pārvaldes.

25.attēls. Pašvaldību teritoriālās pārvaldes

Datu avots: Talsu novada pašvaldības nolikums

Raksturojot pašvaldības darbību, pašvaldības pārvaldes jēdziena vietā attīstības programmā tiek lietota „pašvaldības pārvaldība”, kas paplašina pārvaldes darbu un izvērsī sadarbību ar vietējām NVO, uzņēmumiem, vietējiem iedzīvotājiem.

Pārvaldes un pašvaldības administrācijas ēkām nepieciešams paaugstināt energoefektivitāti, ieviest vienotu datu pārraides tīklu novadā, regulāri paaugstināt darbinieku kvalifikāciju un veicināt pieredzes apmaiņu gan novada iekšienē, gan sadarbības projektos ar Latvijas un citu valstu pašvaldībām labākās pieredzes apgūšanai. Jāuzlabo pārvaldes iestāžu pieejamība, ieviešot vides pieejamības projektus, labiekārtojot piegulošās teritorijas.

11.3. Sabiedrības līdzdalība un informēšana

Iedzīvotāju iesaistīšanās lēmumu pieņemšanas procesā

Talsiem ir vienas no ilgākajām sabiedrības līdzdalības tradīcijām starp Latvijas pašvaldībām. Talsu Novada fonds ir viens no pirmajiem Latvijā, kas sāka aktivizēt sabiedrības iesaistīšanu lēmumu pieņemšanā. Atsevišķu pašvaldības funkciju pildīšanai dome no deputātiem un Talsu novada iedzīvotājiem ir izveidojusi 25 komisijas:

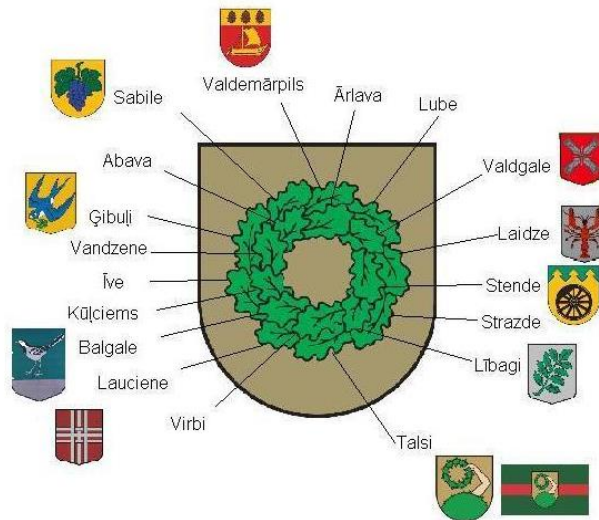
- 1) Administratīvo komisiju;
- 2) Vēlēšanu komisiju;
- 3) Licencēšanas komisiju;
- 4) Dzīvokļu komisiju;
- 5) Dzīvojamo māju privatizācijas komisiju;
- 6) Objektu privatizācijas un īpašuma atsavināšanas komisiju;
- 7) Iepirkuma komisiju;
- 8) Pasažieru pārvadājumu un ceļu apsaimniekošanas komisiju;
- 9) Talsu pilsētas zemes komisiju;
- 10) Sabiles pilsētas zemes komisiju;
- 11) Valdemārpils pilsētas zemes komisiju;
- 12) Stendes pilsētas zemes komisiju;
- 13) Civilās aizsardzības komisiju;
- 14) Sabiedriskās kārtības komisiju;
- 15) Zaļumsaimniecības komisiju;
- 16) Pedagoģiski medicīniskā komisiju;
- 17) Interesu izglītības programmu vērtēšanas un mērķdotācijas sadales komisiju;
- 18) Komisiju materiālu izskatīšanai par nacionālās pretošanās kustības dalībnieka statusa piešķiršanu;
- 19) Komisiju pilsoņiem nepamatoti atsavinātās mantas vērtības noteikšanai;
- 20) Talsu novada jaunatnes lietu konsultatīvo padomi;
- 21) Talsu novada pašvaldības konsultatīvo padomi darbam ar riska ģimenēm;
- 22) Ētikas komisiju;
- 23) Komisiju lēmumu pieņemšanai par lauksaimniecības zemes iegūšanu īpašumā;
- 24) Talsu novada medību koordinācijas komisiju.

Iedzīvotāju informēšana

Oficiālais Talsu novada pašvaldības informatīvais izdevums ir „Talsu Novada Ziņas”, kas iznāk divas reizes mēnesī, un bez maksas tiek nogādāts katrā fiziskas personas pasta kastītē Talsu novada teritorijā. „Talsu Novada Ziņas” ir oficiāls izdevums, kurā atrodama informācija par visiem domes pieņemtajiem lēmumiem, pašvaldības aktualitātēm, tiek publicēti visi saistošie noteikumi, kā arī gaidāmo pasākumu plāni, būtiska informācija novada iedzīvotājiem kopumā. Reizi gadā tiek rīkotas informatīvās dienas, iedzīvotāju sapulces un izdoti informatīvie materiāli par Talsu novada pašvaldības finansēm un darbību. Lai veidotu atgriezenisko saiti ar sabiedrību, tiek rīkoti radošie konkursi, tostarp “Talsu novada Sakoptākā pilsēta vai pagasts”, un iedzīvotāju aptaujas.

Talsu novada pašvaldība uztur novada interneta portālu. Informācija mājas lapā www.talsi.lv tiek atjaunota vairākas reizes dienā. Līdz Talsu novada izveidošanai deviņām no 16 pašvaldībām ir savas mājas lapas Internetā. Pagastu un pilsētu vietējās identitātes saglabāšanai tiks ieviestas mājas lapas katram Talsu novada pagastam un pilsētai, un nodrošināta vietējo mājas lapu uzturēšana. Katrai pilsētai un pagastam jau ir reģistrēts savs domēns.

26.attēls. Talsu novada pagastu un pilsētu ģerboņi

Datu avots: www.talsi.lv

Talsu novada pašvaldībai ir līgums ar pašvaldības kapitālsabiedrību SIA „Talsu televīzija”, kas sagatavo „Ziņas Talsu novadam”, kā arī gatavo sižetus un raidījumus Latvijas televīzijai.

Talsu novada pašvaldības Sabiedrisko attiecību nodaļa regulāri sadarbojas ar vietējiem, reģionāliem un nacionālajiem plašsaziņas līdzekļiem (laikrakstu „Talsu Vēstis”, Talsu televīziju, „Kurzemes Radio”, „Latvijas Radio”, Latvijas televīziju, ziņu aģentūrām „LETA” un „BNS”, laikrakstiem „Dienas Bizness”, „Latvijas Avīze”, „Diena”, portāliem „Delfi”, „Apollo”, „TVNET” u.c.), sniedzot informāciju, sagatavojot atbildes uz jautājumiem, organizējot žurnālistu vizītes utt.

11.4. Budžets

Talsu novada pašvaldības budžetu, līdzīgi kā visu Latvijas pašvaldību budžetus, veido pamatbudžets un speciālais budžets. Pašvaldības kapitālsabiedrību ieņēmumi un izdevumi pašvaldības budžetā netiek iekļauti.

Talsu novada budžeta ieņēmumi kopā 2015.gadā bija 30,54 miljoni eiro, tai skaitā pamata budžets ieņēmumos un izdevumos 28,72 miljoni eiro un speciālā budžeta ieņēmumi un izdevumi – 1,81 miljons eiro.

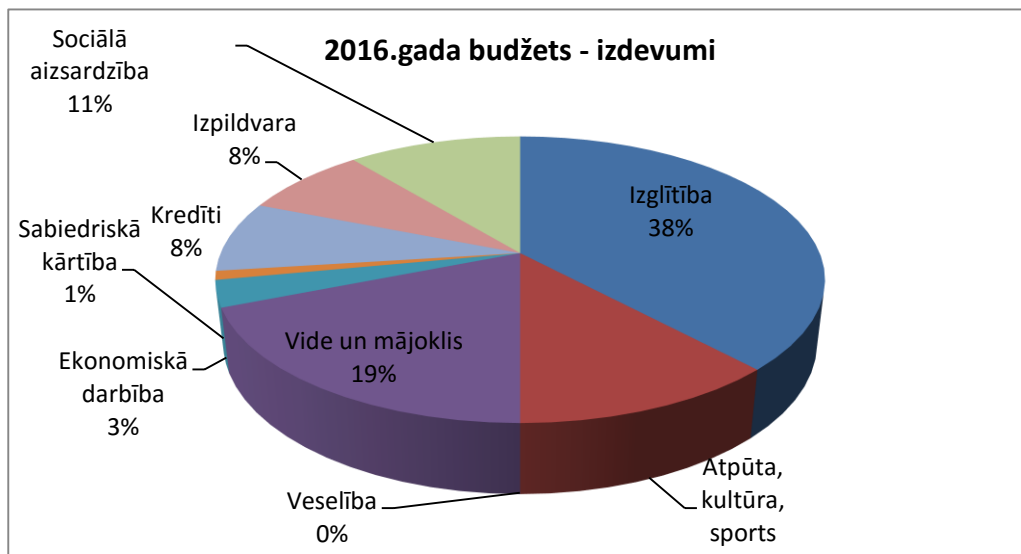
Speciālais budžets veido apmēram 5,93 % no kopējā budžeta un ietver īpašiem mērķiem iezīmētus ieņēmumu avotus – valsts budžeta mērķdotāciju pašvaldību autoceļu (ielu) finansēšanai un dabas resursu nodokli. Speciālā budžeta līdzekļi tiek novirzīti konkrētu pasākumu realizācijai.

Talsu novada pašvaldības 2016.gada budžeta kopsumma ir 29 312 424 EUR.

Budžeta plānošanas galvenie principi:

- Izdevumu plānošana tiek veikta:
 - ✓ Pamatojoties uz iedzīvotāju skaitu teritorijā,
 - ✓ Pamatojoties uz izglītojamo skaitu mācību iestādēs,
 - ✓ Noslēgtajiem uzturēšanas vai nomas līgumiem,
 - ✓ Izvērtējot izdevumu faktisko nepieciešamību.
- Komunālie pakalpojumi un apkures izmaksas:
 - ✓ izmaksas tiek plānotas, izvērtējot šī brīža tirgus cenas.
- Darba algas fonds visiem darbiniekiem, kuru atalgojumu finansē no TNP budžeta līdzekļiem:
 - ✓ Tiek ierēķināts atvaļinājuma pabalsts 50% apmērā no mēnešalgas,
 - ✓ Finansējums darbinieku aizvietošanai 1% apmērā,
 - ✓ Finansējums minimālās darba algas pieaugumam,
 - ✓ Prēmija 50% apmērā no mēnešalgas pēc darbinieku ikgadējo rezultātu novērtēšanas.

Lai arī Talsu novada pašvaldības budžets pēdējos gados ir aptuveni 30 miljoni eiro, iedzīvotāju skaits samazinās, un saskaņā ar demogrāfisko prognozi līdz 2020.gadam prognozējama samazināšanās vēl par 8 -16 %. Šis samazinājums atstās ietekmi uz pašvaldības budžetu nākotnē, ja kopējā situācija Talsu novadā saglabājas līdzīga.

27.attēls. izdevumu struktūra atbilstoši funkcijām

Talsu novada pašvaldības budžets 2015.gadā ir 30,54 miljoni eiro, taču iedzīvotāju skaits samazinās, un saskaņā ar demogrāfisko prognozi līdz 2020.gadam prognozējama samazināšanās vēl par 8 -16 %.

11.5. ES fondu apgūšana

Talsu novads 2015.gada nogalē ir trešajā vietā starp novadu pašvaldībām, kas 2007.- 2013.gada plānošanas periodā piesaistījušas visvairāk ES finansējumu no Darbības programmu aktivitātēm, – 40,7 milj. eiro (aiz Cēsu novada – 42,2 milj.eiro un Mārupes novada – 79 milj.eiro).¹⁵

Lielāko daļu veido Kohēzijas fonda un Eiropas reģionālā fonda līdzekļi, kā arī Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai projekti.

Talsu novada pašvaldība 2014. – 2020.gada plānošanas periodā turpina darbu ar ES fondu projektiem, pieņemot, ka

- pašvaldībām būs pieejams salīdzinoši līdzīgs ES fondu finansējums kā 2007. - 2013.gada plānošanas periodā;
- plānošanas periodā pašvaldībām būs iespējas īstenot uzņēmējdarbības veicināšanas projektus.

Ņemot vērā iepriekšminēto, pašvaldības attīstības mērķi faktiski nozīmē esošās situācijas saglabāšanu – infrastruktūras saglabāšanu, funkcionēšanu un uzturēšanu. Vidējā termiņā nepieciešams koncentrēties uz stratēģiskajiem projektiem, kas uzlabo Talsu kā reģiona centra konkurētspēju un mijiedarbību ar pārējām novada teritorijām:

- īstenojot projektus veidot attīstītas teritorijas jaunu ražotņu un komercdarbības uzsākšanai;
- infrastruktūras projekti reģiona līmeņa pakalpojumu attīstīšanai Talsos;
- rīcības vietējo attīstības centru stiprināšanai;
- rīcības, ar kurām, koordinējot investīcijas nozaru griezumā, tiek stiprināts iestāžu (pakalpojumu) tīkls novada teritorijā.

11.6. Sadarbība

Starptautiskā sadarbība

Sešpadsmit Talsu novadu veidojošajām pašvaldībām pirms novada izveides bija vairāk nekā 20 ārvalstu sadarbības partneru. Talsu novada pašvaldība ir izvērtējusi iepriekšējo sadarbības pieredzi, sadarbības partneru

¹⁵ Pēc www.esfondi.lv sagatavotā pārskata "ES fondu investīciju progress Latvijas reģionos un pašvaldībās" uz 2015.gada 31.augustu

interesi un sadarbības efektivitāti un ir pieņēmusi lēmumu turpināt starptautisko sadarbību ar septiņiem sadarbības partneriem, ar kuriem noslēgti oficiāli sadarbības līgumi:

- 1) Sāres (Saare) novadu Igaunijā;
- 2) Prienu (Prienai) rajonu Lietuvā;
- 3) Ščolkovas (Щёлково) rajonu Krievijā;
- 4) Alānijas (Alanya) pašvaldību Turcijā;
- 5) Sēderčepingas (Söderköping) pašvaldību Zviedrijā;
- 6) Lejres (Lejre) pašvaldību Dānijā;
- 8) Telavi pašvaldību Gruzijā.

Noslēgts nodomu protokols par iespējamo sadarbību ar Orhei (Orhei) pašvaldību Moldovā.

Ar sadarbības partneriem notiek regulāra informācijas apmaiņa un tiek plānoti atsevišķi pasākumi un projekti ar kopēju finansējumu. Starptautiskā sadarbība palīdz pārņemt citu pašvaldību pozitīvo pieredzi, veiksmīgos piemērus, izglītot lēmumu pieņēmējus un iestāžu speciālistus, kas uzlabo pašvaldības pakalpojumu kvalitāti, kā arī sniedz iespēju amatiermākslas kolektīviem un sportistiem piedalīties rīkotajos sadarbības pasākumos.

28.attēls. Talsu novada pašvaldības starptautiskie sadarbības partneri

Datu avots: Talsu novada pašvaldība

Sadarbība ar Latvijas pašvaldībām

Aktīvākā sadarbība notiek ar apkārtējiem novadiem, kuri atrodas bijušā Talsu rajona teritorijā – Dundagas, Mērsraga un Rojas pašvaldībām. Talsu novada pašvaldība sadarbojas arī ar Tukuma, Kuldīgas, Kandavas, Dobeles un Saldus pašvaldībām, reizi gadā piedaloties kādā no minēto pašvaldību rīkotajām pieredzes apmaiņas dienām.

Noslēgti sadarbības līgumi ar Rojas un Dundagas novadu pašvaldībām par izglītības metodiskā darba koordinēšanu, pedagoģiski medicīniskās komisijas pakalpojumu sniegšanu, kā arī bibliotēku pakalpojumu nodrošināšanā.

Sadarbība ar Rojas, Mērsraga, Tukuma, Dundagas pašvaldībām notiek pašvaldības iestāžu līmenī – TIC, piekrastes pagasti – tūrisma piedāvājuma attīstīšanā Baltijas jūras Rīgas līča Ziemeļkurzemes piekrastē.

Talsu novada pašvaldībai ir svarīga sadarbība ar kaimiņu pašvaldībām un Kurzemes plānošanas reģionu, lai risinātu par novada mērogu augstāka līmeņa jautājumus.

16.tabula. Talsu novada sadarbības jomas un partneri

<i>Funkcionālās saites</i>	<i>Sadarbības jomas</i>	<i>Partneri</i>
<i>Izglītība, zinātne</i>	<i>Izglītības darba metodiskā vadība sadarbības ietvaros ar Dundagas, Rojas un Mērsraga novadiem</i>	<i>Dundagas, Rojas un Mērsraga pašvaldības</i>
<i>Kultūra</i>	<i>Sadarbība Dziesmusvētku ciklu un pašdarbības kolektīvu skatēm. Kopīgs bibliotēku katalogs, metodiskais darbs bibliotēku attīstībā.</i>	<i>Dundagas, Rojas un Mērsraga pašvaldības</i>
<i>Veselības aprūpe</i>	<i>Talsu novads, kopīgi ar Ventspils novada un Ventspils pilsētas, Rojas,</i>	<i>Ventspils pilsētas, Ventspils novada, Dundagas, Rojas un</i>

Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. I daļa. Pašreizējās situācijas analīze

	<i>Dundagas un Mērsraga pašvaldībām, ir dalībnieks SIA „Ziemeļkurzemes reģionālā slimnīca”. Blakus novadi izmanto pašvaldības pansionāta „Lauciene”</i>	<i>Mērsraga pašvaldības</i>
<i>Pakalpojumi</i>	<i>Ķurbes kapsēta atrodas Dundagas novada teritorijā, bet to daļēji apsaimnieko Talsu novada pašvaldība</i>	<i>Dundagas novads</i>
<i>Uzņēmējdarbība</i>	<i>Darbspēka plūsmas starp novadiem un valstīm Informācijas apmaiņa</i>	<i>Latvijā un ārvalstīs Ekonomikas ministrija, LIAA</i>
<i>Lauksaimniecība, mežsaimniecība</i>	<i>Lauku dienas Meža dienas</i>	<i>Valsts Stendes graudaugu selekcijas institūts, Latvijas Lauku konsultāciju centrs Valsts meža dienests, AS „Latvijas valsts meži”</i>
<i>Tūrisms, brīvais laiks un atpūta</i>	<i>Sadarbība tūrisma popularizēšanas jomā ĪADT kā tūrisma galamērķu popularizēšana</i>	<i>Dundagas, Rojas un Mērsraga pašvaldības</i>
<i>Transports, sakari</i>	<i>Dažādu autoceļu šķērsojums</i>	<i>Visi blakus esošie novadi</i>
<i>Inženierapgāde</i>	<i>Valsts energoinfrastruktūras projekts „Kurzemes loks”</i>	<i>Tukuma, Kandavas, Dundagas novadi</i>
<i>Dabas un vides aizsardzība</i>	<i>SIA „Atkritumu apsaimniekošanas sabiedrība „Piejūra”” vieno Dundagas, Talsu, Rojas, Mērsraga, Kandavas, Engures, Jaunpils, Tukuma novadu un Jūrmalas pilsētas intereses Ezeru apsaimniekošana, dabas parku un liegumu apsaimniekošana</i>	<i>Dundagas, Talsu, Rojas, Mērsraga, Kandavas, Engures, Jaunpils, Tukuma novadi un Jūrmalas pilsēta Kuldīgas, Engures, Dundagas un Ventspils novadi</i>
<i>Kultūras mantojums</i>	<i>Tradīcijas, kultūrvēsturiskais mantojums, amatniecība, mākslinieciskā darbība, pasākumi</i>	<i>Sadarbības partneri Latvijā un ārvalstīs</i>
<i>Civilā aizsardzība</i>	<i>Izstrādāts apvienotais Dundagas, Mērsraga, Rojas un Talsu novadu civilās aizsardzības plāns</i>	<i>Dundagas, Rojas un Mērsraga pašvaldības</i>
<i>Sociālie un sociālā atbalsta pakalpojumi</i>	<i>Sociālie pakalpojumi, sociālā atbalsta pakalpojumi</i>	<i>Valsts, nevalstisko organizāciju, juridisko un fizisko personu sociālo pakalpojumu un sociālā atbalsta pakalpojuma sniedzēji.</i>

SVID. Pārvalde

Stiprās puses	Vājās puses
- Attīstītas iedzīvotāju līdzdalības tradīcijas, prasmes, - Pakalpojumu teritoriālā pieejamība (pārvalžu tīkls), - Pašvaldības administrācijas komunikācijas kanāli (laikraksts, TV, mājas lapa) un regulāra iedzīvotāju informēšana, - Stabila finanšu situācija, - Labā sadarbība ar Kurzemes reģiona pašvaldībām, - Vienuviet pieejami valsts iestāžu pakalpojumi, - Sabiedrības aktīva līdzdalība, - Sadarbība ar NVO ideju īstenošanā, - Stiprs administratīvais centrs (zinoši speciālisti), - Sadarbība ar ārvalstu partneriem, atbalsts uzņēmējdarbības attīstībai, - Sadarbība ar valsts institūcijām, - Sadarbība starp pašvaldības un valsts iestādēm darbinieku līmenī, - Sadarbība ar republikas pašvaldībām, - E-sarakstes atbilstība pastāvošajiem normatīvajiem aktiem.	- Neveiksmīgs novada teritoriālais risinājums, vājas pagastu pārvaldes dažādu pakalpojumu sniegšanā, - Daudz pašvaldības pārziņā esošo īpašumu, kuri nav vajadzīgi pašvaldības funkciju izpildei, - Pašvaldībā izveidoto komisiju profesionalitāte, - Trūkst publiskās informācijas par komisijas darbu un sastāvu, - Informatīvajam izdevumam ir laikraksta pazīmes, - Pašvaldība sniedz pakalpojumus, ko varētu nodrošināt komersanti, nav apzinātas visas iespējamās sadarbības iespējas, - Mazajās pilsētās nav vienota valsts un pašvaldības pakalpojumu centru (KAC), - Nav nodrošināta pieejamība dažiem valsts institūciju pakalpojumiem (VID, Zemes dienests atrodas 4.stāvā), - Pašvaldībai nav izstrādāts ISO kvalitātes standarts.
Iespējas	Draudi
- Samazinās administratīvais slogs, - Sabiedrība un institūcijas izmanto e-pakalpojumus, - Attīstās pakalpojumu centri, - Iedzīvotājiem iespēja īstenot projektus, piesaistot pašvaldības budžeta un NVO līdzekļus, - Sabiedrības iesaiste dokumentu izstrādē un novada attīstībā, - Pašvaldībā izstrādāts un ieviests ISO kvalitātes standarts, - Regulāri celta pašvaldības darbinieku kompetence, - Pašvaldības informācijas sistēmu attīstība un integrēšanās valsts IS, - Pieejami pašvaldības īpašumos organizētie pakalpojumi, - Talsu pilsēta un novads – vieta, kur dzīvot un atpūsties, - Dažādota informācijas izplatīšana un pieejamība, - Attīstīta partneru sadarbība.	- Iedzīvotāju skaita samazināšanās, - Nepietiekama medicīniskā aprūpe, - IT tehnoloģiju straujā attīstība – speciālistu un uzņēmumu, iedzīvotāju nespēja tikt līdzī, - Pašvaldības budžeta plānošana no malas, - Politiskās varas maiņa, - Bēgļu uzņemšana.

12. IZMANTOTĀ LITERATŪRA

1. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija (Latvija 2030).
2. Latvijas Nacionālais attīstības plāns (NAP 2020).
3. Reģionālās politikas pamatnostādnes 2013.-2019.gadam.
4. Kurzemes plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2015.-2030.gadam.
5. Kurzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2006.-2026.gadam.
6. Kurzemes plānošanas reģiona Attīstības programma 2015.-2020.gadam.
7. Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam.
8. Mūžizglītības politikas pamatnostādnes 2007. - 2013.gadam un Programma Mūžizglītības politikas pamatnostādņu 2007.-2013.gadam ieviešanai 2008.-2013.gadā.
9. Sporta politikas pamatnostādnes 2014. – 2020.gadam.
10. Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2009.-2018.gadam.
11. Profesionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācijas pamatnostādnes 2010.–2015.gadam.
12. Transporta attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam.
13. Pasta politikas pamatnostādnes 2011.-2017. gadam.
14. Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.–2020.gadam „Radošā Latvija”.
15. Ģimenes valsts politikas pamatnostādnes 2011. – 2017.gadam.
16. Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam.
17. Piejūras reģionālo atkritumu apsaimniekošanas plāna 2007.-2013.gadam.
18. Vides politikas pamatnostādnes 2014. -2020.gadam.
19. Ventas upes baseina apgabala apsaimniekošanas plāns.
20. Konceptija par vienas pieturas aģentūras principa ieviešanu valsts un pašvaldību pakalpojumu pieejamībā.
21. Elektronisko sakaru nozares politikas pamatnostādnes 2011.-2016. gadam.
22. Enerģētikas attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam.
23. Valsts energoefektivitātes rīcības plāns 2014.- 2016.gadam.
24. Atjaunojamo energoresursu izmantošanas pamatnostādnes 2006.–2013.gadam.
25. Komerccarbības konkurētspējas un inovācijas veicināšanas programma 2007. - 2013.gadam.
26. Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādnes 2013.- 2019.gadam.
27. Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādnes 2014.–2020.gadam.
28. Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādnes.
29. Lauku attīstības programma 2014.-2020.gadam.
30. Kurzemes tūrisma attīstības plāns 2011.-2015.gadam.
31. Dundagas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.-2030.gadam.
32. Dundagas novada attīstības programma 2014.-2020.gadam.
33. Rojas novada attīstības programma 2012.-2018.gadam.
34. Mērsraga novada attīstības programma, 2012.-2018.gadam.
35. Kandavas novada attīstības programma 2010.-2016.gadam.
36. Kandavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.-2033.gadam.
37. Ventspils novada attīstības programma 2011.-2017.gadam.
38. Kuldīgas novada attīstības programma, 2014.-2020.gadam.
39. Tukuma novada integrētās attīstības programma 2011.-2017.gadam.
40. Talsu rajona partnerības rīcības plānu 2009-2013.gadam.
41. Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns 2010.- 2015. gadam.
42. Talsu rajona autoceļu un sabiedriskā transporta attīstības programma 2009.-2015.gadam.
43. Dabas parka “Abavas senleja” dabas aizsardzības plāns.
44. Dabas parka “Engures ezers” dabas aizsardzības plāns 2011.- 2025.gadam.
45. Dabas lieguma “Rakupes ieleja” dabas aizsardzības plāns (līdz 2017.g.).
46. Dabas lieguma “Stiklu purvi” dabas aizsardzības plāns (līdz 2018.g.).
47. Veselības aprūpes sistēmas attīstības plāns 2011.-2013.gadam.
48. Valsts plāns Vienotā neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta attīstībai.
49. Apvienotais Dundagas, Mērsraga, Rojas un Talsu novadu civilās aizsardzības plāns (2011.g.).
50. Talsu novada jaunatnes politikas attīstības stratēģija 2011.-2015.gadam.

51. Metodiskie ieteikumi attīstības programmu izstrādei reģionālā un vietējā līmenī (2014.gada 3.decembra redakcija).
52. Talsu novada pilsoniskās sabiedrības attīstības vietējo programma 2011.- 2015.gadam.
53. Pētījums „Publisko individuālo pakalpojumu klāsta izvērtējums atbilstoši apdzīvojumam” 1.starpatskaite “Demogrāfisko izmaiņu raksturojums un prognozes”; 2014.gada decembris.

Nepublicētie materiāli:

- novada fonda projekta „Iedzīvotāju iniciatīvas – Talsu novadam” ietvaros organizēto aktivitāšu - Ideju Darbnīcu un Novada Foruma rezultāti;
- tematisko darba grupu materiāli.

Interneta vietnes:

www.mk.gov.lv
www.polsis.gov.lv
www.talsi.lv
www.varam.gov.lv
www.likumi.lv
www.daba.gov.lv
www.sam.gov.lv
www.lvceli.lv
www.csb.gov.lv
www.kurzemesregions.lv
www.izm.gov.lv
www.lm.gov.lv
www.nva.gov.lv
www.vp.gov.lv
www.vdc.lv
www.esfondi.lv
www.ve.gov.lv
www.zm.gov.lv
www.km.gov.lv
www.talsu2vsk.lv
<http://talsitourism.lv/>
<http://www.talsuvestis.lv/>
<http://www.sabile.lv/>
<http://www.valdemarpils.lv/>
<http://www.stende.lv/>

13. PIELIKUMI

13.1. Attīstības programmas sasaiste ar hierarhiski augstākiem nacionāla līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija „Latvija 2030” ir hierarhiski augstākais nacionāla līmeņa ilgtermiņa plānošanas dokuments.

1.tabula. Talsu novada attīstības programmas mērķu un pasākumu atbilstība Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai „Latvija 2030”

	Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija Latvija 2030						
Talsu novada attīstības programma 2014 – 2020	Ieguldījumi cilvēkkapitālā	Paradigmas maiņa izglītībā	Inovatīva un ekoeфекtīva ekonomika	Daba kā nākotnes kapitāls	Telpiskās attīstības perspektīva	Inovatīva pārvaldība un sabiedrības līdzdalība	Kultūras telpas attīstība
Stratēģiskie mērķi							
1. Izglītota, radoša un pilsoniski aktīva, veselīga, ģimeniska un pārtikusi sabiedrība	X	X		X	X		
2. Vides resursos balstīta progresīva un attīstīta daudznozaru ekonomika	X		X				
3. Talsu pilsētas izcilība, novada nozīmība un atpazīstamība – novada svītrkods				X	X		X
4. Iedzīvotājiem tuva pašvaldība, stipra un efektīva pārvaldība	X					X	

Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020.gadam

"Nacionālais attīstības plāns 2014. – 2020. gadam" (NAP2020) ir hierarhiski augstākais nacionāla līmeņa vidēja termiņa plānošanas dokuments. NAP2020 ir cieši saistīts ar "Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030.gadam" (Latvija2030) un "Nacionālo reformu programmu stratēģijas "ES2020" īstenošanai" (NRP).

2.tabula. Talsu novada attīstības programmas mērķu un rīcību virzienu atbilstība Latvijas nacionālajam attīstības plānam 2014.-2020

	Latvijas nacionālais attīstības plāns 2014.-2020		
Talsu novada attīstības programma 2014 - 2020	Cilvēka drošumspēja	Tautas saimniecības izaugsme	Izaugsmi atbalstošas teritorijas

Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. I daļa. Pašreizējās situācijas analīze

Stratēģiskie mērķi			
1. Izglītota, radoša un pilsoniski aktīva, veselīga, ģimeniska un pārtikusi sabiedrība	X		
2. Vides resursos balstīta progresīva un attīstīta daudznozaru ekonomika		X	X
3. Talsu pilsētas izcilība, novada nozīmība un atpazīstamība – novada svītrkods		X	X
4. Iedzīvotājiem tuva pašvaldība, stipra un efektīva pārvaldība			X

13.2. Kurzemes plānošanas reģiona attīstības plānošanas dokumenti

Kurzemes plānošanas reģionam ir izstrādāta Kurzemes reģiona attīstības stratēģija 2015.-2030.gadam un Kurzemes plānošanas reģiona Attīstības programma 2015. – 2020.gadam.

3.tabula. Talsu novada attīstības programmas 2014.-2020.gadam sasaiste ar Kurzemes plānošanas reģiona Ilgtspējīgas attīstības stratēģiju 2015. – 2030.gadam un Kurzemes plānošanas reģiona Attīstības programmu 2015. – 2020.gadam

	Kurzemes plānošanas reģiona Ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2015. – 2030.gadam		
Talsu novada attīstības programma 2014 - 2020	Gudra attīstība	Pievilcīga dzīves vide	Globālā saistība un atvērtība
Stratēģiskie mērķi			
1. Izglītota, radoša un pilsoniski aktīva, veselīga, ģimeniska un pārtikusi sabiedrība	X	X	X
2. Vides resursos balstīta progresīva un attīstīta daudznozaru ekonomika	X		X
3. Talsu pilsētas izcilība, novada nozīmība un atpazīstamība – novada svītrkods		X	X
4. Iedzīvotājiem tuva pašvaldība, stipra un efektīva pārvaldība	X		

13.3. Vietējais līmenis

Līdzšinējie attīstības plānošanas dokumenti

Talsu pilsētas integrētā attīstības programma 2008.-2014.

Talsu novada Attīstības programma 2014.-2020.gadam.

Talsu novada teritorijas plānojums.

13.3.1. Talsu pilsēta

Talsu pilsētas attīstības vīzija - Talsu – 9 pakalnu pilsētas – attīstības vīzija: Talsi ir Ziemeļkurzemes pakalpojumu un attīstības centrs ar dabas un vēstures harmoniju

Talsi ir Ziemeļkurzemes pakalpojumu, attīstības un talantu centrs ar plašām izglītības, kultūras, atpūtas un sporta iespējām pilsētas un apkārtējo teritoriju iedzīvotājiem, nodrošinot jaunrades izaugsmes iespējas visa mūža garumā. Pilsētā iedzīvotājiem ir pieejami kvalitatīvi sociālās un veselības aprūpes pakalpojumi.

Pilsēta ir ekonomiskais un administratīvais centrs, kur biroji ierīkoti ne vien valsts un pašvaldību pārvaldes iestādēm, bet arī Kurzemē strādājošiem uzņēmumiem un nevalstiskām organizācijām, attīstās pakalpojumi, t.sk. tūrisma pakalpojumi un mazie uzņēmumi. Pilsētas vidē veiksmīgi iekļaujas arī nelieli ražošanas uzņēmumi, pieaug iedzīvotāju labklājība un dzīves kvalitāte. Pilsētai ir sakārtota ceļu, ielu un komunālā infrastruktūra, tranzīta transports pilsētu apbrauc pa apvedceļu, pilsēta ir labi sasniedzama no apkārtējām teritorijām.

Talsi ir pilsēta ar mūsdienīgu infrastruktūru, tomēr tā ir saglabājusi savu ainavisko tēlu un vēstures elpu. Deviņi pakalni un vēsturiskais centrs ir pilsētas zīmols, kas piesaista tūristus un padara Talsus atpazīstamus gan Latvijā, gan Baltijā. Talsos ir amatniecības, kultūras, mākslas un sporta tradīcijas. Iedzīvotājiem un viesiem tiek piedāvāti arī reģionāla mēroga pasākumi.

Talsi novadā

Gleznaina deviņu pakalnu pilsēta, administratīvais, sociāli ekonomiskais un kultūras centrs ar stipru sociālo, ekonomisko un kultūras potenciālu, ar modernu un sakārtotu izglītības vidi, kas nodrošina visa novada attīstības iespējas attīstot mazo uzņēmējdarbību, t.sk. tūrisma pakalpojumus.

Pilsēta ar aktīviem amatiermākslas kolektīviem (amatniekiem, fotostudiju, koriem, orķestri u.c.), kuros iesaistās iedzīvotāji no plašas apkārtnes teritorijas.

Talsi Kurzemē

Ziemeļkurzemes cilvēkresursu attīstības, uzņēmējdarbības, un kultūras centrs, kurš nodrošina reģiona policentrisku attīstību.

„Talantu centrs”, kas veicina iedzīvotāju, īpaši jauniešu, radošo un inovatīvo potenciālu.

Reģionālas nozīmes uzņēmums ir A/S „Talsu piensaimnieks”;

Talsi Latvijā

Talsus Latvijā atpazīst pēc inovatīvām aktivitātēm sabiedrībā un masu pasākumu organizēšanā:

- NVO darbība (Talsu novada fonds);
- Kultūras un sporta masu pasākumi (Talsu pilsētas svētki, Dižmāras gadatirgus, Talsu rallijs, Ārpasaules mūzika Tiguļkalnā, u.c.).

Talsi Baltijā

Pilsēta ar latvisku kultūrvidi un tradīcijām, kuru atpazīst kā Ziemeļkurzemes centru, tirgotāju un amatnieku pilsētu, kuru apmeklē ekotūristi, iepazīstoties ar Ziemeļkurzemes dabas vērtībām un Talsu pilsētas dabas un vēstures harmoniju.

Talsu attīstības pamatvirzieni ir mazo uzņēmumu attīstība pakalpojumu (t.sk. tūrisma) un ražošanas jomā, kvalitatīvas dzīves vides nodrošināšana - saglabājot pilsētas īpašo tēlu, kā arī iedzīvotāju, īpaši jauniešu, radošo un inovatīvo potenciāla attīstība.

13.3. Kaimiņu pašvaldības

Talsu novada pašvaldības kaimiņi bijušā Talsu rajona robežās ir Dundagas, Rojas un Mērsraga pašvaldības. Sadarbības līguma ietvaros cieša sadarbība ir izglītības, t.sk. interešu izglītības, kultūras un sporta jomā. Katra no minētajām pašvaldībām ir kapitāldaļu turētāja SIA “Ziemeļkurzemes reģionālā slimnīca” un SIA “Piejūra”. Tāpat biedrības “Talsu rajona partnerība” teritorijā iekļaujas gan Talsu, gan Rojas, gan Mērsraga pašvaldības. Biedrībā “Kurzemes NVO atbalsta centrs” iekļāvušās visu kaimiņu pašvaldību biedrības.

Tukuma, Kandavas, Kuldīgas un Talsu novada pašvaldības ir Kurzemes mēroga sadarbības un sadraudzības pašvaldības, kuras ir savu sadarbību apstiprinājušas ar savstarpēji parakstītu līgumu.

Turpmāk tiek plānots, ka kopīgi ar kaimiņu pašvaldībām tiks īstenoti projekti kultūras jomā, kaimiņu pašvaldībām būs pieejami Biznesa inkubatora pakalpojumi Talsos.

Talsu novada tūrisma informācijas centrs sadarbībā ar minētajām pašvaldībām sagatavo kopīgus bukletus, kartes, piedalās izstādēs akcentējot Ziemeļkurzemi un Kurzemi kā reģionu kopumā, kā arī kopīgi un izvērsti plāno tūrisma attīstību.

Lielākā daļa no Talsu novada pašvaldības kaimiņiem atrodas Kurzemes plānošanas reģionā, tāpēc to attīstībā ir vērojamas līdzīgas plānošanas tendences. Turpmāk apkopota informācija par Talsu novada kaimiņu pašvaldību attīstības plānošanas dokumentiem un to sasaisti ar Talsu novada attīstības programmu.

4.tabula. Talsu novada kaimiņu pašvaldību attīstības plānošanas dokumenti un to sasaiste ar Talsu novada attīstības programmu

Pašvaldība	Ilgtermiņīgās attīstības stratēģijas periods	Attīstības programmas periods	Galvenie nākotnes attīstības uzstādījumi – ilgtermiņa prioritātes un stratēģiskie mērķi	Sasaiste ar Talsu novada attīstības programmas stratēģiskajiem mērķiem (SM)
Dundagas novads	2014.-2030.	2014.-2020.	SM1 - cilvēks - radoša, harmoniska, vispusīgi attīstīta, izglītota un aktīva personība, ar garu mūžu un radošām izpausmēm. SM2 - Dundagas novada atpazīstamība, labi sasniedzams un pārdomāts tūrisms Slīteres NP teritorijās, Kolkasraga unikālitate u.c. vērtības. SM3 - sabalansēta un strukturāla tautsaimniecība. SM4 – videi draudzīga, efektīva un pieejama dzīves vide.	SM1; SM2; SM3
Rojas novads	2015.-2030.	2015.-2021.	SM1 Attīstīt novada unikālo izdevību – ostu Rojā, nodrošinot Rojas novada atpazīstamību, piesaistot tūrisma aktivitātes, kā arī stimulējot novada ekonomisko izaugsmi. SM2 Veicināt kompleksas tūrisma infrastruktūras attīstību Rojas novadā, uzturot līdzsvaru starp attīstību un dabas un kultūrvides aizsardzību. SM3 Uzlabot iedzīvotāju dzīves vidi un pilnveidot novada ceļu tīkla struktūru un kvalitāti, ievērtējot satiksmes noslogotības, drošības un vides faktorus. SM4 Stimulēt vispusīgi attīstītu, radošu personību veidošanos novadā, nodrošinot atbilstošu izglītības sistēmu, priekšnoteikumus jaunrades izpausmēm un veicinot aktīvu un veselīgu dzīvesveidu.	SM1; SM2; SM3
Mērsraga novads		2012.-2018.	SM1 Attīstīt novada ostu, nodrošinot Mērsraga novada atpazīstamību, attīstoties par reģiona industrializācijas centru. SM2 Veicināt kompleksas tūrisma infrastruktūras attīstību, uzturot līdzsvaru starp attīstību un dabas un kultūrvides aizsardzību. SM3 Uzlabot iedzīvotāju dzīves vidi, ievērtējot vides noslogotību, drošību un vides faktorus. SM4 Stimulēt vispusīgi attīstītu, radošu personību veidošanos novadā.	SM1; SM2; SM3
Kandavas novads	2014.-2033.	2010.-2016.	I Izglītota, sociāli nodrošināta, veselīga un aktīva sabiedrība II Ekonomiski attīstīts novads III Pieejams, sasniedzams un videi draudzīgs novads	SM1; SM2; SM3; SM4

Talsu novada attīstības programma 2014.-2020.gadam. I daļa. Pašreizējās situācijas analīze

Ventspils novads	2014.-2030.	2011.-2017.	SM1 Sociāli nodrošināta, veselīga, izglītota, radoša, aktīva un patriotiska sabiedrība SM2 Dabiska, droša, sakārtota un pieejama vide dzīvei, darbam un atpūtai SM3 Konkurētspējīga komercdarbības vide daudzveidīgu pakalpojumu un ražošanas attīstībai	
Kuldīgas novads	2014.-2030.	2014.-2020.	SM1 Uzturēt un paaugstināt cilvēku potenciālu novadā SM2 Uzlabot teritorijas sasniedzamību, izkopt pilsētas, lauku un dabas vidi, un saglabāt tās vērtības. SM3 Veicināt daudzveidīgas saimnieciskās aktivitātes, kas rada raksturīgus un atpazīstamus produktus un pakalpojumus SM4 Stiprināt novada lomu reģionālā, nacionālā un starptautiskā kontekstā un veicināt tā atpazīstamību, iedzīvotāju, investīciju un tūristu piesaisti	SM1; SM2; SM3; SM4
Tukuma novads	2014.-2033.	2015.-2021.	M1 Vienota un atvērta, izglītota un aktīva sabiedrība, kam nodrošinātas daudzveidīgas augstas kvalitātes attīstības iespējas M2 Daudzveidīga, uz novada vērtībām balstīta, jaunievedumiem atvērta, Latvijas un starptautiskajā tirgū konkurētspējīga uzņēmējdarbība M3 Pievilcīga, ērta un harmoniska dzīves, darba un brīvā laika pavadīšanas vieta M4 Labi atpazīstams novads ar sadarbību sekmējošu, modernu pašvaldību	SM1; SM2; SM3; SM4

Talsu novada Attīstības programmas 2014.-2020.gadam pašreizējās situācijas izpētes sadaļa "Nekustamais īpašums un mājoklis" ir izstrādāts ar Norvēģijas finanšu instrumenta 2009.-2014. gada perioda programmas „Kapacitātes stiprināšana un institucionālā sadarbība starp Latvijas un Norvēģijas valsts institūcijām, vietējām un reģionālām iestādēm” atbalstu projekta „Lietpratīga pārvaldība un Latvijas pašvaldību veikspējas uzlabošana” ietvaros.

Par tā saturu pilnībā atbild Talsu novada pašvaldība un tas neatspoguļo Programmas un iesaistīto valstu oficiālo viedokli

Domes priekšsēdētājs

A.Lācarus